D 50.217 Hgy
2

5946 2

Katona József Könyvtár
Kecskemét
D51000084629

A KECSKEMÉTI ORSZÁGOS DALOSÜNNEP

EMLÉK-ALBUMA

SZERKESZTI ÉS KIADJA

GÖNDÖCS ISTVÁN

A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK TITKÁRA, A MAGYAR DAL- ÉS ZENEKÖZLÖNY SZERKESZTŐJE

MÁSODIK FÜZET

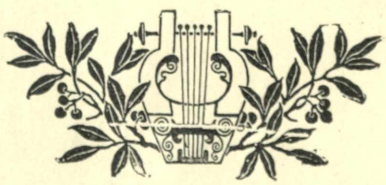

BUDAPEST 1909

NYOMATOTT KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJÁBAN, GYOMÁN

D 50217/2

KECSKEMÉT
VÁROS
KÖNYVTÁRA

D 50.217/2 Hozi

KÖNYVTÁR TULAJDONA
41.226

NAGYMÉLTÓSÁGÚ

VÁSONKEŐI ÉS ZICHI

GRÓF ZICHY GÉZA

VALÓSÁGOS BELSŐ TITKOS TANÁCSOS,

ARANYKULCSOS KAMARÁS,

A LIPÓT- ÉS FERENCZ JÓZSEF-REND NAGYKERESZTESE

STB.

Ő KEGYELMESSÉGÉNEK,

A MAGYAR DALOSEGYESŰLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE

ÖRÖKÖS DISZELNÖKÉNEK

HÓDOLATTELJES TISZTELETTEL

AJÁNLJA

A SZERKESZTŐ

MEGYEI KÖNYVTÁR TULAJDONA
KECSKEMÉT

Kegyelmes Uram!

A harczba induló seregnek az emeli legjobban a lelkesedését, ha bízik a fővezérében.

Azt a nemes lelkesedést, amelylyel a magyar dalosok serege, eddig soha nem tapasztalt nagy érdeklődéssel vett részt a Kecskeméten tartott XVIII-ik országos dalosversenyen, az növelte oly nagygyá s az egész dalünnepnek fényes erkölcsi sikerét igen nagyrészben az tette elérhetővé, hogy Nagyméltóságod, mint a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének örökös díszelnöke, tehát a magyar dalosoknak tényleg fővezére, valósággal előljár és — miként hajdan Szent László dicső királyunk — egy egész fővel kimagaslik seregének élén, s Istentől megáldott művészi, költői és szónoki nagy tehetségének meggyőző erejével apostolkodva a dal- és zeneművészetnek igazi nemzeti szellemben való fejlesztése érdekében, *fenkölt nemes lelkének a magyarság eszményeért lángoló lelkesedését átültette a magyar dalosok lelkébe is,* akik ma már mindannyian hódoló tisztelettel és szeretettel s valóságos rajongó lelkesedéssel és odaadó bizalommal tekintenek Nagyméltóságodra.

A nagyszerüen sikerült kecskeméti országos dalosünneppel hazai dalosügyünk tényleg fordulóponthoz ért.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége nagy feladat előtt áll, amidőn czéljául tüzte ki: a magyar dalosügynek szélesebb alapokon való országos szervezését. De lángoló fényoszlopként vezérel bennünket a Nagyméltóságod által elénk állított ideális *Eszme* s bizunk a magyarok Istenének jóvoltában, hogy a művészeti magaslatra emelt szépséges magyar dal révén, a mi uj — kulturális — honfoglalásunk sikerülni fog.

A kecskeméti országos dalünnep alkalmából szerkesztett és kiadott ebben a művemben, a magyar dalosügy fokozatos fejlődésének ismertetése s a kecskeméti országos dalünnep minden mozzanatának leirása mellett, eddigi működésünk emlékeit és tanulságait óhajtottam egybegyűjteni, abban a reményben, hogy ezzel a munkámmal, az általam rajongással szeretett dalosügynek — szerény tehetségemhez képest — én is némi szolgálatot tehetek.

Engedje meg, kérem, Kegyelmes Uram, hogy ezt az Emlék-Albumot, határtalan tiszteletem és hódolatom jeléül, Nagyméltóságodnak, mint a magyar dalosok Atyjának és Fővezérének, felajánlhassam.

Budapesten, 1909 szeptember 1.

GÖNDÖCS ISTVÁN.

GRÓF ZICHY GÉZA

A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZ. SZÖVETSÉGÉNEK DÍSZELNÖKE.

GRÓF ZICHY GÉZA.

Kevés halandónak jut osztályrészül az a szerencse, hogy születésben, rangban, vagyonban s ezeken felül egyszersmind a költői, irói, előadó művészi és zeneszerzői téren is a legelsők közé tartozzék.

Eme kevesek egyike: *gróf Zichy Géza,* aki őseitől örökölt fényes nevét még fényesebbé tette a közélet számos terén való szereplésével és Istentől gazdagon megáldott sokoldalu nagy tehetségének maradandó becsü alkotásaival.

Ha nem született volna főúrnak: akkor is a szellemi arisztokraczia elsőrangu tekintélyeinek sorában foglalna helyet, úgy is mint író, úgy is mint unikumszámba menő félkezü zenevirtuoz és úgy is mint kitünő zeneszerző.

Három hirneves ember telt volna ki abból a ritka talentumból, amelyet gróf Zichy Géza önmagában egyesít.

Annál nagyobb, annál fényesebb, annál bámulatosabb a szellemi erőnek ez a ragyogó megnyilatkozása, amely ebből a nagy férfiuból kisugárzik, — *s annál büszkébbek lehetünk rá, mi magyar dalosok, hogy ezt a kitünő és oly sokszorosan hírneves nagy hazafit tisztelhetjük legelső vezérünkül.*

Amidőn az Országos Magyar Daláregyesületnek 1907 márczius 17-én tartott évi rendes közgyülése, gróf Zichy Gézát egyhangu határozattal és tüntetésszerü lelkesedéssel az országos egyesület örökös díszelnökévé választotta: ezzel a szerencsés választással oly kitünő és ország-világ előtt elismert nagytekintélyü férfiut állított a hazai dalügy élére, aki évtizedek óta nemcsak állandó lelkes érdeklődést tanusított mindig a nemzeti dalosügy iránt, hanem ennek minél nagyobb térfoglalása és művészeti magaslatra emelése érdekében szóval, tollal és örökbecsü művészeti alkotásokkal maga is tevékenyen közreműködött.

Hiszen már a temesvári országos dalosverseny alkalmával — mint annak egyik díszelnöke — a hozzá intézett üdvözlő szavakra, az ő megnyerő közvetlenségével azzal válaszolt, hogy „ahol énekelnek, oda ő mindig örömmel elmegy, azon feloldhatatlan összeköttetésnél fogva, amelylyel a magyar dal művelőivel magát egynek érezi és egynek fogja érezni haláláig.“

A nagy nyilvánosság előtt eléggé ismeretes gróf Zichy Gézának művészi, költői és irói kiváló egyénisége s az irodalom és a zeneművészet terén való sikerekben gazdag közszereplése, — s az egri és kecskeméti országos dalünnepeken résztvett magyar dalosok ezrei is elragadtatással ismerték fel gróf Zichy Gézában a magyar dalnak és a nemzeti dalosügynek leglelkesebb apostolát; — de éppen azért, hogy az országban levő összes magyar dalosok — tehát azok is, akiknek eddig még nem volt szerencséjük őt látni, hallani, megismerni — teljes nagyságában méltányolni tudják azt, hogy *kit* tisztelhetnek vezérökül és mintegy dokumentálásául annak, hogy ez idő szerint senki sem méltóbb és hivatottabb Ő nálánál a magyar dal kultuszának felvirágoztatására törekvő Magyar Dalosegyesületek Országos szövetségének örökös díszelnöki tisztségére: ez okból idő- és alkalomszerünek tartjuk gróf Zichy Gézának — arczképe bemutatása mellett — életét és sokoldalu működését tüzetesebben ismertetni.

* * *

Az ősrégi Zichy-család vedrői ágából származó vásonkeői és zichi gróf Zichy Géza, valóságos belső titkos tanácsos, aranykulcsos kamarás, a Lipót-rend és a Ferencz József-rend nagykeresztese s több külföldi magas érdemrend tulajdonosa, a Nemzeti Zenede elnöke s a Kisfaludy- és a Petőfi-társaság tagja, született 1849 julius 23-án, Sztárán, Zemplénvármegyében.

Középiskolai és jogi tanulmányait Nagyszombatban és Pozsonyban végezte.

Kora ifjuságától kezdve ritka tehetséget és vonzalmat tanusított a zene iránt, amelyben világhirü mesterektől: Mayerbeertől, Volkmann Róberttől és Liszt Ferencztől nyert oktatást.

Tizennégy éves korában, egy vadászaton véletlenül elsült a fegyvere s a golyó annyira szétroncsolta jobb karját, hogy ennek következtében azt amputálni kellett.

Semmi sem jellemzi jobban rendkivüli akaraterejét és bámulatos kitartását, mint az, hogy a 14 éves gyermek, jobb karját elveszítve, ezt a katasztrófát nem tekintette könnyen elfogadható ürügynek és mentségnek a főuri semmittevésre, hanem valósággal emberfölötti lelkierővel neki látott a zongorázásnak s ezt, megmaradt balkezével oly tökéletességre vitte, hogy — mint félkezü zongoravirtuoz — huszonöt éves korában már világhirü művészszé lőn, aki nemcsak itthon, hanem egész Európaszerte mindenütt rendkivüli művészi diadalokat aratott. Bécsi, berlini, párisi sikerei, az udvari hangversenyek Berlinben, Drezdában, Fredensborgban, Gacsinában, erdőszámra termették részére a babért. Az uralkodók elhalmozták őt a legmagasabb kitüntetésekkel s a világvárosok műértő nagyközönsége elragadtatással és tisztelettel hódolt meg a félkezü magyar mágnás csudálatos zeneművészete előtt. „Tigrisugrásokkal kell fékeznie a zongorát", mondta róla Liszt Ferencz, akinek a legkedvesebb tanítványa volt; — a magyar népdalnak az ország határain túl elért első diadalai is neki köszönhetők.

Két izben — 1881. és 1889. évben — tett európai művészi körutján, nyilvános hangversenyeit kivétel nélkül mindenütt jótékony czélokra rendezte s ünnepelt művészetével és nemesen érző jószivüségével összesen több mint másfélmillió koronát juttatott emberbaráti, közművelődési és mindenféle jótékonyczélok gyarapitására. Két kezével sem szórhatta volna bővebben, amit fél kezével keresett.

Teljes életében csak egyetlen egyszer szerzett magának pénzt a művészetével. Ez úgy történt — mint ezt az esetet önmaga tréfásan előadta, — hogy a hetvenes évek végén Liszt Ferencz egyik tanitványa: Esipoff Amália orosz zongoraművésznő hangversenyt adott Bécsben, Bösendorfer

termeiben. Az osztrák főváros legelőkelőbb közönsége vett részt a hangversenyen, a melyen jelen volt gróf Zichy Géza is. A hangverseny elején azonban a művésznő rosszul lett s nem folytathatta a játékát. Liszt Ferencz a grófot kérte, hogy folytassa és játszsza végig a hangversenyt. A gróf azt válaszolta, hogy szivesen, de ő ingyen nem játszik. Liszt Ferencz elértette a gróf tréfáját. Elővette a pénztárczáját s mosolyogva egy ezüst **tiz krajczárost** nyujtott át a grófnak, aki aztán nagy tetszés mellett játszotta végig a hangversenyt. A tiz krajczárost — aranyba foglalva — most is az óraláncán hordja. Abból a több mint másfélmillió koronából, amelyet balkeze öt ujjának senki által utól nem ért csudás művészetével különféle jótékonyczélokra szerzett: a maga részére csak ezt a tiz krajczárt tartotta meg.

Liszt Ferencz azt mondta a gróf első nagy sikerei után: „Az örökölt fényes név a nyilvános művészeti pályán megkönnyíti a kezdetet, de megnehezíti a győzelmet." Ezzel arra czélzott, hogy aki nagy név örököse és akinek mindig a „noblesse oblige" elvét kell szem előtt tartania: annak nehezebb a babérért küzdenie, amelyet — bármily nemes a verseny — mások elől hódít el.

De a Gróf Zichy Géza művészi pályája azt bizonyítja, hogy ő, ritka tehetségével, hirnevet és kincseket szerezhetett volna akkor is, ha nem hét százados ősi származásu gazdag magyar mágnásnak, hanem véletlenül csak egyszerü szegény családból születik.

Gróf Zichy Géza azonban nemcsak mint világhirü zongoraművész, hanem mint zeneszerző, iró és költő is megörökítette a nevét.

A zeneszerzéssel már kora ifjuságában kezdett foglalkozni s az eredeti dalszerzés, a férfi- és vegyeskar és az instrumentális zene terén is, annak legmagasabb műfajáig: az operáig, kimagasló eredményeket ért el. Szép dalai egész Európában ismeretesek. Zeneműveit kiadták Párisban, Berlinben, Lipcsében, Hamburgban, Drezdában és Budapesten. Párisban megjelent *„Études"* szerzeményeit Liszt Ferencz látta el előszóval, aki különben — amint a zenehistoria máris tudja — gróf Zichy Gézától nyerte a *magyar* impulzusokat.

Legsikerültebb **nagyszabásu** zeneművei a következők: *„Dolores"*, magánének, vegyes kar és nagy zenekarra, — *„A zene"*, szintén ily keretben, — *„Egy vár története"* 12 zenekari darabból álló suite, — *„Szerenád"* férfihangra, zongorakisérettel, — *„Liszt induló"* nagy énekkarra, — továbbá *„Aranylakodalom"*, *„Petőfi szelleme"*, *„Ave Maria"*, *„A haza"*, *„A tündérek tava"*, *„Zách Klára"*, *„Verbunkos"*, *„Divertimento Serenade"*, *„Magyar rhapszodiák"*, *„Magyar Ábránd"*, *„Rákóczi induló"* balkézre, *„Don Juan"*, *„Rákóczi gyászinduló"* katonai zenekarra, (előadatott a m. kir. opera zenekara által, Rákóczi hamvainak hazahozatala alkalmával, Budapesten és Kassán Rákóczi temetésén.) Ezeken kivül irt még számos kisebb-nagyobb zeneművet énekre, zongorára és más hangszerekre, amelyek mindannyian kiváló zenei tehetségről és a legfinomabb műizlésről tesznek tanuságot.

A zenei világirodalomban gróf Zichy Géza a megalapitója a balkéz-konczert literaturának. Mozart-, Chopin-, Mendelssohn- és Liszt Ferencz-átiratai balkézre s különösen balkézre irt *„Zongoraversenye"* zenekari kisérettel, csudálatos szépségével és bámulatos technikájával páratlan a maga nemében.

A veleszületett zenei zseni mellett azonban jellemző sajátsága és a legfőbb érdeme gróf Zichy Gézának az, hogy *minden alkotásában a nemzeti irány, a művészi magyar zene ideáljának megvalósítására törekszik.* Lángoló magyarságának tiszta faji jellegzetességével bir minden nagyobb zeneműve, legfőképpen pedig opera szerzeményei, amelyeken különösen meglátszik — mint egyik jeles zenekritikusunk irja — az az elszánt, őszinte, ösztönsugallta törekvés: tovább haladni az Erkelek utján, gazdagítani, fejleszteni, átalakítani, a modern művészet színvonalán tartani azt a formanyelvet, melynek *Bánk bán* az első remeke.

„Alár" czimü társadalomtörténeti első nagy operája 1896-ban került szinre a m. kir. operaházban s határozott sikert aratott. Ez a pompás magyar romantikája

Karlsruheban s 1898-ban — a német császár jelenlétében — a berlini udvari operaházban nagy tetszés mellett adatott elő. *„Roland mester"* czimü operája 1908 január 10-én először a budapesti m. kir. operaházban, majd nemsokára Pozsonyban és Kolozsvárt, azután pedig Prágában, Hamburgban, Braunschweigban, Antwerpenben, Magdeburgban került szinre, mindenütt a legnagyobb tetszés és elismerés mellett. Ez a műve van leginkább elterjedve, amennyiben 12 külföldi operaháznak rendes műsordarabja. — *„Gemma"* czimü tánczköltemenyét szintén a budapesti m. kir. operaház mutatta be s a temesvári orsz. dalosverseny alkalmával rendezett díszhangversenynek is egyik legérdekesebb műsorszáma volt s ma már a külföldön szintén ismerik.

De minden eddigi zenemű alkotásánál hatásosabb s nekünk magyaroknak mindenesetre a legérdekesebb és legbecsesebb szerzeménye gróf Zichy Gézának: a *„Rákóczi-trilogia"*.

Amint már előbb is jeleztük: gróf Zichy Géza azt a nemes feladatot tüzte ki maga elé, hogy a nagyon is nemzetközi jelleget öltött dalművek helyett *tiszta magyar* stilusú operákkal gazdagítsa zeneirodalmunkat, — s ennek a szép gondolatnak megvalósítására nem találhatott volna hálásabb és szerencsésebb thémát, mint a nemzeti kegyelet örök nimbuszával övezett legnagyobb magyar szabadsághősnek: II. Rákóczi Ferenczneк s az ő magasztos jellemének és csudálatos hős korának zeneköltészeti feldolgozását.

Amint az illusztris szerző e nagy művének ismertetése alkalmából, a pozsonyi Toldy-körben, 1907. év elején tartott felolvasásában említé: a Rákóczi-trilogia megirásának és megzenésítésének alapgondolata akkor fogamzott meg benne, amikor a király Rákóczi nagy fejedelmünk és a bujdosó kuruczok hamvainak hazahozatalát elhatározta.

A trilogiának a második része: *„Nemo"* került — az első részt megelőzőleg — előbb szinre s amikor ez, 1905 márczius 30-án, a budapesti m. kir. operaházban először előadatott: valósággal szenzácziós sikert aratott és azóta is, valahányszor csak előadásra kerül, mindig a legnagyobb elragadtatással tölti el a közönséget, sőt maguk az operaházi kardalosok is, a hatalmas Rákóczi-kart, minden egyes alkalommal, valóságos gyönyörélvezettel adják elő.

Gróf Zichy Géza ezzel a remek művével a magyar nemzet szivébe irta be a nevét, mert ebben a megrázó hatásu, fönséges dallamokban gazdag operában az a történelmi nagy alak elevenül meg — méltó keretben — előttünk, aki iránt a hazáját és annak szabadságát imádó minden igaz magyar ember a legrajongóbb szeretettel viseltetik.

A szabadságát szerető svájczi nép megalkotta a Tell Vilmos-mondát, melynek történelmi multját homály födi. Nekünk, magyaroknak, nem szükséges ilyen mondákhoz folyamodni. II. Rákóczi Ferencz szabadságharcza nem a mondák világából való, nem a rég mult idők ködös emléke, hanem dicső valóság, történelmi tény, mely ma még tisztább, magasztosabb fényben ragyog előttünk, mint ahogy két század előtt lefolyt. A gróf Zichy Géza vérbeli magyar lelkét ihletett lelkesedésre ragadta e nagy idők emléke s hivatott költői és zeneszerzői tehetségével méltót akart alkotni ama nagyszerü történeti ténynek megünneplésére, melyet ő és nemzete a Rákóczi hamvainak hazahozatalában, a magyar nemzet kétszázados forró óhajának eme megvalósulásában, fájdalmas örömmel megért.

A mindenek fölött álló hazaszeretet ezt a legnemesebb érzést akarta az ő magasan szárnyaló ideálizmusával és lelkének egész erejével *„Nemo"*-jában megszemélyesiteni, ami neki fényesen sikerült is, mert ezzel a dalművével oly kifejezetten *magyar nemzeti irányu* remekművet alkotott, amely hosszu ideig mintakép gyanánt állhat az ujabb zeneszerző nemzedék előtt.

És hogy gróf Zichy Gézának *„Nemo"* operája — tárgyánál és tartalmánál fogva — nemcsak nekünk, magyaroknak oly becses alkotás, de mint zenemű is valóban értékes és maradandó becsü művészi szerzemény: azt mindennél jobban bizonyítja az a fényes diadal is, amelyet a *„Nemo"*

opera a külföldön, nevezetesen a boroszlói operaházban aratott. Az előadás iránt már előre is oly nagy volt az érdeklődés, hogy a jegyek már napokkal a premier előtt teljesen elfogytak. A szinház nézőterét zsufolásig megtöltötte a közönség, mely teljes elismeréssel jutalmazta a kitünően előadott gyönyörü operát s a premiéren jelenvolt hirneves szerzőt számtalanszor a lámpák elé tapsolták és zajos, lelkes ovációkban részesitették. S ez a németországi óriási siker biztos előjele annak, hogy a „*Nemo*" dalmű hódítva fogja bejárni a külföldi operaházakat.

A zenei szépségekben oly dúsgazdag „*Nemo*" operának méltó testvére: „*II. Rákóczi Ferencz*", — a trilogiának tulajdonképeni első része, — amely nemcsak külsőségeiben, hanem egész alkotásában, zenei rithmusában, egyes szólamaiban és a maga teljes egészében, a hamisitatlan *tiszta magyar* zenének magas művészi szinvonalon álló ujabb műremeke.

A nagynevü szerző, ennek az operájának meseszövésében, a szorosan vett történeti tényeket, részben a mondaszerü hagyományokból vett, részben költői szabadsággal alkotott regényes részletekkel és kedves epizódokkal tette még érdekesebbé.

A „*II. Rákóczy Ferencz*" operát — hozzá illő fénynyel és pompával — 1909 január 30-án adta először a bpesti m. kir. operaszinház. A bemutató előadást nagy és előkelő közönség nézte végig, mely a kitünő szerzőt s az énekben és játékban egyaránt a lehető legtökéletesebb előadást nyujtó főszereplőket minden felvonás után többször is kitapsolta.

A leghivatottabb zenekritikusok is elismerték, hogy gróf Zichy Géza — úgy is mint szövegiró s úgy is mint zeneszerző — rendkivül nagy hatást ért el és ujabb fényes diadalt aratott „II. Rákóczi Ferencz" operájával, — s ez a hatalmas művészi siker annál több kedvet és ihletet adhat a kitünő szerzőnek, hogy a Rákóczi-trilogia harmadik részét: „*Rodostó*"-t is, a két első részéhez méltóan mielőbb megalkossa, hogy az ő hazafias nagy lelke s a költészet és zeneszerzésben egyaránt kitünő tehetsége állitson a magyar zeneművészetben oltárt Rákóczi fönséges szellemének, amely a zeneművészetben is *magyarul érezni* tanitsa meg a — nemes ideáloktól már szinte elszokott — mai nemzedéket.

Egyébiránt gróf Zichy Gézának zeneköltészetéről bátran elmondhatjuk, hogy az: *a magyar nyelv bel-cantoja*. Annyi bájjal és természetes művészettel még egy magyar zeneszerző művében sem hangzott a magyar nyelv zenéje, mint az övében. Az ő zsenije előtt tengernyi magyar motivum áll, a magyar rithmus s a magyar zene sajátos zamatjával és nemzeti eredetiségével. Ez a nagy tenger szolgál az ő zenei lángelméjének és megtermékenyíti alkotó erejét, amelylyel eddigi nagy műveit megalkotta, úgy, hogy müvei az idő távlatán keresztül folyvást nagyobbodnak, — s már eddig is a magyar opera történetének egy jelentős korszaka füződik a nevéhez.

Gróf Zichy Géza a Wagner Richárd zenei irányának önálló követője. Az ő zeneköltészete azonban inkább a lyrai felé hajlik, de telve van magyar temperamentummal és szinmagyar jellegzetes vonásokkal. Hangszerelése választékos és magas szinvonalon áll. S hogy mily öntudatosan és igazi eredeti módon jár el a zeneszerzés terén: azt legjobban bizonyítja az a körülmény, hogy a magyar zene művelői — történeti alapon — eddig azt tartották, miszerint a magyar zene csak páros ütemekkel képzelhető, — gróf Zichy Géza azonban, hogy nemzeties zenei érzékének élénkebben lüktető rithmusokban adjon kifejezést, a magyar zenébe — költői szabadsággal — a páratlan ütemnemeket is alkalmazta, miáltal megszüntette a magyar zenének eddig sokszor panaszolt egyhanguságát s utat mutatott arra, hogy mily irányban áll nyitva a magyar zeneszerzők előtt a magyar dal és zene szépsége, kimeríthetetlen változataiban.

A gróf Zichy Géza teremtőerejü lelkének és ritka sokoldalu művészi tehetségének mindennél ékesebben szóló bizonyítéka az, hogy a világhirü balkezes zongoravirtuózságon és az elismert kitünő zeneszerzőségen kivül, még mint költő és iró is jelentékeny irodalmi működést fejt ki.

Költeményei, regényei, szindarabjai a —

nemes izlés s a szép nyelvezet és dús költői képzelem ritka előnyein kivül — híven tükrözik vissza lelkének nemességét, szivének jóságát s különösen azt a bensőségteljes értelmességet, ideális gyöngédséget, amely őt az életben is oly kiválóan jellemzi.

Egyik gyönyörü költeménye: *„Az angyalember"*, aki azt kérte az Istentől, hogy földi életével a haldoklókat táplálhassa és a saját életével a másokét meghosszabbíthassa. De mindenkivel jót akarván tenni, rövid idő alatt elpazarolta az életét. Ez az ifjukori költeménye: az ő lelkének és szivének a tükre. Őt gazdag áldásaival tetézte az ég, életében nagyon sok jót tett, temérdek könnyet szárított fel, — de a költő, látnoki tehetségével a valóságot sejté meg költeményében, mert életének jobbik felét: fenkölt lelkü, forrón szeretett hitvesének előtte mindennél drágább életét — melyet ő is bizonyára szivesen meghosszabbított volna a saját életével — korán kellett elveszítenie.

Egyik gyönyörü munkája: *„A leányvári boszorkány"* czimü költői elbeszélés, amely nagynevü vérrokonának: az 1907. évben elhalt Zichy Mihálynak szebbnél-szebb illusztráczióival jelent meg, amelyek ezt az — önmagában is igen becses — költői művet a magyar könyvkiadás egyik remekévé tették.

Két szinműve: *„A phrenolog"* és *„A szerelem harcza"* szinre került a Nemzeti szinházban, — a *„Tizparancsolat"* czimü vigjátéka pedig többször tetszéssel adatott Budapesten, Pozsonyban és sok helyt a vidéken.

Két verskötete jelent meg és pedig az egyik a Kisfaludy-, a másik a Petőfi-társaság kiadásában, amely két irodalmi társaság körében — mint ezeknek rendes tagja — többször tartott nagyérdekü felolvasásokat.

1876 óta elnöke a Nemzeti Zenedének, amelynek mai virágzására való emelésében igen nagy érdemei vannak, — mert társadalmi nagy tekintélyével, szellemi előkelőségével s tetemes anyagi támogatásával és ügybuzgó vezetésével egyaránt elősegité ennek az intézetnek előhaladását. Közel három évig volt a m. kir. Operának és a Nemzeti szinháznak intendánsa s ez idő alatt igen sok lényeges és nemzeti szellemü reformot létesített s a legtöbb és legérdekesebb hazai és külföldi opera és ballett az ő intendánssága alatt került szinre.

Imádásig szeretett nejének: született gróf Karácsonyi Melanienak korai gyászos elhunyta azonban oly mélyen hatott lelkére, hogy e miatt lemondott az intendánságról és hosszu ideig visszavonult a nyilvánosság teréről.

Annál nagyobb szerencsének mondhatjuk, hogy az „Országos Magyar Daláregyesület", illetőleg most már a „Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége" örökös díszelnökévé történt megválasztatását elfogadta. Mert az egri és a kecskeméti országos dalosversenyek ünnepi közgyülésein tartott gyönyörü szép beszédei és lelkének a magyar dalért, a magyar művészetért rajongó szeretete, lángoló lelkesedése által máris magasabb regiókba ragadta magával a magyar dalosokat, akik immár szentül meg vannak győződve róla, hogy gróf Zichy Géza mint zeneszerző, dalköltő és minden izében igazi magyar művészlélek, mintegy a Gondviseléstől van egyenesen arra hivatva, hogy az ő tüzes hazafiságával, nemes ideálizmusával, társadalmi és művészi nagy tekintélyével, a magyar nemzeti dalosügyet szellemileg irányítsa és az őt megillető magas szinvonalra és virágzásra emelje.

A magyar dalosok serege s a magyar dalügynek minden igaz barátja szivből kivánja és óhajtva reméli, hogy — *úgy legyen!*

DR. BÁRCZY ISTVÁN

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE, A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKE.

Dr. BÁRCZY ISTVÁN.

Minden intézménynek a sorsa leginkább attól függ, hogy menyiben sikerül a kellő időben, a kellő helyre olyan egyéniséget találni és oda állítani, aki rátermettségével és lelkének kiválóságával legott a helyzet magaslatára tud emelkedni, s biztos tapintattal eltalálja a helyes utat és módot, amelylyel a reá bízott feladatnak sikerrel megfelelhet.

Ebből a szempontból véve, valósággal szerencsének mondható a magyar dalügyre nézve, hogy éppen akkor, amidőn legnagyobb szükség volt rá, Dr. Bárczy Istvánban, Budapest székesfőváros polgármesterében, a közbizalom megtalálta azt a férfiút, aki úgy hivatali és társadalmi állásánál, mint egyéniségének tekintélyénél és sok oldalú kitűnő tehetségénél fogva mintegy predesztinálva van arra, hogy — mint az ország fővárosának vezérférfia: egyszersmind vezére legyen a magyar dalügynek és a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének is, amely a magyarosodásnak, a hazafiságnak, a nemzeti eszme érvényesülésének szent ügyét szolgálja, s éppen azért Budapest székesfőváros nemzeti, művészeti és kulturális fejlődésének is egyik hatalmas tényezője.

Dr. Bárczy István — akit az Országos Magyar Daláregyesületnek 1908. márczius hó 29-én tartott közgyülése egyhangú lelkesedéssel, közfelkiáltással választott meg az országos egyesület elnökévé — az ő éles látásával nagyon jól ismeri és érdeme szerint méltányolni tudja, hogy a dal mily buzditó hatást gyakorol úgy egyesekre, mint a nagytömegre, s másfél éves elnöki működése alatt már eddig is fényesen bebizonyítá, hogy az ő vérbeli magyar érzületével és a dal iránt való jól ismert előszeretetével szívesen és örömmel megtesz minden lehetőt, a magyar dalügy és az ennek előbbrevitelén működő Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének erkölcsi és anyagi felvirágoztatása érdekében, mert ez által is az ő szeretett szülővárosának: Budapest székesfővárosnak és ezzel együttesen az egész országnak tesz kiváló jó szolgálatot.

Dr. Bárczy Istvánt hirből és névleg országszerte ismerik ugyan, s a kecskeméti országos dalünnepen való szereplése egymagában is teljesen elegendő arra, hogy a magyar dalosoknak iránta való tiszteletét és szeretetét

még teljesebbé tegye; de — hogy az összes magyar dalosok az ő vezérüket még jobban megismerjék — kedves kötelességet teljesítünk, amidőn arczképének bemutatása mellett, egyszersmind életrajzi adatait is röviden közöljük.

* * *

Bárczy István született Budapesten, 1866 október hó 4-én. Iskoláit a fővárosban végezte s a jogi- és államtudományi doktorátust is itt nyerte el.

1889-ben lépett a főváros szolgálatába, ahol fokonkint gyorsan előrehaladva, 1895-ben tanácsjegyző és 1901-ben már tanácsnok lett, amely minőségében a tanügyi osztály élére került. Behatóan foglalkozott a főváros tanügyeivel és pénzügyeinek javításával, valamint városrendészeti (belvárosi szabályozás) és szocziálpolitikai kérdésekkel (népháza, napközi otthonok). Ezekben a kérdésekben számos hivatalos javaslatot dolgozott ki, nevezetesen az adózásról, a városi tűzkárbiztosításról, a tandij reformról, az iskolai szakfelügyeletről, tanterv reformról stb. Sokoldalu ismereteit az Angol-, Franczia-, Német- és Olaszországban tett tanulmányutakon is gazdagította. Több éven át tanára volt a felső kereskedelmi iskolának és a közigazgatási (jegyzői) tanfolyamnak s *„Közigazgatási ismeretek"* czimen tankönyvet is adott ki. A napi- és szaksajtóban is tevékeny munkásságot fejtett ki és temérdek czikket irt a fővárosi közigazgatás, tanügy és pénzügy aktuális kérdéseiről. A *„Népmüvelés"* czimü havi folyóiratnak jelenleg is szerkesztője. Különösen nagy érdemei vannak a főváros tanügyének fejlesztése körül, amelyet teljesen modern alapokra fektetett és amelynek az ő széleskörü propagandájával a társadalom érdeklődését is megnyerte.

1906-ban a nemzeti ellenállás után, midőn Halmos János polgármester nyugalomba vonult, a közfigyelem Bárczy István felé irányult és a főváros törvényhatósága az aránylag még fiatal, de ritka tehetségü, zseniális tanácsnokot nagy lelkesedéssel polgármesterré választotta.

Még csak három év mult el a főváros történetében ezen eseményszámba menő választás óta és Bárczy már e rövid idő alatt is számos esetben fényes bizonyságot tett arról, hogy minden tekintetben méltó a sulyos felelősséggel járó állás betöltésére. Polgármesteri működésének rövid ideje alatt számos nagyszabásu és a főváros egész lakosságát érdeklő kérdést tűzött napirendre, amelyek részben máris megvalósultak, részben a megvalósulás stádiumában vannak. Így: a lakáskérdés megoldása, a kislakások és a kenyérgyár épitése, az uj lakbér szabályzat megalkotása, a székesfőváros fejlesztéséről szóló törvények, kapcsolatban a Margit-szigetnek a főváros részére való megszerzése, a Gellért-hegyi kisajátítások, a fővárosi nagyfürdők ujjáépítése, több nagyfontosságu városszabályozási kérdés megoldása, az állatkert ujjáalakítása, Nagy-Budapest megalkotása, más egyéb nevezetes kezdeményezésekkel együtt, mind a Bárczy lángeszének és páratlan erélyének maradandó emlékei lesznek. Az ő nemesen érző szivét áldják a főváros minden rendü alkalmazottjai, akiknek javadalmazását emelte, szolgálati és előmeneteli viszonyait szabályozta és javította. Figyelme és gondossága kiterjed a főváros komplikált közigazgatásának minden ágára és részletére s akik őt közelebbről ismerik, nem győzik eléggé bámulni és magasztalni nagy tudását, európai széles látókörét, modern tudományos képzettségét. Minden csekedetét mély szocziális érzék és a szegényebb néposztály nehéz viszonyai iránt tanusított meleg szeretet és őszinte érdeklődés hatja át. Bizonyos, hogy az ő körültekintő, fiatalosan energikus és bölcs vezetése mellett a magyar főváros sikerrel fogja leküzdeni a rohamos fellendüléssel együtt járó sulyos szocziális bajokat s a főváros ő alatta fejlődni, haladni fog minden téren, minden irányban.

A hivatalával járó rendkivül nagy elfoglaltság mellett, igen széles körü társadalmi tevékenységet is fejt ki s nincs a fővárosban olyan közérdekü társadalmi kérdés, amelynek dűlőre vitelében neki tevékeny része ne volna. Legszivesebben mégis szocziál-

politikai, pedagógiai, különösen népművelési, továbbá művészeti és humanitárius kérdésekkel foglalkozik és számtalan hasonló irányu egyesületeknek elnöke, vezérférfia. Többek közt elnöke a Magyar Athletikai Szövetségnek is s általában nagy hive és pártfogója a modern szellemü testnevelésnek és sportoknak.

Ritka éleseszü és gyorsfelfogásu ember. Elég, ha valakit egyszer lát, hogy azt bármikor azonnal megismerje. Tudja értékelni a tehetségeket. A hivatali téren ő nem az úgynevezett „szamár-létra" szerint való haladás hive, hanem az igazi tehetség megbecsülője s a munkabiró, hivatott, érdemes emberek előtt — a korra való tekintet nélkül — nyitja meg az előhaladás ajtaját.

Érintkezéseiben gyöngéd, előzékeny, finom lelkületü s jót tesz, akivel csak tehet.

Bizalmas körben elragadó kedves modoru s szellemességének szikráival gyönyörködteti környezetét, sőt még bizonyos jóizü bohémségtől sem idegen.

A dalostestvéreket kétségkivül érdekelni fogja és elnökünk személyét még népszerübbé teszi előttünk még az is, hogy Bárczy kitünő nótás ember. Szonórus bariton hangja a szivekig hat. Kedvencz nótái a legválogatottabbak. s egyfolytában órák hosszat képes a magyar dalirodalom remekeit egymásután, emlékezetből eldalolni és mesterileg kiséri saját énekét a zongorán.

Egész lelkéből érdeklődik a hazai dalosügy iránt, amelynek irányításába hihetetlen gyorsan beletalálta magát.

Az Országos Szövetség igazgató-választmányi ülésein minden kérdés iránt élénken érdeklődik s kiváló tapintattal elnököl. Szives készséggel eljár az Országos Szövetség ügyeiben a miniszteriumoknál, ahol az ő kiváló tekintélye igen nagy előnyére van ügyeinknek.

A kecskeméti országos dalünnep iránt kezdettől fogva rendkivül nagy érdeklődést tanúsított; a helyi rendező nagy bizottság alakuló gyülésén személyesen résztvett és igen sokban irányította az előkészületek nagy munkáját. A versenydíjak beszerzésében is rendkivül nagy tevékenységet fejtett ki, s azon is nagyon sokat fáradozott, hogy a versenydíjak a magyar műiparnak művészi értékkel biró tárgyai legyenek.

A kecskeméti dalünnepen négy napon át a legfárasztóbb munkát végezte, amidőn az összes versenyeken — mint a zsűri elnöke — egy perczig sem csökkenő figyelemmel kisérte az előadásokat.

A díszközgyülést megnyitó elnöki beszédével, a Kecskeméti Dalárda jubileumi közgyülésén tartott ünnepi beszédével s a város által adott díszlakomán mondott pohárköszöntőivel elragadta az egész közönséget, épp úgy, mint 1908. junius 6-án, a Dunántúli Dalos Szövetségnek székesfehérvári dalosünnepén, amidőn nagyhatású beszédével azt az eredményt érte el, hogy a Dunántúli Dalos Szövetség közgyülése határozatilag kimondta, hogy az ottani megyei és kerületi szövetségek az Országos Szövetségbe fognak kapcsolódni.

S most, amidőn a Országos Szövetség éppen azon a ponton áll, hogy működését szélesebb alapokra fektetve, a hazai dalügyet jóformán ujonnan szervezze: valóban szerencsét kivánhatunk magunknak és a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének, hogy Dr. Bárczy Istvánt sikerült vezérünkül megnyerni, mert teljes joggal és bizvást remélhetjük, hogy igazán szép jövő még csak ezután virrad a magyar dalügyre és a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségére, amidőn annak — gróf Zichy Géza, a világhirű művész és nagy hazafi, örökös tiszteletbeli elnökünk mellett — az ország fővárosának első polgára: a nemes lelkesedéstől és tetterőtől duzzadó s minden téren a legszebb alkotásokra hivatott Dr. Bárczy István az elnöke.

Ilyen vezérek mellett csak győzni és folyvást előre haladni lehet.

Adja Isten, hogy valóban úgy legyen!

AZ ORSZÁGOS MAGYAR DALÁREGYESÜLET MŰKÖDÉSÉNEK RÖVID TÖRTÉNETE.

(1867—1909.)

Mint a családalapító ősökre a hálás unokák: akként tekint a négy évtizednél tovább működött Országos Magyar Daláregyesületre a mai magyar dalos nemzedék.

Mert ez az egyesület ápolta gondos szeretettel, lángoló lelkesedéssel, teljes odaadással a magyar dalügyet, amig a negyvenkét évvel ezelőtt elvetett kis mustármagból a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének ma már az egész országra kiterjedő nótafája kifejlődött.

Mintha csak megismétlődött volna a bibliai esemény: valamint Izrael népe 40 évig vándorolt a pusztaságban, úgy a magyar dalosok serege is négy évtizeden át vándorolta keresztül-kasul az országot, amig végre elérte amaz Igéret földét, amely után az elődök lelke oly sokáig sóvárgott, — elérte azt, hogy a magyar dalügy ma már — megbecsülve és érdeme szerint méltányolva — számottevő tényezőjévé lőn a magyar nemzeti közművelődésnek s egyik leghathatósabb előmozdítója a magyar nemzeti eszme érvényre emelésének.

Nagy és rögös utat tett meg s nehéz küzdelmeken ment át a magyar dalügy, amig elérte, kivívta azt, hogy a magyar dal immár művészeti magaslatra emelkedett s művelői: a magyar dalosok és dalosegyesületek úgy vannak elismerve, mint akik nem csupán szivük szerint jókedvükből dalolnak, hanem ezzel hazafias hivatást is teljesítenek, amidőn dalban hirdetik az Igét és dallal hódítják meg a szíveket s a magyar dalnak művészi előadásával a legnemesebb műélvezetet szerezve, ezzel egyszersmind a magyar nemzeti eszmének teszik a legjobb szolgálatot.

Magyarország ujabbkori művelődéstörténetében kiváló hely fog jutni a magyar dalnak s addig is, amig hazai művelődéstörténetünknek ez a fejezete arra hivatott iróra talál: az alábbiakban — mintegy dióhéjba szorítva — elmondjuk, hogy miként alakult és miként működött az Országos Magyar Daláregyesület, amely negyvenkét év alatt a magyar dalt és a nemzeti dalügyet, a haladásnak mai magaslatára emelte.

* * *

A magyar dal egyidős a magyar nemzettel.

A régi krónikák hagyományaiból tudjuk, hogy már honfoglaló őseink is szerették és nagyrabecsülték a nemzeti dalokat, — s a Hadúrnak bemutatott fehérlóáldozatok, valamint a nevezetesebb nemzeti vagy családi események, összejövetelek, áldomások, soha sem multak el ének és dal nélkül.

Az igriczek és hegedősök vitézi énekei lelkesíték a várurak és főnemesek lakomáit s a nép, az istenadta nép, dalolt akkor is, éppúgy, mint most dalol, ezer év óta folyvást, — s népköltészeti emlékeink bizonyítják, hogy a mai nép dalmusa, tago-

MEGYEI KÖNYVTÁR KECSKEMÉT 11.226

zata, ismétlődő refrénje — aránylag kevés változással — ezer év előtt, sőt talán az etelközi és dontői őshazában is ugyanaz volt.

És ha mégis a nemzeti dalnak úgyszólván egyetemes művelése nálunk csak a legujabb korban, jóformán csak 60—70 évvel ezelőtt kezdődött: ennek okát szomoru nemzeti viszonyainkban kell keresnünk, amennyiben a magyar társadalom műveltebb osztályánál előbb a latin, később pedig a német nyelv egészen háttérbe szoríták édes magyar nyelvünket, amely hosszu századokon át igazán csak a nép ajkán élt.

A nemzeti ujjáébredés kora hozta meg e téren is a fordulatot s attól kezdve, a midőn elhangzott a nemzetünket tetszhalott állapotából feltámasztó jelszó: *„Nyelvében él a nemzet!"* költőink kezdtek mindinkább visszatérni a minden nép költészetének ősforrásához: a népdalhoz, s Csokonai, Kisfaludy Károly, Czuczor, Kölcsey, Vörösmarty után jött a magyar költészet szentháromsága: Petőfi, Arany, Tompa s ezek után indulva és őket követve a kisebbek lelkes serege, akik soha nem sejtett magaslatra és virágzásra emelték a magyar dalköltészetet, amely aztán megvetette az alapját a szorosabb értelemben vett magyar dalművészetnek és műéneklésnek.

A magyar társas műéneklésnek vagy kardalnak legelső nyilvánulásait kétségkivül a református kollégiumok diák-kántusaiban találjuk.

Az első magyar férfikart *Havi Mihály* szervezte Pesten, a mult század negyvenes éveinek elején s az ő nyomán később mások is alakítottak itt-ott daloskörőket; a mai értelemben vett úgynevezett *„dalárdák"* azonban leginkább a szabadságharcz után, az elnyomatás szomoru éveiben kezdtek alakulni, — mintha a szólás- és sajtószabadságtól megfosztott nemzet panaszát és keserüségeit — ha már szavakban el nem mondhatta — rejtett értelmü énekben s csak a magyar szív által ismert és átérzett dallamokban akarta volna kiönteni. A *„dalárda"* elnevezés is az akkori idők divatos nyelvujitásának szüleménye, s bár nyelvtanilag helytelen szóképzés, de annyira közkeletüvé vált, hogy idő kell hozzá, amig a használatból teljesen kikopik s a helyesebb és kifejezőbb *„dalosegyesület"* elnevezésnek fogja a helyét átengedni, ami pedig a jobb magyarság szempontjából mielőbb kivánatos volna.

A fővárosi első szervezett dalegyletnek: a *„Pest-budai dalárdá"*-nak *Thill Nándor*, a pesti lipótvárosi egyház karnagya volt a megalapitója, aki az uralkodónak magyarországi első látogatását használta fel arra, hogy az ez alkalomra tervezett ünnepségek keretébe felvenni kivánt énekkar szerepeltetése révén, a dalárda megalakitására, az akkor rettegett pesti rendőrfőnök engedélyét kieszközölje, — s rendkivüli ügybuzgalmával, szakértelmével, szervező tehetségével, a fiatal dalárdát rövid idő alatt oly szépen kiképezte, hogy az 1854 deczember 8-án, az „Európa" szálló dísztermében, a legkiválóbb művészek közreműködése mellett rendezett első nyilvános hangversenye művészi esemény számba ment s a leigázott nemzet első szabadabb mozgása gyanánt tekintetett.

A vidéken is mindenfelé megindult a mozgalom a daltársulatok szervezésére; egymásután alakultak meg a vidéki nagyobb városokban a dalegyesületek, sok helyt kapcsolatosan mint dal- és zeneegyesületek, (melyek közt a legrégibb a már 1846-ban alakult *„Győri ének- és zeneegylet"*, úgyszintén a legrégibbek és a legérdemesebbek egyike az 1852-ben alakult *„Lugosi dal- és zeneegylet"*), s ezekkel karöltve, örvendetes fejlődésnek indult a magyar férfi-négyes és népdal zeneirodalom is, amelynek Mosonyi Mihály, Huber Károly, Doppler Ferencz, Thern Károly, Lorencz János, Engesszer Mátyás, Ábrányi Kornél, Zimay László, Bartalus István, Wusching Konrád és mások voltak első kiválóbb művelői.

A hatvanas évek elején az ország minden részében fellendült a kedv és érdeklődés a dalegyesületek iránt. Részint ez időben, részint kevéssel azelőtt, vagy azután alakultak meg a pécsi, szentesi, losonczi, csongrádi, karczagi, kunszentmártoni, túrkevei, nagykőrösi, pozsonyi, soproni, eperjesi, aradi, esztergomi, kolozsvári, kisbéri, magyaróvári, szekszárdi, szatmári,

egri, debreczeni, szombathelyi, brassói, komáromi, rimaszombati, békési, budai, kecskeméti, ungvári és czeglédi dalegyletek, (mely utóbbi először vette fel a „*dalárda*“ elnevezést), úgy, hogy 1864-ben már közel száz dalegylet működött az országban.

Hazánkban a legelső dalverseny Sopronban volt, 1863-ban; minthogy azonban Sopron akkor még túlnyomó részben német város volt s magyar dalegyletek nem igen vettek részt a soproni versenyen: ez okból ez a dalverseny a magyar dalügyre semmi hatással sem volt.

Az első országos magyar dalverseny Pécsett, 1864 augusztus 15-én folyt le, az Isten szabad ege alatt, a Tettye hegy tetején, tizezer főnyit meghaladó közönség jelenlétében. Ezen a dalünnepen képviseletileg 21 dalegylet vett részt, s a tényleg versenyző öt dalárda közül a pécsi és az aradi dalárdát tüntette ki legjobban a közönség.

A második országos dalverseny Pesten tartatott a városligetben, 1865 augusztus 20-án, a pest-budai zenede negyedszázados jubileumi ünnepével kapcsolatban s ezen már 46 dalegylet 825 taggal vett részt. Legjobban tetszettek az aradi, budai, győri, pest-budai és pozsonyi dalárdák előadásai.

1867 augusztus 12-én *Aradon, volt a harmadik országos dalverseny,* amelyen 43 dalegylet volt képviselve s 14 egylet versenyzett, melyek közül — az akkor már rendszeresen megalakított zsüri itélete szerint — az első díjat a szentesi dalárda, a második díjat a pesti nemzeti dalkör, a harmadik díjat pedig a budai dalárda nyerte. Ezeken kivül a hódmezővásárhelyi, a lugosi és a gyulai dalegylet dicséretre érdemesíttetett.

Az aradi országos dalverseny korszakalkotó jelentőségü a magyar dalosügy történetében, mert az egyidejüleg tartott dalárközgyülésen megvalósult valahára a már évek óta hangoztatott eszme s *megalakult az Országos Magyar Daláregyesület* és pedig — betürendes sorrendben — a következő 16 egyesületből:

Aradi Dalárda,
Apatini „
Budai „
Csurgói „
Érsekujvári Dalárda,
Jászberényi „
Kecskeméti „
Komáromi „
Losonczi „
Perjámosi „
Pesti Nemzeti Dalkör,
Pesti Nemzeti Zenede,
Szegedi Dalárda,
Szentesi Dalegylet,
Zsombolyai Dalárda,
Zeneművészek Segélyegylete.

A felsorolt 16 egylet képviselői örömteljes lelkesedéssel kimondván az Országos Magyar Daláregyesület megalakulását, nyomban megalkották az egyesület alapszabályait s aztán egyhangulag, közfelkiáltással megválasztották az egyesület tisztikarát és az igazgatóválasztmány tagjait.

Elnök lett: Madarassy Pál, titkár: Ábrányi Kornél, pénztárnok: Engesszer Mátyás. Az igazgatóválasztmány által később alelnökké megválasztatott: Bogdány Lajos.

* * *

Az Országos Magyar Daláregyesület megalakulása vetette meg tulajdonképpen biztos alapját a magyar dalosügynek s ez tette lehetővé, hogy a dalárdák, helyes irányítás és czéltudatos központi vezetés mellett, rendszeresen és egyesült erővel haladhattak kitüzött czéljuk megvalósításához: a magyar nemzeti dalnak művészi magaslatra emeléséhez, — a legnemesebb ideálizmussal szolgálva ez által a nemzeti közművelődés, a testvériesülés s a hazafiui lelkesedés nagy érdekeit.

Az Országos Magyar Daláregyesület első évét a szervezkedés nagy munkája s a kezdet nehézségeinek leküzdése tölté be. De az egyesület működésének eredménye már megnyilvánult az 1868 szeptember 20-án *Debreczenben tartott negyedik országos dalárverseny* erkölcsi sikerében. A résztvett 63 dalárda közül 25 versenyzett, 1300 dalossal; a közös versenyeket Erkel Ferencz vezényelte; — a versenyző dalárdák meglepő készültséget tanusítottak s a közel tizezer főnyi közönség leirhatatlan lelkesedéssel ünnepelte a dalosokat. Ez volt hazánkban az első dalosverseny, amely kü-

lön e czélra épült dalcsarnokban folyt le. A legkiválóbb szaktekintélyekből alakitott zsüri *az első díjat a Pécsi Dalárdának ítélte,* a második díjat az Esztergomi, a harmadik díjat az Aradi Dalárda, a negyedik díjat pedig a Pesti Nemzeti Dalkör nyerte.

Az Országos Magyar Daláregyesületnek a debreczeni országos dalárverseny alkalmából tartott közgyülése két nagyfontosságu határozatot is hozott, amidőn kimondotta azt, hogy ezentúl az OMDE rendezze az országos dalárversenyeket, továbbá elhatároztatott, hogy 1869 január 1-től kezdve az egyesület saját hivatalos és irodalmi szakközlönyt fog kiadni s e czélból a „*Zenészeti Lapok*"-at jelenté ki az egyesület hivatalos közlönyének, felkérve annak további szerkesztésére *Ábrányi Kornélt,* aki különben is eme lapja által akkor már 8 év óta megbecsülhetetlen jó szolgálatot tett a dalárügynek.

Az Országos Magyar Daláregyesület által rendezett dalárversenyeknek a mai napig terjedő sorozatában *első volt* az 1870 augusztus 19—21. napjain *Budapesten,* a Vigadó nagytermében és a városligeti dalcsarnokban *tartott országos dalárverseny,* amely minden tekintetben nagyszabásunak igérkezett, de a két napi szakadó eső, az ünnepély sorrendjével együtt a versenyek művészeti értékét is nagyon megzavarta. Ezen a versenyen 12 versenyző dalárda vett részt s (versenydíjak helyett) kitüntetési díszokmányokat nyertek: az Esztergomi, a Debreczeni és a Kecskeméti Városi Dalárda, valamint a Kassai Első Magyar Dalegylet.

Ezen a dalárünnepélyen ment végbe az Országos Magyar Daláregyesület zászlójának felavatása. Zászlóanya volt: Jókainé-Laborfalvy Róza, a nagy magyar művésznő, aki a zászlóra pompás szalagot adományozott.

Az 1870 augusztus 22-én tartott közgyülésen az elnök: Madarassy Pál — aki az országos egyesület megalakítása és első szervezése körül oly lelkes odaadással buzgólkodott — kijelentvén, hogy halmozott hivatali teendői folytán az elnöki tisztet továbbra nem fogadhatja el: az egyesület elnökéül egyhangulag és közfelkiáltással *Királyi Pál* választatott, aki 10 éven át, a legsulyosabb körülmények között, fáradhatlan kitartással és a viszonyokhoz képest sok szép eredménynyel viselte a nehéz és nagy önfeláldozást igénylő elnöki állást.

Ez időben az OMDE válságos helyzetbe jutott. Finánciális zavarok, a tagegyesületek közönyössége s a vezérférfiak ellen irányuló versengések, csaknem az egyesület lételét fenyegették.

De Királyi Pál elnöknek és Ábrányi Kornél titkár-szerkesztőnek az ügy iránti önzetlen szeretete és önmegtagadó szívós kitartása, támogatva Bartay Ede, Zimay László, Huber Károly, Engesszer Mátyás, dr. Hajnal István és mások által, végre is megtalálták a kibontakozás utját.

A második országos dalárverseny Nagyváradon tartatott, a Rhédey-kertben épült dalcsarnokban, 1872 szeptember 5—9. napjain. Az összkarokat Erkel Ferencz országos karnagy vezényelte. Az előadások szépen sikerültek és rendkivüli tetszést arattak. A 27 versenyző dalárda közül *az első díjat a Pesti Nemzeti Dalkör,* a másodikat a Pécsi Dalárda s a harmadikat a Kolozsvári Dalkör nyerte.

Az OMDE-nak a nagyváradi országos dalárverseny alkalmából — 1872 szeptember 7—9-én — tartott közgyülése azonban már nem volt sima lefolyásu s az egyesület zilált anyagi viszonyai és egyeseknek túlságba menő akadékoskodásai nagyon elmérgesítették a hangulatot. A felszaporodott tagdíjhátralékok erélyesebb behajtása s az alapszabályoknak sok tekintetben való módosítása elhatároztatott. A tisztujitás megejtetvén, titkos szavazás utján ujra egyhangulag megválasztattak: elnökké Királyi Pál, alelnökké Bartay Ede, titkárrá id. Ábrányi Kornél, pénztárnokká Engesszer Mátyás.

Az 1873. évben a dalárügy terén országszerte nagy pangás állt be. Több régi dalárda teljesen feloszlott, a meglevők is alig adtak életjelt magukról s csak az országos egyesület elnöksége és igazgatóválasztmánya igyekeztek az általános közönynyel szemben legalább az országos egyesület fennállását biztosítani.

A következő évben azonban ismét fellendült a dalárügy iránti közérdeklődés s az 1874 augusztus 28—30. napjain *Kolozsvárt tartott harmadik országos dalárverseny* — amelyen az OMDE 33 tagegyesülete közül 11 versenyző tagegyesület 800 működő dalossal vett részt — már egyike volt a legsikerültebbeknek. *Az első díjat a Pécsi Dalárda,* a másodikat a Pesti Nemzeti Dalkör, a harmadikat a Nagyváradi, a negyediket a Szegedi s az ötödiket a Marosvásárhelyi Dalárda nyerte.

A kolozsvári közgyülés példás rendben s a legszebb egyetértéssel folyt le és a lelépő tisztikart egyhangulag ujra megválasztotta.

A negyedik országos dalárverseny Szegeden volt 1876 augusztus 17—21. napjain, a város által emelt óriási dalcsarnokban, rendkivül nagy érdeklődés s ugy erkölcsileg, mint anyagilag a legfényesebb siker mellett. A megjelent 32 tagegyesület közül 21 dalárda, több mint 800 taggal versenyzett Erkel Ferencz országos karnagy vezénylete mellett s minden egyes előadás óriási tetszést aratott. *A kötött verseny első díját a Kolozsvári Dalkör,* a második díját pedig a Losonczi Dalegylet nyerte, mig a szabadon választott darabokkal való verseny első díját az ungvári-, a másodikat a hódmezővásárhelyi-, a harmadikat a bonyhádi-, a negyediket a nagyváradi-, az ötödiket pedig a zombori dalárda nyerte.

A szegedi közgyülés is méltó folytatása volt az országos verseny emlékezetes szép eredményének. Különösen nagy megnyugtatásul szolgált az elnöki jelentésnek az a része, amely tudatta a közgyüléssel, hogy az igazgatóválasztmánynak sikerült az országos egyesületnek közel 20.000 forintra menő passziváit kiegyenliteni; a módositott alapszabályok elfogadtattak s az elnök, alelnök, titkár és pénztárnok állásában ezuttal sem történt változás, mert a régi tisztikar megint egyhangulag megválasztatott.

A következő országos dalárverseny helyéül Pécs város volt kijelölve, — a közbejött rendkivüli országos események (1878-ban Bosznia megszállása, 1879-ben pedig az Alföldet és különösen a Szeged városát ért árvízveszély) azonban az országos dalárverseny megtartását három évre elodázta s a felmerült elvi jelentőségü nézeteltérések folytán, a Pécsre kitűzött országos verseny ez alkalommal el is maradt. — Az országos egyesület 1879 november hó 3-án tartotta tisztujitó és két évi működéséről beszámoló közgyülését, amely — az akkor már kilencz év óta működő — tisztikart ez alkalommal is egyhangulag ujra megválasztotta.

Kolozsvár városának hazafias és a dal kultusza iránt kiválóan érdeklődő művelt közönsége, valamint az ottani lelkes dalegyesületek ritka buzgólkodása folytán, *az ötödik országos dalárverseny Kolozsvárt folyt le* 1880 augusztus 18—21. napjain. Tizenegy tagegyesület versenyzett s mindenik magas szinvonalon állott. Erkel Ferencz a saját műveit maga vezényelte, a többieket pedig Huber Károly dirigálta. — Az első csoportban versenyző egyesületek közül *az első díjat a Debreczeni-*, a másodikat a Szegedi-, s a harmadikat a Losonczi Dalegylet nyerte, — a második csoportban pedig az első díj a szekszárdi-, a második a tordai-, a harmadik a jászberényi-, a negyedik pedig a miskolczi dalegyletnek jutott.

Királyi Pál, aki az Országos Magyar Daláregyesületnek igazgatását tiz évig oly szép eredménynyel vezette, az elnökségtől visszalépvén, érdemeit a közgyülés hálás elismeréssel jegyzőkönyvbe igtatta és őt élte fogytáig tiszteletbeli elnökké választotta. Azután pedig egyhangu választással elnök lett: *Bartay Ede*, alelnök: Simonffy Kálmán, titkár: id. Ábrányi Kornél, pénztárnok: Engesszer Mátyás. Életfogytiglan tiszteletbeli országos karnagy: Erkel Ferencz, tényleges országos karnagy: Huber Károly.

A hatodik országos dalárverseny Debreczenben tartatott 1882 augusztus 16—21. napjain. Debreczen városa ekkor már másodizben látta vendégeiül az ország dalosait, s ez az országos dalárverseny is a legszebben sikerültek egyike volt. Negyvenhárom tagegyesület vett részt képviseletileg ezen a dalünnepen, s az első csoportban versenyzett 14 egyesület közül *az első díjat a pécsi-*, a másodikat a losonczi-, a harmadikat a miskolczi dalárda nyerte; —

a második csoportban versenyzett 12 dalegylet közül pedig a zsüri az első díjat a kolozsvári dalkörnek, a másodikat a szekszárdi-, a harmadikat a szatmári-, a negyediket a kolozsvári polgári dalárdának, az ötödiket pedig az ungvári dalárdának ítélte.

A közgyülés a lelépő tisztikart ujra megválasztotta, az alapszabályokat némileg módosította, ügyrend és házi szabályok kidolgozását rendelte el, s elfogadta a „Királyhimnusz" ügyben kiküldött bizottságnak jelentését, melynek végrehajtásával az igazgató-választmányt bízta meg.

Az 1884. augusztus 6—11. napjain *Miskolczon tartott hetedik országos dalárversenyen* az országos egyesület akkori 61 tagegyesülete közül 47 dalegylet vett részt, részint müködve, részint képviseletileg. Ujítás volt ezen az országos versenyen: az addig első díjat nyert — úgynevezett *mintadalárdák* — versenye, amelyre azonban csak a Pécsi és a Debreczeni Dalárda lépett fel. Mindakettő egyenlő művészeti magaslaton oldotta meg feladatát, s ámbár az erre a versenyre kitűzött egyetlen díjat a Pécsi Dalárda nyerte el, de a zsűri egyuttal kimondotta, hogy a Debreczeni Dalárda az első aranyéremmel leendő kitüntetésre tette magát érdemessé. Az első csoportban (kötött négyes karral) versenyzett 13 dalegylet közül *az első díjat az Ungvári-*, a másodikat az Egri-, a harmadikat a Rimaszombati Dalárda; a második csoportban versenyzett 14 dalegylet közül pedig az első díjat a Szekszárdi-, a másodikat a Szatmári- s a harmadikat a Jászberényi Dalárda nyerte.

A közgyülés a lelépett tisztikart ujra egyhangulag megválasztotta, s a minta-dalárdák külön versenyzését azonban elejtette, s egyuttal kimondta, hogy jövőre az osztályozott versenydíjak helyett az arany- és ezüst érmekkel, valamint díszokmányokkal való kitüntetéseket lépteti életbe.

A nyolczadik országos dalárverseny Pécsett tartatott 1886. augusztus 11—16. napjain, kapcsolatban a Pécsi Dalárda negyedszázados jubileumával. Az országos egyesületnek akkor már 70-re szaporodott tagegyesülete közül 52 vett részt az összeelőadásokon s 17 dalegylet versenyzett. A pécsi országos verseny a mintaszerü rendezés, külső dísz s az előadások művészi sikerültsége tekintetében az addigi országos versenyeket mind felülmulta. Gróf Zichy Géza, a jeles zeneköltő és páratlan balkezü zongoravirtuoz, ez alkalommal első izben működött közre a díszhangversenyen. A jubiláló pécsi dalárdát — versenyen kivül — úgy a közönség, mint a dalegyesületek számos kitüntetéssel halmozták el. A versenyző dalegyletek közül *aranyéremre* érdemesíttettek — a versenyzés sorrendjében — az Egri-, Miskolczi-, Debreczeni-, Szegedi-, Budai-, Kassai-, Szatmári-, Kolozsvári- és Ungvári Dalárda; — ezüst érmet nyertek: a Szentesi-, Győri-, Kecskeméti-, Sátoraljaujhelyi- és Rimaszombati Dalárda; — végül díszokmányban részesült: a Budapesti Férfidalegylet s a Báttaszéki- és a Soproni Dalárda.

A közgyülés hálás kegyelettel emlékezett meg az időközben elhunyt Huber Károly országos karnagynak s Engesszer Mátyás egyesületi pénztárnoknak az OMDE érdekében kifejtett érdemes működéséről; — Simonffy Kálmán egyhangulag tiszteletbeli elnökké választatott; elnök lett Bartay Ede, alelnök Follmann Alajos, titkár id. Ábrányi Kornél, karnagy Hubay Jenő, másodkarnagy Kovárcz Emil, pénztáros Goll János, aki azonban leköszönvén: a pénztári állapotok rendezéséig dr. Hubay Károly kéretett fel a pénztárnoki állás ideiglenes vitelére.

A pécsi fényes sikerü országos verseny után azonban a megpróbáltatás nehéz időszaka következett az országos egyesületre. Elzsibbasztólag, elkedvetlenítőleg hatottak egyrészt a személyes jellegü torzsalkodások, másrészt a fináncziális zavarok, de főleg a tagegyesületek körében beállott nagymérvü közöny, amely annyira ment, hogy az 1888. évre Szegedre kitüzött országos versenyt egy évvel el kellett halasztani, mivel a kitűzött határidőig mindössze csak öt dalegylet jelentkezett a versenyre. — Az időközben megtartott rendes és rendkivüli közgyülések viharos hangulatban folytak le, — az elnökség és a tisztikar ismételve bejelentették lemondásukat és csak nagy kérelemre maradtak meg állásukban; — id. Ábrányi Kornél azonban 1888 junius

30-án végleg lemondott a titkári állásról, amelyet 21 évig rendkivüli buzgósággal töltött be, s érdemeinek hálás elismerése mellett utódjául Ságh József, a szintén lemondott Follmann Alajos helyébe pedig alelnökül előbb Csízik Károly, utóbb pedig Szentirmay Elemér választatott.

A kilenczedik országos dalárverseny Szegeden, 1889 augusztus 15—19. napjain ment végbe, s a Tisza hullámsírjából újjászületett derék alföldi városnak ez a második dalünnepe, külső fénye, dísze és arányai tekintetében jóval felülmulta a 13 évvel azelőtt ott tartott előbbi dalárversenyt. 43 tagegyesület jelent meg ezen az ünnepélyen s az első — kötött karu és a második — szabadon választott — versenyen egyaránt 12 dalárda vett részt. Ugyanannyi volt a versenydíj is, úgy, hogy mindenik versenyző egylet díjat nyert. Az első csoportban az *első díj a Kolozsvári Dalkörnek,* a második csoport első díja pedig a Szatmári Dalárdának jutott.

A szegedi közgyülésen azonban éles ellentétek merültek fel az országos egyesület igazgató-választmánya és a vidéki tagegyesületek képviselői között. Izgatott viták, viharos jelenetek, személyeskedő vádaskodások, s mondhatni közelégületlenség jellemezték a közgyülés hangulatát. Az ujonnan választott tisztikar és a központi igazgató-választmány nyomban bejelentették állásaikról való lemondásukat, amit azonban a közgyülés nem fogadott ugyan el, de azért minden jel arra mutatott, hogy az Országos Magyar Daláregyesület hajója zátonyra jutott. A válság teljes mértékben beállt, s az ügyért önzetlenül érdeklődők aggódva néztek a jövő elé, hogy akad-e és ki lesz az, aki az országos egyesületet a züllestől megmenti?

Bartay Ede, a szegedi közgyülés által ujra megválasztott elnök, az igazgató-választmánynak 1899 szeptember 9-én tartott első ülésén, a leghatározottabban bejelentette az elnöki állásról való lemondását, s minthogy a választmány egyhangu kérelmére sem volt hajlandó elhatározását megmásitani: ekkor az igazgató-választmány *Lung György* székesfővárosi tanácsnokot, a szegedi közgyülés által megválasztott alelnököt kérte fel az egyesület vezetésére, amig a legközelebbi közgyülés az elnöki állást betöltendi.

Lung György engedett a személye iránt nyilvánult közbizalomnak, s kezébe vette az OMDE zilált ügyeinek lebonyolitását, ami neki szerencsésen sikerült is. Mert — amint az Országos Magyar Daláregyesületnek id. Ábrányi Kornél által részrehajlás nélkül megirt története megörökiti — „az ő erélyessége, tapintatossága, s nem lankadó ügyszeretete, melylyel a munkához kezdett, lehetségessé tették, hogy másfél év multával, az 1891 február 1-én tartott rendkivüli közgyülésnek már mindarról megelégedésre számolhatott be, amivel a szegedi közgyülés az igazgató-választmányt megbizta."

Az 1891 február 1-én tartott rendkivüli közgyülés, a legőszintébb sajnálattal vette tudomásul Bartay Edének az elnöki állásról való lemondását s 10 esztendei elnöki s 25 évi müködésének bokros érdemei elismeréseül, őt, életfogytiglan az egyesület tiszteletbeli elnökéül választotta. A megejtett tisztujitáson elnök lett Lung György, alelnök Siposs Antal, titkár Erney József. A február 15-diki folytatólagos közgyülésen az alapszabályok, az ügyrendi szervezet és a zsüriszabályzat ujólag módosittatott, kimondatván, hogy jövőre legyenek az országos egyesületnek rendes-, pártoló-, alapitó- és tiszteletbeli tagjai, továbbá vidéki alelnöki, társkarnagyi, ellenőri és ügyészi állás szerveztetett, s ezekre megválasztattak: vidéki alelnökké Kovács Sándor, (Losoncz), társkarnagygyá Zimay László, ellenőrré Mészáros Imre és ügyészszé Dr. Gschwindt György.

Az 1891 évi kettős közgyülés eloszlatta a félreértéseket, tisztázta a bonyodalmakat, intézkedett a rég vajudó „Királyhimnusz" pályázatára nézve, elhatározta, hogy az országos egyesület 25 éves jubileumát ünnepélyesen fogja megülni, s egy későbbi igazgató-választmányi ülés felkérte és megbizta id. Ábrányi Kornélt, hogy irja meg az Országos Magyar Daláregyesület negyedszázados történetét, aki ezt a megbizatást teljesitette is, s az ő páratlan lelkiismeretességével és arra valóban a leg-

hivatottabb jeles tollával oly művet alkotott, amely hű tükre és maradandó becsü kutforrása a magyar dalárügy és ezzel kapcsolatban a nemzeti dal- és zeneművészet minden nevezetesebb mozzanatának. Ezt a monografiát később kiegészité az egyesület 1898 évig terjedő — tehát még további hat évi — történetének épp oly kitünő és érdekes megirásával. Az OMDE működésének ez a rövid történeti ismertetése is (1867-től 1898-ig) id. Ábrányi Kornél két kötetes művének alapján készült.

* * *

Az Országos Magyar Daláregyesület történetében uj, szebb korszak kezdődik a Lung György elnökségével. Az ő páratlan lelkesedéssel, céltudatos tervszerüséggel, kellő erélylyel, szerencsés tapintattal és ernyedetlen kitartással intézett tevékenysége megszilárditá az országos egyesületnek meglazult szervezetét, s addig nem is remélt tekintélyre és virágzásra emelte a magyar dalügyet.

Az OMDE negyedszázados jubileuma alkalmából, 1892. évi augusztus 15—19. napjain, *Budapesten tartott tizedik országos dalárversenyen,* az országos egyesületnek akkori 82 tagegylete közül 41 vett részt, 14 pedig versenyzett. Az összkarok mindenike nagy hatást keltett s az egész jubileumi ünnepség általános érdeklődés és nagy művészi sikerek mellett folyt le. A versenyző dalárdák közül az *első csoport első díját a Pécsi-*, a másodikat a Debreczeni-, a harmadikat a Kassai-, a negyediket a Kecskeméti Dalárda nyerte; a második csoportban az Egri-, a Szatmárnémeti- és a Székelyudvarhelyi Dalárda, valamint a Győri ének- és zeneegylet nyertek versenydijat.

A Királyhimnusz pályázatra beérkezett 151 pályázat közül legjobbnak véleményezett 3 mű azonban nem valami nagy tetszést aratott, s a kitüzött 200 darab arany pályadíjat nem is itélte oda egyiknek sem a biráló bizottság, s ezzel a Király-himnusz eldöntetlen kérdése egyelőre le is került a napirendről.

A három napon át folytatólag tartott jubiláris közgyülés először is jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a tisztikarnak és az igazgató-választmánynak ügybuzgó és sikeres működéseért, valamint id. Ábrányi Kornélnak, az egyesület kitünő monografiája megirásáért; továbbá kimondotta a közgyülés, hogy jövőre mindig az országos egyesület nagy aranyérme lesz az országos versenyek első díja, meghatározta az egyes tisztviselők működési tiszteletdíját, s a folyó ügyek elintézése után, az egyesület tisztikarát választotta meg és pedig: elnökké Lung Györgyöt, alelnökké: Siposs Antalt és Lengyel Imrét (Debreczen), titkárrá Erney Józsefet, pénztárossá Goll Jánost, ellenőrré Mészáros Imrét, karnagygyá Erkel Sándort, másodkarnagygyá Zimay Lászlót, ügyészszé Dr. Gschwindt Mihályt.

Az 1903. évi közgyülés elismerő helyesléssel vette tudomásul Lung György elnöknek és az igazgató-választmánynak az egyesület pénzügyi viszonyainak rendezése tekintetében kifejtett sikeres működését és e czélra irányuló jövőbeli terveiről szóló jelentését, elfogadta az alapszabályok módositását, valamint a házi- és zsüri-szabályzatra vonatkozó változtatásokat, s helybenhagyta a fiumei országos dalárversenyre nézve javasolt kivételes intézkedéseket.

Az 1894. évi május 12—15. napjain *Fiumében tartott tizennegyedik országos dalárverseny* főleg arról lőn nevezetessé, hogy addig még soha, egyetlen országos verseny iránt sem mutatkozott oly nagymérvü érdeklődés, sem pedig a fogadó város oly meleg és mondhatni pazar vendégszeretetet nem tanusitott, mint ez alkalommal Fiume, melynek hatósága és lakossága örökké feledhetetlenné tették a dalárok előtt, az ott töltött szép napokat.

Az országos egyesületnek 18 fővárosi és 72 vidéki, összesen 90 tagegyesülete, mintegy 2300 működő-, versenyző és pártoló taggal vett részt a fiumei ünnepségen. A versenyző 37 dalegylet oly magas művészi színvonalon mutatta be a magyar karirodalom legkiválóbb termékeit, hogy az ez által kivívott erkölcsi siker minden magyar dalos lelkét büszkeséggel tölthette el. *Az országos egyesület nagy aranyérem díját a Budai Dalárda nyerte el,* a többi hat értékes versenydíjat pedig — a versenyző dalárdákat két csoportra osztva, egyenlő

rangsorozattal — a zsüri ekként itélte oda: az első csoport első díját a Debreczeni Dalegyletnek, második díját a Kassai Régi Dalegyletnek, harmadik díját a Ganzgyári Dalárdának, a második csoport első díját az Egri Dalkörnek, második díját a Rimaszombati Dalárdának, harmadik díját pedig a Székelyudvarhelyi Dalegyletnek. Ezeken kivül díszokmánynyal való kitüntetésben részesültek: a Budapesti Férfidalegylet, a Budapesti Könyvnyomdászok „Ébredés" Dalköre, a Kecskeméti Dalárda, a Komáromi Dalegylet, a Nyiregyházai Dalegylet, a Szabadkai Dalegylet, a Szatmárnémeti Férfidalegylet, a Temesvári Magyar Dal- és Zeneegylet és a Tordai Dalkör.

A fiumei közgyülés, az egyesületi elnöknek és az egész központi igazgató-választmánynak, az országos egyesület ügyeinek eredménydús vezetéséért jegyzőkönyvi köszönetet szavazva, a lelépő tisztikart ujra egyhangúlag megválasztotta.

Az 1895 évben, az országos egyesület összes tevékenységét a millenniumi országos dalárversenyre való előkészületek vették igénybe. E mellett azonban hathatós intézkedések tétettek az egyesület pénzügyeinek rendezésére; továbbá hogy az egyesület egy oly havi közlönnyel rendelkezzék, amely kizárólag az OMDE érdekeit képviselje: ez okból az igazgató-választmány elhatározta egy *hivatalos lapnak* a kiadását, amelynek első száma 1895. május 1-én jelent meg, „Magyar Dal- és Zeneközlöny" czim alatt.

Az 1896 év márczius 22-én tartott közgyülésen, az elnök által tett jelentésből már kidomborodtak a millenniumi országos dalárverseny főbb mozzanatai, melyeket a közgyülés helyeslőleg vett tudomásul, továbbá bejelenté az elnök az OMDE alapszabályainak az igazgató-választmány által kidolgozott ujabb módositását, amelyhez pótlólag még az is felvétetett, hogy az egyesület ingóságainak kezelésére egy gazdatiszti állás s a titkár segédkezésére egy aljegyzői állás szerveztessék.

Az örökké emlékezetes millenniumi ünnepélyek közeledtével, Lung György elnök figyelme és lelkes ügybuzgósága minden irányban kiterjedt, hogy hazánk fennállásának ezredéves ünnepségei keretébe a magyar dalművészet is, az őt megillető módon beillesztessék.

Már a millenniumi országos kiállításnak megnyitási ünnepélyén, május 1-én is tevékeny részt vett az Országos Magyar Daláregyesület, amennyiben az összes fővárosi tagegyletek és számos vidéki tagegylet közreműködésével, Zimay László országos másodkarnagy vezénylete és rézfúvóhangszerek kisérete mellett előadta a megnyitási Cantate himnuszt, amelyet Ábrányi Emil, s pályadíjnyertes zenéjét Langer Viktor irta.

A millenniumi kiállítás ünnepélyek-csarnokában, augusztus 15—16. napján tartott *tizenkettedik országos dalárversenyen* 50 tagegyesület vett részt, és pedig 28 versenyző, 12 közreműködő és 10 képviseletileg. Erkel Sándor országos karnagy egészségi okokból állásáról lemondván, s Zimay László társkarnagy az összkarok vezényletére nem vállalkozván, az igazgató-választmány kérelmére Bellovics Imre vállalta el a társkarnagyi teendőket, s diadalmasan meg is állotta helyét.

A millenniumi országos dalárverseny valóban impozáns volt és művészi sikere is teljesen megfelelt a várakozásnak, mert a magyar dalárok előadása oly magas színvonalon mutatta be magát ez alkalommal, amely az egész művelt világ előtt tanuskodhatott a magyar dalművészet életképességéről és európai jogosultságáról.

A versenyző dalegyesületek közül *kitüntető elismerést* magában foglaló oklevélre érdemesítettek: a Debreczeni Dalegylet, Egri Dalkör, Győri Ének- és Zeneegylet, Kassai régi Dalegylet, a Kecskeméti Városi-, Rimaszombati-, Szatmárnémeti-, és Szegedi Dalárda, s a Temesvár-gyárvárosi Zene- és Dalegylet, *dicsérő elismerést* magában foglaló oklevelet nyertek: az Aradi Dalegylet, Kecskeméti Polgári Dalkör, Komáromi Dalegyesület, Makói Dalárda, Miskolczi Daláregylet, Nagykárolyi Dalegyesület, Nyíregyházai Dalegylet s az Ujvidéki-, Ungvári és a Zombori Kaszinóegyleti Dalárda; végül *elismerő oklevelet* nyertek: a Békéscsabai Iparos Daloskör, Debreczeni Munkás Dalegylet, Mármarosszigeti Polgári Dalkör, a

Mezőtúri-, és a Szegedi Polgári Dalárda s a Zilahi Dalkör.

Az országos egyesületnek millenniumi ünnepi közgyűlése augusztus 15-én és 16-án folyt le, a városháza kistermében. Lung György, a magasztos nemzeti ünnephez méltó gyönyörű elnöki beszédben vázolta a millenniumi ünnepély és ennek keretében a magyar dalosok részvételének jelentőségét. Általános mély hatást keltett a szónoki szépségben gazdag beszédnek különösen a következő része:

„Nemzeti létének évezredes határán jogosan ül örömünnepet a nemzet és hazafiúi kötelesség, hogy abban kivétel nélkül mindannyian részt vegyünk. Ennek a szent kötelességnek az érzete hozott minket is ma itt össze, hogy mint a közművelődés és magyarosodás munkásai, az ünnepi oltárra szerény áldozatunkat szintén letegyük, mert kétségtelen, hogy a dal müvelése és terjesztése egyik leghathatósabb tényezője a magyar közművelődés előmozditásának, és mi mindannyian azért egyesültünk a dalban, hogy annak hódító hatalmával a hazaszeretetet és a magyar közművelődést fajunkban ápoljuk, más ajkú polgártársainkban pedig felébresszük és azokkal megkedveltessük. Bizonyára szép és magasztos, de egyszersmind nagy feladat, mely egész akaraterőnket és odaadásunkat igényli, hogy mi, kiknek az életpálya más-más téren jelöli ki a rendes tevékenykedést, a hivatásszerű pálya terhei és gondjai mellett, egyszersmind ama feladatnak is megfelelni képesek legyünk. De mi a nehézségektől, a fáradalmaktól és ha kell, az áldozatoktól sem riadunk vissza; ellenkezőleg, itt, az ezredéves honalapitást kegyelettel ünneplő egész nemzet előtt szent fogadást teszünk, hogy ezen hazafias ügynek továbbra is tántoríthatatlan és fáradhatatlan hivei, a magyar dalnak hű és lelkes apostolai akarunk lenni. Ezzel is hozzá kivánunk járulni azon monumentális alkotás létesítéséhez, mely nemzeti létünk további évezredes fennállásának alapját, reményét és annak biztosítékát képezi, hogy ez a szent föld a miénk és magyar legyen; mert mindannyian tudjuk, érezzük, hogy — ha magyarok akarunk lenni és maradni — mint magyaroknak, a nagy világon e kívül nincsen számunkra hely!“ ...

A legnemesebb hazaszeretetnek s a magyar dal kultuszának igazi apotheozisa volt Lung Györgynek ez az elnöki beszéde, amely kimondhatlan lelkesedésre ragadta az összes jelenlevőket. Ennél szebben soha senki nem jellemezte a dalnak és a magyar dalosok működésének igazi mivoltát, s valóban méltó lenne ez a beszéd, hogy minden magyar dalos imádságként betanulja.

A millenniumi közgyűlés az országos egyesület tisztikarát a következőleg választotta meg: elnök lett Lung György, alelnökök: Szederkényi Nándor és Lengyel Imre (Debreczen), titkár: Amtmann Géza, jegyző: Bredl Sándor, pénztárnok: Hochholtzer Károly, ellenőr: Hackl Lajos, gazda: Goll János, ügyész: Dr. Kolpaszky István, karnagy: Bellovics Imre, társkarnagy Gobbi Alajos.

Az 1898. augusztus 12—15. napjain *Aradon tartott tizenharmadik országos dalárversenynek* jelentőségét nagyban emelte az a körülmény is, hogy ekkor ünnepelte az országos egyesület fennállásának harmincz éves jubileumát, s a hálás kegyelet megnyilvánulása volt, hogy az egyesület jubileumának színhelyéül éppen azt a várost választotta, ahol 31 év előtt megalakult. A magyar nemzet gyászos és dicsőséges Golgothája: Arad városa, a hazafias lelkesedés lángoló szeretetével ünnepelte ez alkalommal is az Országos Magyar Daláregyesületet, mely három évtizedes működése alatt soha, egy perczre sem tagadta meg alakulásának első és legfőbb vezéreszméjét: *a nemzeti géniusznak tántoríthatlanul való hű ápolását.*

Leszámítva azt a közbejött akadályt, hogy az augusztus 13-án délután hirtelen jött nagy szélviharral kitört záporeső a kötött verseny megtartását meghiusította, s e miatt azt másnapra kellett halasztani, egyébként a legszebb rendben és igazi ünnepi hangulatban folyt le az országos dalárverseny, amelyen 20 tagegyesület vett részt, s a biráló-bizottság itélete szerint: az összes versenyző egyesületek előadása magas művészeti színvonalon állt és nagy előhaladásról tanuskodott. *Az országos egyesület aranyérmét a Kassai Dalegylet,* a második első díjat a Ganz-gyári Dalkör, a második díjat a Szegedi Dalárda, a har-

madik díjat a Budapesti „Törekvés“ Dalegylet, a negyedik díjat a Nyíregyházai Dalegylet, és az ötödik díjat a Debreczeni Munkás Dalegylet nyerte.

A díszközgyűlésen Lung György emelkedett szellemű szép elnöki beszédben vázolta az OMDE harmincz éves múltját, s meleg elismeréssel emlékezett meg az egyesület alapítóiról, akik közül a még egyedül életben levő id. Ábrányi Kornélt, mint az Országos Magyar Daláregyesület egyik alapítóját és apostolát különösen kiemelte. Az ősz Mester 30 éves egyesületi működésének jubileuma az összelőadások közben — mely alkalommal neki egy díszes emléktárgy is átnyujtatott — igazi bensőség teljesen, az ő nagy érdemeihez méltóan folyt le. Másik kimagasló és megható szép mozzanata volt az aradi jubiláris ünnepségnek: az aradi tizenhárom vértanu szobrának gyönyörű beszédek kíséretében történt megkoszorúzása.

Az aradi második országos dalünnepen lépett életbe az alapszabályoknak az az ujabb módositása, hogy ezentul az egyesület folyó ügyei mindig a rendes közgyüléseken tárgyaltassanak, s az országos versenyek alkalmával csak formális disz-közgyülések tartassanak, hogy ilyenkor többé még alkalom se adassék az ünnepi hangulat összhangját zavaró szenvedélyes vitákra.

A következő országos dalárversenyig nem — mint eddig — két év, hanem ezuttal három év telt el. Időközben azonban a fővárosban volt egy nagyobbszabásu pompásan sikerült nyári dalünnepély, amely szerencsés vállalkozásnak az eszméje onnan származott, hogy a budapesti dalegyesületek elhatározták, hogy egy *rendelkezési alapot* teremtenek az országos egyesületeknek, s e czélból 1900 junius 24-én, a városligettel szomszédos Herminakert helyiségében 24 dalosegyesület közremüködése mellett, egy összkar és számos magánkar előadásával tartatott meg ez a nyári dalünnepély, mely az emlitett czélra 1100 korona tiszta jövedelmet eredményezett.

Az 1901 márczius 31-én tartott évi közgyülés őszinte kegyelettel emlékezett meg Erkel Sándornak és Zimay Lászlónak — az országos egyesület két érdemes karnagyának — elhalálozásáról, — mig másrészt örömmel vette tudomásul ugy az egyesület folyó ügyeinek rendben létét feltüntető jelentéseket, valamint a kassai országos dalverseny előkészítő munkálatait; egyébként azonban ennek a közgyülésnek nem volt valami jelentékenyebb mozzanata.

Az 1901 junius 16-án tartott rendkivüli közgyülés letárgyalta és megállapította az országos egyesület ünnepély- és versenyrendjét, amelynek megalkotása már valóban régen érzett és sokszor emlegetett hiányt pótolt.

Az 1901 augusztus hó 16—18-ik napjain *Kassán tartott tizennegyedik országos dalárverseny* óriási érdeklődés mellett folyt le. A tagegyesületek közül 51 volt képviselve s 22 dalárda versenyzett. A kötött-, és a szabadon választott verseny egyaránt próbára tette a versenyző dalegyesületek tudását, készültségét, s ezt a próbát a dalárdák legnagyobb része fényesen kiállotta. Kassa városa is ugyancsak kitett magáért, s a legmelegebb fogadtatással és a legszivesebb vendégszeretettel ünnepelte a dalosokat.

A kassai ünnepségeknek azonban mégis a diszközgyülés volt az igazi fénypontja. *Bubics Zsigmond* kassai megyéspüspök volt az ünnepi közgyülésnek egyik diszelnöke, s az a beszéd, amelylyel a közgyülést megnyitotta, a fenkölt gondolkozásu, művészi érzésü, s különösen hazafias és nemzeti szellemü főpapnak feltárta egész lelki világát és nyilvánvalóvá tette a magyar dalügy iránti őszinte, nemes érdeklődését.

A rendkivüli nagy hatást keltő szónoki remeknek egyik gyönyörü részlete volt, amidőn a magyar dal nagy jelentőségéről ekként szólt az országos egyesülethez és a magyar dalosokhoz:

„Müveljék ugy saját körükben, mint kifelé való hatásukban, az éneknek magasztos művészetét. Ezzel nemcsak Istennek tetsző, nemcsak a magyar nép lelkét nemesitő, de hazafias dolgot is végeznek. Bár sokat énekelnek és dalolnak az emberek ebben az országban, az éneket — mint művészetet — még nem emelték arra a polczra, mely azt méltán megilleti. Hogy ez is megváltozzék, hogy az éneknek —

mint általános hatásu művészi eszköznek — értékét azok a körök is átérezzék, amelyektől függ, hogy ugy erkölcsi, mint anyagi támogatásban részesüljön az éneklés művészete, sőt, hogy az eddiginél nagyobb mértékben — a nevelés és oktatás eszközévé is váljék: az szintén az önök működésének, fáradozásának szép és kivánatos feladatai közé tartozik. De ennek az elérésére nem elegendő, hogy ahol egy sereg énekelni szerető ember van: azok dalos társulattá szövetkezzenek, — hanem szükséges, hogy nemes versenyre kelve, a művészetnek csak jó és szép termékeit énekelve, terjesztve, *hassanak ama magasabb irány fejlesztésére, mely az önök énekét a valódi művészet magaslatára emeli. Nem szabad e közben arról sem megfeledkezni, hogy ezen művészeti ágnak is nemzeti irányt adjanak, — mert olyan hatása az éneknek, aminőt az imént nemzeti szempontból jeleztem, csak akkor lesz, ha ez a művészet is magyar motivumokon épül fel*".

A kassai dalünnepnek országos kulturális jelentőségét emelte az is, hogy az OMDE 34 évi fennállása óta, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter ez alkalommal első izben képviseltette magát az országos dalosünnepélyen.

A miniszter képviselője: *dr. Neményi Imre* osztálytanácsos, a dal- és énekműtörténészeti fejtegetése kapcsán, egész tanulmánynak beillő magvas beszédben méltatta az országos egyesületeknek közművelődési és hazafias jelentőségét, — s a többek között ezt az örökbecsü szép elismerést és buzdítást intézte az országos egyesülethez:

„Parányi nemzet vagyunk, a népek oczeánjában körülzárt kis sziget, a vizek végtelenségében. Sokszorosan nagy, szép és magasztos feladat tehát az, amelynek megoldása a magyar dalosegyesületekre vár. A dal, a maga szivképző, erkölcsnemesitő hatását magában hordja; ezt eléri önmagától is. De a magyar nemzeti czél elérését, a hazafias szellemnek ápolását, a nemzeti szoros összetartozóság tudatának ébresztését, ébrentartását és gondos szeretettel milliók szivébe, lelkébe való átplántálását; *ezt* a messze kiható horderejü, magasztos munkát a dalosegyesületeknek czéltudatos irányitással kelle eszközölniök. Dicsőségükre legyen mondva, hogy ezen nemes hivatásukat évtizedeken keresztül hiven teljesitették eddigelé is. Ennélfogva érthető tehát az a meleg rokonszenv s az a rokonszenves érdeklődés, melylyel nemzetünk legjobbjai a dalosegyesületek működését körülveszik; érthelő az a forró óhaj, melylyel őszintén kivánjuk, hogy Isten, a legfényesebb siker áldásával koronázza meg dalosegyesületeink munkásságát!"

A közgyülés mindkét szép beszédet — érdeme szerint — jegyzőkönyvében megörökiteni határozta.

Úgy a kötött, valamint a szabadon választott karok versenye, a közönség rendkivül nagy érdeklődése és tetszése mellett folyt le, — s a versenyző dalárdák — kevés kivételével — valamennyien szép haladásról tettek tanuságot. A biráló-bizottság a versenydíjakat hat csoportba osztályozta, s akként itélte oda, hogy az országos egyesület aranyérmét a Ganz-gyári Dalkör, a második díjat a Miskolczi Daláregylet, a második csoport két díját — teljesen egyenlő rangban — a Kecskeméti Polgári Dalkör és a Tordai Daloskör, a harmadik csoport első díját a Budapesti „Ébredés" Dalkör, a negyedik csoport első díját a Komáromi Dalegylet, az ötödik csoport első díját a Debreczeni Munkás Dalegylet és a hatodik csoport első díját az Ungvári Dalárda nyerte.

A kassai országos dalárversenyt két körülmény tette még emlékezetessé. Az egyik az, hogy ekkor énekelték első izben a nagy nyilvánosság előtt az OMDE jeligéjét, a melynek zenéjét — id. Ábrányi Kornél költeményére — Ernyei József irta; — a másik emlékezetes körülmény pedig az volt, hogy a kassai országos dalárverseny, az elért erkölcsi sikeren felül, az országos egyesület pénztára javára 1416 korona 73 fillér *tiszta jövedelmet* eredményezett.

Az 1902. évi márczius hó 23-án tartott rendes közgyülés hálás elismeréssel honorálta a kassai országos dalünnepély addiglan páratlanul állt erkölcsi és anyagi eredményének ügybuzgalmi fáradozásait, s a folyó ügyek elintézése és az évi jelentések

helyeslő tudomásul vétele után, a tisztujítást ekként ejtette meg: elnök lett Lung György, alelnökök: Erney József és Lekly Gyula (Kassa), titkár: dr. Falk Zsigmond, jegyző: Göndöcs István, pénztáros: Hochholczer Károly, ügyész: dr. Kolpaszky István, gazda: Hackl Lajos, karnagyok: Bellovics Imre és Gobbi Alajos.

Az 1908. évi márczius 29-én tartott évi rendes közgyülésnek legjelentékenyebb mozzanata az volt, hogy a közgyülés egyhangu lelkesedéssel *az OMDE védnökéül választotta meg dr. Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi minisztert, az egyesület felvirágoztatása körül kifejtett érdemeinek elismeréseül; továbbá egy gyakorlati önoktató énektankönyv megirására 200 korona pályadíj tűzetett ki.

Az 1903. évi augusztus hó 20—24. napjain *Temesvárt tartott tizenötödik országos dalárversenyt* Temesvár városa, mint erkölcsi testület, messzemenő anyagi áldozatkészséggel, a helyi rendező bizottság mindenre kiterjedő gonddal és figyelmes előzékenységgel, a város közönsége pedig rendkivül szives vendégszeretettel tették emlékezetessé. Ezen a fényesen sikerült dalünnepen 33 tagegyesület képviseletileg, 23 pedig mint versenyző — 1200 dalossal — vett részt.

Lung Györgynek magasröptü elnöki üdvözlő beszéde után a díszközgyülést, a *Dessewffy Sándor* megyés püspök, a díszközgyülés díszelnökének helyettesítésével megbizott *Németh József* felszentelt püspök nyitotta meg, szép szavakban méltatva a dalünnepnek és az Országos Magyar Daláregyesületnek hazafias és kulturális hivatását. *Dr. Wlassics Gyula* vallás- és közoktatásügyi minisztert, az OMDE védnökét, *dr. Molnár Viktor* temesi főispán, az ünnepély másik díszelnöke képviselte.

A versenyző dalárdák úgy a kötött, valamint a szabadon választott karok előadásában ujabb nagy előhaladásról tettek bizonyságot. A számos és értékes versenydíjat a biráló bizottság itt is hat csoportba osztályozta; az országos egyesület aranyérmét az Egri Dalkör, az első csoport második díját a Miskolczi Daláregylet, a második csoport három díját a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet, a Kolozsvári Dalárda és a Budapesti M. Á. V. nyugati műhely „Testvériség" Dalköre, — az orsz. egyesület által ez alkalommal először kitüzött Ábrányi-emlékdíjat a Kecskeméti Dalárda, s a harmadik csoport többi három díját a Budapesti „Danubius" Dalkör, a Budapesti „Ébredés" Dalkör és az Aradi Waggongyári Dalkör, — a negyedik csoport négy díját a Szegedi Dalárda, a Makói Dalárda, a Budapesti „Typographia" Dalkör s a Kecskeméti Polgári Dalkör, — az ötödik csoport öt díját a Miskolczi M. Á. V. Dalkör, a Nyiregyházai Dalárda, a Győri Waggongyár „Egyetértés" Dalköre, a Debreczeni Munkás Dalegylet és a Hajduszoboszlói Dalegylet, — végül a hatodik csoport öt díját a székesfehérvári Délivasuti Dalkör, a Budafoki Dalárda, a Rákosligeti Munkásotthontelepi Dalkör, a Békéscsabai Iparos Dalkör és a Hajdunánási Dalárda nyerte.

Az ünnepély keretében rendezett díszhangversenyen többek között előadatott és nagy tetszést aratott *gróf Zichy Gézának* — aki szintén egyik díszelnök volt — *„Gemma"* czimü tánczköltemény is, a szerző személyes vezetése mellett. Egyik jelentőségteljes és örvendetes mozzanata volt még a temesvári országos dalünnepnek: a délvidéki nem magyar nyelvü dalárdáknak testvériesülése, amely az ünnepélyen több izben is kifejezésre jutott.

A kassai és a temesvári dalünnep gyönyörü szép erkölcsi sikere szinte láthatólag éreztette kedvező hatását. A hazai dalügy általában fellendült, a dalosegyesületek mindinkább tömörülni kezdtek az országos egyesület körül, amelynek igazgatóválasztmányában oly pezsgő tevékenység indult meg, hogy majd mindenik ülésén uj és uj eszmék, fontos ujitások és nagyjelentőségü kezdeményezések kerültek napirendre.

Az 1904 márczius 25-én tartott évi rendes közgyülés hálás kegyelettel örökité meg jegyzőkönyvében az év elején elhunyt *idősbb Ábrányi Kornél* emlékét, aki egész életében a leglelkesebb apostola volt a hazai dalárügynek, kezdeményezője, megalapitója s egy negyedszázadon át titkára az országos egyesületnek és egy évtizedig

szerkesztője az országos egyesület hivatalos lapjának. Amig magyar dalosok lesznek, addig mindig élni fog id. Ábrányi Kornélnak a neve és emlékezete.

Az 1904. évi közgyülés határozta el a versenyrendnek oly értelmü módosítását, hogy ezentúl az országos dalárversenyeken a versenyző dalosegyesületek 3 csoportban fognak versenyezni, maguk jelölvén ki a csoportot, amelyben versenyezni óhajtanak. A kötött versenykarok is mind a három csoportra nézve külön-külön fognak megállapíttatni.

Bubics Zsigmond kassai megyés püspök és Telbisz Károly, Temesvár város polgármestere, mint a kassai és temesvári országos dalárverseny fényes sikerének főtényezői, egyhangu lelkesedéssel az országos egyesület tiszteletbeli tagjaiul választattak.

A tisztviselői állásokra ujólag, kivétel nélkül, a régi tisztviselők lettek megválasztva.

Az 1904. évnek két örvendetes és emlékezetes eseménye is volt. Ugyanis a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet 1904. évi augusztus 20-án tartotta — fényes ünnepségek mellett — fennállásának 50 éves jubileumát és uj zászlójának felavatását, amely szép ünnepélyen az OMDE küldöttségileg képviseltette magát és a félszázados jubiláns tagegyesületnek egy díszes zászlószalagot adományozott.

1904 szeptember 25-én, az Országos Magyar Daláregyesület, az Idegenforgalmi Vállalat igazgatóságával társulva, Budapesten, az állatkerti nagy arénában, a fővárosban és ennek környékén működő 14 dalosegyesület közreműködésével két nagy *monstre-hangversenyt* (az egyiket délután, a másikat este) rendezett. A vállalkozás rendkivül fényesen sikerült. A hangversenyeken résztvett több ezernyi közönség a sajtóval együtt, a legnagyobb elragadtatással magasztalták a több mint 600 dalos által előadott impozáns összkarokat, s általános volt az óhaj, hogy ezek a monstre-hangversenyek a fővárosban jövőre is minél gyakrabban megismételtessenek.

Az 1905 április 30-án tartott évi rendes közgyülés elhatározta, hogy a hangjegyolvasást népszerü modorban tárgyaló *vezérkönyv* megirására uj pályázat hirdettessék, továbbá hogy a 15—40 év óta folyvást működő *régi dalosok* és karmesterek, bronz-, ezüst- és aranyéremmel való kitüntetésben részesíttessenek.

Az igazgató-választmány a legnagyobb buzgalommal és körültekintéssel látott hozzá a hazai dalügy minél magasabb színvonalra való emelését czélzó közgyülési határozatoknak megvalósításához, s minden lehetőt elkövetett arra nézve is, hogy a Szombathelyre kitűzött országos dalosverseny, a kassai és temesvári szépsikerü dalosünnepnek méltó folytatása legyen.

Az 1905. évi augusztus hó 12—15. napjain *Szombathelyt tartott tizenhatodik országos dalosverseny,* többrendbeli nagyszabású ünnepségek között, minden tekintetben fényesen sikerült. Szombathely városának és mondhatni az egész Vasvármegyének intelligens közönsége, rendkivül nagy érdeklődéssel és lelkesedéssel vett részt az országos dalosünnepen, melynek *dr. István Vilmos* szombathelyi megyés püspök, gróf *Erdődy Gyula* v. b. t. t., gróf *Erdődy Sándor* és gróf *Széchenyi Rezső* voltak a védnökei, a díszközgyülés díszelnökévé pedig *dr. Ernuszt József*, Vasvármegye főispánja választatott, aki egyszersmind a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztert is képviselte, s kitünő szónoki beszédeivel, szeretetre méltó modorával, valósággal magával ragadta az ünnepségeken jelenvolt nagy közönséget.

Az ünnepi közgyülést megnyitó díszelnöki beszédében, költői magas szárnyalással méltatta a dalnak nemesítő hatását és különösen a magyar dalnak nemzeti jellegét és ennek révén való nagy jelentőségét.

„A dal isteni szikrája — mondá a többek között — ott fakad az emberi szívek mélyén és a nemes érzésü jó emberek lelkének mocsoktalan fényességü tükre. Nézzünk körül a nagy természetben. Valamint csak az ártatlan szelid madarak torkából fakad a legszebb dal, úgy száz daloló ember közül bizonyára kilenczven becsületes, szelíd lelkü és hasznos tagja a társadalomnak.

A dal híven követi az emberiségnek fajok

és nemzetiségek szerint való tagozását. Fölveszi az egyes nemzeti sajátosságokat és ezáltal megalkotja a nemzeti dalművészetet.

Míg egyrészt a dal fejlesztése elsősorban emeli az emberi társadalom erkölcsi színvonalát, míg lelkünket nemesíti és távol tart bennünket a rossztól, addig a nemzeti dalnak kulturája fejleszti bennünk a magyar hazafias érzületet és megtanít bennünket arra, hogyan kell a hazáért lelkesedni, dolgozni, sőt ha szükséges — szenvedni is.

Végül pedig az érintkezés és társulás alapján elősegíti a — sajnos — még mindig osztályokra szakadt magyar nemzeti társadalomnak tömörülését és pedig az egyedül lehetséges demokratikus alapon.

Fel tehát uraïm! zengjen ajkunkon a dal, versenyezzünk a győzelem babérjáért, de távol legyen szivünktől az irigység legkisebb látszata és ha egyesek lobogóitól távol is marad a diadalmi pálma: örüljenek akkor is mindnyájan a győzelemnek, bárki nyerjen is, mert hiszen a dicsőség mindnyájunké és a magyar dalosok összetartása, a magyar dalosok minden ujabbi diadala egyuttal a nemzeti eszme győzelmét is jelenti."

Az augusztus 14-dikén folytatólagosan tartott ünnepi közgyülésen *Hoppe Rezső* székesfővárosi zenetanár igen érdekes előadást tartott „Az Országos Magyar Daláregyesület jövendő feladata" czímmel. Ebben a szabad előadásban különösen a versenydíjak kérdése volt az a rész, amely az általánosan érzett hiányok orvoslására szolgáló figyelemre méltó anyagként tünt ki.

A szombathelyi országos dalosünnepen 41 tagegyesület volt képviselve és 23 dalosegyesület versenyzett, még pedig — ez alkalommal először — hármas csoportban, oly formán, hogy mindenik csoportban, a sorshuzás által megállapított sorrendben, a versenyző dalárdáknak előbb az egyik, azután a másik fele része énekelte el először a kötött, azután pedig a szabadon választott versenykarokat.

A hármas csoportban való uj versenyrend nagyon czélszerünek bizonyult.

A versenyek általában magas művészi színvonalon állottak s a dalárdák szép készültségről és nagy haladásról tettek bizonyságot. Az összkarok előadása rendkivül nagy hatást ért el.

A biráló bizottság akként döntött, hogy az OMDE nagy aranyérmét a *Miskolczi Daláregylet*, az első csoportban a két első díjat a Kecskeméti Dalárda és a Temesvári Zenekedvelők Egyesülete, a két második díjat a Budapesti „Testvériség" Dalkör és a Győri Ének- és Zeneegylet, a harmadik díjat a Szegedi Dalárda, a második csoportban a két első díjat a Debreczeni „Egyetértés" Dalegylet és a Győri Waggongyári „Egyetértés" Dalkör, a két második díjat a Miskolczi M. Á. V. Dal- és Önképzőkör és a Mármarosszigeti Dalkör, a két harmadik díjat a Makói Dalárda és a Budapesti M. Á. V. „Visszhang" Dalkör, a két negyedik díjat a Balassagyarmati Dalegylet és a Temesvári M. Á. V. „Lelkesedés" Dalkör, az ötödik díjat a Kolozsvári M. Á. V. „Összhang" Dalkör, a harmadik csoportban az első díjat a Rákosligeti Dal- és Zenekör, a két második díjat a Diósgyőri Vas- és Aczélgyári Tisztviselők Dalegylete és a Kispesti Dalárda s a harmadik díjat a Sárvári Dalosegyesület nyerte. A többi versenyző dalárdák emléktárgyakat kaptak.

A dalünnep keretében többrendbeli ünnepélyességek is voltak napirenden. Nevezetesen: Horváth Boldizsárnak, a puritán jellemü magyar igazságügyminiszternek, Szombathely város nagy szülöttének és Berzsenyi Dánielnek, a legkitünőbb magyar klasszikus költőnek és Vasvármegye legnagyobb szülöttének emlékszobrait gyönyörü ünnepi beszédek kiséretében megkoszorúzták az ország dalosai. *A régi dalosok kitüntetése* is ez alkalommal ment végbe először és pedig akként, hogy 5 (40 év óta működő) dalos aranyéremmel és elismerő oklevéllel, 2 (35 év óta működő) dalos nagy ezüst éremmel, 17 (30 év óta működő) dalos kis ezüst éremmel, 14 (25 év óta működő) dalos nagy bronzéremmel és 50 (20 év óta működő) dalos kis bronz éremmel lett kitüntetve.

A szombathelyi országos dalünnepnek azonban mindenesetre a legkimagaslóbb, legemlékezetesebb mozzanata volt: a *Lung-*

jubileum, amelyen az ország dalosai Lung Györgyöt, az OMDE elnökségének 15 éves és dalostársi működésének 40 éves jubileuma alkalmából ünnepelték.

Ez az ünneplés amilyen impozáns, épp oly megható és a maga nemében szinte páratlan volt.

Leirhatatlan az a lelkesedés, s az az őszinte hódolat és meleg ragaszkodás, amelylyel a dalosok érdemes elnöküket elhalmozták.

Dr. Ernuszt József főispán mint díszelnök, Siposs Antal, Lekly Gyula, François Lajos, Rózsavölgyi Gyula és Burdács Rezső szebbnél szebb ünnepi beszédekben méltatták a rajongásig szeretett elnöknek a magyar dalügy és az OMDE felvirágoztatása körül kifejtett rendkivüli érdemeit; — a tagegyesületek is egymásután járultak a jubiláns elé gyönyörü emléktárgyakkal, tiszteletbeli tagsági és díszelnöki oklevelekkel, s a virágok és koszorúk egész erdejével elhalmozva őt. Az országos egyesület jubileumi emlékajándékul egy remek vert ezüstkoszorút adott, melynek mindenik levelében egy-egy tagegyesület, az elnökség és az igazgatóválasztmány tagjainak nevei voltak bevésve. Az emlékajándékok között voltak még az OMDE elnöksége és az igazgatóválasztmány tagjainak díszes keretbe foglalt arczképgyüjteménye, s az OMDE tagegyesületei vezetőségeinek remek faragott állványon nyugvó arczképgyüjteménye és a budapesti tisztviselőtelepi csütörtöki-társaság — Lungnak legintimebb köre — által ajándékozott egy sziklán ülő sólyom madarat ábrázoló gyönyörü szobormü, (abból az ötletből kiindulva, hogy Lungnak a „*Sólyom madár*“ volt mindig a kedvencz dala).

Lung György, a tisztelet, szeretet és forró ragaszkodásnak annyi és oly végtelenül gyöngéd jelétől lelke mélyéig meghatva, jóságos szemeiben csillogó könnyekkel, a reá halmozott szeretet sulyától szinte meghajolva, elnémulva, hosszu perczekig állt ott szótlanul, s midőn aztán erőt tudott venni magán, a megindulástól remegő hangon egy gyönyörü beszédben köszönte meg a páratlan megtiszteltetést, — s ünnepélyes fogadást tett, hogy amig csak él, soha meg nem válik a dalosoktól, s legjobb erejével fogja szolgálni a hazai dalügyet, hogy ezzel viszonozza a dalosoknak iránta való meleg ragaszkodását.

Jól mondotta dr. Ernuszt József főispán díszelnök, hogy a szombathelyi ünnepségeknek a koronája volt a Lung-jubileum, mert ez csakugyan fényes és felejthetetlen szép ünneplés volt, — méltó a jubiláltnak hervadhatlan érdemeihez és méltó az ország dalosainak lelkes vezérük iránt nyilvánult bensőségteljes érzületéhez.

A szombathelyi országos dalünnep befejezéseként, augusztus 15-én este, Szegedy Györgyné, szül. Gerliczy Irma bárónő, csillagkeresztes palotahölgy védnöksége alatt, gróf Zichy Géza v. b. t. t. vezénylete mellett, a városi szegényalap és gyermekkórház javára fényesen sikerült jótékonyczélu díszhangverseny tartatott, amelyen a hírneves zeneköltő „*Nemo*“ operájának egyes részletei kerültek előadásra, a Budai- és a Hajduszoboszlói Dalárda, a Szombathelyi Dalosegylet, a Szombathelyi Zenekedvelők, a Győri Ének- és Zeneegylet és székesfehérvári honvédzenekar közreműködésével. A város és a vármegye összes előkelőségei ott voltak ezen a rendkivül nagy sikert aratott díszhangversenyen, amelynek kezdetén a védnöknő, a vasvármegyei előkelő hölgyek élén, gróf Zichy Gézának egy szép müvü arany karnagyi pálczát adott át, mint a vasvármegyei hölgyek ajándékát.

Az 1906. márczius 25-én tartott évi rendes közgyülés — az országos dalosünnepek alkalmával előadatni szokott összkarok egységes felfogásának és egyöntetü betanulásának biztosítása czéljából — azt a határozatot hozta, hogy mihelyt az igazgatóválasztmány a legközelebbi országos dalosünnepen előadandó közös karokat megállapította: az országos dalosversenyen való részvételre jelentkezett tagegyesületek karnagyai értekezletre hivandók össze, amely értekezleten az országos karnagy bemutatva az összkarokat, az érdekelt karnagyokat ellátja mindamaz utasításokkal, amelyekkel az összkaroknak művészi szinvonalon való előadását biztosíthatják. Egyszersmind az is kimondatott, hogy jövőre teljes szigorral végrehajtandó a versenyrendnek az a rendelkezése, mely szerint egyes dalárdák, amelyek az összkarok

† LUNG GYÖRGY.

próbáján nem a kellő készültségüeknek bizonyulnak, az összkaroknak egészben vagy részben való előadására, próba-éneklésnek vetendők alá.

Ugyanezen a közgyülésen — Lung György elnök indítványára — *dr. Ernuszt József*, Vasvármegye igaz hazafias érzelmü főispánja, a szombathelyi országos dalosünnep és verseny volt díszelnöke, aki a magyar dalosügy iránt tanusított odaadó lelkesedése, példás ügybuzgalma és ritka jóakarata által a szombathelyi országos dalosünnep fényes erköicsi sikerének egyik főtényezője volt, hálásan elismert érdemeinek méltánylásául, nagy lelkesedéssel, az egyesület örökös tiszteletbeli tagjául, — *Gobbi Alajos* pedig — a magyar dal- és zeneművészet előbbrevitele körül kifejtett fáradhatlan tevékenysége s országos társkarnagyi minőségében kitünő művészi szaktudása által szerzett érdemeinek elismeréseül — életfogytiglani tiszteletbeli országos karnagygyá egyhangulag megválasztatott.

A tisztujitás megejtetvén, a volt tisztviselők ujra egyhangulag megválasztattak, azzal a különbséggel, hogy Hackl Lajos helyett Goll Rezső lett a gazda, Sztojanovics Jenő pedig országos társkarnagyul választatott.

Az 1906. évben, a magyar dalosügyet és az országos egyesületet érdeklő több nevezetes esemény történt.

A megörökítésre méltó emlékezetes események sorában a legelső helyet illeti annak felemlítése, hogy a magyar szabadság legnagyobb hősének: dicső emlékü nagy fejedelmünk II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai hamvainak hazahozatala alkalmából Budapesten rendezett országos ünnepélyen, az Országos Magyar Daláregyesület is közreműködött, a székesfővárosban és környékén működő tagegyesületeknek mintegy 800 dalosával, — s az ország minden részén, amerre a drága hamvakat vivő vonat elhaladt, dalosköreink zászlóik alatt mindenütt kivonultak és énekeltek. A „Lugosi magyar dal- és zeneegylet" az ország határáig elibe utazott, s ők üdvözölték először magyar dallal a „szentelt hamvak"-at. A kassai temetésen pedig a „Kassai dalegylet", Lekly Gyula alelnökünk szövegére irt gyászdal előadásával emelte a kegyeletes ünnepség fényét.

Továbbá közreműködött az országos egyesület és számos tagegyesülete, az amerikai magyar testvéreink által az amerikai nagy szabadsághős: Washington emlékére, — úgy szintén a világhirü magyar orvos-tanár: Semmelweisz emlékére emelt szobor-leleplezési ünnepélyen.

Kedves emlékü mozzanata volt még ez évnek a helsingsforsi finn egyetemi énekkarnak, a hírneves *„Suomen laulu"* (finn dalosok) látogatása, akik európai hangverseny körutjukon hozzánk is eljöttek, s búcsú-hanversenyüket $^1/_3$-ad részben a hirlapirók nyugdijintézete, $^2/_3$-ad részben pedig országos egyesületünk javára rendezték. Ez a hangverseny — a mellett, hogy egye sületünk pénztárának 385 koronát jövedelmezett, valósággal testvéri kapcsolatot hozott létre a magyar és finn dalosok között, amelynek finn testvéreink azóta már több izben gyöngéd és kedvesen lekötelező jelét adták.

Az országos egyesület pénztárát érdeklő másik örvendetes esemény volt: a „Budapesti Polgári Dalkör" kezdeményezése folytán, a fővárosban és környékén működő 19 dalosegyesület által a Zuglóban rendezett monstre-hangverseny, amely az OMDE pénztárát 734 K 93 fillérrel gyarapította.

Ezen szép és örvendetes események mellett azonban az 1906. év mély gyászt hozott az országos egyesületre és az egész magyar dalügyre, mert *Lung György*, 1906. november 1-én, szivszélhüdés folytán hirtelen elhalálozott.

Leirhatatlan az a mélységes igaz fájdalom, az a szinte megdermesztő kétségbeesés, amely Lung Györgynek oly váratlanul bekövetkezett elhunytával az ország összes dalosait, de legközvetlenebbül és legérzékenyebben mégis az ő törzskarát: az OMDE elnökségének és igazgató-választmányának tagjait lesujtotta, gyászba borította.

Úgy éreztük mindnyájan, hogy árván maradt a magyar dalosok ezerekre menő serege, amelynek a boldogult oly lelkes vezére volt, — árván maradt az Országos Magyar Daláregyesület, amely az ő érde-

mekben gazdag és páratlan buzgalmu elnöklete alatt már oly szép virágzásnak indult — s árván maradt a magyar dalügy, amelynek Lung György egy emberöltőn át valóságos apostola volt.

Lung Györgynek elnöki müködése az Országos Magyar Daláregyesület történetének valóban egy szebb korszakát nyitotta meg, mert senki által kétségbe nem vonható igazság, hogy a 17 év előtt oly szomoru viszonyok közé jutott Országos Magyar Daláregyesületet egyedül és kizárólag Lung György erős keze és odaadásteljes fáradozása mentette meg a szétzüllés és feloszlás válságától s az utóbbi évek egymást követő diadalaira és a felvirágzás útjára Ő vezérelte a magyar dalosokat.

Ez a ritka férfiu, ez a tetőtől-talpig minden ízében, minden gondolatában nagy magyar, ez a nemes ideálizmussal telített szív, ez az alkotó gondolatokban gazdag elme, ez a hajthatatlan erejü, megingathatatlan következetességü szilárd jellem lángoló tűzoszlopként járt előttünk; — az Ő nagyratörő szelleme, izzó tüzes magyar hazafisága, határtalan lelkesedése és mindenekben bölcs tapintata volt az iránytű, amely bennünket vezérelt; — s annál fájóbb, annál égőbb volt a seb, melyet az Ő gyászos kimulása szivünkön ütött, mert oly hirtelen, oly váratlanul jött halála, mint ahogy az erdők díszét, a büszke tölgyet legszebb virágzásában egy pillanat alatt kidönti a villámcsapás.

Az a szeretet, tisztelet és bensőségteljes ragaszkodás, amelylyel a magyar dalosok Lung György iránt viseltettek s az elvesztése fölötti mélységes bánat és részvét inpozánsan nyilvánult meg a temetésén.

Mint egy szerető, gondos családapának a ravatalát zokogva állják körül és szívükben végtelen fájdalommal kisérik ki utolsó útjára az árván maradt gyermekek: úgy kisérték Lung György hamvait is örök nyugvó helyére a magyar dalosok; koporsóját elborították koszorúkkal, gyászoló családját elhalmozták a távirati és levélbeli részvétnyilatkozatok özönével. Az Országos Magyar Daláregyesület egész tisztikara és igazgató-választmányi tagjai, valamint a fővárosban és annak közelében működő dalosegyesületek zászlóik alatt testületileg, a távolabbi vidéken levők képviseletileg vettek részt a temetésen, s amikor az Országos Magyar Daláregyesület és a magyar dalosok nevében az utolsó búcsú beszéd is elhangzott sírjánál: annak végszavaiba úgyszólván belesírt boldogult Elnökünknek kedvencz dala: a „*Sólyom madár*", amelyet — úgy, mint az ő szombathelyi jubileuma alkalmával — remek szép összhangzatossággal most is a Budai Dalárda adott elő, s ennek a megható emlékeket felidéző búcsu dalnak hallatára hangos zokogásba tört ki az egész gyászoló közönség.

Az Országos Magyar Daláregyesület igazgató-választmánya 1906. deczember hó 15-én tartott rendkivüli ülésének egyedüli tárgya volt: Lung György emlékezetének a megörökítése, mi végből a választmányi ülés egyhangulag elhatározta, hogy Lung Györgynek, mint az Országos Magyar Daláregyesület elnökének, az egyesület és a magyar dalosügy felvirágoztatása érdekében kifejtett páratlan ügybuzgalmú működését és halhatatlan érdemeit, s az ő elhunyta fölött érzett mélységes fájdalmát jegyzőkönyvileg megörökíti, — a jegyzőkönyv erről szóló kivonatának megküldése mellett részvétiratot intéz az elhunyt elnök bánatos özvegyéhez és gyászoló családjához, — s előterjesztést tesz az igazgató-választmány a közgyüléshez, hogy Lung Györgynek egy díszes síremlék állíttassék és szülőháza emléktáblával megjelöltessék, végül pedig, hogy az országos dalosversenyek alkalmával mindenkor egy „Lung György versenydíj" tűzessék ki.

Az elnöki széknek a legközelebbi közgyűlésig való ideiglenes betöltése tekintetében az igazgató-választmány akként intézkedett, hogy helyettes-elnökül Erney József alelnök, ennek helyére helyettes-alelnökül Dr. Kolpaszky István ügyész, továbbá a titkári állásról időközben lemondott dr. Falk Zsigmond helyére Göndöcs István és Goll Rezsőnek a gazdai állásról történt lemondása folytán gazdául Hackl N. Lajos nyert megbízást.

Az 1907. márczius 17-én tartott évi rendes közgyülés egyhangú helyesléssel elfogadta Lung György emlékezetének az

igazgató-választmány által a fent előadott módon való megörökítését; határozatot hozott az országos egyesület hivatalos lapja kiadási költségeinek miként való fedezéséről; az alapszabályok és a versenyrend módosításának megvitatása czéljából egy rendkivüli közgyülés összehivását határozta el s az időközben megüresedett állásokat a közgyülés akként töltötte be, hogy elnökké Erney József, fővárosi alelnökké dr. Kolpaszky István, titkárrá Göndöcs István, jegyzővé Erdélyi Nándor, országos társkarnagygyá Hackl N. Lajos, gazdává Goll Rezső, és ügyészszé dr. Csohány Sándor választatott meg. Továbbá megtette a közgyülés az Egerben tartandó országos dalosverseny rendezésére vonatkozólag is a szükséges intézkedéseket, végül pedig — Erney József elnök indítványára — óriási lelkesedés mellett, közfelkiáltással, egyhangúlag megválasztotta a közgyülés az Országos Magyar Daláregyesület *örökös díszelnökévé gróf Zichy Gézát,* a világszerte ismert és tisztelt zeneművészt, zeneszerzőt és dalköltőt, akinek a dalügy iránti érdeklődése, társadalmi állása és országos tekintélye kezességül szolgál arra, hogy az országos egyesület érdekeit nemcsak híven képviselni, de azt lelkesen és eredményesen előmozdítani is fogja.

Az 1907. évi julius hó 30-án tartott rendkivüli közgyülésen — amelyen összesen 47 tagegyesület képviselője vett részt — meglehetős szenvedélyes viták után, a többség elfogadta az alapszabályok és a versenyrend módosítására nézve az igazgatóválasztmány által beterjesztett azt a javaslatot, amelyet dr. Kolpaszky István kidolgozott és — mint előadó — a rendkivüli közgyülésen minden felszólalás ellenében nagyon is erélyesen megvédelmezett. Sőt a nevezett alelnök indítványára azt is határozatilag kimondta a rendkivüli közgyülés, hogy a módosított versenyrendnek egyes intézkedései, már az egri országos dalosünnepen érvénybe és hatályba lépnek, s éppen ez lett aztán részben egyik kiindulási pontja a később bekövetkezett félreértéseknek.

1907. augusztus 15—18. napjain, *Egerben volt a tizenhetedik országos dalosverseny,* amely úgy a versenyző és közreműködő dalosegyesületek nagy számát, valamint a versenyek művészi eredményét tekintve, minden eddigi országos dalosverseny sikerét messze felülmulta.

Az első csoportban 16, a második csoportban szintén 16, s a harmadik csoportban 9, tehát összesen 41 dalosegyesület, együttesen 1308 dalossal kelt nemes versenyre egymással, — az összkarokat pedig — a versenyzőkön kivül még a 6 közreműködő dalosegyesület tagjaival együtt — összesen 2212 dalos énekelte, — úgy, hogy az OMDE negyven évi fennállása óta előzőleg rendezett 16 országos versenyen soha sehol nem volt a versenyző dalárdák és a megjelent dalosok száma oly nagy, mint Egerben.

De nemcsak számbeli arányánál fogva, hanem művészeti és erkölcsi sikerét tekintve is fényes és nagyszerü volt az egri dalünnep, — amelyről a legilletékesebb tényezők, s a hazai dal- és zeneművészet legelső tekintélyei egyértelmüleg úgy nyilatkoztak, hogy — alig egy pár kivételével — minden versenyző dalegyesület meglepő tudást, készültséget és fegyelmezettséget tanusított, s az előadások magas művészi szinvonala azt bizonyítá, hogy a dalosegyesületek igazi nemes becsvágygyal és odaadó szorgalommal feleltek meg feladatuknak és a dalművészet kultiválása tekintetében — az előző országos verseny óta is — bámulatos haladást tanusítottak.

S még inkább emelte az egri országos dalünnep erkölcsi jelentőségét az az örvendetes körülmény, hogy a magyar dalügy, mint kulturális nemzeti és társadalmi tényező, soha és sehol nem részesült még oly megbecsülésben és annyi elismerő méltánylásban, mint az egri dalünnep alkalmával, amidőn a dalünnepnek két fővédnöke — Egernek hazafias érdemekben gazdag bíboros-érseke: dr. Samassa József és az alkotmányos nemzeti kormánynak nagynevü kultuszminisztere: gróf Apponyi Albert, sőt — ami ez alkalommal első izben történt — apostoli királyunk Ő Felsége is egymás után adtak kifejezést a magyar dalügy iránt való jóakaró figyelmüknek, s ezenkivül úgyszólván az egész

művelt magyar társadalom a legmelegebb rokonszenvvel és érdeklődéssel kisérte az egri országos dalünnepet.

Az ünnepi díszközgyülésen 54 tagegyesület volt képviselve, s a magyar dalnak valóságos diadalünnepévé tették ezt a díszközgyülést azok a remek szép beszédek, amelyekben gróf Zichy Géza — az OMDE örökös tiszteletbeli elnöke — és Szmrecsányi Lajos felszentelt püspök, a lánglelkü és aranyszáju főpap — mint az ünnepi közgyülés díszelnöke — oly áradozó szeretettel és meggyőző érvvel hirdették a magyar dalnak és a magyar dalosegyesületeknek magasztos nemzeti hivatását, hogy ezek a — tekintélyüknél fogva messzehangzó — ünnepélyes nyilatkozatok, amily nagy mértékben emelték a dalosok lelkesedését, épp oly nagymértékben meggyőzhették az ország közvéleményét a magyar dal kultiválásának nemzeti nagy jelentőségéről.

Az országos dalosünnep keretében folyt le az Egri Dalkör 25 éves jubileumának megünneplése.

Szmrecsányi Lajos püspök, díszelnök, ékes szavakban méltatta a kitünő Egri Dalkörnek negyedszázados működését, amely úgyszólván szakadatlan sorozata volt a kitüntetéseknek, — az OMDE és az összes magyar dalosok nevében pedig gróf Zichy Géza adott kifejezést a jubiláló dalkör iránti szeretetteljes elismerésnek, — mig a testvérdalkörök szebbnél szebb emlékajándékokkal halmozták el a fényes multu jubiláló dalosegyesületet.

Ugyancsak az országos dalosversenynyel egyidejüleg, illetőleg ezzel kapcsolatosan ünnepelte Eger városa, ősi vára egykori hős védőjének: a dicső emlékü Dobó István szobrának leleplezését.

A magyar dalosok ezrei hazafias kegyelettel vettek részt ezen a szép nemzeti ünnepen, amelynek fényét az által is emelték, hogy az ünnep bevezetéseül a Himnuszt, befejezéseül pedig a Szózatot több mint kétezer dalos énekelte, s hős Dobó emlékszobrára dr. Kolpaszky István, az OMDE. alelnöke, szép beszéd kiséretében tette le az országos egyesület pompás babérkoszorúját.

A díszközgyülés, a magyar dalügy és az országos egyesület körül szerzett kiváló érdemeik elismeréseül Bellovics Imrét, Goll Jánost és Szmrecsányi Lajos püspököt, nagy lelkesedéssel egyhangúlag, az OMDE. tiszteletbeli tagjaiúl választotta. Kossuth Ferencz kereskedelemügyi miniszternek pedig a díszközgyülés külön jegyzőkönyvi köszönetet szavazott, azért a kiváló jóakaratáért, hogy a dalosünnepen résztvevő dalosok részére az államvasutak vonalaira, a budapesti metszőpont elejtésével, 50% árkedvezményt engedélyezett, amit ez alkalommal első ízben sikerült az országos egyesület elnökségének megnyerni.

Az összkarok kitünően sikerült előadásának szünete közben ment végbe a régi dalosok kitüntetése.

A 40 év óta működő 10 dalosnak gróf Zichy Géza adta át az aranyérmet, elismerő és buzdító szavak mellett; az idő előre haladottságára való tekintettel azonban akként határoztatott, hogy a többi kitüntetéseket az elnökség fogja az illetőknek elküldeni.

Az előadások bevégezte után, rendkivüli érdeklődéssel, valóságos lázas izgatottsággal várták a dalosok a biráló bizottság ítéletének kihirdetését, amely akként szólt, hogy *az első díjat — az országos egyesület nagy aranyérmét — a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet,* az első csoportban az 1. *b)* díjat (Samassa József bibornok-érsek 1 méter átmérőjü, remekművü vert ezüstkoszoruját) a Budapesti Polgári Dalkör, az 1. *c)* díjat (a kultuszminiszter által adományozott, rendkivüli műizléssel készült nagy ezüst serleget) a Temesvári Magyar Dalárda, a 2. *a)* díjat a Kecskeméti Dalárda, a 2. *b)* díjat a Szegedi Dalárda, a 2. *c)* díjat a Budapesti MÁV, „Testvériség" Dalkör, a 3. *a)* díjat a Budapesti „Törekvés" Dal- és Önképző Egylet, a 3. *b)* díjat a Győri Ének- és Zeneegylet, a 3. *c)* díjat a Temesvári Ének- és Zeneegyesület, a 4. *a)* díjat a Budapesti „Ébredés" Dalkör és a 4. *b)* díjat a Tordai Dalkör nyerte. A második csoportban: az 1. *a)* díjat a Balassagyarmati Dalegylet, az 1. *b)* díjat a Diósgyőri Vas- és Gépgyári Tisztviselők Dalegylete, az 1. *c)* díjat a Miskolczi MÁV. Dal- és

Önképzőkör, a 2. *a)* díjat az Erzsébetfalvi Polgári Dalegylet, a 2. *b)* díjat a Máramarosszigeti Dalkör, a 2. *c)* díjat a Székesfehérvári Délivasuti Dalkör, a 3. *a)* díjat az Ujpesti Dalkör, 3. *b)* díjat a Kolozsvári MÁV. „Összhang" Dalegylet, a 4. *a)* díjat a Makói Dalárda, a 4. *b)* díjat a Czeglédi Ipartestületi Dalkör nyerte. A harmadik csoportban: az 1. *a)* díjat a Szombathelyi „Haladás" Dalárda, az 1. *b)* díjat a Budapesti Asztalossegédek Dalkara, a 2. *a)* díjat a Hajdunánási Dalárda, a 2. *b)* díjat a Salgótarjáni Aczélgyári Dalkör és a 3. díjat a Mezőkövesdi Kath. Egyházi Énekkar nyerte.

Ezeken kivül mindenik csoportban több versenyző dalegyesület elismerő oklevélben részesült.

A zsüri itéletét vegyes érzelmekkel fogadta a közönség, annyival is inkább, mert az itélet megokolása egyidejüleg nem lett kihirdetve, habár maguk a dalegyesületek vezérférfiai már eleve tisztában voltak azzal, hogy — éppen azért, mert általában oly sok volt a művészi magaslaton álló kitünő versenyző dalárda — rendkivül nehéz lesz eldönteni, hogy melyiket illeti az elsőség pálmája.

Az elégületlenség nyiltan is kitört, amennyiben Burdács Rezső, a Kecskeméti Dalárda elnöke óvást jelentett be; a díszközgyűlés elnöke azonban — az alapszabályokra való hivatkozással — a zsüri itélete ellen való óvás emelését nem engedte meg, holott Burdács Rezső *nem a zsüri itélete ellen,* hanem ama szabálytalanságok miatt akart óvással élni, hogy a zsüri itéletének meghozatalánál arra illetéktelen egyének is voltak jelen, s az itélet — már a kihirdetés előtt — úgyszólván publikáltatott; dr. Kovács Sándor, a Temesvári Ének- és Zeneegyesület elnöke pedig kijelenté, hogy a részükre itélt díjat csak a díszelnökpüspök és a díj adományozója iránti tekintetből fogadja el.

Ez a kettős inczidens rendkívül kínos hatású volt s a máskülönben minden tekintetben fényesen sikerült dalünnep összhangjának megzavarását Szmrecsányi Lajos püspök, díszelnöknek finom tapintatú felszólalása is csak részben tudta enyhíteni.

Nagyon valószínű, hogy ez a sajnálatra méltó eset nem történt volna meg, ha a díszközgyűlés végén a zsüri jegyzőkönyve az indokolással együtt, egész terjedelmében felolvastatott volna; mert az országos dalünnep után csak egy félév múlva nyilvánosságra hozott jegyzőkönyvben kellőleg ki van fejtve, hogy: „a versenyző tagegyesületek között qualitative nem mutatkoztak oly éles határvonalakkal jelzett, első tekintetre is szembeszökő eltérések, hogy az egyes versenyzők egymás után való következésének sorrendje úgyszólván önmagától adódott volna, hanem ezen verseny alkalmával, a versenyzők rangsorának megállapításánál majdnem kivétel nélkül oly szubtilis tényezőket volt kénytelen a versenybiróság a mérlegelés alkalmával tekintetbe venni, amelyek csakis a legszigorubb megfigyelés és pontos megrögzítés útján válhattak a biráló ítélkezés elemeivé."

Ez okból a versenybiróság, több versenydíjat egyenrangúnak nyilvánítva, azokat, mint *a), b), c),* illetve *a), b)* jelzésü díjakat itélte meg. Az OMDE nagy aranyérmét is a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyesület — szavazat többséggel — csak „mint aránylag legjobb eredményt felmutató" versenyző kapta, *azonban nem sorozaton kivül, hanem a hozzá legközelebb álló két más díjjal egyenlő rangsorozatban, azok elseje gyanánt.*"

Ha a versenybiróság itéletének megokolása a díszközgyűlésen *ekként* kihirdettetett volna: ez — minden valószínűség szerint — elejét vette volna nemcsak a díszközgyűlés végét megzavaró felszólalásoknak, hanem az országos dalünnep után bekövetkezett ama forrongásnak is, amely az országos egyesületet csaknem válságba sodorta.

Ugyanis mindjárt az egri országos dalünnep után, a versenyen résztvett hat dalosegyesület aláirásával egy *„Nyilt levél"* jelent meg, amelynek éle különösen Erney József elnök és dr. Kolpaszky István alelnök ellen irányult, s őket a zsüri összeállítása és az itélet hozatala körül elkövetett szabálytalanságokkal, s ezen kivül az elnököt erélytelenséggel, az alelnököt pedig erőszakoskodással vádolva, ellenök bizalmatlanság

szavazását s az elnökség regenerálását indítványozta. A „Nyilt levél"-re az egri két dalárda „Választ"-t adott ki, amelyben felvilágosítani és megczáfolni igyekeztek a „Nyilt levél" vádjait; Erney József pedig, az egri dalünnep után tartott legelső igazgató-választmányi üléshez egy nyilatkozatot intézett, amelyben elnöki eljárásának mindenkori teljes korrektségét hangsulyozva, kijelenté, hogy egy perczig sem tudna oly állásban maradni, ahol a bizalmatlanságnak csak egyetlen hangja is irányúl ellene, s önmagának tartozik azzal az erkölcsi elégtétellel, hogy minden habozás nélkül távozzék az elnöki székből.

Az igazgató-választmány több ülésen át behatóan tárgyalta úgy a „Nyilt levél"-ben felhozott vádakat, valamint az ezekkel szemben kifejtett felvilágosításokat és kimagyarázó nyilatkozatokat, s miután időközben a „Nyilt levél" írója is kijelenté, hogy ő személyében sérteni senkit nem akart, s amit tett és mondott, azt csakis az ügy érdekében tette és mondta, bizalmatlansági indítvány pedig az elnökség ellen egyáltalán be sem adatott: mindezeknél fogva az igazgató-választmány egyhangú határozattal kimondta, hogy Erney Józsefnek az elnöki állásról való lemondását nem veszi tudomásul, s küldöttségileg kérte fel őt, hogy lemondását vonja vissza, — amit az elnök — a közbizalomnak és az igazgató-választmány egyhangú óhajának engedve — teljesített is.

Ekként az egri dalünnep végén felmerült s az országos egyesületnek működését hónapokon át megbénító nehézségek szerencsés megoldást nyertek, a kedélyek megzavart egyensúlya újra helyreállott, s akik már-már aggódtak, hogy az országos egyesület kebelében kitört egyenetlenkedések az egész nemzeti dalügyet válságba sodorják: azok nagy örömmel és megnyugvással láthatták, hogy az ügyek menete visszatért megint az előbbi rendes kerékvágásba.

Az 1908. márczius hó 29-én tartott évi rendes közgyülésen, Erney József elnök kijelenté, hogy korára és sokoldalú elfoglaltságára való tekintettel, visszavonhatlanul lemond az elnöki tisztségről, ugyszintén Hochholczer Károly pénztáros is — korára és egészségi állapotára való hivatkozással — lemondott a pénztárosi állásról. A közgyülés, úgy a nevezetteknek, valamint Lekly Gyula alelnöknek, a hazai dalosügy és az országos egyesület érdekében hosszu időn át tanusított ügybuzgalmát és kiváló érdemeit méltányolva: Erney Józsefet tiszteletbeli elnökké, Lekly Gyulát tiszteletbeli alelnökké, Hochholczer Károlyt, valamint Siposs Antalt és Csizik Károlyt — a magyar dal- és zeneművészet oszlopos munkásait — tiszteletbeli tagokul egyhangulag megválasztotta, dr. Kolpaszky István alelnöknek pedig buzgó működéseért elismerését és bizalmát kifejezve, köszönetet szavazott.

A tisztujításra kerülvén a sor, a közgyülés számos tagjának irásban beadott és megokolt inditványára: *dr. Bárczy István*, Budapest székesfőváros polgármestere, óriási lelkesedés mellett, közfelkiáltással, egyhangulag elnökké választatott, a többi állásokra pedig titkos szavazás mellett, a leadott szavazatok túlnyomó nagy többségével megválasztattak: alelnökké: Zseny József, a Nemzeti Szövetség társelnöke, vidéki alelnökké: Burdács Rezső, kir. járásbíró (Kecskemét), titkárrá: Göndöcs István egyházi karnagy, jegyzővé: Türner Antal MÁV. ellenőr, pénztárossá: Csehacsek Vilmos, a Budapesti Polgári Dalkör alelnöke, ellenőrré: Ullerich Gyula, a Budapesti Férfi Dalegylet elnöke, gazdává: Goll Rezső, az „Apolló" zenefolyóirat szerkesztője, ügyészszé: dr. Solti Ödön ügyvéd, országos karnagygyá: Bellovits Imre a Zenekedvelők igazgatója, országos társkarnagygyá: Sztojanovits Jenő szakfelügyelő, a Szent István bazilika és a Budai Dalárda karnagya.

Az igazgató-választmánynak fővárosi és vidéki tagjaiul is — a régi kipróbált erőkön kivül — a dalosügynek számos elismert tekintélye lőn megválasztva.

Az országos egyesület tisztikarának és igazgató-választmányának legnagyobb részben uj erőkkel való betöltése, mintegy uj aera kezdetét jelenti.

Az országos egyesület központi vezetésére hivatott tisztikar és igazgató-választmány körében az egyetértés és igazi dalostestvéri szeretet harmoniája teljesen helyre-

állott, minek folytán az országos egyesület ügymenete minden legkisebb zavar és fennakadás nélkül, a legszebb rendben nyert lebonyolitást.

Dr. Bárczy Istvánnak elnökségével uj szellem és pezsgő élet vonult be az országos egyesületbe, s az ő vezérségéhez füzött remények már eddig is fényesen megvalósultak.

Elnökségének első esztendeje a csöndes munkálkodás és ugyszólván az erőgyüjtés éve volt, s ugy az országos egyesület, valamint a kötelékében álló tagegyesületeknek müködése legnagyobbrészben a kecskeméti országos dalünnep előkészitő munkálataira irányult.

A kecskeméti országos dalosversenyen való részvételre összesen 51 dalosegyesület jelentkezett. Amily örvendetes volt a dalosegyesületeknek az országos verseny iránt való eme rendkivüli és nemes buzgalma, épp oly nagy gondot adott másrészt az, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt miként lehetne a tömeges versenyek lefolyását akként intézni, hogy sem a versenyeknek dalmüvészeti értéke ne csökkenjen, sem a versenyeken résztvevő nagy közönségnek érdeklődése ne szenvedjen, sem pedig a versenybiráló-bizottság, a rendkivül fárasztó és folytonos éber figyelmet igénylő birálati ténykedésben ki ne merüljön. Ezek a tekintetek szükségessé tették, hogy az igazgató-választmány felhatalmazást kérjen a közgyüléstől, hogy a versenyrend határozmányaitól a kecskeméti dalünnepen kivételesen eltérhessen, s a diszközgyülés, a zsüri megválasztása és a versenyző dalosegyesületek sorrendjének kisorsolása, a dalünnep első napján, mindjárt a megérkezés után legyen megtartható, — amit a közgyülés egyhangu helyesléssel el is fogadott.

Az 1909. május 9-én tartott évi rendes közgyülés, az országos egyesület jövőjére kiható két nagyjelentőségü határozatot hozott.

Az egyik volt: *az alapszabályok módosítása.* Ugyanis az 1907. évi junius 30-án tartott rendkivüli közgyülésen előfordult egyes szabálytalanságok miatt, ezen közgyülés határozatainak megsemmisitése iránt a Budai Dalárda felebbezést adott be a m. kir. belügyminiszteriumhoz. A felebbezés főleg az országos egyesület alapszabályainak a rendkivüli közgyülés által elfogadott módosítása, illetőleg a módositott alapszabályoknak több olyan rendelkezése ellen irányult, amely rendelkezések — amint utóbb bebizonyult — számos tagegyesületnek visszatetszését keltették fel, — mert a módositott alapszabályok egyáltalán nem nyujthattak biztositékot arra nézve, hogy azzal, abban a formában, az országos egyesület a jövőben eredményes munkát végezhessen. Az igazgató-választmány fontolóra véve a felmerült jogos aggodalmakat, s nem akarván az országos egyesületet a belügyminiszterium által elrendelendő vizsgálat erkölcsi megkissebbitésének kitenni: a kormányhatósági megerősités végett felterjesztett módosított alapszabályokat — a közgyülés utólagos jóváhagyásának reményében — visszavonta, s ennek kapcsán, a rendkivüli közgyülés határozatainak megsemmisítése iránt beadott felebbezés is — az időközben beállott és közmegnyugvást keltett változott viszonyokra való tekintettel — visszavonatott.

A közgyülés egyhangulag kimondotta, hogy a módosított alapszabályoknak az igazgató-választmány által — a fent előadott oknál fogva — történt visszavonását helyeslőleg tudomásul veszi, s az igazgató-választmánynak javaslatához képest, egyhangulag hozott határozattal kimondotta azt is a közgyülés, hogy a régi alapszabályoknak egyelőre csak az első szakaszát módosítja, akként, hogy az Országos Magyar Daláregyesület czimét a „*Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége*" elnevezésre változtatja, egyébként azonban a régi alapszabályok és versenyrend maradnak továbbra is érvényben.

Minthogy azonban arra nézve már teljesen kialakult a közvélemény, hogy a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége — ha a maga elé tüzött nagy feladatoknak sikerrel akar megfelelni — nem maradhat meg tovább eddigi szervezetében, mert a régi — úgyszólván pátriarkális — nyomokon nem haladhat előre, hanem igenis, az elődök igaz lelkesedésével s az általuk

reánk hagyott ideális nemes szellemben, de modernebb, praktikusabb alakban és módon kell irányítani jövőbeli működését, s erre való tekintettel, a magyar dalügynek uj alapokra fektetése és a szó igazi értelmében való országos szervezése csakis a helyes központi vezetés mellett működő kerületi dalosszövetségek megalakítása utján remélhető: ezeknél az okoknál fogva, a közgyülés, *a kerületi dalosszövetségek alakításának eszméjét elvileg elfogadta,* s az uj alapszabály-, valamint a versenyrend tervezetnek ebben az irányban való kidolgozására egy bizottságot küldött ki.

Ezzel tehát az „Országos Magyar Daláregyesület" ezen a hivatalos néven befejezte negyvenkét éves dicsőségteljes történetét, melynek méltó zárköve volt a kecskeméti országos dalünnep, s minthogy időközben a m. kir. belügyminiszter már jóváhagyta az egyesület czimének és nevének megváltoztatását s az ehhez képest átdolgozott régi alapszabályokat: most már tehát a régi országos egyesület helyébe — miként a hamvaiból feltámadó Phönix — életbe lépett a „Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége."

Ha elképzeljük, hogy mily fényes perspektivát tár elénk annak a hatalmas szervezetnek a működése, melynek egyedüli czélja lesz: a magyar dalkultusznak művészeti magaslatra való fejlesztése, s amely hatalmas szervezetnek ereje, tehetsége és tekintélye is lesz a nemzeti dalügyet érdeklő minden kérdésben egy akarattal, egy szivel-lélekkel eljárni, s ha megvalósul az a biztató reményünk, hogy a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium, a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségét, magasztos hivatásának teljes sikerrel való megvalósíthatása és jövőjének hathatósabb biztosítása érdekében — amint ezt beadott emlékiratunkban kérelmeztük — nagyobb összegü állandó évi államsegélyben fogja részesiteni: akkor minden magyar dalos lelkét a legédesebb öröm és a legbuzdítóbb lelkesedés töltheti el, hogy ily módon eljuthatunk — és el is jutunk — valahára vágyainknak és reményeinknek amaz Igéret-földjére, amelynek elérhetéseért már oly régóta sóvárogtunk.

Göndöcs István.

AZ „ORSZÁGOS MAGYAR DALÁREGYESÜLET“ ÁLTAL RENDEZETT ORSZÁGOS DALOSVERSENYEK TÁBLÁZATA.

Sorszám	Az országos dalosverseny		A versenyző dalosegyesületek száma	A versenydíjakat nyert dalosegyesületek
	helye	ideje		
I.	Budapest	1870. augusztus 19—21.	12	Versenydíjak nem voltak. Ezek helyett *kitüntetési díszokmányt* nyert: I. az Esztergomi Dalárda, II. a Debreczeni és a Kecskeméti Városi Dalárda, III. a Kassai Első Magyar Dalegylet.
II.	Nagyvárad	1872. szeptember 5—9.	27	I. díjat a Pesti Nemzeti dalkör, II. díjat a Pécsi Dalárda, III. díjat a Kolozsvári Dalkör nyerte.
III.	Kolozsvár	1874. augusztus 28—30.	11	I. díjat a Pécsi Dalárda, II. díjat a Pesti Nemzeti Dalkör, III. díjat a Nagyváradi Dalárda nyerte.
IV.	Szeged	1876. augusztus 17—21.	21	A kötött verseny I. díját a Kolozsvári Dalkör, II. díját a Losonczi Dalegylet, a szabadon választott verseny I. díját az Ungvári Dalárda, II. díját a Hódmezővásárhelyi Dalárda, III. díját a Bonyhádi Dalárda nyerte.
V.	Kolozsvár	1880. augusztus 18—21.	11	A kötött verseny I. díját a Debreczeni Dalárda, II. díját a Szegedi Dalárda, III. díját a Losonczi Dalárda, a szabadon választott verseny I. díját a Szekszárdi Dalárda, II. díját a Tordai Dalárda, III. díját a Jászberényi Dalárda nyerte.
VI.	Debreczen	1882. augusztus 16—21.	14	A kötött verseny I. díját a Pécsi Dalárda, II. díját a Losonczi Dalárda, III. díját a Miskolczi Dalárda, a szabadon választott verseny I. díját a Kolozsvári Dalkör, II. díját a Szekszárdi Dalárda, III. díját a Szatmári Dalárda nyerte.
VII.	Miskolcz	1884. augusztus 6—11.	14	A minta-dalárdák versenyében az egyetlen díjat a Pécsi Dalárda nyerte, a Debreczeni Dalárda pedig aranyéremre érdemesíttetett. A kötött verseny I. díját az Ungvári Dalárda, II. díját az Egri Dalárda, III. díját a Rimaszombati Dalárda, a szabadon választott verseny I. díját a Szekszárdi Dalárda, II. díját a Szatmári Dalárda, III. díját a Jászberényi Dalárda nyerte.
VIII.	Pécs	1886. augusztus 11—16.	17	A versenyzés sorrendjében *aranyérmet* nyert: az Egri, Miskolczi, Debreczeni, Szegedi, Budai, Kassai, Szatmári, Kolozsvári és Ungvári Dalárda; *ezüstérmet* nyert: a Szentesi, Győri, Kecskeméti, Sátoraljaujhelyi, Rimaszombati Dalárda.

Sorszám	Az országos dalosverseny		A versenyző dalosegyesületek száma	A versenydíjakat nyert dalosegyesületek
	helye	ideje		
IX.	Szeged	1889. augusztus 15—19.	12	A kötött verseny I. díját a Kolozsvári Dalkör, II. díjait az Egri és a Miskolczi Dalárda, a szabadon választott verseny I. díját a Szatmári, II díját a Budai Dalárda, III. díját a Kolozsvári Polgári Dalkör nyerte.
X.	Budapest	1892. augusztus 15—19.	14	A kötött verseny I. díját a Pécsi, II. díját a Debreczeni, III. díját a Kassai, a szabadon választott verseny I. díját az Egri, II. díját a Szatmárnémeti, III. díját a Székelyudvarhelyi Dalárda nyerte.
XI.	Fiume	1894. május 12—15.	37	*A nagy aranyérmet nyerte a Budai Dalárda.* A kötött verseny I. díját a Debreczeni Dalegylet, II. díját a Kassai (régi) Dalegylet, III. díját a Ganzgyári Dalkör, a szabadon választott verseny I. díját az Egri Dalkör, II. díját a Rimaszombati Dalárda, III. díját a Székelyudvarhelyi Dalegylet nyerte.
XII.	Budapest	1896. augusztus 15—16.	28	Versenydíjak nem voltak. Kitüntető elismerést magában foglaló oklevelet nyertek: a Debreczeni Dalegylet, Egri Dalkör, Győri Ének- és Zeneegylet, Kassai (régi) Dalegylet, Kecskeméti Városi, Rimaszombati, Szatmárnémeti és Szegedi Dalárda s a Temesvár-gyárvárosi Zene- és Dalegylet.
XIII.	Arad	1898. augusztus 12—15.	20	*A nagy aranyérmet nyerte a Kassai Dalegylet.* I. díjat a Ganz-gyári Dalkör, II. díjat a Szegedi Dalárda, III. díjat a Budapesti „Törekvés" Dalkör nyerte.
XIV.	Kassa	1901. augusztus 16 - 18.	22	*A nagy aranyérmet nyerte a Ganz-gyári Dalkör.* I. díjat a Miskolczi Daláregylet, II. díjat a Kecskeméti Polgári Dalkör és a Tordai Daloskör nyerte.
XV.	Temesvár	1903. augusztus 20—24.	23	*A nagy aranyérmet nyerte az Egri Dalkör.* A kötött verseny I. díját a Miskolczi Daláregylet, a szabadon választott verseny díjait a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyesület, Kolozsvári Dalárda és a Budapesti MÁV. „Testvériség" Dalköre nyerte.
XVI.	Szombathely	1905. augusztus 12—15.	23	*A nagy aranyérmet a Miskolczi Daláregyesület nyerte.* Az I. csoport I. *a)* díját a Kecskeméti Városi Dalárda és a Temesvári Zenekedvelők Egyesülete, a II. csoport I. *a)* díját a Debreczeni MÁV. „Egyetértés" Dalegylet, s az I. *b)* díját a Győri Waggongyári „Egyetértés" Dalkör, a III. csoport I. díját a Rákosligeti Dal- és Zenekör nyerte.
XVII.	Eger	1907. augusztus 15—18.	41	*A nagy aranyérmet mint az I. csoport I. a) díját a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet nyerte.* Az I. csoport I. *b)* díját a Budapesti Polgári Dalkör, I. *c)* díját a Temesvári Magyar Dalárda, a II. csoport I. *a)* díját a Balassagyarmati Dalegylet, I. *b)* díját a Diósgyőri Vas- és gépgyári Tisztviselők Dalegylete, I. *c)* díját a Miskolczi MÁV. Dal- és Önképzőkör, a III. csoport I. *a)* díját a Szombathelyi „Haladás" Dalárda, I. *b)* díját a Budapesti Asztalossegédek Dalkara nyerte.
XVIII.	Kecskemét	1909. augusztus 15—18.	44	*A nagy aranyérmet mint az I. csoport I. a) díját a Kassai Zenekedvelők Egylete nyerte.* Az I. csoport I. *b)* díját a Budapesti Polgári Dalkör, a Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalköre, a Szabadkai Dalegyesület és a Budapesti MÁV. „Testvériség" Dalkör, a II. csoport I. díját a Budapesti „Danubius" Dalegylet, a III. csoport I. díját az Egri Polgári Dalkör nyerte.

A XVIII. ORSZÁGOS

DALOSÜNNEP

KECSKEMÉTEN

ÉS A KECSKEMÉTI DALÁRDA

50 ÉVES JUBILEUMA.

FERENCZY IDA

CSILLAGKERESZTES HÖLGY,
A KECSKEMÉTI DALÁRDA ZÁSZLÓANYJA.

FERENCZY IDA.

Abban az időben, mikor királyunk fejét még nem érinté a magyar korona, mikor a nemzet elveszett alkotmánya felett kesergett és nem volt senki, aki a császár lelkével képes lett volna megértetni sokat szenvedett magyarjainak panaszát és jogos vágyait: a felettünk őrködő Gondviselés, az ifju, nemes lelkű császárné szivében gyujtotta meg az irántunk való szeretetnek tüzét, melyet az érte rajongó császári férj nemcsak figyelmen kivül nem hagyhatott, de annak melegét fokonként mindjobban éreznie kellett.

Ez a felséges, történelmünkben is tüneményszerü női lélek, fenkölt finom érzésével azonban nem elégedett meg azzal, hogy hozzánk való szeretetét csupán a rokonszenv jeleivel nyilvánítsa, hanem nyelvünket is meg akarta tanulni, — hogy ez által annál inkább képes legyen megérteni nemzetünk szellemét, a magyarnak saját nyelvén előadott panaszát és saját nyelvén legyen képes megadni a vigasztaló szavakat.

Igy történt, hogy kivánságára 1864-ben oly ifjú magyar nőt kerestek, aki a Felséges Asszonyt nemcsak a magyar nyelv gyakorlatában volna képes segíteni, de akinek egyéniségében az igazi magyar nemes női gondolkozást illetőleg is biztositékot találnak.

A kitüntetés a sok közül egy törzsökös magyar nemesi származásu kecskeméti ifju urhölgyet: Ferenczy Idát érte, aki csakhamar az ifju császárné felolvasónője lett.

A történelemben számtalan példa van arra, hogy nagyhorderejü történetnek kicsinynek látszó események képezik alapját. Nem egy példa van arra, hogy nagyfontosságu átalakulásokban nem csupán a nagy zajjal járó nyilvános szereplések irányadók, de sokszor nagy részük van abban a csendes, a világ előtt talán nagyjelentőségűnek nem ismert szerény munkásoknak is.

Nemesen érző női sziv a nemesen érző női szivet érti meg leginkább. Az a nemesen érző felséges sziv is csakhamar megértette a kecskeméti szinmagyar leánynak szivéből a magyar gondolkodást és igy fokról-fokra erősbödött a magyarok iránt való rokonszenve, amely a női tapintatos ér-

zékkel megtalálta utját a felséges férj szivébe is s diadalát ülte akkor, mikor pár évre rá a lelkesülés kitörése zúgta le Budavárából: „Éljen a király! Éljen a királyné!“

Milyen öröme lehetett akkor annak a kecskeméti magyar leánynak!? Mily boldog lehetett, mikor a magyar királynénak csak fokozódott a hozzávaló bizodalma, szeretete!? Micsoda kincs lehetett az az öntudat, hogy később gr. Andrássy Gyula miniszterelnök, báró Nopcsa, a királyné főudvarmestere és több nagy magyar politikai vezéralakok nemzetünk szent ügyeire vonatkozó gondolatainak sok esetben ő, a csendesen munkálkodó nő lehetett és tényleg volt is a királyné lelkéhez a közvetítője!?

És még később micsoda mérhetetlen fájdalom nehezedhetett arra az igazi magyar, nemes női szivre, mikor az ő földi bálványa, a mi történelmünk egyik legeszményibb alakja, az igazi szent Erzsébet tragikus sorsa után felzokogta: „Az én mindenem elveszett!“

Hiába érte kitüntetés, hogy csillagkeresztes hölgy, a brünni nemes hölgyalapítvány disztagja, az I. oszt. Erzsébet-rend tulajdonosa lett és a király, az egész uralkodó család elismerő tiszteletben részesíti: a múltak dicső szép emlékére fátyol borult, gyászfátyol, mely őt is betakarja s csak azt juttatja bánatos eszébe, hogy a nagy világ már neki kivül van, már neki idegen.

És ime! Ez a nemes lélek, aki magábavonuló mélységes bánatában már csak egyet óhajt, a visszavonuló csendes nyugalmat s tiltakozva kerül minden szereplést: mikor szülővárosa nagy ünnepet ül és dalárdája jubilál, készséges örömmel vállalja el a zászlóanyai tisztet és anyagilag siet támogatni a művészi törekvést.

Örömmel tesz eleget a dalárda kérésének, nem azért, hogy szerepeljen, mert hiszen még nagyobb szerepre se szorult, hanem mert jól esik lelkének, ha szülővárosára, itt töltött ifju éveire gondol, örül a lelke, ha szülővárosának haladását látja s nem tagadja meg magát nemes lelke, mikor azt üzeni, hogy nemzeti jövőnk érdekében mindig szeretettel ápoljuk a magyar művészetet.

Ez a zászló, melyet az ő igazi magyar honleányi jelszavával emeltek fel lelkes harczosai, ő előtte hajlik meg először és meghajlásával azt üzeni vissza: „Nincs oly távolság, hogy szeretetünk melege hozzád ne jutna, nincs idő, mely emlékedet mulni engedné.“

KADA ELEK

KECSKEMÉT VÁROS POLGÁRMESTERE.

KADA ELEK.

Tömeg-psychologia. Népek és országok, kisebb-nagyobb közösségek valahányszor válságba jutnak, életfolyamatuknak valamely jelentős fordulatához érnek, ösztönszerűen megtalálják a vezetőt, akire rábizzák magukat, hogy szakadékos utakon veszedelem nélkül átvezesse őket; a nagy koncepcióju és erős koponyáju parancsnokot, aki valóra váltsa mindazokat a homályos vágyakat és bizonytalan törekvéseket, melyek inkább csak vázlatosan, alig-alig kicsirázva, de azért teljes életerőben rejtőznek szivük mélyén. Mikor néhai Lestár Péter, Kecskemétnek ez a jeles polgármestere 1896-ban meghalt, Kada Elek már csak érzelmi közösséget tartott fenn szülővárosával. Élete folyása másfelé szólította, több mint tizenkét éven keresztül a föld népével, hajdani képviselőválasztóival összeköttetést nem tartott fenn. Mint sokat dolgozó s nagyon elfoglalt ember legfölebb egy-egy órára ha leszaladt régi iskolatársai, meghitt, benső barátai közé, akiknek nagyrésze itt Kecskeméten ragadt meg. Kecskemét népe 12 esztendő alatt nem felejtette el hajdani képviselőjét, aki a régi szeplőtelen függetlenségi zászlót két czikluson keresztül (1878—1884.) olyan fényes diadalhoz juttatta az alsó kerületben.

Ez a józan, nyiltfejü, belátásos földnépe már a Lestár kormányzatának utolsó éveiben megérezte az idők változását. Látta maga előtt a bűvöletesen szép városi székház csodálatos körvonalait kibontakozni, melyek egy istenadta művészfej teremtő agyából keltek életre a régi, kopott, düledező városháza helyén, mögötte az uj szinház diszes falait a régi hombár helyébe emelkedni: a legegyszerűbb elme is kiérezte belőlük a jövendő Kecskemétet, mely nagy lesz és pompás, hatalmas és diszes, nem csupán a mindennapi mulhatatlan szükséget lesz hivatva kielégíteni, hanem magasabb igények nemesebb ellátását is fogja szolgálhatni. Az akkori tisztikarban is voltak kiváló munkaerők, a város társadalmában elösmert s közszeretetben élő tekintélyek: a város közönségének tekintete mégis közös akarattal s ritka egyértelműséggel Kada Elek felé fordult. Aki nem tudta, az is megérezte, hogy a városnak most merész koncepcióju, európai fejü, magas látókörü vezetőre

van szüksége, aki a viszonyok folytán sok tekintetben elmaradt falut nyugati várossá fejlessze.

Kada Elek akkor 45 éves volt (1897.), munkaereje teljes virágjában. Hivatalára nézve az államvasutaknak volt főtisztviselője, igazán azonban ott élt abban a nyüzsgő, mindig forrongó, napról-napra változó szines világban, mely olyan nagy erővel segített a modern Magyarországot megteremteni: a hirlapirók között. Kadának már akkor is, ott is jelentős poziciója volt, ahol pedig — az állandó skepsis, az örök negáció körében — semmi másnak, csak a belső értéknek van tekintélye. Nagy tisztességgel bucsúztatták el maguk közül, de roppant természetesnek találták, hogy az ő bohém pajtásukat egyik legnagyobb magyar város polgármesteri székébe ültetik.

Tiz-tizenkét év alatt egész rendje állott be az uj nemzedéknek, amely Kadát tulajdonkép már csak hiréből ismerte. A beköszöntőjén aztán megismerhette személyesen. Aznap nem volt Kecskeméten polgár, aki nem azzal a tudattal ült az ebédjéhez, hogy nincsen az országnak még egy városa, amelyiknek ilyen polgármestere lenne. Csodálatosan birja az élőszó közvetlen hatásának titkát. Nagy világosság támad egyszerre azok után, amiket mond s a gondolat elvontsága testiessé válik a szava nyomán. Hallgatója mindig azt érzi, hogy ő ugyanazokat elgondolta magában is s ha szólásra kényszerítik, ugyanugy mondta volna el maga is. Közvetlen hatásának ez a nagy titka; a nagyer énye pedig az, hogy ő maga is hiszi, amit mond s csak azt mondja, amit hisz.

S amit hisz, az mindig becsületes, tiszta és jóakaratu. Magamagában fajának és nemzetének egyik jellegzetes exponensét látta és alkotta meg, akinek vágyai és törekvései egyazonosak nemzetének vágyaival és törekvéseivel. Ami Szent Istvántól kezdve minden jó magyar embernek, az volt az ő eszménye is: a magyart az európai kulturába belekapcsolni, de e kulturán belül *magyarnak* megtartani s ennek egyetlen eszközéül a józan és okos előhaladást ismerte föl. Egész élete, munkássága tulajdonkép ennek szolgálatában telt el. Mikor mint függetlenségi képviselő fáradatlan bajnoka mindenirányu haladásnak; mikor mint hirlapiró messzeható pennájával milliók lelkében gyujt világosságot s amiről egykor a történelemnek is szava lesz, az országintéző politikusok mellett a toll névtelen munkása segít dülőre juttatni az eszméket, melyek akkoriban a nemzetet lázban tartották; s mikor a polgármesteri székbe ültetve ékes szóval hirdeti s a maga példáján oktatja népének a békét és egyetértést, a munkát és haladást.

A törekvések, melyek Lestár alatt kezdtek csirázni, az ő keze alatt fejlődtek terebélyes növevénynyé. Mikor hat év után első beszámolóját tartotta, ez abban csucsosodott ki, hogy a város rendes évi budgetje átlag 200.000 koronával növekedett évenkint, s rendkivüli kiadásokba ugyancsak e hat év alatt öt millió koronát fektettek be. Nem tudom, osztatlan elismerésben részesül-e ezért mindenkitől, azért azonban mindenesetre, hogy mindezt az óriási költségnövekedést a városi közönség megterhelése nélkül vitte keresztül. Kezére járt a lakosság minden rétegének, hogy megélhetését és

gyarapodását előmozdítsa s fokozza, ahol szükséges volt, uj befektetéssel is, a város házi gazdálkodásának jövedelmeit. Főbb utcáink és utainkat kikövezte, a csatornák építését megindította, a villamos közvilágítást az egész város belterületére kiterjesztette. A városszervezésnek tulajdonképeni gerinczképző munkáját végezte ezzel. Ennek volt szerves fejlesztése a már igazán nagyvárosi Rákóczi-út kiképzése, az uj törvényszéki palota s a modern stilü bérház már ott büszkéllik rajta. Mindennap várjuk a vasútállomás építésének megkezdését, mely egyszerre a város ütőerévé fogja emelni a Rákóczi-utat. Kossuth Lajos művészi szobra már ott áll a városház téren s Rákóczi lovasszobrának meg van ajánlva az ára. Amily nyomoruságos még mindig — főleg a sajnálatos politikai viszonyok folytán — a mi kis pályaudvarunk, mégis három viczinális fut már bele a fővonalba s Kecskemétet a vidék góczpontjává és fővárosává tette, minden felsőbb hozzájárulás nélkül, a magunk erejéből. Ami a magunk szegénységéből tellett, abban nincs is elmaradás. Azokat a nagyszabásu és messzeható terveket, melyek Kada agyában megteremnek, ő el is tudja fogadtatni s keresztül tudja vinni: a gyermekmenhely, a konzervgyár, a gépgyár, a szőnyegszövő, a gyufagyár, mind városi segítséggel létesült. Egy nagyhatásu festészeti és iparművészeti telepnek létesítése, egy felső kereskedelmi iskola állítása, a D. M. K. E. részére egy 200 tanulót befogadó internátus épitése — mind a legközelebbi napok megérett s kivitelre váró kérdése. Az lóg csak mind a levegőben, amihez állami hozzájárulás is kellene: nemcsak a pályaház vajudik régen, az uj ref. gymnásium is, az uj reáliskola is, a nagy állami tébolyda, az uj honvédkaszárnya, amelynek fölépítése pedig egy egész uj városrész kialakulását indítaná meg, maga a készülődő vizvezeték is, mind a mi hibánkon kivül maradozik el. Kecskemét városa nem hiába olyan szinmagyar, valóságos kistükre a mi szegény hazánknak: elvenni vettek el tőlünk sokat, kapni nem kaptunk senkitől soha semmit: amik vagyunk, azzá a magunk szegénységéből lettünk.

Kada Elek képét rajzolva, még ilyen nagy vonásokban is, ime a modern Kecskemét képét kellett megvázolni. Még akkor is, ha az intim vonásokhoz akarnék visszatérni.

Maguk a kecskemétiek közül is kevesen tudják, hogy a városháza egy pár termében micsoda kincs van fölhalmozva. Kecskemét városa egész őstörténete: ami világot gyujthat az archeológia, ethnológia, anthropológia az ősökre vonatkozólag, gondos kézzel, szerető lélekkel mind összegyüjtve s ezt valamennyit Kada Elek hordta egyedül össze. Más embernek egy életre való munkája lenne. Neki ez az ótiuma.

Egyszer-egyszer eszébe jut valakinek (azok közül, akik nem könnyen felednek), hogy Kada Elek mielőtt polgármesterré lett, népszerü irója is volt az országnak, valósággal odakényszeríti az iróasztalhoz s a *Helyreasszony* diadalmasan járja be az ország szinpadjait, nótáit szájról-szájra adják s *last not least* megifjítják s uj dicsőséghez juttatják a magyar szinészet legfőbb büszkeségét: Blaha Lujzát. Ez is ótium.

De még ez sem az igazi. Kint az Öreghegyen a sűrűn ismétlődő villák között van egy, amely kivülről is elárulja gazdája egyéni életét: eredeti ősmagyar motivumokból merített architekturájával elüt a sablonoktól. Akik járatosak a vidéken, azt mondják, ez a polgármester kertje. Rosszul tudják: a *nagyapáé*. Fia, lánya már rég kinőtt a keze alól Kada Eleknek. Mikor leteszi a város gondját, az öblös nagy verandán ölébe veszi a nagy polgármester a két kis unokáját s aranyos szálakból mesét sző nekik: régi dicsőségről, jelen küzködésről, jövendő nagyságról. A két kis unoka nem győzi hallgatni s eskü alatti hitet tesz rá, hogy az mind úgy igaz, mert a nagyapa mondta Igaz is.

Fent ülvén a polgármesteri székben, mesemondó szájjal szövöget nekünk is aranyhimes szálakból csodálatos regéket Kada Elek: régi dicsőségről, jelen küzködésről, jövendő nagyságról.

S mi is hiszünk neki gyermeki hittel: úgy lesz igaz minden, ahogy költői szivvel, a vates elméjével ő nekünk kirója. S ez a hit a mi egyetlen erősségünk.

Mert jaj, hova is lennénk, ha már hinni se tudnánk!

SZÁNTÓ KÁLMÁN.

A KECSKEMÉTI DALOSÜNNEP FŐRENDEZŐI:

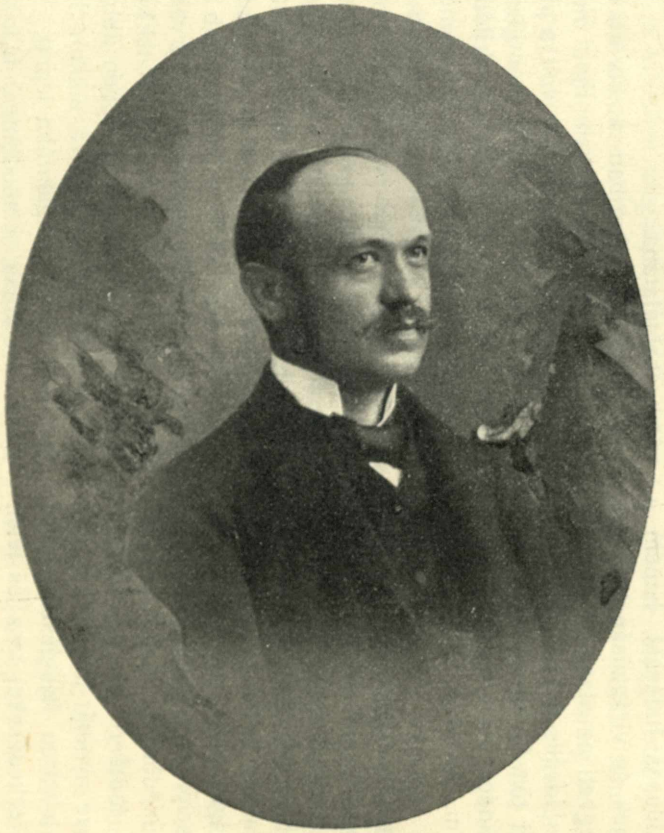

SÁNDOR ISTVÁN

KECSKEMÉT VÁROS FŐJEGYZŐJE, A KECSKEMÉTI ORSZÁGOS DALOSÜNNEP HELYI INTÉZŐBIZOTTSÁGÁNAK ÜGYVEZETŐ ELNÖKE.

BURDÁCS REZSŐ

KIR. JÁRÁSBIRÓ, A KECSKEMÉTI DALÁRDA ELNÖKE, A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ALELNÖKE.

SÁNDOR ISTVÁN,

KECSKEMÉT TÖRVÉNYHATÓSÁGI VÁROS FŐJEGYZŐJE, A KECSKEMÉTI ORSZÁGOS DALOSÜNNEP INTÉZŐBIZOTTSÁGÁNAK ÜGYVEZETŐ ELNÖKE.

A magyarországi városok tisztviselői karában vajmi kevés az olyan tisztviselő, akinek a köztéren kifejtett munkásságát mindig a városa iránt érzett hűséges ragaszkodás irányítja, s aki ezen felül a hivatalos akták szürke tömegéből magasan kiemelkedve, oly eszmékkel foglalkozik, amelyeknek megvalósítása, városának életére nemcsak a jelenben van áldásos hatással, hanem a város fejlődésének és virágzásának évtizedekkel előre megveti az alapját.

Ilyen kivételes, ideális tisztviselőt akarok most Kecskemét törvényhatósági város főjegyzőjében: Sándor Istvánban bemutatni és megismertetni, azokkal, akik őt még nem ismerik.

Nem kecskeméti polgárnak irom tehát ezt az életrajzot, hanem a Kaszap-kúttól távol élőknek, mert hiszen Kecskeméten nincs olyan ember, aki Sándor Istvánt, a város közigazgatása terén 14 év óta kifejtett munkássága révén, mint egyik legkiválóbb tisztviselőt nem ismerné.

Mindig ott működött ő, ahol Kecskemét város életének főütőere ver, s 1895 óta ott látjuk a keze nyomát mindenütt, ahol a közigazgatás a város fejlődésére lényegesen kiható intézkedéseket tesz és jelentékenyebb intézményeket létesít.

De kezdjük elölről életének leirását.

Sándor István 1870-ben született, Kecskeméten. Édes atyját korán elvesztette, s édes anyjának szerető gondjai alatt növekedett. A nemes gondolkozású, művelt édes anya már korán kifejlesztette benne az egyeneslelkűséget s az őszinte, kristálytiszta jellemet, amely minden tettéből, minden szavából kisugárzik.

Középiskolai és jogi tanulmányainak otthon, Kecskeméten történt bevégzése után, 1894-ben lépett Kecskemét törvényhatósági város szolgálatába.

A városnak akkoriban a korára nézve idős, de gondolkozásában ifju, modern, széles látókörü Lestár Péter volt a polgármestere. Ez a kitűnő férfiu már ideje korán belátta, hogy Magyarország fejlődésére és önálló politikai életére mily rendkivül fontossággal bír a törvényhatósági városoknak — eme politikai góczpontoknak — erősödése és haladása, s a magyarországi városok maradiságának káros következményeit a saját városáról elhárítani akarva: annak kulturális fejlődése és közgazdasági erősödése érdekében a legmesszebb menő közigazgatási reformokat vette tervbe.

Eme reformok tekintélyes részének keresztülvitelével járó munkák éppen abban az időben voltak összetorlódva, amikor Sándor István a város szolgálatába lépett.

Az éleslátásu, emberismerő polgármester hamar észrevette a rendkivül szorgalmas, törekvő, s már néhány hó mulva a város minden ügyei iránt feltűnően érdeklődő fiatal emberben a hivatásos közigazgatási tisztviselőt, s a főjegyzői hivatalban,

vagyis ott alkalmazta, ahol a városi közigazgatás irányító szálai összefutnak.

Itt működött 1895 junius haváig, mint közigazgatási gyakornok, 1895 október haváig mint negyedik aljegyző, 1902 junius haváig mint első aljegyző, amig aztán 1902 junius havában — tehát 32 éves korában — Kecskemét város közönsége egyhangu lelkesedéssel a város főjegyzői tisztségére emelte, s igy a főjegyzői, illetőleg a közigazgatási ügyosztályt már hét év óta vezeti.

Mindössze 14 éve munkálkodik tehát Sándor István Kecskemét törvényhatósági város szolgálatában, ami ugyan nem valami sok szolgálati időnek, de sok és emlékezetes az a munka, amelyet e kevés idő alatt, vasszorgalma által létrehozott.

Éjjelt-nappalt egygyé téve, munkálkodik ő, a városi közigazgatás minden ágában.

Már mint első aljegyző, példás rendben és pontossággal látta el Kecskemét városában és óriási kiterjedésü területén az 1901. évben megtartott népszámlálást, amelynek befejezése után, a népszámlálás adatainak meglepően ügyes feldolgozásával bebizonyította, hogy a statisztikai tudomány terén is kitűnően megállja a helyét.

Kiváló előszeretettel foglalkozik a várost érdeklő forgalmi és vasuti ügyekkel, átlátva azt, hogy városának jövendőbeli fejlődését és virágzását mennyire előmozdítja, ha minél több vasut és minél több műut épitése által, a város forgalmi központtá tétetik. A vasuti ügyekben kifejtett odaadó munkásságának elismeréseül, a városi képviselőtestület őt jelölte és választotta meg igazgatósági tagul a Kecskemét-Fülöpszállási helyi érdekü vasut részvénytársaság igazgatóságához.

Ott látjuk őt agitálni az emberbaráti intézetek, többek között a siket-néma intézet létesítésénél, s már évek óta buzgólkodik a közművelődés terén is, különösen sürgetve a városi felsőbb kereskedelmi iskola felállítását.

Sokat fáradozott és munkálkodott a városi cselédszerző intézet létesítése ügyében; legujabban pedig a szőnyegszövő intézet felállítása szintén az ő kitartó, agilis munkásságának köszönhető.

A sok és terhes közigazgatási ügyekkel túlhalmozott kitűnő tisztviselő azonban, a városi közigazgatás teréről néha-néha átlép a hírlapirodalom terére is, sőt 1900. évben a városi közigazgatás fejlesztése s a magyarországi városok közös érdekeinek tolmácsolása és védelme czéljából „*A városok*“ czíme alatt egy heti lapot is megindított, de mivel abban az időben, eme lap czélja és közhasznu működése felől a városok legnagyobbrésze nem vett tudomást s a városok együttes ügyei-bajai védelmének fontosságát a városok közül igen sok nem bírta átlátni, vagy azok iránt egyáltalán nem érdeklődött: ez okból a megindított szaklap kellő támogatást nem nyervén, azt — anyagi okokból — félév mulva be kellett szüntetni, holott a városoknak — saját jól felfogott érdekükben — egy ily különleges organumra nagyon is szükségük volna. A városi közigazgatást érintő több alapos és érdekes czikke jelent meg úgy a kecskeméti lapokban, valamint a Budapesti Hirlapban; egy nagyobb szabásu, kitűnő agrár-politikai tanulmánya pedig „A kötött birtokokról és azok parczellázásáról“ a Magyar Gazdák Szemléjében jelent meg.

Mindez eléggé bizonyítja, hogy Sándor István egy kiváló tehetségü, ritka szorgalmu, sok oldalulag képzett kitűnő tisztviselő, akinek Kecskemét városa már is nagyon sokat köszönhet és a jövőben bizonyára még sokkal többet fog majd köszönhetni.

De a magyar dalosok előtt az tette a Sándor István nevét oly nagyrabecsültté és feledhetlenül kedvessé, hogy ő volt a kecskeméti országos dalünnep helyi intéző-bizottságának ügyvezető elnöke, az egész rendezésnek a lelke és jó szelleme.

Hogy ez a tisztség mennyi munkával és minő fáradtsággal járt: azt lehetetlen elmondani.

Már maga az a körülmény, hogy ez a minden időben annyira elfoglalt s a legfontosabb ügyek intézésével túlhalmozott derék tisztviselő, az intéző-bizottságnak óriási fáradtsággal, lótással-futással, irással, beszéddel, számadással, tervezéssel, s mindezeken felül még igen nagy erkölcsi felelősséggel is járó ügyvezető-elnöki tisztséget elfogadta: az ő rendkivüli munka-

kedvéről és a magyar dalügy iránt való kimondhatatlan szeretetéről tesz fényes tanubizonyságot.

És hogy ezt a titáni-feladatot mennyi körültekintéssel, erélylyel, finom tapintattal, mindenkit lekötelező szíves előzékenységgel oldotta meg: azt, a kecskeméti országos dalünnepen résztvett magyar dalosok látták, érezték, tudják és méltányolhatják a legjobban. Mert az tagadhatatlan és mindenki által szívesen elismert tény, hogy a kecskeméti országos dalünnep nagyszerü sikerének elérésében Sándor Istvánnak igen nagy része van, s annak a dicséretnek és általános elismerésnek, ami a fényes és kitünő rendezésért Kecskemét városának jutott, igen nagy része szintén Sándor Istvánt illeti.

Mi — magyar dalosok — nem hálálhatjuk meg semmi egyébbel az ő igazán lelkes és nemes fáradozását, mint azzal az őszinte jó kívánsággal, hogy az Isten áldja meg és éltesse őt igen soká, a legjobb erőben, egészségben, hogy nemes lelkének kitünő tehetségeit gazdagon kamatoztathassa, szülővárosának javára, a magyarság dicsőségére!

BURDÁCS REZSŐ

KECSKEMÉTI KIR. JÁRÁSBIRÓ, A KECSKEMÉTI VÁROSI DALÁRDA ELNÖKE.

Az egész ország visszhangzik a kecskeméti országos dalosünnep páratlan fényes sikerének magasztaló elismerésétől, és méltán, mert arra nézve nincs ellenmondás, hogy nagyszerüségében ehhez fogható dalünnep eddig még nem volt Magyarországon.

Nagyon tévedne azonban aki azt hinné, hogy ily bámulatos szép eredményt — még Kecskeméten is — csak ugy hamarosan és könnyedén lehetséges volna elérni.

S bármily feltétlen elismeréssel viseltetünk Kecskemét város törvényhatóságának nemes áldozatkészsége és nagyrabecsült közönségének ritka vendégszeretete, valamint a helyi rendező bizottságnak kiváló ügybuzgalma iránt, de azért nem szabad felednünk, hogy ilyen sikert, ilyen eredményt, csak éveken át ernyedetlen kitartással folytatott nagy munka révén lehetséges elérni.

S aki ezt az éveken át igazán ernyedetlen kitartással folytatott nagy munkát végezte és akinek az elért fényes siker előkészítése és biztosítása legelsősorban és igen nagyrészben köszönhető: az Burdács Rezső kecskeméti kir. járásbiró, a Kecskeméti Dalárda elnöke.

Ő volt az, aki a Kecskeméti Dalárdának már 1904 junius hó 12-én tartott közgyülésén — mint akkoron a Kecskeméti Dalárdának titkára — az országos dalosversenynek Kecskeméten való rendezése érdekében az agitácziót megindította, s dalárdája nevében és megbizásából egy lelkes memorandumot intézett a városi tanácshoz, hogy a város vállalja el az országos dalosversenynek rendezését, illetőleg hivja meg erre az Országos Magyar Daláregyesületet, s attól kezdve, amidőn úgy a város, valamint az országos egyesület ezt az eszmét elfogadta — tehát öt éven át — minden lehetőt elkövetett, hogy a sikert, az eredményt minél fényesebben biztositsa.

A hazai dalügy vezérkarának Burdács Rezső egyik leglelkesebb oszlopos erőssége, aki a komoly birói hivatást nagyon szépen össze tudja egyeztetni a magyar dal szeretetével, s nem csupán szórakoztató időtöltésből, de lelki szükségletként, igazi meggyőződésből híve a dalnak, amelynek előbbrevitele érdekében szóval, tollal, jó példával régóta buzgólkodik.

Nagyon megérdemli tehát, hogy arczképét és életrajzát a magyar dalosoknak — akik közt már is oly sok igaz tisztelője van — bemutassuk.

Burdács Rezső született 1871 márczius 31-én, Szekszárdon, Tolnamegyében.

Nagyon korán árvaságra jutott, amenynyiben még csak egy napos volt, amidőn édes anyját s hat éves, amidőn édes atyját elveszítette, s azontúl a rokoni szeretet meleg gondoskodása karolta fel a teljesen árván maradt gyermeket.

Az elemi iskolát és a polgári iskola 4 osztályát szülővárosában, Szekszárdon, a gymnasium négy felső osztályát és a jogi tanfolyamot Kecskeméten végezte.

Egyéni kiválóságát és a közszereplés terén való rátermettségét bizonyítja az is, hogy a kecskeméti reform. gymnásiumban olvasóköri alelnök, a jogakadémia segitőegyesületénél és a Diák-szövetség kecskeméti osztályánál elnök volt; az 1906. évben

Kecskeméten tartott országos diákkongresszusnak pedig egyik elnökévé választották.

Jogi tanulmányainak befejezése után, 1894-ben, a tartalékos honvéd hadnagyi rangot is elnyervén, 1896-ban a kecskeméti kir. törvényszékhez joggyakornokká, 1897-ben aljegyzővé, 1901-ben jegyzővé, 1902-ben a czeglédi kir. járásbirósághoz albiróvá neveztetett ki; 1907-ben Czegléről a kecskeméti kir. járásbirósághoz helyeztetett át, 1908-ban pedig kecskeméti kir. járásbiróvá lőn kinevezve.

A birói pályán alapos készültség, s szigoru, de mindig igazságos és humánus érzület, különösen pedig kiváló judicium jellemzi, amit legjobban bizonyít az, hogy az általa hozott itéleteket a felsőbb forumok csak igen ritka esetben szokták megváltoztatni.

A dalügy iránt már igen rég idő óta érdeklődik, amire kétségkivül hatással lehetett az is, hogy gyermekkorában, szülővárosában a régi híres Szekszárdi Dalárdát, s később ifju korában a kitünő Kecskeméti Dalárdát volt alkalma megismerni.

A Kecskeméti (városi) Dalárdának már másfél évtized óta működő tagja, s ugyanannak 1902-ben titkáraul, 1906-ban pedig elnökéül választották.

Az ő erélye, ügybuzgalma és műizlése nagyon előmozdította a Kecskeméti Dalárda folytonos haladását; s hogy mily hévvel ragaszkodik az ő dalárdájához: arra elég jellemző bizonyiték az is, hogy czeglédi aljárásbiró korában 5 éven át Czegléről járt át Kecskemétre, a régi dalárdájához.

De azért Czegléden is meleg szeretettel karolta fel az ottani dalárdák ügyét, s ott is szívvel-lélekkel buzgólkodott a dalárdák érdekében, minek folytán a Czeglédi Dalárda 1907-ben elnökévé, a Czeglédi Ipartestületi Dalkar pedig ugyanazon évben díszelnökévé választotta.

Évek óta főmunkatársa a *„Magyar Dal- és Zeneközlöny"-nek*, amelybe — egész tanulmánynak beillő — magvas czikkeket irt, a hazai dalügynek minél tökéletesebb alapokra fektetése és fejlesztése s az országos egyesület működésének minél helyesebb irányba terelése és eredményesebbé tétele érdekében.

Sokan helytelenítették, amikor az egri országos dalosverseny alkalmával, a díszközgyülés végén, a zsüri itéletének kihirdetése után óvást emelt a zsüri ellen, pedig Burdács Rezsőt akkor is a birói lelkiismeret igazságszeretete kényszerítette a szokatlan felszólalásra, s minthogy ott, a helyszinén, nem engedtetett meg neki, hogy felszólalását megokolja és kifejtse azt, hogy nem a zsüri itélete ellen, hanem a biráló bizottság itéletének meghozatala körül elő fordult szabálytalanságok miatt élt óvással: igy aztán mintegy rá volt kényszerítve, hogy az általa hibáztatott dolgokat nyiltan előadja. Az ő fellépése végeredményében olyan volt, mint mikor a vihar megtisztitja a levegőt, s hogy a dalosok és a tagegyesületek nagy többsége is honorálta az ő álláspontját: ezt bebizonyították azzal, hogy 1908-ban az Országos Szövetség vidéki alelnökévé választották. Ezen kivül a Budapesti Polgári Dalkör dísztagjává, a Debreczeni MÁV „Egyetértés" Dalkör pedig tiszteletbeli tagjává választotta meg.

Különben Kecskeméten is annyira tisztelik-becsülik, hogy a város törvényhatósági bizottságának és iskolaszékének is választott tagja, s általában a város legtekintélyesebb férfiainak egyike.

Mint a kecskeméti országos dalünnep helyi intéző bizottságának egyik alelnöke: hónapokon át fáradhatlan tevékenységet fejtett ki minden irányban, s a Mihó László siremlékének felavatása alkalmával, valamint a Kecskeméti Dalárda 50 éves jubileumi ünnepélyén tartott szép beszédeivel ujabb bizonyságát adta a magyar dalügy iránt való rajongó szeretetének.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének legközelebbi nagy átalakulási reformmunkájában megint tág tere fog nyilni Burdács Rezsőnek, hogy az ő kiváló tehetségét és a magyar dalügy felvirágoztatására irányuló üdvös eszméit érvényesíthesse, s ez a tetőtől talpig derék férfi bizonyára ennek a szép feladatnak is híven és lelkesen fog megfelelni.

A KECSKEMÉTI RENDEZŐBIZOTTSÁG:

FÜVESSY IMRE
AZ ELSZÁLLÁSOLÁSI BIZOTTSÁG ELNÖKE.

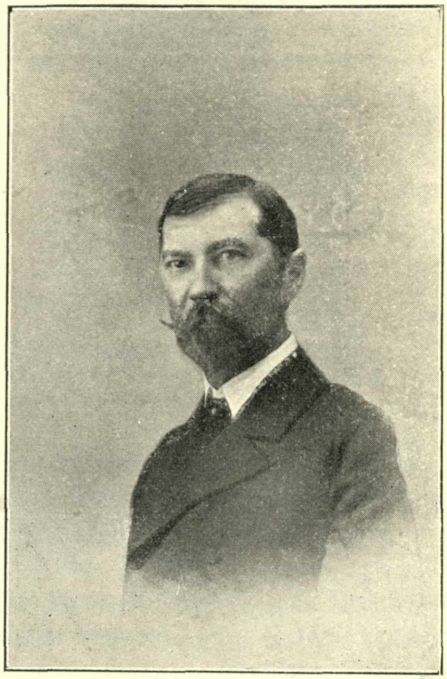

TÓTH ISTVÁN
A SAJTÓBIZOTTSÁG ELNÖKE.

KREMÁN SÁMUEL
A KECSKEMÉTI DALÁRDA KARNAGYA.

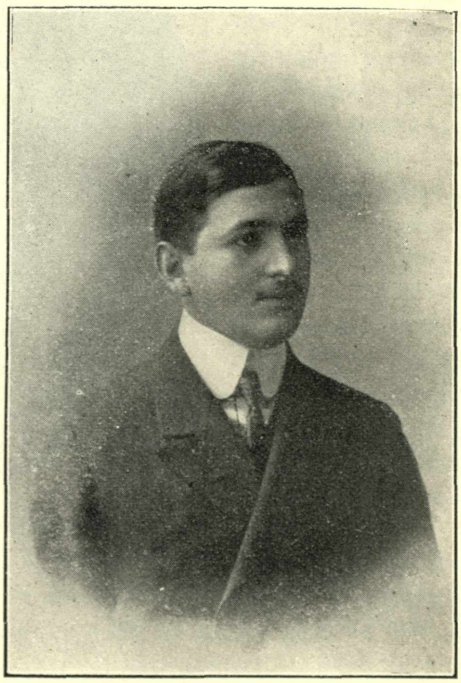

ADORJÁN IMRE
A SAJTÓBIZOTTSÁG JEGYZŐJE.

DR. KACSOH PONGRÁCZ.

Van-e, ki e nevet nem ismeri? . . .

Széles Magyarországon bizonyára nincsen olyan dalos, muzsikális ember, aki ne tudná, hogy ki az a Kacsoh Pongrácz, — s bizonyára egy pár száz év mulva is — amikor a mai uralkodók, miniszterek, diplomaták, politikusok és más egyéb szereplő nagyságoknak a neveit már réges-rég elfeledték, akkor is tudni és emlegetni fogják Magyarország dalosai, zenészei és színészei, hogy Kacsoh Pongrácz volt az, aki a Petőfi *János vitézét* feltámasztotta, s a legszebb magyar tündérmesét megzenésítette, úgy, hogy ennek a gyönyörűséges magyar zeneszerzeménynek édes dallamai meghódították az egész országot, s ezzel a daljátékával, a magyar operettnek és a magyar színjátszásnak azt a mesébe illő és Magyarországon szinte elképzelhetetlennek hitt csoda eredményét érte el, hogy egyfolytában megszakitás nélkül, egymás után háromszázszor adták elő, mindig növekvő tetszés és diadal mellett.

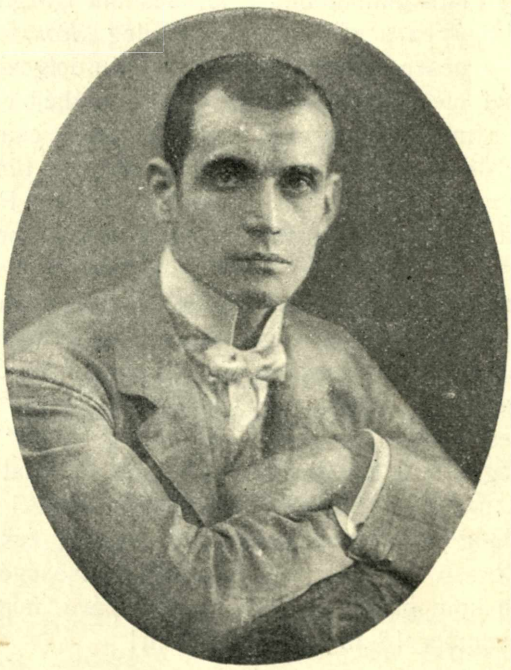

Szerencsés találkozása a véletlennek, hogy a jelenleg legnépszerübb magyar zeneszerző: Kacsoh Pongrácz, a kecskeméti országos dalünnepen kettős minőségben is szerepelt és közreműködött, amennyiben a magyar dal- és zeneművészet egyik örökemlékü apostola: Káldy Gyula síremlékének a magyar dalosok által történt kegyeletes felavatási ünnepélyére „Káldy emlékére" czím alatt Kacsoh Pongrácz egy igen szép férfikart irt, melyet a Kecskeméti Dalárda nagy hatással adott elő; s az országos dalosverseny biráló bizottságának is egyik — egyhangulag megválasztott — tagja volt, és mint ilyen az összes versenyeken, elejétől végig, folyvást mindig jelen volt, az előadásokat rendkivüli érdeklődéssel figyelte meg és az ő zeneművészeti nagy talentumát, a biráló bizottságban bizonyára a legmegfelelőbb módon érvényesítette is.

A lefolyt országos dalünnepen való ez a kettős szereplése szolgáltatja azt a kedvező alkalmat, hogy az ő arczképét és életrajzát is, a magyar dalosoknak — bizonyára kedves emlékül — bemutassuk.

Kacsoh Pongrácz — egy régi székely nemes család ivadéka (nemesi előneve:

maros-sellyei) — született Budapesten, 1873 deczember 15-én.

Első zenei nevelését — 8 éves korában — Siposs Antaltól kapta.

Tizenöt éves volt, amikor a kolozsvári tudományegyetemen „Bernoulli-számok" czimű felső mennyiségtani dolgozatát első díjra méltatták, a díjat azonban mégsem kapta meg, mert — akkor még csak a reform. kollegium VI. osztályának tanulója volt.

15—20 éves koráig Farkas Ödön, a hírneves magyar zeneszerző tanitványa volt, a kolozsvári zenedében, ahol a zeneszerzéstanon kivül, fuvolát, oboát és klárinétot is tanult.

Első szerzeménye, melyet nyilvánosan előadtak, egy saját szövegére irt „*Tavaszi dal*" volt. Küry Klára énekelte a Népszinházban, Wildenbruch „Bubos pacsirta" operettjének budapesti premierjén.

18—22 éves koráig a kolozsvári egyetemen tanult, ahol négy év alatt tízszer nyert pályadíjat — a fizika és mathematikából.

Különösnek látszó, hogy ez a zseniális és nagy tehetségű fiatal zeneszerző, akinek a dal és a zene az igazi eleme, a legszárazabb tudománynak: a mennyiségtannak szenvedélyes művelője; de ez csak a laikusok előtt tünhet igy fel, mert hiszen a zeneszerzés tulajdonképpen a legpontosabb arithmetikán épül fel.

23 éves korában megszerezte a bölcseleti doktori és a tanári diplomát, s egy évig Fehértemplomban tanárkodott. Itt kezdett — Endrődi Sándor verseire — magyar dalokat komponálni. 24 éves korában elvégezte az egyéves önkéntességet s a következő évben főgymnásiumi tanárrá nevezték ki, Budapestre. 1901—1903-ig a „*Zenevilág*" felelős szerkesztője volt.

Az 1904-ik év nyarán komponálta *János vitézt*, melyet 1904 november 18-án adtak először elő, óriási diadallal. Ezzel a szerzeményével hírt, vagyont, dicsőséget, s a magyar zeneműtörténelemben halhatatlan nevet szerzett.

1905-ben nyolcz hónapos európai tanulmányutat tett. Ennek folyamán irta meg „*Rákóczy*" czimü daljátékát, amelyet 1906 november 20-án adtak először elő, ez azonban — sok szépsége és eredetisége mellett is — nem nagy sikert aratott.

1907-ben, a zeneakadémián, az országos énektanár-vizsgálóbizottság tagjául nevezték ki.

1908. nyarán komponálta *Mary Ann*-t, mely ugyanazon év deczember 5-én került első előadásra, s ez a műve már ismét szépen sikerült.

1909. tavaszán, az Athaeneum számára könyvet irt, „A zene fejlődéstörténete" czimmel. Ezzel a művével a szakirodalom terén is maradandó becsűt alkotott.

1909 junius 15-én, a kecskeméti állami főreáliskola igazgatójává lőn kinevezve.

Jelenleg „*Pompei*" czimü három felvonásos operán dolgozik és Ady dalokat zenésit.

Ezek a dióhéjba szorított száraz életrajzi adatok éppen csak a halvány körvonalait adják annak a tüneményes életpályájának, amelyet Kacsoh Pongrácz eddig megfutott.

Az bizonyos, hogy ettől a fiatal embertől, aki első művével oly páratlan nagyszerű sikert aratott, s aki rövidre nyírt hajával, simára borotvált, rendkivül érdekes arczával, valóságos Caesar-főt mutat, amelyre ránézve: önkénytelenül a „jöttem, láttam, győztem" büszke szavak jutnak eszünkbe — sokat és nagyot vár az ország.

Őszinte szívvel kivánjuk, hogy — a magyar dal- és zeneművészet s a nemzeti kultura dicsőségére — ez a várakozás váljék valóvá, minél előbb és minél fényesebben!

A KECSKEMÉTI ORSZÁGOS DALÜNNEP.

Minden jel arra mutatott, hogy a kecskeméti országos dalünnep igen jól fog sikerülni; de hogy oly fényes, oly elragadó szép, oly páratlanul nagyszerü és minden mozzanatában oly tökéletes legyen, mint ahogy tényleg lefolyt: azt még se mertük volna gondolni, reményleni.

Még füleinkben csengnek a hatalmas összkarok lélekrázó akkordjai, — még hallani véljük a szívbe lopódzó szebbnél szebb dallamokat, — még magunk előtt látjuk a legigazabb műélvezet elragadtatásától tomboló több ezernyi tömeget, — még fölelevenedik előttünk az a tüneményes panoráma, amely minden oldalról azt a feledhetlen, színgazdag képet tárta elénk: hogyan tud egy szép nagy városnak apraja-nagyja négy napon át a vendégszeretet utólérhetlen kedvességével csodákat tenni, — még élénken emlékszünk mindenre, ami történt, — és mégis úgy látszik, mintha nem is valóság, hanem az egész csak egy gyönyörüséges szép álom lett volna.

A kecskeméti országos dalünnepen, az azon résztvett dalosegyesületek a magyar dalművészetet oly magas szinvonalon mutatták be s a szép előadásban való haladásnak oly meggyőző bizonyítékait adták, mint eddig még soha; — Kecskemét városa pedig nemes áldozatkészségével, hazafias lelkesedésével örök hálára kötelezte le a magyar dalosokat s mindenkire nézve, aki a dalünnepen résztvett, feledhetetlenné tette az ott töltött szép napokat.

Ezeken az összbenyomásokon kivül, volt még egy körülmény, ami eddig soha és sehol nem domborult ki annyira, mint most Kecskeméten, s ami sok tekintetben jellemző és valóban örvendetesnek mondható, — és ez az volt, hogy ez a dalünnep a legnemesebb értelemben vett demokracziának fenkölt ünnepe volt.

Az ünnepi közgyülésnek és egyuttal a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének örökös díszelnökén: gróf Zichy Gézán kivül — aki méltónak tartotta a magyar dal nevét az ő történeti neve fényével s hazafiui nagy erényeivel összefűzni és mindkettőnek dicsőségét emelni — nem szerepeltek a kecskeméti országos dalünnepen egyházi és világi méltóságok, hanem csakis a művelt polgári elem, az igazi demokraczia, a nemzet törzse

és fajfenntartó ereje; — mintha csak azt jelképezte volna, hogy a dalkultusz a legtökéletesebb demokrata szövetség, mert a dal szeretete és művelése, az egyszerü földmívesek, munkások és iparosokból, valamint az intelligens középosztály tagjaiból alakult dalosegyesületeket a nemzeti dalügy szolgálatában valóban testvériesen egyesíti.

Szinte kár, hogy a kecskeméti országos dalünnepnek egész lefolyását, vagy legalább csak a főbb mozzanatait fonográfokban és mozgófényképekben nem lehetett megörökíteni, — mert a toll gyönge, a szó erőtlen és színtelen arra, hogy hű képét, igazi leirását adja annak a szépséges nemzeti ünnepnek, amelynek csak egyetlenegy hibája volt, az, hogy — már elmult.

De — hogy emléke fennmaradjon és a jövőben is követendő például szolgáljon — megkíséreljük legalább halvány körvonalokban leirni, visszaadni, hogy miként folyt le a kecskeméti országos dalünnep, amelyre úgy Kecskemét városa, valamint a magyar dalosok egyaránt és méltán büszkék lehetnek.

* * *

A DALÜNNEP ELSŐ NAPJA.

(Augusztus 15.)

A megérkezés.

A hetek, sőt hónapok óta tartó előkészületek nagy munkájának kellő időre való befejezése után, egész Kecskemét városa igazi ünnepi díszben várta vendégeit, az ország minden részéből érkező dalosokat.

Több dalosegyesület — amely nem Budapesten át utazott — vasárnap már a délelőtt folyamán (sőt néhány még szombat este) megérkezett, s úgy a rendezőbizottság, mint a nagyközönség által a legszivesebben fogadtatott.

Az általános érdeklődés azonban természetesen a dalosok zömét hozó budapesti két külön vonat érkezése iránt összpontosult.

Délután két óra tájban már tizezrével özönlött a város és a közeli vidék népe a pályaudvarhoz vezető Kőrösi utczán és az óriási piacztéren; az előkelő közönség, a kecskeméti két dalárda s a rendezőbizottságnak különböző szinü karszalagokat viselő összes tagjai pedig — a már megérkezett dalárdákkal és a szegedi honvédzenekarral együtt — kivonultak a szépen feldiszített pályaudvarra, lázas izgatottsággal várva a Budapestről jövő külön vonatok érkezését.

2 óra 21 perczkor — riadó éljenekkel fogadva — robogott be az első különvonat. A honvédzenekar rázendítette a Rákóczi-indulót s azután a kecskeméti két dalárda jeligéjük eléneklésével üdvözölte a dalostestvéreket. Az ismerősök örömmel, szeretettel ölelgették egymást, a fogadóbizottság szives üdvözlő szavakat váltott minden egyes dalosegyesülettel, melyek aztán kibontott zászlóik alatt elfoglalták a feliratos táblákkal kijelölt helyeiket.

2 óra 55 perczkor megjött — három dalegyesülettel — a szegedi vonat, amelynek szintén az előbbihez hasonló szives fogadtatásban volt része.

Végre — a közbeeső állomásokon való tömeges felszállások folytán némi késéssel — 3 óra 15 perczkor megérkezett a második különvonat is, melynek minden ablaka kisebb lobogókkal volt diszítve, zöld lombfüzérekkel koszoruzott mozdonyán pedig zászlóerdők közül fehér Turul madár emelkedett ki. Szinte beláthatatlan hosszuságu volt ez a vonat, melyet már messziről egetverő éljenzés, zászlók és kendők lobogtatása, a honvédzenekar Rákóczi-indulójának harsogása, szóval a tomboló lelkesedésnek szünni nem akaró örömrivalgása fogadott, amely a kecskeméti két dalárda üdvözlő énekét is messze túlharsogta.

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Burdács Rózsika

Bagi Jolánka

Bárány Elma

Balogh Juczika

Biró Sárika

Bódor Rózsa

Üdvözlés a pályaudvaron.

Amikor a különvonat megállott s a fentartott első osztályu kocsiszakaszból a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége elnökségének és igazgatóválasztmányának tagjai kiszállottak s gróf Zichy Géza örökös díszelnök és dr. Bárczy István elnök körül összegyülekeztek, a perczekig tartó örömzsivajnak elcsöndesedése után előlépett *Sándor István,* Kecskemét város főjegyzője, az országos dalünnep intéző bizottságának ügyvezető elnöke s formás szép beszédben, lelkes szavakkal üdvözölte a vendégeket, határtalan örömének adva kifejezést, hogy a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének dalosegyleteit, Kecskemét város hetvenezernyi lakosságának nevében köszöntheti.

Minden művészet — úgymond — megegyez abban, hogy a köznapi szinvonalról felemeli a lelkeket csodálatos magasságba, hol tisztább a levegő, áthatóbb a fény és az embert megtanítja arra, hogy nem csupán földből származott porteste van, hanem Istentől adott lehelet is él benne, mely a magasba kivánkozik, ahonnan származott.

Zengjen a dal! a mi szivünkben az visszhangra talál, mert minden magyar szivet magával ragad. Zengjen a dal, hogy eszményekért tanítsuk lelkesedni a sziveket és tegyük boldoggá a hazát!

A mély érzéssel elmondott üdvözlő szavakra perczekig zúgott a taps és éljenzés, mire *dr. Bárczy István,* az Országos Szövetség és az összes dalosok nevében melegen megköszönte a kitüntető szives fogadtatást.

Lelkes örömmel jöttünk — úgymond Kecskemétre, az ország egyik legnagyobb és legmagyarabb városába, hogy tanuságot tegyünk a magyar dal erejéről, arról az erőről, amely a nemzeti eszme és a nemzeti nyelv szolgálatára van hivatva. S lelkesedésünk annál nagyobb, mert olyan városba jöttünk, amely már évszázadok óta szeretettel, önfeláldozással szolgálja a magyarság előrehaladásának ügyét s régi édes otthona a magyar dalnak.

Erre ujra felharsant az éljenriadalom s aztán megindult a menet a városba.

Katona József szobrának megkoszorúzása.

A pályaudvarból kiérve, a dalosegyesületek kibontott zászlóik alatt ABC-rendben sorakozva vonultak át a pályaudvar előtti Katona-sétatérre.

Az Országos Szövetség elnökségének tagjai és a város előkelőségei megállottak Kecskemét város legnagyobb szülöttének: *Katona Józsefnek,* a Bánk bán halhatatlan nevü költőjének — a róla elnevezett szép sétatéren levő — emlékszobra előtt, ahol *dr. Kováts Sándor,* Csanád egyházmegyei szentszéki ülnök és apátfalvai plebános, az Országos Szövetség igazgató-választmányi tagja a következő gyönyörü szép beszédet mondta el:

Költészet és dal: az emberi elme legrégibb szülöttei, egy anyának gyermekei s édes testvérek. Költészet és a dal az ősi időkben egy művészetet alkottak, az éneket, amelyet külön osztály: a dalosok ápoltak. Idővel szétváltak, de a kölcsönös kapocs sohasem szünt meg teljesen, nem is szünhetett meg. Legfenségesebb nép- és műdalaink szövege legnagyobb nemzeti költőinktől vétetett. A legnépszerübb magyar operára a legkitünőbb szomorujáték: Katona József „Bánkbánja" adott impulzust. Azért misem lehet természetesebb, mint hogy a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének első állomása Kecskeméten: Katona Józsefnek a szobra és a XVIII. országos dalosversenyre minfelül egybesereglett magyar dalosok első ténye e városban: a Bánkbán halhatatlan szerzője iránt tartozó kegyelet lerovása.

Mily szép, magát valami nagy és eszményi czélnak szentelni. Mily szép, világító csillagként tündökölni százezrek felett. Azonban ez amilyen szép, nem mindig oly boldogító is. Az alig 23 éves Katona József, 22 részben eredeti, részben forditott vagy átdolgozott szinművel gazdagitotta az akkoriban még igen szegény magyar műsort. Alapos tanulmány, nagy gyakorlati jártasság, fényes tehetsége daczára

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Csomák Irma

Csősz Erzsi

Deák Rózsa

Erdélyi Laura

Falta Margit

Fekete Ilonka

Fekete Borcsa

Joó Etelka

Héjjas Erzsike

a legnagyobbszerü és legnemzetibb tragoedia: a Bánkbán, a kolozsvári pályázaton észrevétlen maradt. Elő akarta adatni Pesten (1819-ben), de a cenzura nem engedte meg. Kiadta nyomtatásban, de ezzel sem ért el eredményt. A legnagyobb magyar szomorújáték-iró sorsa maga is tragikus volt.

Ha még csak nehány évet él: tanuja lehetett volna a Bánkbán napról-napra növekedő diadalának. De az a kor, melyben fellépett vele, nem értette meg, nem tudta méltányolni. Nem a kritika, hanem az irodalmi körök, melyek akkor elsősorban csiszolt, szép nyelvezetet kerestek, amit a Bánkbán darabos és nehézkés nyelvezetében nem találtak meg. Nem méltányolta a nagyközönség, mert az elnyomatás ama napjaiban inkább vigasztaló, bátoritó, sőt a nemzet hiuságának hizelgő szavakat várt, sem mint az egyéni és nemzeti élet viharainak olyan elementáris erejü kitörését, aminőt a Bánkbán zúditott reá. Csak egy volt aki megértette, megsejtette, mint az édes anya gyermeke nagyságát s ez: szülővárosa, Kecskemét városa volt. Katona azonban a mellőztetés, a meg nem hallgattatás keserüségével szivében visszavonult, a legnagyobb tragoediairó letette a tollat, elnémult s rövid nehány év mulva elhunyt, ismeretlenül, megérdemelt méltányolás; nélkül sorsa valóban tragikus volt.

Dr. KOVÁTS SÁNDOR,
szentszéki ülnök, csanádapátfalvai plébános, a mdosz. igazgató-választmányi tagja

Pedig ha volt valaha költői alkotás, mely kora lelkének sugallatára fogantatott, úgy a Bánkbán volt az. Ezt a cenzor, aki előadását eltiltotta, élesebben felismerte, mint az akkori közönség és kritika. Az alkotmány félretéve, a szabad szó elnémítva, a nemzeti élet elnyomva. A közel mult, a napoleoni háboruk tanulságai a nemzetet csak elszigetelésre és erejének csekély voltára figyelmeztették. A jelen is nyomasztó volt; a szentszövetségben az akkori világ legnagyobb hatalmai fojtották el a nemzeti élet szabad fejlődését. Nem csoda, ha a költők szavain megszólaló nemzeti lélek keserü melancholiában tört ki.

Nehány évvel halála után a nemzeti ébredés korában, bezzeg megértették a hatalommal való visszaélés miatt önmagából kikelt, máskülönben nyugodt és nemes Bánkbánt, az elégületlen magyar ősi typusát: Petur bánt, a nép nyomorának és keservének szivet facsaró tolmácsát: Tiborczot. Ámde a nemzet elismerésének legelső koszorui a halhatatlan szerző már csak szomoru sirjában találhatták, ahova keserűséggel szivében rég félretéve a múzsák lantját, csalódottan költözött.

Ma az irodalomtörténet és kritika egyhangulag feltétlen elismeréssel adózik Katona remekművének, méltán magasztalja benne a tragikus ütközés erejét, a legnagyobb elragadtatással emeli ki remek jellemrajzait, ritka szinszerűségét s bár nehezen gördülő nyelvének bámulatos drámai erejét. Katona József Bánkbánban a multat a jelennel és a jövővel összekapcsolva, a magyar nemzet tragoediáját irta meg, amely tragikus küzdelem az idegen uralom és a nemzeti érzés vetekedéséből születik, amely a magyar lélek két legszebb erényét: a királyhüséget és a fajszeretetet meghasonulásba kergeti, amely küzdelem ismétlődik korszakról-korszakra, egy sötét és kiengesztelhetetlen végzet következetességével. Az egész magyar történet tragoediáját érezte át s a létért küzdő magyarságnak minden szenvedéseit szólaltatta meg.

Ez Katonának legnagyobb érdeme és örök dicsősége.

A Bánkbánban megnyilatkozott a lángelme szokott termékenyitő hatása is, mert a legnagyobb magyar tragikus szinész: Egressy Gábor, benne és általa emelkedett kora szinművészetének csucsára és ez a legkitünőbb magyar tragoedia sugalta a

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Fodor Baba

Fördős Mariska

Fazekas Ilonka

Jobbágy Irén

Héjjas Boriska

Héjjas Juczika

Kiss Iczike

Katona Irénke

Kasztner Angela

legjelesebb magyar nemzeti operánkat, Erkel Ferencz „Bánkbánját".

Költészet és dal egy anyának gyermekei, édes testvérek. Mindkettő az igazságnak, a jónak s szépnek szolgálatában, a nemzet és az emberiség eszményi javainak szolgálatában áll s ha valaha, úgy a mai anyagias, érdekhajhászó kalmár világban van szükség az eszmények kultuszára, mert különben honnan veszünk bátorságot a küzdelemre, erőt a kitartásra, áldozatkészséget az eszmények oltárára, mikor majd a nemzet legdrágább eszményi javai forognak koczkán?

Ezért tesszük a Magy. Orsz. Dal. Szövetség nevében, az összes magyar dalosok nevében, a nemzet legnagyobb fiait megillető hálával és tisztelettel, hódolattal és kegyelettel Katona József szobrának talapzatára a babért.

A magas szárnyalásu remek szép beszéd után, hosszantartó éljenzés kiséretében helyezte el a szónok, a nagy költő szobrára a dalosok pompás nagy babérkoszoruját.

A bevonulás.

A Katona-sétatéren túl bontakozott ki az impozáns menet, a maga teljes nagyszerüségében.

A menet élén díszruhás rendőrök lovagoltak, nyomukban haladt Papp György városi rendőrfőkapitánynak a fogata, azután jött a város díszfogatában gróf Zichy Géza és dr. Bárczy István, Sándor István főjegyzővel, ezt követte a Kecskeméti Dalárda, majd az Országos Szövetség zászlótartója: Herok Ferencz, az elnökség és az igazgatóválasztmány tagjaival, azután a képviseletileg megjelent tagegyesületek és a versenyző dalosegyesületek, zászlóik alatt ABC rendben, végül a Kecskeméti Polgári Dalkör, s ezek után a helybeli előkelőségek fogatai, leghátul pedig a rendőri kirendeltség zárta be a menetet.

A hosszú útvonalon véges-végig majd minden ház zászlókkal, szőnyegekkel, draperiákkal, s az ablakokba kitett virágokkal és lombfüzérekkel volt feldíszitve. A nyitott ablakokból kendőiket lobogtató hölgyek s éljenző, tapsoló férfiak üdvözölték a várvavárt vendégeket, az utczán két oldalt felállva pedig az ünnepi ruhába öltözött népsokaság tízezreinek örömujjongása fogadta, kisérte a bevonuló dalosokat.

S minden arczon sugárzó öröm, minden ajkon szíves mosoly, és a tengernyi nép daczára sehol semmi fennakadás, rendellenesség, vagy zavaró mozzanat nem fordult elő.

Maga ez a párját ritkító színgazdag, pompás, változatos képet mutató fényes bevonulás meggyőzhetett mindenkit arról, hogy itt igazán lélekemelő ünnep van mindenütt, amerre csak a szem ellát.

A legszebb rendben haladó menetnek eleje már az óriási nagy piacztérre ért, a dalegyesületek tömött sorokban felállottak, de a dalosok serege jött, jött folyvást, mintha vége-hossza se lenne. Egy teljes órába telt, amig a dalosok zászlóerdeje felvonult s a városháza előtti nagy térségen ABC rendben egymás mellé sorakozott.

A zászlók megkoszorúzása.

A nagyszerű városháza előtti Kossuth-tér megkapó szép látványt nyujtott, amidőn a kordonnal elkerített helyen a dalosegyesületek végleg elhelyezkedtek s a hármas kürtjelre kezdetét vette a zászlók megkoszorúzása.

Kecskemét város legelőkelőbb családjainak fehér ruhába öltözött ötvenegy kedves, fiatal hölgye, a városháza előtt emelt díszes tribünön, örömrepeső szívvel várta a perczet, hogy a sorshúzás útján részére kijelölt dalosegyesületnek a zászlóját megkoszorúzza.

A koszorús hölgyek névsora betürendben — az illető dalosegyesület megjelölésével együtt — a következő:

Bagi Jolánka: Szabadkai Dalegyesület;
Balogh Juczika: Salgótarjáni Aczélgyári Dalkör;
Bárány Elma: Kassai Zenekedvelők Dalegyesülete
Bíró Sárika: Kispesti Dalárda.
Bodor Rózsa: Erzsébetfalvai Polgári Dalkör;
Burdács Rózsika: Budapesti Polgári Dalkör;
Csomák Irmus: Budapesti MÁV. „Viszhang";
Csősz Erzsike: Kecskeméti Dalárda;
Deák Rózsika: Diósgyőri „Jószerencse" Dalkör;
Erdélyi Laura: Siklósi Polgári Dalkör;
Falta Margitka: Ujvidéki Polgári dalkör;
Fazekas Ilonka: Kolozsvári MÁV. „Összhang";

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Oláh Ilonka

Koritsánszky Margit

Nyúl Sárika

Révész Erzsike

Salamon Erzsike

Steiner Juliska

Sárközy Mariska

Sárközy Ilonka

Soós Piroska

Fekete Borcsa: ... ...
Fekete Ilonka: Egri Polgári Dalkör;
Fodor Irmuska: Debreczeni „Egyetértés" Dalkör;
Fürdős Mariska: Alberti-Irsai Daloskör;
Héjjas Boriska: Zilahi Dalkör;
Héjjas Erzsike: Ózdi Gyártelepi Dalárda;
Héjjas Juczika: Zombori Iparos-Dalárda;
Holosnyay Viki: Ungvári Dalárda;
Jobbágy Irénke: Székesfehérvári Polgári Dalkör;
Joó Etelka: Czeglédi Ipartestületi Dalkör;
Katona Irénke: Temesvári Magyar Dalárda;
Kasztner Angela: Aradi MÁV. Dalegylet;
Kiss Aranka; Magyar Dalosegyesületek Orsz. Szöv.
Koritsánszky Margitka: Rákosligeti Dal- és Zenekör;
S. Kovács Miczi: Budapesti „Törekvés" Dalkör;
Kovács Lili: Budapesti „Aczélhang" Dalkör;
Mészáros Flórika: Miskolczi Dalárda;
Millekker Annuska: Máramarosszigeti Dalkör;
Muraközi Juliska: Nagykárolyi Dalegylet;
Nyirády Margitka: Debreczeni Munkás Dalegylet;
Nyúl Sárika: Makói Dalárda;
Oláh Ilonka: Nagyszalontai Városi Dalárda;
Papp Mariska: Budapesti »Testvériség" Dalkör;
Révész Erzsi: Mezőkövesdi Kath. Egyházi Énekkar;
Salamon Erzsi: Budapesti „Viszhang" Férfidalegylet;
Sántha Ilonka: Veszprémi Dalegyesület;
Sárközy Ilonka: Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalegylete;
Sárközy Mariska: Győri Waggongyári „Egyetértés" Dalkör;
Somogyi Esztike: Máramarosszigeti Polgári Dalkör;
Soós Piroska: Budapesti Asztalossegédek Dalárdája;
Steiner Juliska: Sz.-fehérvári Délivasuti Dalegyesület;
Szabó Mariska: Óbudai Dalkoszorú;
Szelei Margitka: Kecskeméti Polgári Dalárda;
Szigethy Rózsika: Kolozsvári Iparos Dalárda;
Szokolay Ninus: Czeglédi Városi Dalárda;
Tóth Ilonka: Ujpesti Dalkör:
Tóth Irénke: Magyar Dalosegyesületek Orsz. Szöv.:
Willer Otti: Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyesület:
Zaboretzky Margit: Budapesti „Danubius" Dalkör.

A bájos mosolylyal, kedves szavak kiséretében felkötött koszoruért, mindenik dalosegyesület egy-egy szép virágcsokorral kedveskedett a koszorúshölgyének.

Kecskemét város üdvözlése.

A díszemelvényen foglaltak helyet gróf Zichy Géza, dr. Bárczy István, Kada Elek, Hock János és Szappanos István, Kecskemét város országgyülési képviselői, Zseny József, Lekly Gyula, Siposs Antal, Sándor István, François Lajos s az Országos Szövetség és Kecskemét város főbb előkelőségei.

A zászlók megkoszorúzása után előlépett *Zseny József* az Országos Szövetség alelnöke, s Kecskemét város közönsége képviseletében Kada Elek polgármesterhez a következő beszédet intézte:

Nagyságos Polgármester ur!

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége képviseletében és a hazánk minden részéből ide sereglett 85 dalegyesület harmadfélezer dalosa nevében mély tisztelettel és hazafias örömérzéssel köszöntöm és üdvözlöm Polgármester urat s érdemes személyében Kecskemét város közönségét, azért a kiválóan szives és lelkes fogadtatásért, melyben bennünket részesiteni méltóztatnak.

Régi vágyakozás vezérelt minket ide, hogy a magyar dalt egyszer már annak igazi bölcsőjén, a Duna-Tisza-köz délibábos rónáján zengessük, hogy annak varázslatosan bájos hangulatával betölthessük lelkünknek édes hazánk szeretetében felolvadó érzelmi világát.

Valóban szerencsés eseménynek tarthatjuk, hogy e nagy történelmi multú, a jelenben is úgy a szellemi mivelődés, mint az anyagi gyarapodás terén előretörő s megjósolhatólag fényes jövőjű színmagyar város lett a XVIII-ik országos dalünnepély színtere, mondhatnám Olympusa, melynek bájos keretét a Muzsák személyesitésében félszáz viruló lelkes honleány alkotja, babérkoszorúkkal diszitvén zászlainkat, az érdem jutalmának előlegezéseként, amire büszkék lehettek dalostestvérek, mert hiszen a legszebb díjat a még szebb koszorús leányok kezéből már is elnyertétek.

Jól esik látnunk és tapasztalnunk, hogy e nemes város közönsége, felfogva a magyar dalügy nemzeti fontosságát, megnyitotta vendégszerető kapuit Országos Szövetségünk előtt és szivébe fogadja a magyar dalosokat, méltányolva azoknak a magyar dal kimüvelésére irányuló hazafias törekvéseit.

A magyar szellem alig is nyilvánulhat meg szebben másban, mint szépséges nemzeti dalainkban, mert hiszen a dal szárnyain emelkedik lelkünk a köznapi élet küzdelmeiből abba az eszményi világba, hol megnemesült lélekkel szolgáljuk nemzeti életünk föntartásának magasztos eszméit.

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Holozsnyay Viki

Kovács Lili

Sikary Kovács Miczi

Mészáros Flóra

Milleker Annuska

Muraközy Juli

Nyirády Margitka

Papp Mariska

Sántha Ilonka

Ez a szellem, a magyar Géniusz vezérelt minket a nemzeti szép szeretetével Kecskemétre, melyről a város nagy szülötte, Katona József, ekként emlékezik:

Hol hazánk egyik legelső
Vára: ősz Partiskum álla,
Hol Zalán első futása
Győzedelmi halmot ása
Ung urinknak, — hol a hála
Szent helyét adó Gemelső —
Hol keverve nincs be még a
Szentkori
Pásztori
Kun-magyar szív: Kedsköméga

Én is kún-magyar szívem egész melegével köszöntöm a Jászok és Kunok hajdani dicsőséges székhelyét annak a dalművészet iránt lelkesedni tudó hazafiasközönségét.

És most dalostestvéreim, tiszteletünk kifejezéséül hajtsuk meg zászlóinkat Kecskemét város nagyérdemű Polgármestere és tisztikara előtt s kiáltsuk egy szívvel lélekkel: éljen Kecskemét városa!

A nagy tetszéssel és éljenzéssel fogadott üdvözlő beszédre, *Kada Elek* polgármester következőképpen válaszolt:

Kedves Barátaim és kedves Vendégeink!

Ezen a helyen, ahol most összejöttünk, 1000 évvel ezelőtt vetette meg a lábát a magyar és ezt a szent helyet meg is tartotta a színmagyar.

Hiába zúdult ránk, hiába pusztított az ellen, ha népünk meg is fogyott, de meg nem tört, hanem mind e napig megmaradt magyarnak.

Hiába iparkodott az ellenség, hogy átgyúrja a nemzet lelkét, a szíve megmaradt magyarnak; magyar szó, magyar dal hangzik most is e nép ajkán.

Örül a mi lelkünk, midőn benneteket, testvéreinket üdvözölhetünk, akik a magyarság képviselőjeként jöttetek hozzánk, a magyar dal varázsával, hogy a dallal juttassátok eszünkbe a dicső multat.

Isten hozott benneteket! Nem fényes paloták, egyszerű magyar szívek fogadnak. Ez legyen az otthonotok s ezen szív legyen közöttünk a közös kapocs, hogy közös lelkesedéssel és érzelemmel hevüljünk a magyar művészetért.

Városunk nevében egyszerű szavakkal üdvözöllek benneteket; — itthon vagytok, — fel holnap a nemes versenyre! Éljen a dal!

A meleg közvetlenséggel elmondott gyujtó hatású szép beszédre hosszas éljenzéssel válaszolt az egész közönség, amely ekkor minden áron *Hock Jánost* kivánta hallani, aki aztán a közóhajnak engedve, az ő ismert ékesszólásával egy gyönyörű szép rögtönözött beszédet tartott, amelyben a nemesebb eszményekért való lelkesedésre buzdítva, s a nemzeti dalnak magasztos hivatását jellemezve, meleg szeretettel üdvözölte a dalosokat.

Kossuth Lajos szobrának megkoszorúzása.

Az üdvözlő beszédek után Kossuth Lajos szobra elé vonultak a dalosok, ahol *Lekly Gyula* kir. tanácsos, az Országos Szövetség tiszteletbeli alelnöke, a következő szép beszédet mondta el:

Tisztelt ünneplő közönség!

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége diadalmas zászlóját ime elhozta a mi kedves Alföldünk e derék magyar városába is, hogy a magyar dalkulturának itt is olyan örök emléket állítson, amely minden igaz magyarnak méltó büszkesége lehessen. Mert ahol magyar dal fejezi ki az érző kebel örömét, bánatát; ahol a magyar dal szárnyalása kiséri az embert bölcsőjétől sirjáig: ott a nemzeti érzelem, a szabadság iránti szeretet irányít minden cselekedetet. Ez az erős magyar érzelem indít bennünket is és teszi hazafias szent kötelességünkké, hogy amidőn lábunk először érinti e vendégszerető, kiválóan magyar város földjét, a hazaszeretet és szabadság zengése közben annyiszor fennen lobogtatott zászlóinkat a haza legnagyobb apostola, igazi atyja: az örökké élő Kossuth Lajos dicső szobra előtt tisztelettel, hódolattal hajtsuk meg.

Az ókor görögjei, életbevágó nagy lépések előtt, vagy a nemzeti játékok al-

KECSKEMÉTI KOSZORÚSHÖLGYEK.

Somogyi Eszter

Tóth Irénke

Szigethy Rózsi

Szeley Margit

Szokolay Ninuska

Tóth Ilonka

Szabó Mariska

Willer Tily

Zaboretzky Margit

kalmával mindenek előtt a jósdát kérdezték meg s annak igéi szerint cselekedtek. Nekünk nincsenek jósdáink, s Pythia papnőinek jóslatára sincs szükségünk, de igenis van igaz magyar szívünk, melynek érzelme azt sugja lelkünknek, hogy a nagy világon egyedül álló magyar még sem árva, még sem elhagyott, mert van egy drága kincse, egy vezérlő csillaga, nem! egy fénylő napja, melynek sugárzó szelleme, mint égő szövétnek bevilágít minden magyar lelkébe s az ő szellemével, az ő eszményével telik meg. Ezt a fénylő napot egykor Bocskainak, Bethlennek, majd meg a nagy Rákóczinak hívták, kiknek fénye, dicsősége és hatása megszázszorosodva egy újabb, egy dicsőbb ragyogó napban öszpontosult: Kossuth Lajosban, aki minden magyar szívével és lelkével elválaszthatatlanul van összeforrva. Az ő lángos lelke tette fel merész agyvelővel a vagy-vagy nagy kérdését és hű nemzete megvívta epopeiáját. Az önfeláldozó hazaszeretetnek oly költeménye ez a harcz; a rajongásnak, hősiességnek, a martyromságnak oly tündöklő sorozata, mely győzött, mikor a kard kiesett a kezéből, győzött, amikor halva rogyott össze; győzött, mikor rothasztó börtönre vetették; győzött gyilkospuska elé állítva; győzött hóhérok kezére adva és győzedelmeskedni fog a poklok minden kapuján is, mert ez a Kossuthkultusz ereje. — Nem halt ő meg! az ő földi halála egy nagyszerű feltámadás volt. Hiszen ma is nevétől hangzik bércz és völgy, kunyhó és palota s milliók szeme csügg glóriás alakján hittel és áhitattal. Ezért ő a mi éltető élő reménységünk. Az ő nevével ajkunkon, az ő szellemével lelkünkben küzdjük ma is harczunkat s szent a hitünk, hogy győznünk kell.

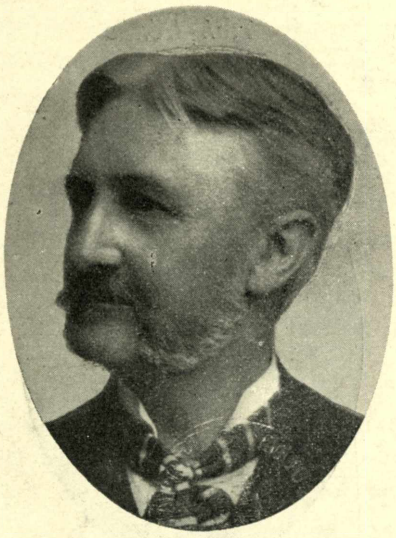

LEKLY GYULA,
kir. tanácsos, a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének tb. alelnöke

Ez a hit, ez a rajongó szeretet hozott bennünket e szobor elé, hogy mikor az ő nagy szellemének hódolunk, kérjük a magyarok Istenét, hogy tegye oly boldoggá e hazát, mint amilyennek Te óhajtád.

„Mert még neked virulnod kell, óh hon,
Ragyogva hírben, büszkén, szabadon!"

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége nevében hódolatunk jeléül ime leteszem e koszorút Kossuth-apánk dicső szobrára, lelkünkben a hazaszeretet lángoló tüzével, s ajkunkon azzal a szent fogadalommal:

Ha még egyszer azt izeni . . .
. . . Mert e kivül nincsen számunkra hely
Itt élnünk s halnunk kell!

Éljen a haza! s legyen áldott mindörökké a Kossuth neve!

Végül azután az összes dalosegyesületek, a beláthatatlan nagy tömeg tizezreivel együttesen elénekelték a Himnuszt és ennek lélekemelő hatásától felmagasztosult hangulatban oszlott szét az ünneplő közönség.

Az ünnepi közgyülés.

Esti 7 órakor volt az ünnepi közgyülés, a nagyszerü városházának művészi freskókkal ékített, nappali fényárban úszó gyönyörü szép közgyülési nagytermében, amely zsúfolásig tömve volt a legelőkelőbb közönséggel.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének elnöksége és igazgató-választmánya részéről, valamint a tagegyesületek képvisetében *jelenvoltak:*

Dr. Bárczy István elnök, Zseny József és Burdács Rezső alelnökök, Lekly Gyula tb. alelnök, Bellovits Imre országos karnagy, Sztojanovits Jenő orsz. társkarnagy, Gobbi Alajos kir. tanácsos tb. országos karnagy, Göndöcs István titkár, Türner Antal jegyző, Csehacsek Vilmos pénztáros, Ullerich Gyula ellenőr, Goll Rezső gazda. A fővárosi igazgató választmányi tagok közül: Dötsch Károly, Eller János, François Lajos, Kossovits

ZSENY JÓZSEF

A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ALELNÖKE.

József, Rosenblüh Mór, Stallmach Sándor, Starker Károly. A vidéki választmányi tagok közül: Grónay Andor (Eger), Heynke Oszkár (Debreczen), Horkay Lajos (Debreczen), ifj. Horváth Mihály (B.-Csaba), Horváth Zoltán (Veszprém), Dr. Kováts Sándor (Csanádapátfalva), dr. Maczki Valér (Eger), Mihó Ernő (Czegléd), Pollák Soma (Győr), Dr. Récsey Sándor (Máramarossz.), Schwanner Lajos (Székesfehérvár), dr. Ugró Gyula (Ujpest), Zsigmond Ferencz (Kolozsvár).

Továbbá a következő tagegyesületek:

Alberti-Irsai Daloskört képviselte: dr. Pflug Sándor; Aradi MÁV. Dalegyletet: Vajda János; Aradi Waggongyári Dalkört: Tumó Lajos; Balassagyarmati Dalegyletet: Jaskovics Ferencz; Bezdáni Olvasóköri Dalárdát: Fodor Mihály; Békéscsabai Iparos Dalkört: Uhrin Pál; Budai Dalárdát: Hoppe Rezső; Budafoki Dalárdát: François Lajos; Budapesti Aczélhang Dalkört: dr. Axmann Béla; Budapesti Asztalossegédek Dalkörét: Kovács Gábor; Budapesti Danubius Daloskört: Király Andor; Budapesti Férfi Dalegyletet: Ullerich Gyula; Budapesti Ganzgyári Dalkört: Benzsay Gida; Budapesti MÁV. Viszhang Dalkört: Rosenblüh Mór; Budapesti Óbudai Dalkoszorút: Gáti György; Budapesti Polgári Dalkört: Scheibel Károly; Budapesti Testvériség Dal- és Önk. kört: Eller János; Budapesti Törekvés Dal- és Önk. kört: Fillkorn József; Budapesti Városi Vill. Vasút Főműhely Dalkörét: —; Budapesti Viszhang Férfi Dalegyletet: Nikics Gyula; Czeglédi Ipartestületi Dalkört: ifj. Györe Károly; Czeglédi Városi Dalárdát: Kiszel János; Csepeli Weisz Manfréd-féle lőszergyári Dalárdát: Feldstein Manó; Debreczeni Dalegyletet: Csurka István; Debreczeni Egyetértés Önk. Dal- és Zeneegyletet: Gyenes Kálmán; Debreczeni Munkás Dalegyletet: Horkay Lajos; Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalegyletét: Szebenyi József; Diósgyőri Jószerencse Dal- és Önképzőkört: Erdélyi Dávid; Egri Dalkört: dr. Maczki Valér; Egri Polgári Dalkört: Grónay Andor; Erzsébetfalvai Polgári Dalkört: Matkovich Aladár; Győri Waggongyári Egyetértés Dal- és Társaskört: Dobó Sándor; Hajdúszoboszlói Dalegyletet: —; Hajdúböszörményi Dalegyletet: —; Kassai Dalegyletet: Lekly Gyula; Kassai Zenekedvelők Dalegyletét: dr. gróf Csáky Adorján; Kispesti Dalárdát: Stallmach Sándor; Kisujszállási Önálló Iparos Dalárdát: —; Kolozsvári Dalkört: Zsigmond Ferencz; Kolozsvári Iparos Dalárdát: Csízhegyi Sándor; Kolozsvári MÁV. Összhang Dalegyletet: Török Sándor; Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyletet: —; Makói Dalárdát: dr. Bán Zsigmond; Máramarosszigeti Dalkört: dr. Pap Tibor; Máramarosszigeti Polgári Dalkört: Somogyi Ferencz; Mezőkövesdi Kath. Egyházi Énekkart: Gaál István; Miskolczi Daláregyletet: Balás Mihály; Miskolczi Dal- és Önképzőkört: Hermann Ernő; Nagykárolyi Dalegyletet: Récsey Ede; Nagyszalontai Városi Dalárdát: Költő Kálmán; Óbecsei Polg. Magyar Daloskört: —; Orosházi Dalegyletet: —; Ózdi Gyártelepi Dalárdát: Hanuszik Antal; Paksi Daloskört: Horváth Géza; Pécsi Dalárdát: Pikler József; Rákosligeti Dal- és Zenekört: Simor Döme; Rimasimonyi Ének- és Dalegyletet: Ulakcsai Antal: Salgótarjáni Aczélgyári Dalkört: Wabrosch Béla; Siklósi Polgári Dalkört: —; Szabadkai Dalegyesületet: Dr. Sántha György; Szegedi Dalárdát: Prokisch Ferencz; Székesfehérvári Délivasúti Dalkört: Schwanner Lajos; Székesfehérvári Polgári Dalkört: Jámbor Zsigmond; Szolnoki Millenium Önk. Dal- és Zeneegyletet: Hegedüs Lajos; Temesvári Magyar Dalárdát: dr. Darabanth János; Tiszaföldvári Dalegyletet: Stark Béla; Tordai Dalkört: Donáth Mátyás; Törökszentmiklósi Dalárdát: Zeke Dániel; Ujfehértói Első Dalegyletet: —; Ujpesti Dalkört: dr. Ugró Gyula; Ujvidéki Dalárdát: —; Ujvidéki Polg. Magyar Daloskört: Lovrekovics Ferencz; Ungvári Dalárdát: Románecz Mihály; Veszprémi Dalegyesületet: Horváth Zoltán; Zilahi Dalkört: Halmágyi Albert; Zombori Iparos Dalárdát: Tautner Ottó; Zombori Kaszinóegyleti Dalkört: Major József; Bukaresti Magyar Társulat Dalárdáját: Szabó István.

Mint vendégek jelenvoltak: Garay Sándor, a Dunántúli Dalos Szövetség és Győrffy János a Budapesti „Lyra" képviseletében.

Riadó taps és éljenzés fogadta dr. Bárczy Istvánt, midőn az Országos Szövetség vezérférfiainak kíséretében az elnöki emelvé-

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK ELNÖKEI.

BALKAY BÉLA
iparos, (egri polgári dalkör)

BAUMGARTEN HENRIK
igazgató, (bpesti Danubius daloskör)

Dr. DARABANTH JÁNOS
megyei főügyész, (temesvári magyar dalárda)

ERDÉLYI DÁVID
igazgató, (diósgyöri Jószerencsé dalkör)

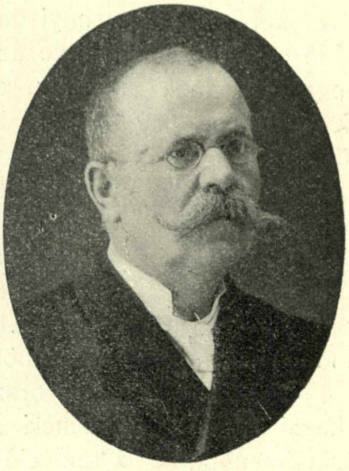

GÁTI GYÖRGY
igazgató-tanító, (óbudai Dalkoszoru)

ELLER JÁNOS
máv. főművezető, (budapesti Testvériség) a mdosz, igazgató-választmányi tagja

HORVÁTH ZOLTÁN
törvényszéki biró, (veszprémi dalegylet) a mdosz, választmányi tagja

GERLÓCZY BÉLA
bankigazgató, (kassai zenekedvelők dalegylete)

KÖVESI SÁNDOR
máv. műhelyfőnök, (budapesti máv. Visszhang)

nyen megjelent, de aztán annál nagyobb lőn a csend s mindenki feszült figyelemmel hallgatta *dr. Bárczy Istvánnak* elnöki szép megnyitó beszédét, mely ekként szólt:

Mélyen tisztelt közönség!
Kedves dalostestvérek!

Amidőn van szerencsém a diszközgyülést ezennel megnyitni, a jegyzőkönyv vezetésére Göndöcs István titkár urat, a jegyzőkönyv hitelesítésére pedig François Lajos és Schunda V. József igazgatóválasztmányi tag urakat kérem fel.

Örömmel üdvözlöm a XVIII. országos dalosverseny alkalmából egybegyült diszközgyülésünkön a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének szép számmal megjelent tagegyesületeit, azok képviselőit s a kedves dalostestvéreket és a hazai dalügy iránt érdeklődő mélyen tisztelt közönséget, — s boldognak érzem magamat, amidőn azt látom, hogy Kecskemét városnak nagyérdemü közönsége és az ország minden részéből idesereglett magyar dalosok mindannyian attól az egy közös érzelemtől vagyunk áthatva, hogy a hétköznapi élet bajait, küzdelmeit, kicsinyes érdekeit félretéve, elfeledve, ország-világ előtt ünnepet szenteljünk a magyar dalnak.

Hogy mi a dal? — A hazai dalosügynek egyik lelkes apostola mondta, hogy: „a dal nemcsak hangulatok keltésére és festésére való, nemcsak fűszer, hanem önmaga — czél. Hatalmas és bűvös erőforrása a népléleknek, melyet fejleszteni, ápolni, képezni: nemzeti feladat. S mert a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének *ez* a czélja: azért minden honfi lelkesedésére és támogatására érdemes és méltó.“ (*Zajos éljenzés.*)

Igen, *ez* a mi czélunk, *ez* a mi eszményünk, *ez* a mi hivatásunk.

Minden magyar dalos egy-egy lelkes harczosa és minden dalosegyesület egy-egy zászlóalja annak a nemzeti hadseregnek, amely a legszebb, a legnemesebb fegyverrel: a dalnak varázserejével igyekszik a hazaszeretetnek, a magyarságnak, a nemzeti együttérzésnek meghódítani a sziveket.

Ennek a szent czélnak a szolgálatára vagyunk mi, magyar dalosok mindannyian.

A dalosok ajkáról égbe száll az ének s onnan repül vissza mindent egyesítő összhangban az emberek szivébe, azt hirdetve, hogy a magyar szeresse a magyart, szeresse a dalt, szeresse a hazát. (*Taps és éljenzés.*)

Ezt a kitűzött magasztos czélt azonban csak úgy érhetjük el, ha annak érdekében egyesült erővel, lankadatlan buzgósággal, szivós kitartással közreműködünk valamennyien.

Ez a hivatása a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének, — hogy egy táborba egyesítve az ország valamennyi dalosait és egy közös zászló alá gyüjtve az országszerte működő összes magyar dalosegyesületeket, az egész országra kiterjedő egységes szervezettel irányítsa, fejlessze és terjessze a magyar dalművészetet és a magyar dalnak megnyerje az egész nemzetet.

Ennek a nagy és nemes hivatásnak élve s a magunk elé kitűzött magasztos czél felé törekedve már is elértük, hogy — különösen az utóbbi néhány év óta — az ország közvéleménye mindinkább felismeri azt, hogy a magyar dal nemzetművelő és nemzetszervező kulturharczunkban egy eddig még eléggé fel nem használt oly óriási erő, amelynek ellenállhatlan hatalma eddig talán még nem is sejtett mértékben fogja a magyarságnak hódító kulturerejét növelni. (*Nagy éljenzés.*)

Mindenesetre örvendetes és buzdító hatásu reánk nézve, hogy a magyar dal — ha lassan is, de — végre mégis csak kivivta széles e hazában az őt megillető méltánylást és közérdeklődést — s a magyar dalosok ma már nem csupán nemes kedvtelésből társulva dalolnak, hanem a dal művészi szépségének fönséges ideálja által is lelkesítve az Országos Szövetség zászlója alatt és irányítása mellett a folytonos előrehaladás nemes becsvágyától buzdítva igyekeznek a magyar dalt minél szebbé, minél töké-

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK ELNÖKEI.

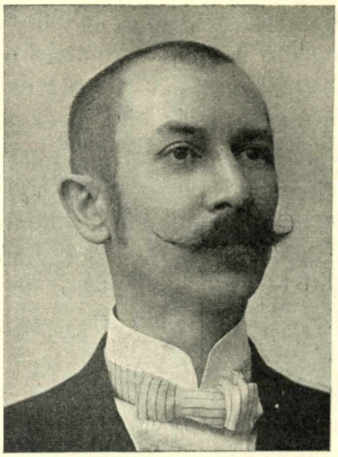

Dr. BÁN ZSIGMOND
ügyvéd, (makói dalárda)

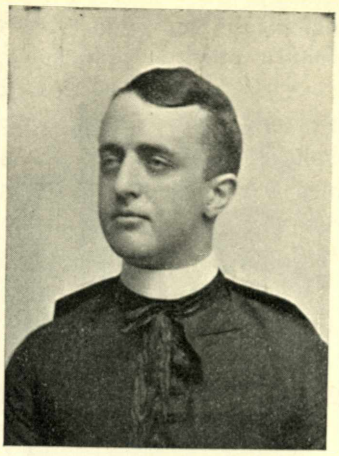

Dr. Gr. CSÁKY ADORJÁN
szentszéki ülnök, (kassai zenekedvelők egylete)

Dr. CSÖPPENTZKY MIHÁLY
ügyvéd, (székesfehérvári polgári dalkör)

DOBAI SÁNDOR
gymnasiumi tanár, (zilahi dalkör)

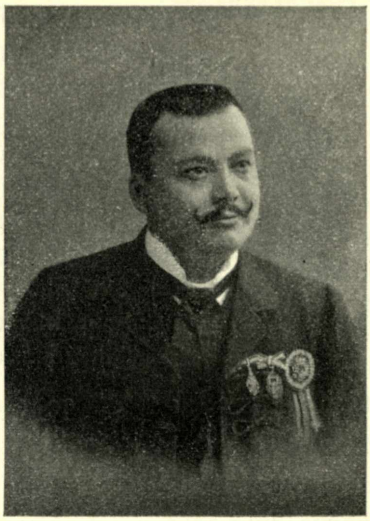

CSEHACSEK VILMOS
üzletvezető, (Budapesti polgári dalkör) a mdosz, pénztárosa

HORKAY LAJOS
tanító, (debreczeni munkásdalegylet)

ROSENBLÜH MÓR
máv, művezető, (bpesti máv, Visszhang dalegylet) a mdosz, ig, választ, tagja

RAUSCHER BÉLA
vasúti főfelügyelő, (székesfehérvári délivasúti dalkör)

Dr. MARKÓ LÁSZLÓ
orvos, (miskolczi daláregylet)

letesebbé tenni s az előadásbeli művészetnek minél magasabb fokára emelkedni.

A reánk következő napok bizonyságot fognak tenni a magyar dalosoknak ujabb haladásáról; — s az a nemes verseny, amelyre dalosegyesületeink vállalkoznak, bizonyára ujabb dicsőséget fog szerezni a magyar dalnak.

Ebben a hitben üdvözlöm ujból az összes itt megjelent igen tisztelt közönséget s ezzel az ünnepi közgyülést megnyitottnak nyilvánítom.

Hosszasan tartó taps és éljenzés követte az eszmékben gazdag, lelkes, szép elnöki beszédet s a zajos tetszésnyilvánulások lecsöndesülése után az elnök ekként folytatta:

Tisztelt közgyülés!

Alapszabályaink 24. §-a értelmében: az országos dalosversenyek keretében tartatni szokott ünnepélyi közgyülés vezetésére a közgyülésnek diszelnököt kell választani.

Ennek folytán bátorkodom azt indítványozni, hogy diszelnökül válassza meg és kérje fel a tisztelt közgyülés gróf Zichy Géza ur Ő excellentiáját, az Országos Szövetségnek örökös tiszteletbeli elnökét.

Az elnöknek ezt az indítványát kitörő lelkesedéssel és általános éljenzéssel szentesíté a közgyülés, mire az elnök kimondta a határozatot, hogy a közgyülés gróf Zichy Géza Ő kegyelmességét egyhangu lelkesedéssel, közfelkiáltással diszelnökké választotta és egyben felkérte dr. Horváth Mihály orvos ur vezetése mellett dr. Tegze Gyula jogakadémiai igazgató, Füvessy Imre helyettes főkapitány, Tóth István kir. anyakönyvvezető, dr. Garzó Béla főgymnasiumi tanár és Tóth Antal kir. törvényszéki biró urakat, hogy sziveskedjenek gróf Zichy Géza ur Ő excellentiájával a választást tudatni és őt a diszközgyülésre meghivni.

Továbbá felkérte az elnök Zseny József Országos Szövetségi alelnök vezetésével Gobbi Alajos kir. tanácsos, Lekly Gyula királyi tanácsos, tiszteletbeli alelnök, dr. Maczki Valér jogakadémiai tanár, Schunda V. József és François Lajos kereskedelmi tanácsos, dr. Kováts Sándor szentszéki ülnök, igazgató-választmányi tag urakat, hogy a vendéglátó Kecskemét város polgármesterét és tanácsát, valamint az ünneprendező helyi bizottságnak tiszteletbeli elnökeit sziveskedjenek a közgyülésen való megjelenésre küldöttségileg meghivni.

Amig a küldöttségek megbizatásukban eljártak, addig a titkár átvette a tagegyesületek képviselőinek megbizóleveleit s aztán — programszerűleg — megejtetett a versenybiróságnak titkos szavazás utján való megválasztása; (a szavazatszedő bizottság tagjai voltak: Burdács Rezső elnöklete alatt Fekete Béla, Csehacsek Vilmos, Hoppe Rezső és Szebenyi József) és a versenyző dalárdák versenyzési sorrendjének sorshuzás utján való megállapítása, (amelyre nézve a sorshuzást Szent-Gály Gyula igazgató-választmányi tag ejtette meg s az eredmény nyomban ki is hirdettetett).

Szünni nem akaró taps és éljenzés fogadta gróf Zichy Gézát, midőn a küldöttség élén a többi meghivottakkal együtt a teremben megjelent s dr. Bárczy István a következő szavakkal üdvözölte:

Kegyelmes uram!

Az a tisztelet, szeretet és őszinte ragaszkodás, amelylyel a magyar dalosok Nagyméltóságod iránt viseltetnek, a mai napon is fényesen megnyilvánult, amidőn a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének tagegyesületei és a jelenlevő összes dalosok Nagyméltóságodat az országos dalosünnep diszközgyülésének diszelnökévé egyhangu lelkesedéssel, közfelkiáltással megválasztották.

Felkérem tehát Nagyméltóságodat, hogy az elnöki széket elfoglalni s diszközgyülésünket jól ismert bölcseségével és nemes tapintatával vezetni méltóztassék.

Az erre ujra felhangzó zajos éljenzés elcsendesültével *gróf Zichy Géza* — jobbján dr. Bárczy István elnök, balján Zseny József alelnök mellett — elfoglalta az elnöki széket és a következő ünnepi beszédet tartotta:

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK ELNÖKEI.

LOVREKOVITS FERENCZ
vállalkozó, (ujvidéki magyar daloskör)

KOVÁCS GÁBOR
asztalos, (a budapesti asztalosifjuság dalárdája)

MÁRTONFFY LÁSZLÓ
nyomdatulajdonos, (erzsébetfalvai polgári dalkör)

RÉCZEY EDE
piarista rendfőnök, (nagykárolyi dalegylet)

RICHTER ALBIN
igazgató, (győri waggon- és gépgyári Egyetértés dalkör)

NIKICS GYULA
hivatalnok, (budapesti Visszhang férfi dalegylet)

ROMANECZ MIHÁLY
tanár, (ungvári dalárda)

SALAMON REZSŐ
igazgató, (budapesti Danubius daloskör)

SCHWANNER LAJOS
művezető, (székesfehérvári délivasuti dalkör)

Tisztelt ünnepi közgyülés!

Mindenekelőtt hálás köszönetet mondok bizalmukért, melylyel diszelnöküknek megválasztani szivesek voltak. Egyuttal pedig üdvözlöm önöket, a magyar dal lelkes müvelőit, akik az ország minden részéből egy nemes és hazafias müvészi czél szolgálatára egybegyültek.

Aki a magyar dalt müveli: az a nemzet lelkét szolgálja és oly lángot gyujt, melynek melegénél a hazafiatlanság dermesztő közönyössége fölenged s megtanul hazát és nemzetet szeretni. *(Taps és éljenzés.)*

És vajjon a mai korban nem szükséges-e a hazafias érzés emelése?

Nem látjuk-e napról-napra a régi oltárokat meginogni, roskadozni, szétmállani?

Magyar-e, nemzeti-e a mi müvelődésünk, szellemi haladásunk?

Sajnos, nem az! Pedig faji jellegünk a legnagyobb erőnk és semmiféle idegen müveltség ennek elvesztését pótolni nem fogja és nem birja. *(Ugy van! Igaz! felkiáltások.)*

Csodálatos jelenség! A legmagyarabb kormány alatt a nemzeti érzés megfogyatkozik; — iróink egyrésze idegen, kozmopolita eszméknek hódol, — fiatal zenészeink között pedig még olyanok is akadnak, akik a külföldön magyar létüket szégyenlik, magyar voltukat eltagadják. *(Felkiáltások: Sajnos! — Elég gyalázat!)*

Az ilyen neveltekkel csakugyan kár kérkedni, — s nem birom elképzelni: miben lehetnének az ilyen renegátok a magyar müvészetnek hasznára?

Ez ifjak tanulhatnának nagy Liszt Ferenczünk példájából, aki kerek e nagy világon mindig magyarnak vallotta magát; — megható, alázatos szeretettel csüggött hazáján és Rapszodiáiban oly remek magyarsággal szólott hozzánk, hogy a jelen és a jövő opera-irók tőle kell hogy magyar stilust tanuljanak irni.

A nagy ember Rómából 1879-ben egyebek között e gyönyörü mondatot irja nekem, hüséges tanítványának:

„A nagy világ müvészi dolgokban való gyanus jártassága nem is illenék nemes származásunkhoz. Inkább maradjunk csak érintetlen becsületességünk mellett változatlan lovagiassággal, amint az a magyarhoz illik. Az én hazafiságom nem kikölcsönzött, nem kérkedő, de igaz.“ *(Zajos taps.)*

Arany szavak! Legyünk és maradjunk magyar müvészek s ne fogadjuk el cserébe legszentebb nemzeti kincseinkért az idegen müveltséget, ha azt magyarrá tenni nem birjuk. *(Taps és éljenzés.)*

Hihetetlen és mégis elszomorító igazság, hogy a magyar zene a különféle *zeneáramlatok* tusája között nem bir megállapodni, nem bir megerősödni, — részben talán azért sem, mert egyetlen budapesti nagy dalszinházunk talaja nem alkalmas arra, hogy abban a magyar müvészet mély gyökereket verhetne. *(Ugy van! Sajnos! Igaz! felkiáltások.)*

Magyarországon igen sok szép elv, nemes szándék és életrevaló eszme egy-egy elpúfogtatott frázis örvényébe vész.

A magyar zene sokak szemében

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK ELNÖKEI.

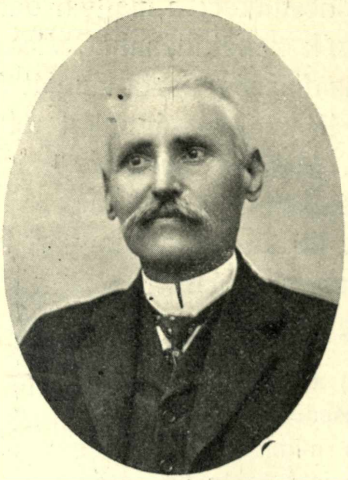

SZEMES PÉTER
(Nagyszalontai városi dalárda)

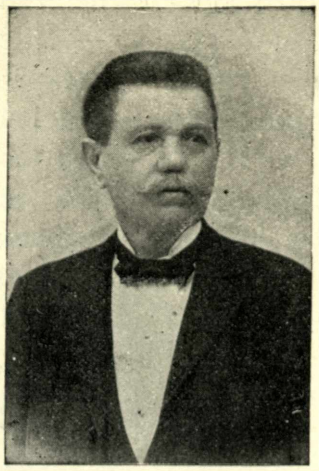

SCHEIBEL KÁROLY
nagyiparos (budapesti polgári dalkör)

STRICKER SÁNDOR
máv. felügyelő (Debreczeni Egyetértés dalegylet)

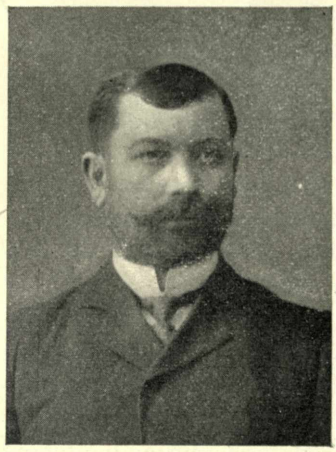

STALLMACH SÁNDOR
hivatalnok, (kispesti dalárda) a mdosz. igazgató-választmányi tagja

SIMOR BÉLA
(rákosligeti dal- és zenekör)

SOMOGYI FERENCZ
nagykereskedő, (máramarosszigeti polgári dalkör)

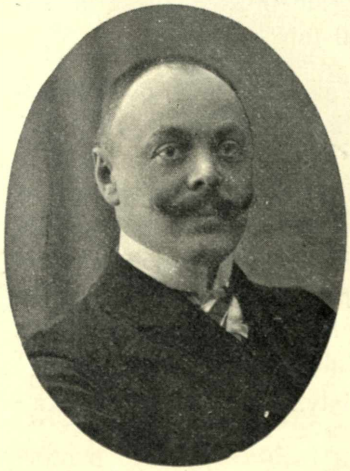

VAJDA JÁNOS
máv. ellenőr, (aradi máv. dalegylet)

SZTROINY ROMÁN
főmérnök, (diósgyőri vas- és aczélgyári tisztviselők dalegylete)

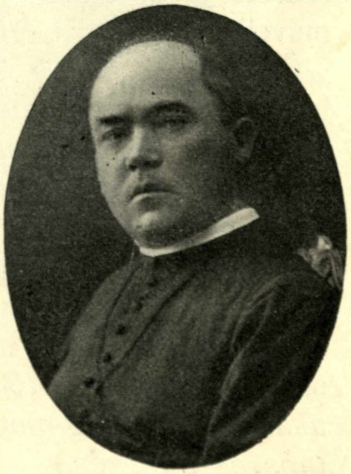

VASS IMRE
plébános, (mezőkövesdi kath. egyházi énekkar)

szintén csak egy szép frázis. Nekem pedig lelkemnek egy része, hitem, vallásom és törhetlen reménynem! *(Hosszantartó taps és éljenzés.)*

Én az 1849-iki nagy évben születtem. Lelkem délibábos tükrén emberóriások alakjai csillognak. Hazafiak, hősök és mártirok. *(Óriási éljenzés.)*

Gyermekéveim első emlékei összefolynak hős apám üldöztetésével és a magyarok könnybe fúló bús dalával, melyet csak titokban, csak *suttogva* énekelhettünk.

Ez az idő elmúlt. S hiába gúnyolják tudákos, magyartalan muzsikusok törekvéseinket — mi már nem fogunk suttogva énekelni! Magyar szivünk egész melegével, magyar tüdőnk egész erejével énekeljük dalainkat s aki meghallgatni nem akarja: — menjen túl a határon! *(Perczekig tartó taps és éljenzés.)*

A magyar dal, a magyar zene él és élni fog, mert a magyar nép szivében gyökeret vert, mert önzetlen, hazafias zeneszerzők annyi szeretettel és annyi eredménynyel művelik. *(Hosszas éljenzés.)*

Örömmel látom őket itt körünkben és szivből üdvözlöm elnöki székemből. *(Zajos taps és éljenzés.)*

A magyar dal élni fog, mert az önök szivében, az önök ajkán él szeretett dalostestvéreim! De nem „testvéreim"; engedjék meg, hogy hatvanadik évem jogczimén *„fiaim"*-nak szólíthassam. *(Szünni nem akaró s ujra meg-megujuló zajos taps és éljenzés.)*

Önökre, kedves fiaim nagy és szent kötelesség hárul. Őrizzék meg nemzeti kincsünket: a magyar dalt, — fejlesszék zenetudásukat, éleszszék a hazafiasság tiszta lángját és védelmezzék magyarságunkat minden téren. *(Lelkes éljenzés.)*

A művészetben az istenek változhatnak, de az oltár magyar legyen és magyar maradjon a világ végezetéig!

Leirhatatlan az a frenetikus hatás, az a tomboló lelkesedés, amely ennek az eszmegazdag és mindenekfelett *magyar* érzéstől izzó, gyujtó, gyönyörü szép beszéd hallatára valósággal lázba ejté az egész közönséget.

A szónoki lendület legmagasabb fokára érő végszavak után az egész közgyülés felállott s perczekig tombolva tapsolt, éljenzett gróf Zichy Gézának, aki ezzel az ünnepi beszédével a magyarság evangéliumát, a magyar dalművészet szentséges hitvallását alkotta meg s bálványozott alakká nőtt a magyar dalosok előtt, akiknek szivét-lelkét elbűvölte, meghódította és magasabb régiókba ragadta.

Hosszu időbe telt, mig a lelkesedés tüntetése elcsendesült s aztán gróf Zichy Géza meleg szavakban fejezvén ki minden magyar embernek az apostoli király iránt érzett mélységes hódolatát, azt az inditványt terjeszté elő, hogy Ő felségét küszöbön lévő 79-ik születése napja alkalmából a magyar dalosok ünnepi közgyülése a következő távirattal üdvözölje:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége legfelsőbb Cabinetirodájának.

Ischl.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének kecskeméti dalünnepén egybegyült több ezer dalos hódolva járul Felséged trónja elé és Istennek legjobb áldását kéri felkent személyére, 79-ik születésnapja alkalmából.

Dr. Bárczy István szövetségi elnök — Gróf Zichy Géza örökös díszelnök."

Továbbá indítványozta a díszelnök, hogy a közgyülés a kultuszminiszternek is küldjön üdvözlő táviratot, ezzel a tartalommal:

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK ELNÖKEI.

VARGA PÁL
máv. felügyelő, (Budapesti Testvériség dalkör)

WABROSCH BÉLA
főmérnök, (Salgótarjáni acélgyári tisztviselők dalköre)

TÖRÖK SÁNDOR
máv. felügyelő, (Kolozsvári Összhang)

ZORKÓCZY SAMU
igazgató, (Ózdi gyári dalárda)

Dr. PFLÚG SÁNDOR
(albertiirsai dalkör)

„Nagyméltóságu gróf Apponyi Albert, vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak
Budapest.

A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége XVIII-ik dalünnepén lelkesen üdvözli Nagyméltóságodat, s a magyar zene és művészet szent ügyét védelmébe és pártfogásába ajánlja.

Dr. Bárczy István szövetségi elnök Gróf Zichy Géza örökös díszelnök."

A közgyülés a díszelnök mindkét indítványát, az általa felolvasott táviratok szövegével együtt, lelkes éljenzéssel egyhangulag elfogadta.

(A m. kir. miniszterelnök, Budapest székesfőváros főpolgármestere utján értesíté az Országos Szövetség elnökét, hogy:

„Ő császári és apostoli királyi Felsége, az „Országos Magyar Dalosegylet"-nek elnöksége részéről a legmagasabb születésnap alkalmából táviratilag kifejezett hódolatteljes szerencsekivánatot, legmagasabb köszönetének nyilvánítása mellett, legkegyelmesebben tudomásul venni méltóztatott.")

Ezután dr. Bárczy István, az Országos Szövetség elnöke, a Kecskemét város képviseletében megjelent előkelőségeket következőleg üdvözölte:

„A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének és az ország minden részéből ide sereglett magyar dalosoknak nevében, örömmel üdvözöljük körünkben Kecskemét törvényhatósági város tekintetes tanácsát és nagyrabecsült képviselőit.

Kecskemét városának hazafias közönsége ritka áldozatkészséggel bizonyította be a magyar dalügy iránt való nemes érdeklődését, s amidőn ezért ez alkalommal is hálás köszönetet mondunk, egyszersmind biztosíthatjuk Nagyságotokat, hogy a magyar dalosok mindig hálával és szeretettel fognak visszagondolni Kecskemétre, amelynek képviseletében fogadják Nagyságotok ujólag a legőszintébb, legmelegebb üdvözletünket."

A nagy éljenzéssel kisért üdvözlésre — a gyöngélkedő Kada Elek helyett — *Bagi László* helyettes-polgármester, Kecskemét város közönsége nevében talpra esett szép beszédben, a szeretet és szivesség legmelegebb megnyilatkozásával üdvözölte a város vendégeit, háláját fejezve ki, hogy a Dalosegyesületek Országos Szövetsége Kecskemét városát választotta ki a dalünnep szinhelyéül. Ennek a hálának és a magyar dalügy iránt viseltető igaz lelkesedésnek állandó emlékeül — úgymond — Kecskemét város törvényhatósága alapító tagul lép be a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségébe. *(Zajos taps és nagy éljenzés.)* Majd felolvasta *Gulner Gyula,* Pestvármegye és Kecskemét törvényhatósági város főispánjának, s a kultuszminiszter megbízott képviselőjének táviratát, aki mély sajnálatát fejezte ki, hogy betegsége miatt nem vehet részt a dalünnepen, amelynek a legszebb sikert kivánja.

A helyettes-polgármesternek köztetszéssel fogadott szavai után egy megható szép jelenetnek volt tanuja a közgyülés.

Abból az alkalomból ugyanis, hogy *Siposs Antal* kir. tanácsos, az Országos Szövetség igazgató-választmányi tagja mostanában ünnepelte 50 eves művészi jubileumát: az Országos Szövetség elhatározta, hogy a nagy művészt, mint a magyar dalnak egyik legkitünőbb és legrégibb apostolát, a régi dalosokat megillető legnagyobb kitüntetéssel: az aranyéremmel fogja a díszközgyülésen feldísziteni.

Gróf Zichy Géza díszelnök, a következő szép beszédet intézte az ősz Mesterhez:

„Nagyságos királyi tanácsos ur!
Igen tisztelt barátom!

Őszinte öröm fogja el szivemet, hogy éppen nekem jutott a szerencse, Önt, 50 éves művészi jubileuma alkalmával, az Országos Dalosszövetség nevében üdvözölhetni.

Kevés művész tekinthet vissza félszázados működésére annyi megnyugvással, lelki örömmel és büszkeséggel, mint Ön, tisztelt és szeretett barátunk.

Mint virtuoz, zeneszerző és zenepedagogus szolgálta és szolgálja ma is, ernyedetlen kitartással, ki nem alvó lelkesedéssel és növekedő sikerrel hazai zeneművészetünket.

Mily nemes, mily sikeres, mily áldott élet!

Siposs ról, az ifju zongoravirtuozról, egy Liszt Ferencz azt irta: „Ha ernyedetlen szorgalma nem lankad: csakhamar a legelső zongorajátszók között fog helyet foglalni.“

És Ön nemcsak hogy e helyet elfoglalta, de nem egy tanítványát hirnévhez segítette.

Mennyi munka, mennyi szorgalom és mennyi szerencse!

Igen, Siposs Antal szerencsés ember, mert lelkének szelid derüje minden ellenségét lefegyverezte és nemesen érző szive egy ellenségre száz barátot szerzett.

S most, midőn az Országos Dalosszövetség nevében az aranyérmet mellére tüzöm, kérem a Mindenhatót, hogy teljes egészség, boldogság és munkakedv közepette, még néhány évtizeden át lengesse a tavaszi szellő fehér fürteinek béke lobogóját, minden becsületes magyar ember örömére!

Éljen Siposs Antal!“

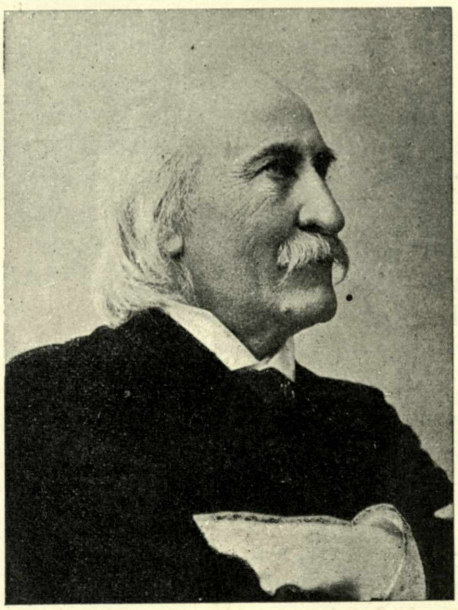

SIPOSS ANTAL,
kir. tanácsos, m. zeneakadémiai igazgató-tulajdonos, a mdosz. igazg. választm. tagja

A közgyülés ezerszeresen visszhangozta az éljeneket, amig a díszelnök mellére tüzte az aranyérmet az ősz Mesternek, aki könnyekig meghatva rebegett köszönetet a fényes ovácziéért.

Az ünnepies jelenet lebilincselő hatását még fokozta *Hock János,* Kecskemét város országgyülési képviselője, aki az ő gyujtóhatásu ékesszólásával, a jubileált művészhez ezeket az üdvözlő szavakat intézte:

„Nekem jutott a szerencse, — ugymond — hogy Kecskemét város nevében üdvözöljem azt a magyar dalszerzőt, aki ötvenéves hosszu müködésében mindig magyar volt. Az az aranyérem, amelyet most Siposs Antal mellére tüztek, csak gyenge, gyarló elismerés az emberi hódolat részéről. De, tisztelt közgyülés, nagyobb jutalmat ember nem adhat embertársának, mint azt a lelkiismereti öntudatot, szivének azt a meleg elismerését, melyet ez éremmel külsőleg is nyilvánítani méltóztattak. Siposs Antal volt az, aki az elnyomatás korszakában, midőn a nemzeti érzés és hazafias gondolat bilincsekbe verve türte egy felsőbb hatalom rablánczait, mikor az eltapodott magyarnak magát kisirni sem volt szabad, ez az ember azon az uton gyujtotta fel a hazafiság lángját, mely egyedül volt alkalmas akkor kifejezésre hozni az emberi sziv elfojtott érzelmeit. Az 50-es évek ujjáébresztése a költők és a művészek munkája volt. Mi magyarok tisztelettel tartozunk egy oly uttörő művészi munkának, amely szárnya alatt nevelt fel egy egész nemzedéket. Ő volt egyike azoknak, aki magasratörő eszméivel lelkesített fel nemzedékeket, aki 1859-től kezdve városról-városra járt és beoltotta a szivekbe a művészet szent tüzét. Ezért hálával tartozunk neki és e város, mely megbecsülni tudja a művészi alkotások minden nemét, tisztelettel emeli meg ezen ezüstös hajfürtök előtt az elismerésnek zászlaját. Az Isten éltesse!“

Ujra felzúgott az éljenzés és tapsorkán, s a meghatottságában már szólni sem tudó agg művész, szemeiben az öröm és elfogultság könnyeivel, szivére szorított kezekkel, néma hajlongásokkal köszönte meg az őt ért nagyszerü kitüntetést és igazán megható ünneplést.

E közben a szavazatszedő bizottság elkészült a biráló-bizottság tagjaira beadott

szavazatok összeszámlálásával, s az elnök kihirdette az eredményt, hogy — amennyiben a versenyrend értelmében: az elnök s az országos karnagy és társkarnagy hivataluknál fogva tagjai a versenybiráló-bizottságnak, ehhez képest — *dr. Bárczy István* elnök, *Bellovics Imre* országos karnagy és *Sztojanovics Jenő* országos társkarnagyon kivül, legtöbb szavazatot nyertek és *zsüri tagokul megválasztattak:* Szent-Gály Gyula (Kecskemét) 77 szavazattal, Göndöcs István 76 szavazattal, dr. Kacsoh Pongrácz (Kecskemét) 73 szavazattal, Kremán Sámuel (Kecskemét) 72 szavazattal, Gobbi Alajos 62 szavazattal, Kossovits József 61 szavazattal. Póttagokul: dr. Maczki Valér (Eger) 47 szavazattal, Dötsch Károly 45 szavazattal. A megválasztott zsüri tagok közül Gobbi Alajos és Szent-Gály Gyula lemondtak e tisztségükről, s a megválasztott két póttag rendes zsüri tagul hivatott be.

Az idő előhaladottsága folytán (minthogy már 9 óra is jóval elmult) Sztojanovics Jenőnek: „A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének uj alapokra való fektetése" czimen tartani szándékolt előadása a tárgysorozatról levétetett.

Ezzel a díszelnök az ünnepi közgyülést augusztus 18-ikának délelőtti 10 órájára elhalasztván, a közgyülés — az elnököket hosszasan megéljenezve — véget ért, s a mindvégig érdeklődéssel kitartó nagy közönség szétoszlott, azzal a — számosak által hangosan is kifejezett — összbenyomással, hogy a magyar dalosoknak soha és sehol nem volt még eddig ennél lelkesebb és emelkedettebb hangulatu, magasabb szinvonalu ünnepi közgyülése.

Ismerkedési estély.

Az ünnepi közgyülés után (sőt részben már előbb is) a jóformán éhes és szomjas dalosok megszállották a város összes vendéglőit.

Van ugyan Kecskemétnek több, fővárosi szinvonalon álló vendéglője, de a vendégeknek oly óriási tömegét egyik sem lett volna képes együttesen befogadni. Azért a rendezőség — igen helyesen — több csoportba osztotta a dalosokat, s minden dalárdával már előzetesen közölve volt hogy melyik vendéglőben fog étkezni.

Az ismerkedési estély a Beretvás-, Royal- és Otthon-szállodákban s Kneffel Lajos vendéglőjében tartatott, ahol mindenütt — igen praktikusan — a vendéglők előtti térségen felállított sátrakban és a szabadban terítettek.

Az ismerkedési estélyen a város közönsége is igen nagy számmal részt vett.

Gróf Zichy Géza díszelnök, — dr. Bárczy István elnök, Burdács Rezső alelnök, Göndöcs István titkár és többek kiséretében — sorra látogatta az ismerkedési helyeket, ahol mindenütt lelkes éljenzéssel fogadták őket.

Mindenütt lelkes, pompás jó hangulat és zajos jó kedv uralgott, — a szebbnél-szebb nóták egymást váltották, — vígan ment az ismerkedés, barátkozás, s az egész város visszhangzott a daltól, zenétől, csaknem a hajnali órákig.

MÁSODIK NAP.

(Augusztus 16.)

A délelőtti kötött versenyek.

Hétfőn, a versenyek első napján, reggel 7 órakor már gyülekeztek a dalosok, a városháza előtti Kossuth-téren, ahonnan zászlóik alatt kivonultak a dalcsarnokba, hol reggel 8 órakor az összkarok első próbája volt.

A vasuti pályaudvartól nem messze, a Rákóczi-út végén emelkedett a Kecskemét város által 16.000 korona költséggel épitett, 75 méter hosszú, 50 méter széles hatalmas dalcsarnok, 4000 ülő- és több mint 1000 állóhelylyel, — a podiuma pedig akkora volt, hogy 1500 dalos kényelmesen elférhetett rajta.

Az óriási dalcsarnok — amely méreteire nézve minden eddigi dalcsarnok nagyságát felülmulta — zászlókkal és tölgyfalevelekből font koszorúkkal volt igen ízlésesen feldíszítve; — környéke pedig különböző elárusító-bódékkal volt tele, ahol hüsítőket, gyümölcsöt, a város nevezetességeit feltüntető képes levelezőlapokat és egyéb apróságokat lehetett vásárolni.

Tiz órakor már zsufolásig megtelt a dal-

A KÖTÖTT VERSENYKAROK SZERZŐI.

LÁNYI ERNŐ

AZ „ELMENT AZ ÉN RÓZSÁM . . .“ SZERZŐJE.

RÉVFY GÉZA

A „RÁKÓCZI DAL“ SZERZŐJE

JANDL BÉLA

A „FOHÁSZ“ SZERZŐJE

csarnok a legelőkelőbb közönséggel. Ott voltak — a zsüri tagjain s a fővárosi napilapok kiküldött tudósítóin kivül — az Országos Szövetség elnöksége, élén gróf Zichy Géza díszelnökkel és dr. Bárczy István elnökkel, a városnak országgyülési képviselői: a pátriárkális alaku Szappanos István és Hock János, Kada Elek polgármesterrel élén a városi tisztviselői kar, s Kecskemétnek és környékének egész intelligenciája.

Az ezrekre menő díszes nagy közönség feszült érdeklődéssel várta a versenyek megkezdését, s egész tapsvihar tört ki, amikor az első versenyző dalárda a podiumon megjelent.

Szokás szerint: úgy a kötött-, valamint a szabadon választott karok versenyénél, mind a három csoportban, a versenyző dalárdák egyik fele része délelőtt, másik fele része pedig délután énekelt.

A kötött karok versenyét — amint azt a versenyrend előirja — a harmadik csoport kezdte meg.

Versenykara volt: *Lányi Ernőnek „Elment az én rózsám"* czimü pályadijat nyert népdal egyvelegje.

Minthogy a zsürinek alább egész terjedelmében olvasható jegyzőkönyve, a versenyző dalegyesületek előadásairól a leghivatottabb birálatokat tartalmazza: azért e helyt nem is bocsátkozunk külön-külön minden egyes dalosegyesület előadásának érdemleges birálgatásába, hanem csakis az összbenyomások s az egyes kiválóbb mozzanatok felemlitésére szorítkozunk.

A verseny, az ünnepi közgyülésen megejtett sorshuzás szerint, a következő sorrendben folyt le:

1. *Ózdi gyártelepi dalárda,* 28 taggal, karnagy: *Hanuszik Antal;*

2. *Diósgyőri vasgyár „Jó szerencse" dal- és önképzőköre,* 28 taggal, karnagy: *Becht József;*

3. *Mezőkövesdi kath. egyházi énekkar,* 32 taggal, karnagy: *Gaál István,* — az egyszerü földmivelőkből álló s igazi népszinműi festői öltözetben (árvalányhajas kalap, pitykés lajbli, csipkés ujju borjuszáju ing, erősen kikékített száz ránczos gatya, ránczos száru csizmával) fellépő dalosok közfeltünést és rendkivüli nagy érdeklődést keltettek s valóságos kedvenczei voltak a közönségnek;

4. az *Egri Polgári Dalkör,* 29 taggal, karnagy: *Grónay Andor;*

5. a *Máramarosszigeti Polgári Dalkör,* 28 taggal, karnagy: *Meress László.*

A harmadik csoportbeli versenyző dalárdák közül a délelőtti kötött versenyen a legtöbb tapsot kapta s a közönségnek a legjobban tetszett az Egri Polgári Dalkör és az Ózdi Gyártelepi Dalárda, habár a többi dalegyesület is mind jól megállotta a helyét és sok tapsban részesült.

Lányi Ernőnek nagy rutinnal megirt, igazi magyaros ritmusu, helyenkint szelid polifoniával átszőtt pályadijnyertes versenyműve hangulatos, melodikus, kedves darabnak bizonyult, amely — mint e kitünő szerzőnek legtöbb szerzeménye — a dalárdáknak bizonyára kedvelt műsordarabja lesz. A harmadik csoport versenyének bevégeztével a népszerü szerzőt zajosan megtapsolták.

A második csoport kötött versenykara volt: *Révfy Géza* temesvári zenetanárnak Szabolcska Mihály szövegére irt *„Rákóczi dal"* czimü pályadijnyertes szerzeménye.

A második csoportban versenyeztek délelőtt:

1. a *Czeglédi Ipartestületi Dalkör,* 22 taggal, karnagy: *Keller Sándor;*

2. a *Budapesti „Danubius"* daloskör, 32 taggal, karnagy: *Stark Henrik;*

3. a *Budapesti Asztalossegédek Dalárdája,* 25 taggal, karnagy: *Keller Sándor;*

4. a *Czeglédi Városi Dalárda,* 28 taggal, karnagy: *Mihó Ernő;*

5. a *Székesfehérvári Délivasuti Dalegyesület,* 30 taggal, karnagy *dr. Kneifel Ferencz;*

6. a *Máramarosszigeti Dalkör,* 32 taggal, karnagy: *Irsa Béla;*

7. az *Ujpesti Dalkör,* 28 taggal, karnagy: *Erkel Sándor;*

8. a *Zombori Iparos Dalárda,* 28 taggal, karnagy: *Szántó Károly;*

9. a *Makói Dalárda,* 32 taggal, karnagy: *Kovács István.*

A második csoportbeli dalárdák délelőtti kötött versenyén a Budapesti „Danubius" és a Máramarosszigeti Dalkör előadását tapsolta leginkább a közönség, de azt lehet

mondani, hogy — talán egy-kettő kivételével — mindenik dalárda nagy tetszés mellett énekelt.

Része volt ebben a versenydarabnak is, amennyiben Révfy Gézának „Rákóczi dal" szerzeménye, a minden magyarnak kedves és tetszetős Kurucz-nóták motivumainak szerencsés belevegyitésével, magasan szárnyaló, megkapó szép részleteivel s általában művészi konczepcziójával, igen hálás és hatásos darab volt s a szerző, ezért a szép művéért valóban megérdemelte a tapsokat.

Az első csoportnak kötött versenykara volt: *Jandl Bélának* Kompolthy Gusztáv szövegére irt *„Fohász"* czimü pályadijnyertes szerzeménye.

Az első csoport délelőtti kötött versenyén sorra került:

1. a *Kassai Zenekedvelők Dalegyesülete,* 32 taggal, karnagy: *Simkó Gusztáv;*

2. a *Debreczeni „Egyetértés" Önképző-, Dal- és Zeneegylet,* 32 taggal, karnagy: *Mácsay Sándor;*

3. a *Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalegylete,* 32 taggal, karnagy *Szebenyi József;*

4. a *Budapesti „Törekvés" Dal- és Zeneegylet,* 32 taggal, karnagy: *Müller Károly;*

5. az *Ungvári Dalárda,* 31 taggal, karnagy: *Baksay János;*

6. a *Temesvári Magyar Dalárda,* 32 taggal, karnagy: *Gokler Antal.*

Az első csoportbeli dalárdák mindenikének előadása valóban magas szinvonalon állt és mindenik temérdek tapsot kapott, de a hat közül mégis a Kassai Zenekedvelők Dalegyesülete, a Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalegylete és a Debreczeni „Egyetértés" tetszett leginkább.

Jandl Bélának „Fohásza" zeneileg kitünően kidolgozott, szines és hatásos dinamikai árnyalásokkal bővelkedő szép mű, amelylyel a jeles tehetségü fiatal szerző oly nagy sikert aratott, hogy a közönség zajos tapsai mellett, a legelső szaktekintélyek elhalmozták szerencsekivánataikkal.

A délelőtt folyamán 20 dalárda végzett a kötött versenynyel, de a közönség érdeklődése legkevésbé sem csökkent, mert nem hogy fárasztó lett volna, sőt valóban élvezetes volt: a felfogás és kidolgozásbeli érdekes változatokban ujra meg ujra hallani a mindinkább ismerősebbé váló kötött verseny darabokat, amelyeknek szépségei ez által még inkább érvényesültek.

A délutáni kötött versenyek.

Délután 5 órakor kezdődött a kötött karokkal való versenyek folytatása.

A diszes közönség — csak úgy, mint délelőtt — délután is szinültig megtölté az óriási dalcsarnokot s szivesen türte a rekkenő hőséget, mert ennek kényelmetlenségeiért bőséges kárpótlást nyert a szép előadások által nyujtott műélvezetben.

A kötött karokkal való délutáni versenyek során felléptek a harmadik csoportban:

1. a *Salgótarjáni Aczélgyári Olvasóegylet Dalköre,* 30 taggal, karnagy: *Ursutz József;*

2. az *Alberti-Irsai Daloskör,* 27 taggal, karnagy: *Szvák János;*

3. a *Siklósi Polgári Dalkör,* 29 taggal, karnagy: *Took Gyula;*

4. a *Zilahi Dalkör,* 26 taggal, karnagy: *Szabó Sándor;*

5. az *Ujvidéki Polgári Dalkör,* 24 taggal, karnagy: *Léh Jakab;*

6. a *Budapesti „Visszhang" Férfi Dalegylet,* 26 taggal, karnagy: *Keller Sándor.*

Ezek közül legjobban tetszett a Salgótarjáni Aczélgyári- és a Siklósi Dalkör, habár a többiek is mind szép sikert arattak.

A második csoportban versenyeztek:

1. a *Nagykárolyi Dalegylet,* 28 taggal, karnagy: *Vitek Károly;*

2. a *Nagyszalontai Városi Dalárda,* 28 taggal, karnagy: *Türkössy Antal;*

3. a *Kolozsvári MÁV. „Összhang" Dalegylet,* 32 taggal, karnagy: *Zsigmond Ferencz;*

4. az *Óbudai Dalkoszoru,* 32 taggal, karnagy: *Zöld Károly;*

5. a *Debreczeni Munkás Dalegylet,* 26 taggal, karnagy: *Elefánty Sándor;*

6. a *Kispesti Dalárda,* 28 taggal, karnagy: *Ujj József;*

7. a *Kolozsvári Iparos Dalárda,* 20 taggal, karnagy: *Kárpáti Emil;*

8. az *Aradi MÁV. Dalegylet,* 32 taggal, karnagy: *Szablóczky János;*

9. a *Veszprémi Dalegyesület,* 26 taggal, karnagy: *Gaál Sándor;*

10. a *MÁV. Budapesti Gépgyárának*

„Aczélhang" Munkás Dalegyesülete, 32 taggal, karnagy: *Müller Károly;*

11. a *Rákosligeti Dal- és Zenekör,* 29 taggal, karnagy: *Kaszás Gyula.*

A délután versenyzett második csoportbeli dalárdák közül a Budapesti „Aczélhang", az Óbudai Dalkoszoru és a Veszprémi Dalegyesület előadása kapta a legtöbb tapsot.

Természetesen a legnagyobb volt az érdeklődés az első csoport iránt, amely délután a következő sorrendben versenyzett:

1. a *Budapesti Polgári Dalkör,* 32 taggal, karnagy: *Jandl Béla,* a pályadijat nyert versenykar szerzője;

2. a *Győri Waggongyári „Egyetértés" Dal- és Társaskör,* 32 taggal, karnagy: *Franek Gábor;*

3. az *Erzsébetfalvai Polgári Dalkör,* 32 taggal, karnagy: *Ujj József;*

4. a *Budapesti MÁV. „Visszhang" Dalkör,* 32 taggal, karnagy: *Stark Henrik;*

5. a *Budapesti MÁV. „Testvériség" Dal- és Zeneegylet,* 32 taggal, karnagy: *Hackl N. Lajos;*

6. végül a *Szabadkai Dalegyesület,* 32 taggal, karnagy: *Lányi Ernő.*

Az első csoportbeli dalárdák délutáni versenyén rendkivüli meleg ovációkban részesült a Budapesti Polgári Dalkör, amely a pályadijnyertes versenykar szerzőjének: Jandl Bélának dirigálása mellett, a meglehetős nehéz versenykarnak a legapróbb részletekig művészileg kidolgozott gyönyörü előadásával, a műnek minden szépségét teljesen eredményre emelte; s tüntető lelkesedéssel ünnepelte a közönség a Szabadkai Dalegyesületet is, amely Lányi Ernő vezénylete mellett igazi finom, diskrét és minden tekintetben kitünő előadást nyujtott. Ez a valóban elsőrangu dalárda már külső megjelenésével is kellemes feltünést keltett, amennyiben minden tagja frakkban, teljes estélyi öltözékben jelent meg a pódiumon.

Feltünést keltett szép hanganyagával és nemes előadásával a Budapesti Testvériség és a Budapesti MÁV. Visszhang dalköre is.

A kötött versenyek befejeztével már kialakult az az egyetemes vélemény, hogy valamennyi versenyző dalosegyesület nemcsak kedvvel és ambicióval, de mindannyian teljes készültséggel és alapos tudással jöttek a dalünnepre. S még az aránylag gyengébb dalárdák is szép és élvezhető, a már régibb és fejlettebb dalosegyesületek pedig valóban oly művészi előadásokat produkáltak, amelyek mindmegannyi örvendetes és el nem tagadható bizonyitékai voltak a magyar dalművészet ujabb nagy haladásának.

Általános volt az a nézet, hogy a zsüri megint nagyon nehéz feladat előtt áll, mert oly sok volt a kitünő eredménynyel versenyző dalárda, hogy csakis a minden mozzanatot magasabb szempontból megitélni képes szaktekintélyek lehettek képesek a sok kitünő versenyző dalosegyesület között különbséget tenni, mig a versenyeken résztvett nagy közönség csak gyönyörködött és hálásan tapsolt azért a ritka műélvezetért, amelyben a versenyek alatt része volt.

A szerenádok.

A kötött versenyek végeztével, a dalosok kijelölt tanyáikon társasvacsorára gyültek, amelyen a város közönsége is mindenütt nagyszámmal résztvett; s aztán esti 9 óra tájban megindultak a lámpionos menetek s minden dalárda szerenáddal kedveskedett annak a hölgynek, aki a bevonuláskor a zászlóját megkoszoruzta.

Tündéri látvány volt, amikor a gyönyörü nyári éjszakán, lépten-nyomon egy-egy sokszinü lámpionokkal felszerelt dalos csapat hosszu sorokban elhaladt. Az egymással találkozó dalosok élénken megéljenezték egymást, amihez az óriási tömegekben sétáló közönség is ugyancsak hozzájárult.

Aztán az éjjeli csöndben, a város minden részében felhangzott a gyönyörü dalok egész áradata, ami ujabb ritka élvezetet nyujtott az utczát ezrével betöltő sétáló közönségnek. A kedves megtiszteltetésért a legtöbb helyen vendégül invitálták be a dalosokat s a vendégszeretet minden elképzelhető szivességével elhalmozva, a kitünő kecskeméti borok mellett, késő éjjelig elkvaterkáztak a dalosok s közbe-közbe megint egy-egy jóizü dalt fujtak el; egy szóval a lehető legkellemesebben töltötték el ezt az estét is, úgy, hogy bizony a városban ezen a napon is vajmi kevés háznál feküdtek le éjfél előtt, sőt — az igazat megvallva — olyan is akadt akárhány, aki egyáltalán le se feküdt.

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK KARNAGYAI.

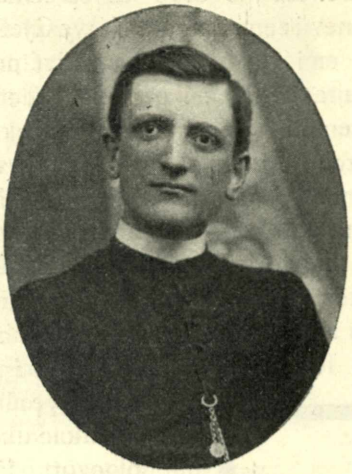

BAKSAY JÁNOS
(Ungvári dalárda)

ERKEL SÁNDOR
(Ujpesti dalkör)

ELEFÁNTY SÁNDOR
(Debreczeni munkásdalegylet)

GAÁL ISTVÁN
(Mezökövesdi kat. egyházi énekkar)

GOKLER ANTAL
(Temesvári magyar dalárda)

FRANEK GÁBOR
(Győri waggon- és gépgyári Egyetértés dalkör)

HANUSZIK ANTAL
(Ózdi gyári dalárda)

JÁMBOR ZSIGMOND
(Székesfehérvári polgári dalkör)

KELLER SÁNDOR
(Bpesi asztalossegédek, Bpesti „Visszhang" és Czeglédi ipartestületi dalárda)

HARMADIK NAP.

— Augusztus 17. —

Káldy Gyula síremlékének felavatása.

A dalünnep harmadik napját, a kegyelet lerovásával kezdték meg a dalosok.

Reggel fél 8 órakor a városháza előtti Kossuth-téren összegyülekezve, nagyszámu közönség kiséretében, zászlóik alatt kivonultak a budai-uti református temetőbe, *Káldy Gyulának,* a magyar dal- és zeneművészet egyik örökemlékü apostolának, a régi magyar zeneúttörők kutatójának, a kuruczdalok összegyüjtőjének, a m. kir. Operaházi egykori igazgatónak sírjához.

Káldy Gyulát annak idején Budapesten, a kerepesi uti temetőben temették el, de hamvait a család mult évben Kecskemétre hozatta s a Budai-uton levő református temetőben helyezte el örök nyugalomra és a sír fölé díszes emléket állított.

Ezt az emléket avatta fel a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége, nagyszerü ünnepélyességgel.

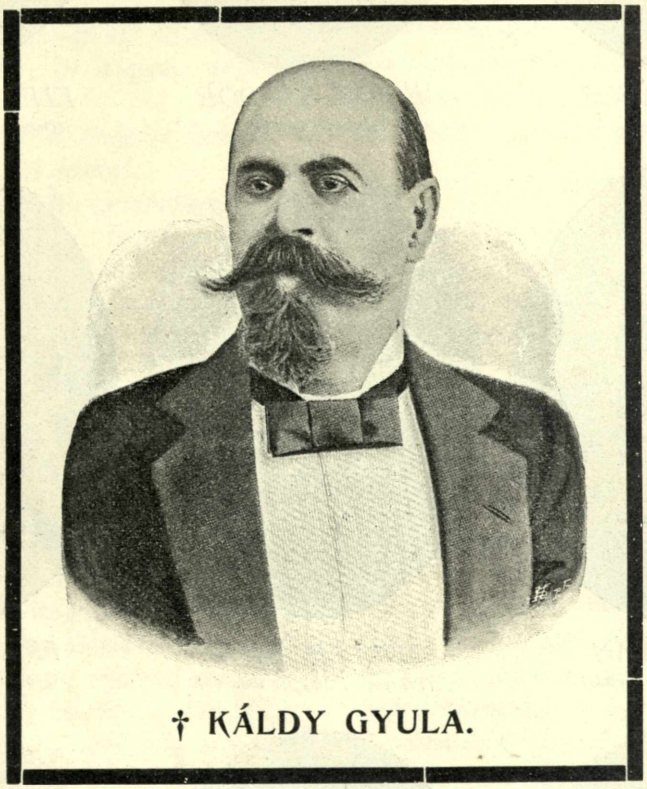

† KÁLDY GYULA.

A felavató ünnepséget a Kecskeméti Dalárda nyitotta meg. Kremán Sámuel karnagy vezényletével elénekelte *dr. Kacsoh Pongrácz* kecskeméti főreáliskolai igazgatónak, a kitünő zeneszerzőnek „*Káldy emlékezete*“ czimü, ez alkalomra irt férfikarát. A finoman megharmónizált gyönyörü karének igen nagy hatást keltett.

Ezután *Siposs Antal* kir. tanácsos, a vasárnapi díszközgyülésen megjubilált félszázados kitünő művész,az Országos Szövetség igazgató-választmányi tagja a következő lelkes emlékbeszédet tartotta:

„A kegyeletes közbizalom nekem juttatta a szerencsét, e szép ünnep alkalmából nagynevü zeneköltőnk: Káldy Gyula sírjánál, az emlékezés és hála szövétnekét meggyujtani. Legyen ez egyszerü sír egy megszentelt oltár, amelyen mi, az egész nemzet nevében róvjuk le kegyeletünk őszinte adóját, azon nagy férfiu emléke iránt, aki egész életében egyetlen ideálért: a magyar zene létjogosultságának fejlesztéséért küzdött.

Ember és művész: ez volt Káldy Gyula. Nagyratörő lelke nem hagyta nyugodni, — éjjelt nappallá téve, szakadatlanul dolgozott, fáradott, munkálkodott, egy emberöltőt áldozott reá, hogy a feledés mélységes tengeréből a fölszinre hozza a régi magyar zeneköltészet legdrágább, legékesebb gyöngyeit: a kuruczdalokat. Buvár volt a szó szoros értelmében, aki a mármár a feledésbe menő ereklyéket, a nemzet imáit, ősi dalait, nemzete számára összegyüjtötte, megmentette s nemzetének visszaadta.

Sajnos, az élet vele szemben is mostoha volt, — titáni munkájáért csak nélkülözés és küzdelem jutott neki osztályrészül.

Amilyen roppant veszteség érte az ő halálával a magyarságot és a művészetet, olyan nagy megindultsággal áldjuk emlékét mindnyájan, legkivált azok, akik őt életében ismertük s az ő odaadó szeretetét viszonozhattuk. Jóságos, nemeslelkü özvegye és egész családja ismételten tanui lehetnek annak, hogy akit őt úgy elhalmoztak gyöngédségükkel, az valóban méltó

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK KARNAGYAI.

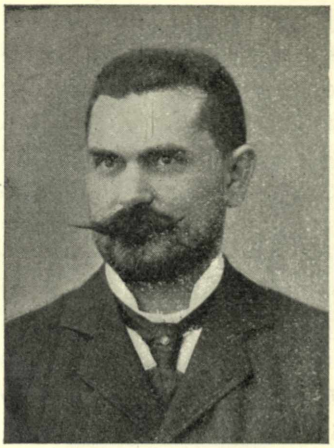

BECHT JÓZSEF
(Diósgyöri Jószerencse dalkör)

GRÓNAY ANDOR
(Egri polgári dalkör)

GAÁL SÁNDOR
(Veszprémi dalegyesület)

MÁCSAY SÁNDOR
(Debreczeni Egyetértés dal- és zeneegylet)

STARCK HENRIK
(Budapesti Danubius és a máv. Visszhang daloskör)

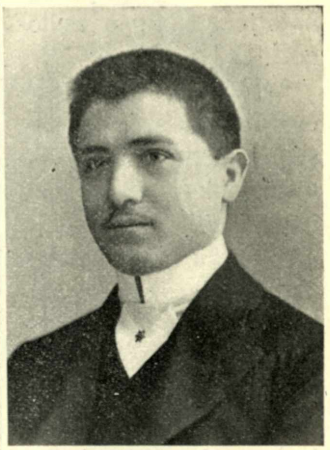

KASZÁS GYULA
(Rákosligeti dal- és zeneegylet)

KOVATS ISTVAN
(Makói dalárda)

SZEBENYI JÓZSEF
(Diósgyöri vasgyári t. dal.)

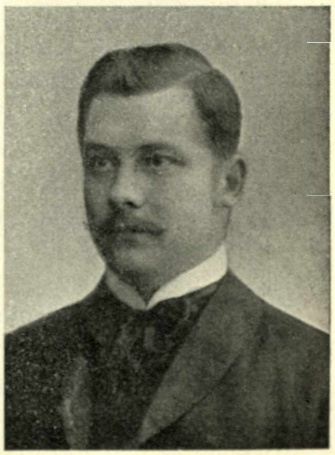

MIHÓ ERNŐ
(Czeglédi városi dalárda)

volt minden szeretetre. Káldy Gyulánk ritka nemes, kiváló ember is volt, nemcsak kiváló zenész. Áldassék emléke, míg magyar földön magyar él!"

Miközben az illusztris szónok az Országos Szövetség pompás babérkoszoruját a a síremléken elhelyezte, a Kecskeméti Polgári Dalkör Káldynak „Rákóczi-kesergő„ és „Rákóczi imája" czimü gyönyörü férfikarát adta elő, Szent-Gály Gyula átiratában és vezénylete mellett.

Az ének után a távolból felhangzott a tárogató, amelyen *Domján Árpád* alsódabasi jegyző néhány kurucznótát fujt el, oly mesterileg, hogy a panaszosan kesergő édes-bús melódiák hallatára minden szemben a mély meghatottság könnye csillogott.

† MIHÓ LÁSZLÓ.

Ezután a kegyeletnek egy másik szép ünnepsége következett, amidőn a dalosok — az ünneplő nagyközönséggel együtt átvonultak *Mihó Lászlónak*, a Kecskeméti Dalárda évtizedeken át volt hírneves karnagyának ugyanabban a temetőben levő síremlékéhez, melyet a Kecskeméti Dalárda emeltetett, felejthetetlen kedves elhunyt karnagyuk iránti hálájuk, tiszteletük és kegyeletük jeléül.

Itt a Kecskeméti Dalárda bevezetésül eléneklte Oláh Károlynak „Lelkünk borítja néma fájdalom" czimü férfikarát, s a nagy hatással előadott szép gyászdal eléneklése után, *Burdács Rezső* kir. járásbiró, a Kecskeméti Dalárda elnöke és az Országos Szövetség vidéki alelnöke, a következő szép beszédet mondta el:

Mélyen tisztelt közönség!

A magyar dalosok ezrei országos ünnepre gyültek össze, hogy egyrészt oltárt emeljenek Kecskemét város lakossága szivében az igaz hazafiságnak, tiszta honszerelemnek, s ott mutassanak be áldozatot, a legszebbet, a legeszményibbet, szivből jövőt, szivhez szólót: *magyar dalt* s dalban imádságot a magyarok Istenének; másrészt, hogy bizonyságot tegyenek arról, hogy a nemzeti kultura e fegyverének varázsával, erejével, miként lehet és kell szolgálni önzetlenül a hazát.

Ez a czélja a magyar dalosok országos ünnepének.

Most azonban országos ünnepünk e keretekben nem fér meg, hanem abból kilép és kegyeletes szivvel zarándokoltunk el ama sírokhoz, melyekben — hitem szerint — nem a halál, hanem az élet angyala lakik; melyekben az ott nyugvók csak alusznak, beszédes, dalos ajkaik csak pihennek, s drága jó szivük melegsége nem hül ki soha.

Épen azért — mélyen tisztelt közönség — úgy érzem, hogy ünneplésünk nem gyászünnepély és e helyen el kell némulni a hangos fájdalomnak, a zokogásnak.

Annak a sírja fölött kell zokogni, aki hiába élt. Aki eltöltötte az életét anélkül, hogy a hazának — édes jó szülőanyjának — lerótta volna mindazt, amivel neki tartozott.

De ama férfiu sírja fölött nincs helye a siralomnak, a bánatnak, aki az élet nagy ösvényén végig haladva, hazája, nemzete, városa iránt tartozó kötelességét hiven és becsülettel lerótta.

E sír fölött sem zokogunk.

A magyar dalossereg nem gyászban jelenik meg, hanem lélekemelő ünnepet ül itt, — s amikor megemlékezik egy nagy ember érdemeiről: hálát ad a magyarok Istenének, hogy e sírban alvót adta nékünk.

A Kecskeméti Dalárda 50 éves történetéből 25 évet *Mihó László* maga irt meg, nem tollal, hanem kemény munkával, vas szorgalommal, szivós kitartással, páratlan lelkesedéssel, meleg szeretettel.

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK KARNAGYAI.

Dr. KNEIFEL FERENCZ
(Székesfehérvári déli vasuti dalkör)

MERESS LÁSZLÓ
(M.-szigeti polgári dalkör)

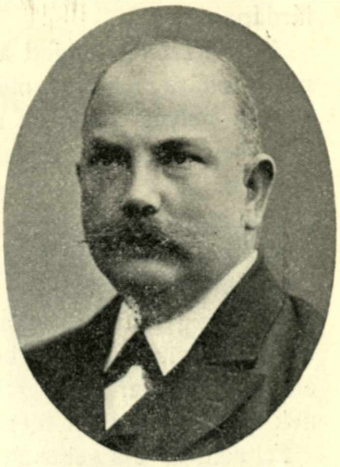

LÉH JAKAB
(Ujvidéki polg. magyar dalkör)

SIMKÓ GUSZTÁV
(Kassai zenekedvelők dalegylete)

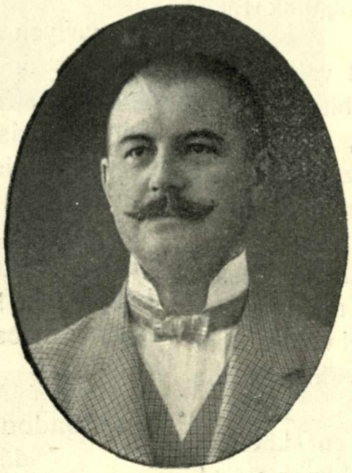

SZABLÓCZKY JÁNOS
(Aradi máv. dalegylet)

SZABÓ SÁNDOR
(Zilahi dalkör)

TOÓK GYULA
(Siklósi polgári dalkör)

TÜRKÖSSY ANTAL
(Nagyszalontai városi dalárda)

ZSIGMOND FERENCZ
(Kolozsvári „Összhang“

Mihó László negyedszázadon keresztül volt a lelke, bálványa a Kecskeméti Dalárdának.

Az ő kezében lengett a zászló, melyet ma utóljára hajtunk meg előtte, hogy azután helyet adjon az uj félszázad törekvéseit magában egyesítő uj szimbolumnak.

Tele a nemzetet erősítő és egyesítő magyar dal varázsába s a magyar dalos ügy jobb, szebb jövőjébe vetett törhetetlen boldog hittel, lankadatlan munkakedvvel, nem csüggedő buzgósággal tört előre, a magyar nemzet közművelődésének gyéren taposott mezején.

Fel sem véve a sebeket, melyeket rajta, az utjában felburjánzó tövisek ejtettek, tört előre, egy nagy, egy szent czél felé: a magyar nemzet dalkulturájának tökéletessége, teljessége felé.

Negyedszázadon keresztül volt szerető és szeretett vezérünk, aki hitet plántált szivünkbe, ha csüggedtünk, — támogatott, ha lankadtunk, — s szeretetet, lelkesedést öntött belénk, ha lelkünk lángja kialvóban volt.

Miskolcz, Pécs, Budapest, Arad, Kassa, Temesvár és Szombathely: mind a Mihó László dicsőségének színterei voltak, ahol nevének becsületet, egyesületünknek hírt és dicsőséget szerzett.

A Kecskeméti Dalárda szent kötelességet teljesített akkor, amikor a Mihó László hervadhatatlan érdemei elismeréseül, hálája és kegyelete jeléül, sírja fölé emléket emelt.

Nem hiuság és hivalkodás vezetett minket kegyeletes munkánkban, mert — amint nem hivalkodásból emeljük egymás után, Isten dicsőségére, vallásos érzésünk fejlesztésére, hitünk erősítésére a templomokat, hogy ott megjelenve, közelebb legyünk Istenhez: úgy itt sem a hivalkodás állíttatta ez emléket.

A Kecskeméti Dalárda meg akarta jelölni a helyet, ahol Mihó László nyugszik, hogy valahányszor ide jönnek, erre mennek: tudják, érezzék, hogy szent e hely, — mert a nemzeti közművelődésnek egyik legkiválóbb, leglelkesebb harczosa pihen itt; — hogy akik itt járnak, akiket utjuk itt visz el: templomszerü tisztelettel és áhítattal álljanak meg, mert a magyar dalkultura kiváló művelője nyugszik itt.

A Kecskeméti Dalárda és a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége nevében felavatom ez emléket, s átadom szeretett családjának.

Mihó László! Nemcsak a te dalosegyesületed tagjai, hanem az ország dalosai, lengő zászlókkal jöttek el hozzád.

Ide hozott minket az irántad érzett tisztelet, kegyelet és hála.

Zászlóinkat meghajtjuk előtted, — virággal ékesítjük sírodat, — s szeretetünk soha meg nem szünő forró érzetével rebegjük:

Legyen emléked áldott!

A mélyen átérezve elmondott szép beszéd után a szónok gyönyörü babérkoszorut tett a díszes síremlékre, — a dalárdák meghajtották zászlóikat, s a Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalköre egy szép gyászdalt énekelt.

A dalosok és a közönség mélyen megindulva távoztak a temetőből, ahol a magyar dalügy két lelkes bajnokának emlékét, a magyar dalosok oly lélekemelő módon ünnepelték.

A szabadon választott karokkal való délelőtti versenyek.

Mire a dalosok a temetőből kiértek a dalcsarnokba, addigra az már megint zsufolva volt közönséggel.

Most még jóval többen voltak, mint a hétfői kötött karok versenyein, mert nemcsak a város, hanem az egész környék intelligens közönsége eljött, jól tudva azt, hogy a szabadon választott karral való versenyben mindenik dalosegyesület azt a darabot énekli, amelyet legjobban tud, legjobban szeret, s amelylyel a legnagyobb hatást reméli elérhetni; — s annyi sok válogatott, szebbnél-szebb magyar dalszerzeménynek egymás után való előadásában gyönyörködhetni: még változatosabb, ritka műélvezettel kinálkozott a dalszerető nagy közönségnek.

A hallgatóság között ez alkalommal is ott

A VERSENYZŐ DALOSEGYESÜLETEK KARNAGYAI.

URSUTZ JÓZSEF
(Salgótarjáni acélgyári dalkör)

SZVÁK JÁNOS
(Albertiirsai dalkör)

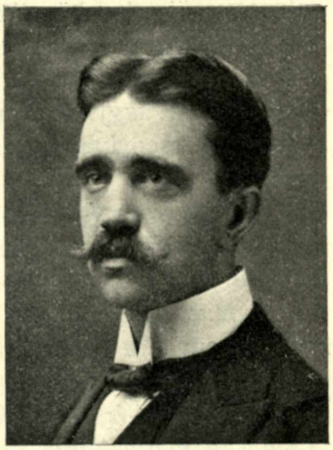

UJJ JÓZSEF
(Erzsébetfalvai polgári dalkör)

ZÖLD KÁROLY
(Óbudai dalkoszoru)

VITEK KÁROLY
(Nagykárolyi dalegylet)

voltak — gr. Zichy Géza, dr. Bárczy István, Hock János és Szappanos István országgyülési képviselők s az Országos Szövetség vezérfiaival egyetemben — Kecskemét városának és messze vidékének összes előkelőségei.

A verseny most is a sorshuzás által megállapított sorrendben történt, s a versenyző dalosegyesületek a következő szabadon választott karokat énekelték:

A harmadik csoportban:

1. az *Ózdi Vasgyári Munkásolvasóegyleti Dalárda* versenykara: „Dalcsokor", Lányi Ernőtől;

2. *Máramarosszigeti Polgári Dalkör* versenykara: „Csillagos az éjjel nagyon", Hoppe Rezsőtől;

3. a *Budapesti MÁV. „Visszhang" Dalkör* versenykara: „Elvennélek", Erkel Ferenctől;

4. az *Alberti-Irsai Dalkör* versenykara: „Este van már", Lányi Ernőtől;

5. a *Salgótarjáni Aczélgyári Olvasóegyleti Dalkör* versenykara: „Fehér az én rózsám háza", Lányi Ernőtől.

Ezek közül a közönségnek az ózdi- és a salgótarjáni dalkör előadása tetszett legjobban.

A második csoportban:

1. a *Kolozsvári MÁV. „Összhang" Dalegylet* versenykara: „A magyar nóta", Sztojanovics Jenőtől;

2. a *Kispesti Dalárda* versenykara: „Dal a dalról", Lányi Ernőtől;

3. a *Kolozsvári Iparos Dalárda* versenykara: „Ébresztő", Szabados Bélától;

4. a *Makói Dalárda* versenykara: „Isten hozzád", Rieger Györgytől;

5. *Máramarosszigeti Dalkör,* versenykara: „Daloljatok", Hoppe Rezsőtől;

6. a *Nagykárolyi Dalegyesület*: „Sír a nóta, magyar nóta", Révfy Gézától;

7. a *MÁV Budapesti gépgyárának „Aczélhang" Munkás Dalegyesülete* versenykara: „Boros vándor", Lányi Ernőtől;

8. a *Zombori Iparos Dalárda* versenykara: „A magyar nóta", Sztojanovics Jenőtől;

9. a *Budapesti Asztalossegédek Dalárdája* versenykara: „Szent hamvak", Gaál Ferenctől;

10. a *Budapesti „Danubius" Dalkör* versenykara: „Daloljatok", Hoppe Rezsőtől;

11. a *Székesfehérvári Délivasuti Dalegyesület* versenykara: „Ne bántsd a magyart", Aggházy Károlytól.

Ezek közül — ámbár mindenik dalárda előadása nagy tetszést aratott, különösen mégis a Budapesti Danubius, a Budapesti Aczélhang és a Máramarosszigeti Dalkör kapta a legtöbb tapsot.

Az első csoportban:

1. *Debreczeni „Egyetértés" Önképző Dal- és Zeneegylet* versenykara: „A magyarok istene", Hubay Jenőtől;

2. a *Budapesti MÁV „Testvériség" Dal- és Zeneegylet* versenykara: „Dalszentháromság", Lányi Ernőtől;

3. a *Budapesti MÁV „Visszhang" Dalkör* versenykara: „Ébresztő", Bergmann Ágostontól;

4. a *Diósgyőri Aczélgyári tisztviselők Dalegylete* versenykara: „Szabadság", Lányi Ernőtől;

5. a *Győri Waggongyári „Egyetértés" Dalkör* versenykara: „A magyar nóta", Sztojanovics Jenőtől;

6. az *Erzsébetfalvai Polgári Dalkör* versenykara: „Liszt Ferenczhez" Huber Károlytól.

Az első csoportbeli dalárdák szabadon választott versenyében a közönség kivétel nélkül mindeniket nagyon megtapsolta, s különösen a Diósgyőri Aczélgyári tisztviselők Dalkörét és a Budapesti Testvériség Dalegyletet tüntette ki tetszésével.

De bátran el lehet mondani, hogy a szabadon választott karok délelőtti versenye általában oly jól sikerült, s mindenik dalárda oly meglepő szép előadást nyujtott, hogy igazán öröm volt hallgatni azt a sok gyönyörü darabot, azt a sok élvezetes előadást, amely a legszigorúbb műbírálatot is bátran kiállotta.

A szabadon választott karokkal való délutáni versenyek.

Délután $^1/_2$3 órakor volt az összkarok mindkét főpróbája. 5 órakor pedig a versenyző dalosegyesületek második felerészének a szabadon választott karokkal való további versenye.

A rekkenő hőség daczára is csak úgy özönlött a dalcsarnokba a közönség, amely nemhogy nem fogyott, sőt minden hangversenynél mintha mindinkább szaporodott volna. Annyi bizonyos, hogy soha sehol oly óriási nagy számmal nem látogatta a közönség a versenyeket, s a dalosok sem kaptak soha sehol annyi tapsot és éljenzést, mint Kecskeméten.

A délutáni versenyzésnek és az előadott szabadon választott karoknak ez volt a sorrendje:

A harmadik csoportban:

1. a *Zilahi Dalkör* versenykara: „Mi volt nekem a szerelem?", Fortuner Elektől;

2. a *Siklósi Polgári Dalkör* versenykara: „Sűrű erdő, sötét erdő", Hoppe Rezsőtől;

3. a *Mezőkövesdi Kath. Egyházi Énekkar* versenykara: „Kopogtatnak", Lányi Ernőtől;

4. a *Diósgyőri Vasgyári „Jó Szerencse" Önképző- és Dalegylet* versenykara: „Ünnepi dal", Lányi Ernőtől;

5. az *Egri Polgári Dalkör* versenykara: „Fehér az én rózsám háza", Lányi Ernőtől;

6. az *Ujvidéki Magyar Polgári Dalkör* versenykara: „Boros vándor", Lányi Ernőtől.

Ezek közül az Egri és a Siklósi Polgári Dalkörök, meg a Mezőkövesdi derék földmivelő dalosok tetszettek leginkább.

A második csoportban:

1. az *Ujpesti Dalkör* versenykara: „Kertem alatt", Lányi Ernőtől;

2. a *Székesfehérvári Polgári Dalkör* versenykara: „Mi volt nekem a szerelem?", Fortuner Elektől;

3. a *Debreczeni Munkás Dalegylet* versenykara: „Honfidal", Huber Károlytól;

4. a *Czeglédi Ipartestületi Dalkör* versenykara: „Szabadságdal", Huber Károlytól;

5. a *Veszprémi Dalegyesület* versenykara: „Honfidal", Huber Károlytól;

6. az *Óbudai Dalkoszoru* versenykara: „A magyar nóta", Zöld Károlytól;

7. az *Aradi MÁV Dalegylet* versenykara: „Sűrü erdő", Hoppe Rezsőtől;

8. a *Nagyszalontai Városi Dalárda* versenykara: „Őszi dal", Lányi Ernőtől;

9. a *Rákosligeti Dal- és Zenekör* versenykara: „Elvennélek én", Erkel Ferencztől;

10. a *Czeglédi Városi Dalárda* versenykara: „Mi volt nekem a szerelem?", Fortuner Elektől.

Ezek közül a legnagyobb hatást keltette és a legtöbb tapsot kapta a Czeglédi Városi Dalárda, az Ujpesti Dalkör, a Veszprémi Dalegyesület és az Óbudai Dalkokoszoru.

Tiz percznyi szünet következett ezután, amely a tikkasztó hőségben nagyon jól esett ugyan, de azért a közönség mégis alig várta, hogy véget érjen, mert mindenki jól tudta, hogy még csak ezután következnek az igazi „slágerek".

Nőttön-nőtt az izgatott várakozás és felcsigázott érdeklődés az első csoport versenyei iránt, amely ebben a sorreneben folyt le:

1. a *Kassai Zenekedvelők Dalegylete* versenykara: „A szabadsághoz" Lányi Ernőtől;

2. a *Budapesti „Törekvés" Dal- és Zeneegylet* versenykara: — éppen mint az előbbinek — „A szabadsághoz" Lányi Ernőtől;

3. a *Szabadkai Dalegyesület* versenykara: „Egy gondolat bánt", Lányi Ernőtől. — A kitünő szerzőnek erről a legujabb és még eddig ismeretlen szerzeményéről már előre az a hir kerengett, hogy ennek szépsége és hatása minden eddigi művét felül mulja; — s valóban már az első akkordok elbüvölték az egész hallgatóságot és a hatás folyvást erősbödött, mert Lányinak ezt a szerzeményét csakugyan a költői invencziő csodálatos szépsége jellemzi. Petőfi költeményének egész tartalma oly híven és bámulatos színfestéssel van e műben megzenésítve, hogy helyenkint egészen extázisba hozta a közönséget, különösen ott, ahol a a Marseillaise motivumai vannak egy pár ütemben a műbe beleszőve. Növelte az előadás misztikus hatását még az is, hogy a villanyvilágitás egyszerre csak felmondta a szolgálatot, s egy pár perczig az egész dalcsarnok sötétben maradt, — de a szabadkaiak fegyelmezett gárdáját ez egy pillanatig sem hozta zavarba, s a közönség lélekzetét visszatartva hallgatta a helyenkint viharos erővel, majd leheletszerü finomsággal előadott igazán remek szép darabot,

amelynek végeztével orkánszerü taps és éljenzés zúgott, tombolt perczeken át, s az egész közönség valósággal tüntetésszerüleg ünnepelte a gyönyörü előadást és a legnépszerübb magyar dalszerzőt, akinek közkedveltségét a legjobban jellemzi az, hogy a szabadon választott karokkal való versenyzésben, 45 dalárda közül 18 a Lányi szerzeményeivel versenyzett;

4. az *Ungvári Dalárda* versenykara: „Honfidal", Gaál Ferencztől;

5. a *Temesvári Magyar Dalárda* versenykara: „Dal a dalról", Pogatschnigg Guidótól;

6. végül a *Budapesti Polgári Dalkör* énekelte el versenykarát Lányi Ernőnek „Zengjen a dal" czimü szerzeményét, s amikor ez a gyönyörü szép előadás is véget ért: ismét elementáris erővel tört ki a tapsvihar és a lelkesült közönség még távozóban is folyvást éljenzett, tapsolt, ujrázott, mintha nem tudott volna megválni a dalcsarnoktól, ahol két napon át, annyi művészeti élvezetben volt része.

De nemcsak a dalkedvelő nagy közönség, hanem maguk a dalosok is — a legkitünőbb dal- és zeneművészeti szakférfiakkal együtt — mindnyájan azt hangoztatták, hogy a kecskeméti országos dalosversenyen résztvett dalosegyesületek, alig egy-két gyöngébb, fiatalabb dalárda kivételével, általában ritka szép eredményt produkáltak, s az előadások, ugy a helyes felfogás, művészi kidolgozás és hibátlan intonáczió, valamint a rythmus, szövegkiejtés, szinezés és összhangzat tekintetében hazai dalművészetünk igen nagy előhaladásáról tettek tanuságot.

Annál nehezebb feladat hárult a zsürire, hogy ennyi jeles erő között a legjobbakat felismerje és igazságosan osztályozza.

A díszhangverseny.

A dalünnep harmadik napjának fényes befejezése volt az esti 9 órakor kezdődött díszhangverseny.

Az óriási dalcsarnokot szorongásig megtöltötte az estélyi öltözékben megjelent előkelő közönség, melynek soraiban igen sokan voltak Halasról, Félegyházáról, sőt még messzebb helyekről jött vendégek is.

Bevezetésül a szegedi honvéd zenekar, Fichtner Sándor karnagy vezénylete alatt, a Mignon opera nyitányát játszotta, s azután *Ifj. Csuka Béla* — egy alig 16 éves fiatal gordonka-művész — zenekari kisérettel Volkmann: „Gordonka-versenyét" adta elő, s nagy tehetségre valló bámulatos technikájával rendkivül nagy tetszést keltett.

Wenczell Béla, a m. kir. operaház tagja, a honvéd-zenekar kisérete mellett, Mozart: „Varázsfuvola" czimü operájából énekelt egy gyönyörü áriát, s ritka szép bassus hangjával, művészi tökéletességü előadásával temérdek tapsot érdemelt ki.

A *Kecskeméti Dalárda*, Kremán Sámuel karnagy vezénylete mellett, Lányi Ernőnek: „Dal a dalról" czimü szerzeményét énekelte tűzzel, hévvel, hatalmas erővel, tökéletes összhanggal, igen nagy tetszés mellett. A közönség tüntető szeretettel, hosszasan tapsolta a kiváló dalárdát, amely otthonában versenyen kivül állott ugyan, de ezzel a pompás szereplésével is bebizonyította, hogy az ország legelső dalárdáinak egyike.

Dr. Kasics Otmárné, Durigó Ilona énekművésznő, férjének zongorakisérete mellett, Saint-Säens: „Sámson és Delila" operájából énekelt egy áriát, s nagy terjedelmü gyönyörü hajlékony hangját, bensőségteljes szép előadását perczekig tartó tapsviharral jutalmazta a közönség.

A régi hírneves *Miskolczi Daláregylet*, Beregszászy Károly karnagy vezénylete mellett, Lányi Ernő: „Hősök sirja" czimü szerzeményének nagy hatást keltő, művészileg való előadásával gyarapította babérjait.

Az erre következett 15 percznyi szünet után, a honvédzenekar, *gróf Zichy Géza*: „*Nemo*" operája harmadik felvonásának előjátékát adta elő, s a midőn a remek darabnak fönséges szépségeitől elbüvölt közönség szünni nem akaró tapssal és éljenzéssel tüntetett a szerző mellett: az ünnepelt szerző fellépett a pódiumra, s az ő dirigálása mellett még hatásosabban érvényesültek művének összes szépségei, a hálás közönség pedig ujra perczekig tapsolta a nagy nevü zeneszerzőt és remek szép szerzeményét.

Ez után még egyszer alkalma nyilt a közönségnek, a már előzőleg szerepelt mű-

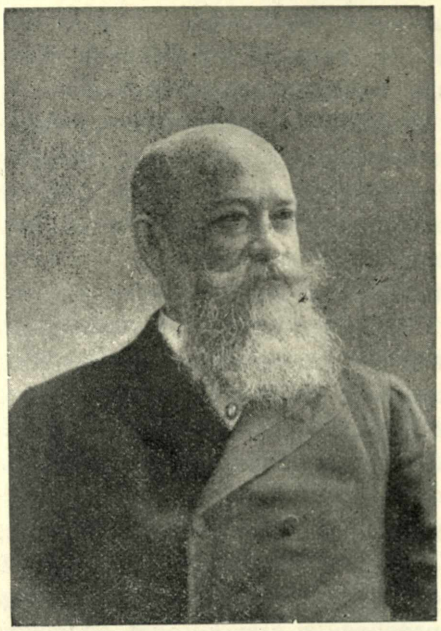

BELLOVITS IMRE
ORSZÁGOS KARNAGY.

SZENT-GÁLY GYULA
AZ „ÜDVÖZLŐKAR" SZERZŐJE.

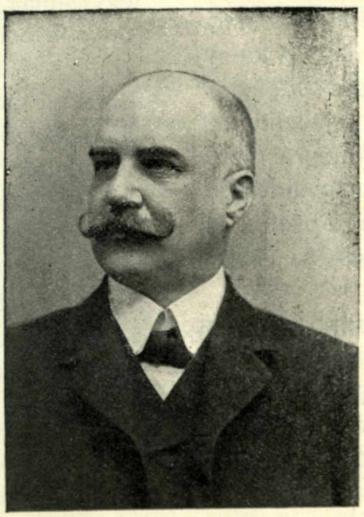

SZTOJANOVITS JENŐ
ORSZÁGOS TÁRSKARNAGY.

vészeknek ritka műélvezetet nyujtó előadásaiban gyönyörködni, amennyiben *ifj. Csuka Béla* gordonka-művész testvér hugának: *Csuka Etelkának* — ennek a még csak 12 éves, de már is bevégzett tökéletességü kis művésznőnek — zongora kisérete mellett, Popper: „Nocturne" és Tarantelle" czímü szerzeményeit adta elő, bámulatra ragadó bravourral; *Wenczell Béla* zenekari kiséret mellett énekelte Halévinek „Zsidónő" czímü operájából a Cavatinét s a zajos tapsokra megszerezte még egy pár gyönyörü kurucz nótával; majd az aranyérmes „*Lugosi Dal- és Zeneegylet*" férfikara, dr. Willer József karnagy vezénylete mellett, Szent-Gály Gyulának: „A hazáról" czímü szerzeményét adta elő, azzal a bámulatos tökéletességgel, amely ennek a méltán nagy hírü dalosegyesületnek minden egyes felléptét jellemzi; *dr. Kasics Otmárné Durigó Ilona,* Aggházi: „Este van már", dr. Kasics: „Madárdal", Tarnay: „Ősz utólja" és Kálmán: „Tüzet rak a német tábor" szerzeményeinek tüneményes szépségü eléneklésével ragadta el ujólag a közönséget; végül pedig *a Lugosi Dal- és Zeneegylet, a Miskolczi Daláregylet, a Kecskeméti Dalárda, és a Kecskeméti Polgári Dalkör,* zenekari kisérettel, Sztojanovics Jenő országos társkarnagy vezénylete mellett, gróf Zichy Géza: „Nemo" operájából a „Hej! Rákóczi fejedelmünk" czímü férfikart adták elő, oly megrázó erővel és lebilincselő hatással, hogy a közönség a lelkesedéstől tombolva tapsolta, éljenezte, ujrázta a szerzőt és az összes kitünő szereplőket.

Csaknem éjfél volt már, mikorra véget ért a diszhangverseny, amely valóban minden tekintetben oly fényes és nagyszerü volt, hogy Kecskemét városa és a hangverseny összes közreműködői egyaránt büszkék lehetnek reá.

NEGYEDIK NAP.

Augusztus 18.

A Kecskeméti Városi Dalárda jubileumi és zászlószentelési ünnepélye.

A Kecskeméti Országos Dalünnep minden egyes részletében fényesen sikerült első három napjának méltó befejezése és igazi koronája volt az ünnepség negyedik és utolsó napja, amikor a király Ő Felsége születésnapja alkalmából tartott hálaadó istenitiszteletek után, a Kecskeméti Városi Dalárda, fennállásának 50 éves jubileumát és uj zászlójának felavatását ünnepelte, oly lélekemelő nagyszerűséggel, hogy eddig még egyetlen dalosegyesületi zászlót sem avattak fel az országban, ehhez hasonló fényes keretek között.

Ferenczy Ida, csillagkeresztes hölgy, dicső emlékü Erzsébet királynénk volt magyar felolvasónője, kecskeméti születésü lévén: a Kecskeméti Dalárda őtet kérte fel, hogy a zászlóanya tisztét elvállalni kegyeskedjék.

A kitünő honleány, aki szülővárosának minden közügye iránt szeretettel érdeklődik, személyesen nem jelenhetvén meg: huga, Kada Elekné Ferenczy Auguszta úrnő ő nagysága által képviseltette magát az ünnepélyen, s ezer koronát adományozott a Kecskeméti Dalárdának, az elnökhöz intézett következő levél kiséretében:

Igen tisztelt Elnök úr!

Midőn szülővárosom régi hirneves dalegyesülete, a „Kecskeméti Dalárda", most ünnepli fennállásának ötvenedik évfordulóját és eme nevezetes — a magyar dalművészet fejlődésének történelmével összefüggő — ünnepély alkalmából rólam, a távolban élőről is szivesen megemlékeztek s örömüknek részesévé tettek, kedves kötelességemnek ismerem városunk eme közművelődési egyesületét nemes czéljainak elérésében azzal támogatni, hogy az idecsatolt ezer koronát a Dalárda rendelkezésére bocsátom.

Szives üdvözlettel és igaz tisztelettel

Ferenczy Ida.

A r. katholikus nagy templomban reggel 8 órakor volt az ünnepélyes nagy mise, melyen az egész városi tanács, az összes állami hivatalok főnökei és az Országos Dalosszövetség vezérférfiai diszmagyarban voltak jelen. Mise alatt a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet éneklésében gyönyörködött az ájtatoskodó közönség, — a református templomban ugyanakkor tartott isteni-

tiszteleten pedig, a Miskolczi Daláregylet és a Temesvári Magyar Dalárda adott elő kitünő készültséggel egyházi énekeket.

A templomi istenitiszteletek után, az összes dalárdák — kibontott zászlók alatt — a városháza előtti téren, a zászlókat megkoszorúzott hölgyek és az előkelőségek pedig a városháza oszlopcsarnokában gyűltek össze, ahol a Kecskeméti Városi Dalárda elénekelte — a régi zászlója alatt utoljára — a jeligéjét, s ezen ünnepélyes, megható jelenet után, a rendkivül szép menet elindult a dalcsarnokba.

Legelől a lovasrendőrség, azután Papp György városi főkapitány díszfogata, ezt követte a Kecskeméti Dalárda, utána a város díszfogatán Ferenczy Ida zászlóanya helyettese: Kada Elek polgármesterné s balján Burdács Rezső, a Kecskeméti Dalárda elnöke, majd a koszorús hölgyek hosszu kocsisora következett, azután jött gróf Zichy Géza és dr. Bárczy István díszfogata, Burdács Rezsőné és Gobbi Alajosné úrasszonyok Göndöcs István titkárral, az Országos Szövetség vezetősége és a városi tanács fogatai, ezek után haladt a Kecskeméti Polgári Dalkör és végül a dalosegyesületek beláthatatlan hosszu sora.

Tengernyi nép bámulta, éljenezte a csodálatos szép látványosságot, amint az óriási fényes menet a Rákóczi-utczán végig vonult; az eleje már régesrégen a dalcsarnokban volt, amikor a dalosok, a városháza előtti téren, még csak sorakozni kezdhettek az induláshoz.

A dalcsarnok erre az alkalomra pompásan fel volt diszítve. A pódiumon a város legelőkelőbb hölgyei és vezérférfiai foglaltak helyet. Ott volt: a zászlóanya képviseletében Kada Elekné, gróf Zichy Géza, dr. Bárczy István, Hock János és Szappanos István országgyűlési képviselők, Issekutz Aurél krassószörénymegyei alispán, Kada Elek polgármester és az egész városi tanács, Siposs Antal, Gobbi Alajos és Lekly Gyula kir. tanácsosok, az Országos Szövetség elnöksége és igazgató-választmányi tagjai s a tagegyesületek képviselői.

Az ünnepély bevezetéseül az összes dalosok — közel két ezren — elénekelték a Hymnuszt, melyet az egész közönség — mély megilletődéssel — állva hallgatott végig.

Ez után dr. *Bárczy István*, a következő ünnepi beszédet mondta el:

Tisztelt Diszközgyülés!

Mélyen Tisztelt Ünneplő Közönség!

A mai összejövetelünk tulajdonképen a tegnapelőtt megnyilt diszközgyülésünk folytatása, egyszersmind pedig úgy annak, mint az itt lefolyó dalosünnepségnek egyik legkedvesebb pontja. Legkedvesebb pontja azért, mert egy oly dalosegyesületnek a zászlóját fogjuk most felavatni, amely dalosegyesület ennek a közönségnek a kebelében jött létre ezelőtt 50 évvel. A Kecskeméti Dalárda alapító tagjai már félszázaddal ezelőtt átérezték, egy egészséges ösztön által vezéreltetve, a magyar dalnak azt a nagy erejét és nagy hivatását, amely most már országszerte közismertté kezd válni.

A Kecskeméti Dalárda a nemzeti elnyomatás korszakában alakult meg. Hogy mit jelentett akkor a magyar dal, azt bővebben csak azért nem fejtegetem, mert tegnapelőtt, egy a nemzeti érzéstől és művészeti lelkesedéstől áthatott, oly kiváló férfi ajkairól hallottuk, mint gróf Zichy Géza *(Lelkes éljenzés)*, amelynél szebben, találóbban ezt elmondani nemcsak én, de azt hiszem senki sem tudná.

Átérezték annak rendkívüli jelentőségét, hogy a nemzeti elnyomatás korszakában a nemzeti dal művelése nekik életfontosságu feladat és ennek ily nemes formában való fejlesztése mit jelent éppen Magyarországon, ahol a lelkeknek a magasabb ideálokban való egyesítése a legnagyobb érdeke az országnak. A nemzeti elnyomatás korszaka után feléledt a Kecskeméti Dalárda és vele a dalosügy elnyomatásának korszaka, amikor az ország legnagyobb része nem is akart tudomást venni a dalosokról.

Lassu, hosszu küzdelem után jutottunk el a magyar dalosok ügyének mai fejlettségéhez, melyet a most lezajlott dalosünnepek megpecsételtek. Hálával

tartozunk ezért azoknak a dalosegyesületeknek, köztük a Kecskeméti Dalárdának, kik idejekorán felismerték a magyar dal nemzeti fontosságát. Ünnepelni jöttünk ezt a dalárdát, melynek minden sikere egyszersmind minden dalosegyesület sikere. Büszkék vagyunk a Kecskeméti Dalárdára, amely dalárda dicső példakép arra, hogy miképpen kell a magyar nemzeti eszmét, a magyar dalosügyet buzgón, híven, törhetetlen lelkesedéssel szolgálni. Amikor ezt a zászlót a Dalárda elnökének átnyujtom, igaz szivből óhajtom és hiszem, hogy ez a dalárda a következő időben mégegyszer annyi díjat fog nemzetünknek az országnak, a magyar dalnak és Kecskemétnek szerezni. *(Zajos éljenzés.)*

KADA ELEKNÉ,
a zászlóanya helyettese.

Az elnök eme szép beszédének lelkesítő hatását még méltóbban emelte az a jelenet, midőn Kada Elekné — mint zászlóanya, — egy gyönyörü szalagot kötött az uj zászlóra e szavak kiséretében:

„Fennen hirdesse e zászló, a magyar művészet dicsőségét!

A zászlóanyának lelkesen megéljenzett szavai után, a nehéz fehérselyemből készült s magyar motivumu hímzéssel gazdagon diszített pompás uj zászlót, *Burdács Rezső*, a jubiláló dalárda elnöke, e szavak mellett vette át:

Tisztelt Közgyűlés!
Tisztelt Ünneplő Közönség!

A Kecskeméti Dalárda nevében igaz köszönetemnek és mély hálámnak adok kifejezést Őméltósága Ferenczy Ida csillagkeresztes hölgynek és az ő képviseletében Kada Elekné Ferenczy Auguszta úrnő Őnagyságának, aki a dalárda zászlóanyai tisztét elfogadni kegyeskedett.

Nem kisebb a mi hálánk és köszönetünk dr. Bárczy István, országos dalosszövetségi elnök úr iránt, aki eljött közénk, hogy résztvegyen ünnepélyünkön, melyet igazán fényessé és nagygyá tesz jelenlétével. Köszönetünket és lángoló hálánkat fejezzük ki, továbbá az itt megjelent dalosegyesületeknek, s a kecskeméti közönségnek, mely ily szép számmal vesz részt ezen az ünnepélyen. A Kecskeméti Dalárda nevében átveszem a zászlót azzal a fogadalmi kijelentéssel, hogy ezt a zászlót mindaddig, mig erőnk lesz, a Kecskeméti Dalárda jóhirnevére és Kecskemét dicsőségére lengetjük tovább. *(Zajos taps és éljenzés.)*

Erre a jubileáló dalárda, Kremán Sámuel karnagy vezénylete mellett, nagy hatással elénekelte Lányi Ernőnek ez alkalomra irt „Zászlódal"-át, melynek végeztével *Zseny József* alelnök, az Országos Szövetség díszes zászlószalagját kötötte fel, e szavak mellett:

„A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége nevében, azzal az óhajtással kötöm fel e szalagot, hogy a Kecskemét Dalárdát vezesse ujabb és ujabb diadalra!"

A Ganzgyári Dalkör is adott egy igen szép zászlószalagot, melyet *Benzsay Gida* titkár, e szavak kiséretében kötött fel:

„A Ganzgyári Dalkörnek ez az emlékzászlószalagja legyen a Kecskeméti Dalárdának az a fényes talizmánja, melynek birtokában még fokozottabb kitartással és dicsőséggel szolgálja a kitűzött czélt!"

Az Egri Dalkör díszes szalagját *dr. Maczki Valér* elnök kötötte fel, e szavakkal:

„Addig tartson dicsősége és életpályája, mig a babér el nem hervad!"

Az Egri Polgári Dalkör: „Szeretetünk jeléül" jelmondat mellett, egy ezüst babérágat adott át.

A Debreczeni Munkás Dalkör szalagot adott, e jelszavakkal:

„A hírös város híres dalegyletének."

Végül *Issekutz Aurél* alispán, a következő beszéd kiséretében adta át a Lugosi Dalárda ezüst babérkoszoruját:

Szeretett Dalostestvérek!

A Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet ezelőtt öt évvel ugyanilyen ünnepet ült. Egy lélekemelő jelenet hatása alatt állott az ünneplő közönség abban a pillanatban, amidőn dalostestvéri üdvözlet szólalt meg a Kecskeméti Dalárda ajkairól, oly lélekemelő jelenet, melynek emléke fenn maradt a mi szivünkben és összekötött bennünket a Kecskeméti Dalárda minden tagjával. Ezen a napon, kedves barátom, szeretett elnöktársam, amikor a te dalárdád ötvenéves fennállását ünnepli, melynek első évei a sötét elnyomatás korszakába esnek, üdvözöllek igaz szeretettel. Ebben a pillanatban együtt érez a mi lelkünk, amely ötvenhét évet küzdött át azon a talajon megszakítás nélkül, a hol a magyar dalnak igyekeztünk dicsőséget szerezni. Eljöttünk most, hogy a ti ötvenéves küzdelmeteknek áldozzunk. Mert ma kettős ima száll fel a dal szárnyain az égbe és én azt kivánom ennek a zászlónak, hogy lengése vigan hirdesse a magyar dal örök dicsőségét, a magyar haza örök nagyságát. Ámen!

Szünni nem akaró taps és éljenzés követte a meleg érzéssel elmondott lelkes beszédet, s azután kezdetét vette a zászlószegek beverése, eme jelszavak mellett:

Kada Elekné, a zászlóanya: „A művészet nevében — előre!"

Gróf Zichy Géza: „A Kecskeméti Dalárda mult, jelen és jövő dicsőségének hódolok."

Kada Elek polgármester (Darányi Ignácz földmívelésügyi miniszter és Gulner Gyula főispán nevében) e szavakkal:

„Darányi Ignácz Őnagyméltósága nevében kivánom, hogy e zászló azon zászlók közé sorakozzék, amelyek Magyarország dicsőségét hirdetik."

„A dal a léleknek megnyilatkozása."

S ugyancsak Kada Elek, a város közönsége nevében:

„Kecskemét neve van rajtad, buzgón hirdessed hírét!"

A többi szegeket jelmondat nélkül verték be.

Végül az összes dalosok — a közönséggel együttesen — elénekelték a Szózatot, s a több mint ötezer ember által lélekrázó erővel előadott ezzel a hazafi imádsággal ért véget a páratlan szép ünnepély.

Az összkarok előadása.

A napok óta folytonosan tartott rekkenő hőséget — mely a dalosoknak is, meg a közönségnek is ugyancsak próbára tette a türelmét és kitartását — szerdán délután egy jótékony záporeső enyhíté, amely kevés megszakítással vagy másfél órán át zuhogott. De azért a közönség a szakadó zápor daczára is csak úgy özönlött a dalcsarnokba, amely mégegyszer — utoljára — megtelt, úgy, hogy többen már alig fértek volna benne.

A dalünnep utolsó programmszáma: az összkarok előadása következett.

Látványnak is ritka szép és impozáns volt: közel kétezer dalost — szólamok szerinti csoportokban — oly óriási tömegben együtt látni, ezek hatalmas énekkarát együttesen hallani pedig valóban feledhetetlen, fönséges élvezet volt.

A hangversenyt a szegedi honvéd zenekar nyitotta meg, Liszt Ferencz: Rapszodiájával. Utána az Országos Dalos Szövetség jeligéjének eléneklése következett volna, ami azonban elmaradt.

Ekkor *Bellovits Imre* országos karnagy lépett az emelvényre, s az ő páratlan rátermettségü energikus vezénylete mellett, az összes dalosok — zenekari kisérettel

— elénekelték a Himnuszt, melyet az egész közönség állva hallgatott végig. A bámulatos szépségü hatalmas összkar megrázta a sziveket, magával ragadta a lelkeket, s a hallgató közönség végül olyan tapsorkánba és éljenzésbe tört ki, amely perczekig zúgott-zengett, mint a mennydörgés. Bellovits Imre országos karnagyunk ki is jelentette, hogy még eddig soha sem vezényelte oly eredménynyel a Himnuszt, mint ez alkalommal.

Ezután *Szent-Gály Gyula*, a kecskeméti zenede igazgatója, lépett a karmesteri dobogóra, s a honvédzenekar kisérete mellett, az általa szerzett „Üdvözlőkar"-t dirigálta. Az erőteljes, lelkesitő hatásu, zenei szépségekben gazdag szerzemény igen nagy tetszést aratott.

Sztojanovics Jenő, a kiváló tehetségü, temperamentumos országos társkarnagy, Thern Károly: Dalünnepen és Hoppe Rezső: Népdalegyveleg szerzeményét s a Fráter-Hoppe: „Száz szál gyertya" rendkivül népszerü dalát vezényelte, oly frappáns hatással, hogy — különösen a legutóbbival — egészen lázba ejté a közönséget.

Lányi Ernő: „Régi nóta, híres nóta" örökszép szerzeménye Bellovits Imre vezénylete mellett szintén sok megérdemelt tapsban részesült.

Utoljára ugyancsak Bellovits Imre dirigálásával — zenekari kiséret mellett — elénekelték a dalosok a Szózatot, melyet szintén állva hallgatott végig a közönség, s mikor a végső akkordok elhangzása után áhitatszerü felmagasztosultságából magához tért, ujra perczekig tombolt a taps és éljenriadalom.

Befejezésül *Fichtner Sándor*, a honvéd zenekar kiváló karnagya, saját összeállitásu kuruczdalait vezényelte, érzéssel és szép zenekari festéssel, s amidőn ez is elhangzott, akkor a közönség szünni nem akaró tapsviharral jutalmazta úgy a dalosokat, mint az őket vezényelt karnagyokat, akiknek mindenike egy-egy pompás babérkoszorút is kapott.

A legnemesebb műélvezet emelkedett hangulatával távozott a közönség az összkarok előadásáról, amelyről az volt az általános vélemény, hogy annál szebb, tökéletesebb, sikerültebb előadást, már kivánni sem lehet.

A biráló bizottság ítéletének kihirdetése és a versenydíjak kiosztása.

Az összkarok előadása után, a városháza dísztermébe sietett mindenki, hogy meghallja a zsüri ítéletét.

A gyönyörü nagyterem zsúfolásig megtelt, sőt az előcsarnokban is egymás hátán szorongtak, akik a terembe már egyáltalán be nem fértek, s megindultak a találgatások, itt-ott még fogadásokat is kötöttek, hogy melyik dalárda kapja a nagy aranyérmet és csoportonkint az első díjat.

Általában a Budapesti Polgári Dalkör és a Szabadkai Dalárda volt az első díjra leginkább favorizálva, habár ahhoz értők váltig erősítgették, hogy mindkettő gyönyörü szépen énekelt ugyan, de a Szabadkai Dalárda a kötött versenyben, a Budapesti Polgári Dalkör pedig a szabadon választott versenyben nem volt egészen tökéletes, s erre való tekintettel a laikusok nem is tudhatják meghatározni, hogy az összes versenyzők közül tényleg melyik érdemli meg az elsőséget.

Perczenkint fokozódott a lázas izgatottság, a túlzsufolt teremben már a hőség is tűrhetetlenné kezdett válni, úgy, hogy a közönség zúgott, zajongott, dobogott, tapsolt és állandóan „halljuk"-ozott, s csakis akkor csillapult le kissé, amidőn Göndöcs István titkár kijelenté, hogy a zsüri már a jegyzőkönyv végét irja, tehát pár perczig legyen a közönség még türelemmel.

Végre $^1/_2$8 órakor feltárult a mellékterem ajtaja s a zsüri tagjai kiséretében megjelent dr. Bárczy István és óriási éljenriadalom mellett elfoglalta az elnöki széket.

Egy pillanat alatt néma csend lőn a teremben, amidőn az elnök a folytatólagos díszközgyülést megnyitva, rövid beszédben összegezte a biráló bizottságnak itéletét, mely szerint a lefolyt országos dalosverseny általában igen magas művészi szinvonalon állt s különösen az első csoportbeli dalárdák oly kitünő összhangot, fegyelmezettséget, énekbeli tudást s művészi szép előadásokat produkáltak, hogy vala-

mennyit bátran oda lehetne állítani a külföld legjobb dalárdái mellé.

Különösen kitünt öt dalárda, amelyeknek mindegyike megérdemelné az első díjat. Csupán leheletszerü árnyalatokban lehet köztük némi megkülönböztetést tenni, de ez is oly csekély, hogy a zsüri a legnehezebb feladat előtt állott, midőn az öt dalárda között el kellett döntenie az elsőbbséget.

Mindent egybevetve és lelkiismeretesen mérlegelve, a zsüri mégis akként itélt, hogy a *Kassai Zenekedvelők Dalegylete kapja az első díjat: az Országos Szövetség nagy aranyérmét*, — a többi négy elsőrangu dalárda és pedig: a Budapesti Polgári Dalkör, a Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalköre, a Szabadkai Dalegyesület és a „Testvériség" Budapesti MÁV. Dal- és Zeneegylet minden sorrendbeli megkülönböztetés nélkül, a második díjat nyerte.

A zsüri itélete általános nagy meglepetést keltett. Mert bármily kitünően énekelt is a Kassai Zenekedvelők Dalegylete, de azért — az igazat megvallva — maguk a kassaiak se merték volna reményleni, hogy ők fogják a nagy aranyérmet megnyerni.

Ez a dalárda ugyanis — habár régi jeles dalosokból áll — jelen összetételében még csak egy éves, mert a kassai zenekedvelők egyletének régi dalárdája pár év előtt feloszlott; Fischer-Colbrie Ágost kassai püspök azonban tavaly uj életre keltette a dalegyletet, melynek tagjai mind az intelligens osztályhoz tartoznak, tanárok, ügyvédek, papok, hivatalnokok, akik tudással és magasabb müizléssel teszik értékesebbé a dalárda kitünő hanganyagát.

Bármily nagy és általános volt azonban a meglepetés a fölött, hogy a kassaiak viszik haza a nagy aranyérmet, mindamellett a dalosok nyugodtan, minden zúgolódás nélkül fogadták a zsüri döntését, mert mindenki meg volt győződve arról, hogy a zsürit kétségtelenül a legteljesebb jóhiszemüség és kizárólag csakis a szigoruan vett magasabb művészi szempontok irányították itéletének meghozatalában.

A zsüri jegyzőkönyve különben egész terjedelmében és szó szerint bemutatva a következő:

Jegyzőkönyv,

mely felvétetett a kecskeméti országos dalosverseny biráló bizottságának 1909 augusztus hó 18-án tartott teljes ülésén. Jelen vannak Bárczy István dr. Budapest székesfőváros polgármesterének elnöklete alatt: Bellovits Imre, Dötsch Károly, Göndöcs István, Kacsoh Pongrácz dr., Kossovits József, Kremán Sámuel, Maczki Valér dr. és Sztojanovits Jenő birálóbizottsági tagok. Jegyző Kacsoh Pongrácz dr.

A birálóbizottság mindenekelőtt megállapította, hogy a dalosverseny egyes számainak elbirálásánál pontosan az előzetes megállapítások értelmében szabályszerü birálati lapok felhasználásával járt el.

Ezen birálati lapok érdemjegyeinek és az összes figyelemreméltónak talált különleges észleletek beható és alapos elbirálása után egyhangulag megállapodott a bizottság abban, hogy azon dalosegyletek előadásait, melyeket egyenlő értékűnek talált, egyenlő érdemrenddel is jutalmazza és igy fenntartja magának a jogot, hogy bármelyik csoportban több egyenlő értékü és érdemü második, harmadik stb. dijat oszthasson ki. Ennélfogva a versenyrend idevonatkozó pontját úgy értelmezi, hogy a dalegyletek működését általánosságban csoportok szerint fogja biráló megjegyzésekkel kisérni.

Szem előtt tartva a bizottság a verseny eredményét, a következőleg állapítja meg:

Az I. csoportban versenyzett dalosegyletek nemcsak viszonylag állottak magas fokon, de abszolut mértékkel mérve is a művelt Európa hasonló irányu művészetével méltán felvehetik a versenyt.

Különösen öt olyan énekkar mutatkozott be, melyeknek művészete csak a legfinomabb előadásbeli árnyalatok alapos mérlegelése után volt osztályozható.

Ezek között minden tekintetben a legkiválóbb volt és művészetében a legelőkelőbbet produkálta a

Kassai Zenekedvelők Dalegylete. Ez, mint első dijat az országos szövetség *aranyérmét* kapja. Mellékdijul a dalegylet érdemes karmestere: *Simkó Gusztáv* jutalmul diszes aranyórát kap.

A következő négy dalárda, melyek csak alig állanak a nevezett mögött, olyannyira egyenlő mértékben váltak ki vezetés, előadási készség és hanganyag tekintetében, hogy a bizottság *mind a négyet második dijjal* jutalmazza. Ezek *betüszerinti sorrendben:*

A *Budapesti Polgári Dalkör;* nyeri a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által ajándékozott *aranyozott ezüst billikomot;* azonkivül a dalkör érdemes karnagyának, *Jandl Bélának* mint kiváló zeneszerzőnek Kacsoh Pongrácz dr. bizottsági tag vezénylő pálczát ajánlott fel.

A *Budapesti Testvériség Dalkör* zománczos *ezüst kulacsot* Kacsoh Pongrácz dr. ajándékából.

A *Diósgyőri Aczélgyári Tisztviselők Dalegylete* gróf Zichy Géza v. b. t. t. adományából diszes *ezüst serleget* és *arany és ezüst érmeket* nyer.

A *Szabadkai Dalegyesület* Kecskemét város adományát, nagy *lovas érczszobrot* nyer.

Az I. csoportban harmadsorban egyenlően jóknak találtattak, az előadás biztossága tekintetében egyaránt kitüntek és *harmadik dijat* nyernek a következő dalegyletek:

A *Debreczeni Egyetértés Dalegylet* nyeri a kecskeméti ev. ref. egyház *aranyozott ezüst serlegét.*

A *Temesvári Magyar Dalárda* nyeri a Törley-család *aranyozott ezüst serlegét.*

A *MÁV. Visszhang Dalkör* (Budapest) nyeri a Katona-család *ezüst vázáját.*

A *Törekvés Dalos Önképzőegylet* (Budapest) az id. Ábrányi Kornél emlékére alapított dijat, *diszes plakettet* nyer.

Negyedik dijat nyer a következő két dalosegyesület:

Az *Ungvári Dalárda* a Kecskeméti Közgazdasági Bank ezüst serlegét nyeri.

A *Győri Waggongyári Egyetértés Dalkör* a Kecskeméti Takarékpénztár ajándékából ezüst serleget nyer.

Jutalomdij gyanánt ezüst szoborcsoportozatot kap Kecskemét város ajándékából az *Erzsébetfalvai Polgári Dalkör.*

II. csoport: legjobban kitünt és I. dijat nyert:

A *Danubius Dalkör* (Budapest), Budapest székesfőváros adományát, zománczozott ezüst korsót; mint mellékdijat a daloskör érdemes karnagya: *Stark Henrik* diszes sétapálczát kapott. A dalárda előadását főképen a ritka tisztaságu intonáció tette kitűnővé.

II. dijat nyertek és a ritmikai felfogás biztosságával jeleskedtek:

Az *Aczélhang máv. gépgyári munkásdalegylet* Lung György emlékalapjából ezüst kulacsot.

A *Mármarosszigeti Dalkör* Telcs Ede szoborművét, a vallás- és közoktatásügyi miniszterium ajándékát.

III. dijat nyertek és szép hanganyagot mutattak:

A *Székesfehérvári Délivasuti Dalegyesület,* a kecskeméti sajtószövetség ezüstkoszorúját.

A *Czeglédi Dalárda,* a kecskeméti róm. kath. egyház ajándékozta ezüst kelyhet.

A *Székesfehérvári Polgári Dalkör* ércz lovasszobrot nyert, Kecskemét város ajándékát.

IV. dijat nyert:

Az *Ujpesti Dalkör* Révész István prépost ezüst pálmaágát.

A *Rákosligeti Dal- és Zenekör* ezüst serleget, a Kecskeméti Központi Takarékpénztár ajándékát.

A *Nagykárolyi Dalegylet* a Kecskeméti Keresked. Iparhitelintézet ezüst serlegét nyerte.

V. dijat nyertek:

Az *Óbudai Dalkoszoru* Fodor Mihály pénzügyigazgató ezüst koszoruját.

A *Veszprémi Dalegyesület* a Kecskeméti Dalárda ajándékozta ezüst pálmaágat.

Jutalomdijakat kaptak a következők:

Az *Aradi Máv. Dalegylet* a Kecskeméti Polgári Daloskör ezüst liráját.

A *Kispesti Dalárda* Tegze Gyula dr. ezüst babérkoszoruját.

A *Kolozsvári Máv. Összhang Dalegylet* a Kecskeméti Polgári Kör ezüst pálmaágát.

A *Nagyszalontai Városi Dalárda* aranyozott karnagyi pálczát, a Danubius Dalkör adományát.

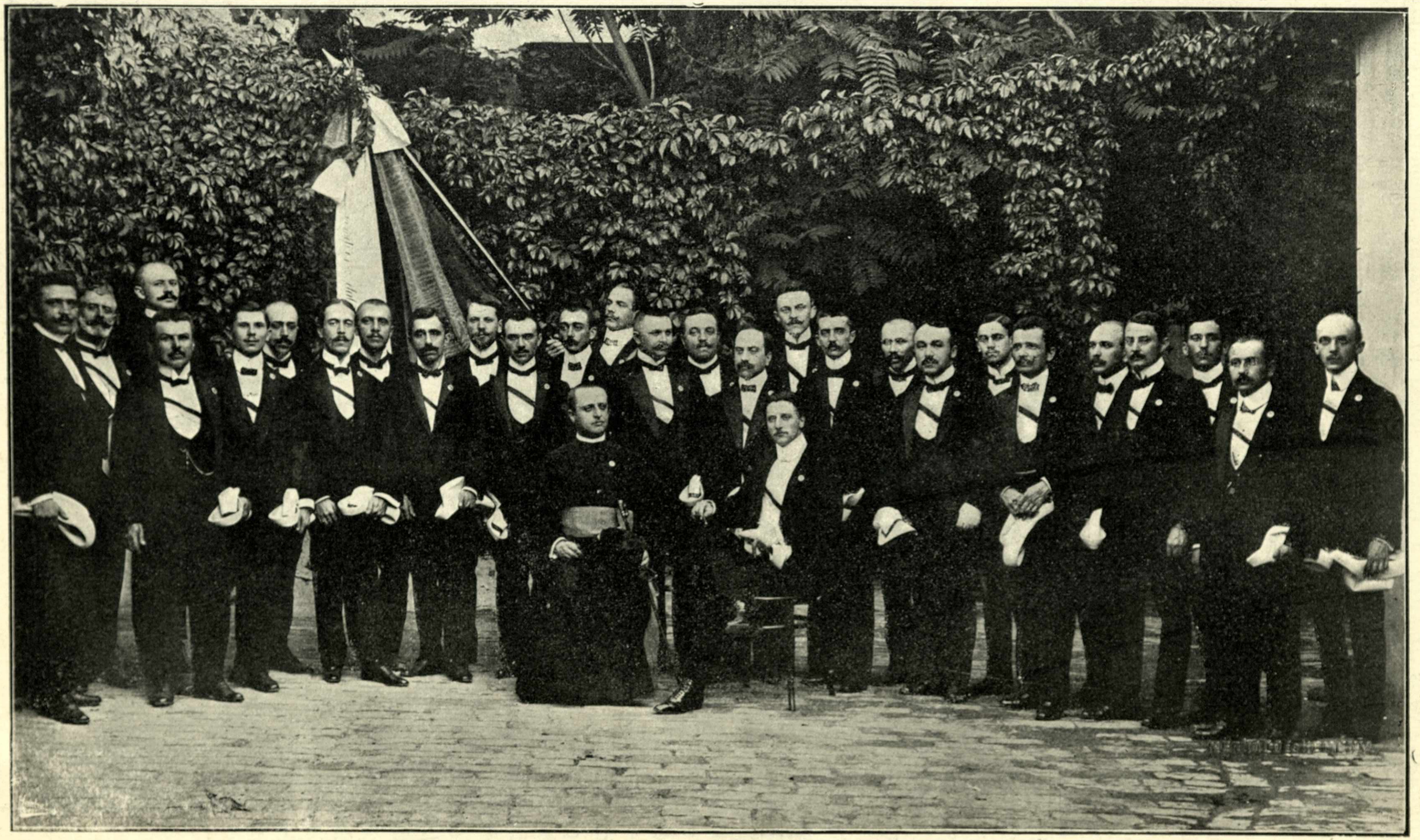

KASSAI ZENEKEDVELŐK EGYESÜLETE

AZ I. CSOPORT ELSŐ DIJÁNAK: AZ ORSZÁGOS SZÖVETSÉG ARANYÉRMÉNEK NYERTESE.

A *Zombori Iparos Dalárda* a Kecskeméti Leszámítolóbank ezüst babérágát.

A *III. csoport* előadásait a felfogás helyes magyarossága tette érdekessé. E téren legjobban kitűnt és *I. dijat nyert:* Az *Egri Polgári Dalkör* zománczos ezüst kulacsot, Bárczy István dr. székesfővárosi polgármester ajándékából, mellékdijul François Lajos tiszteletdiját, 200 koronát és a dalkör érdemes karnagya, Grónay Andor ezüst dohányzókészletet.

II. dijat nyertek és feladatuk technikai részét igen szépen oldották meg:

A *Diósgyőri Jószerencse Dalkör* gróf Csáky Károly püspök ajándékát, ércz lovasszobrot.

Az *Ózdi Vasgyári Munkásdalárda* a Kecskeméti Függetlenségi Kör versenydiját.

A *Salgótarjáni Aczélgyári Dalkör* ércz lovasszobrot, a vall. és közokt. miniszterium ajándékát.

III. dijat nyert és fegyelmezettségével jeleskedett a *Siklósi Polgári Dalkör,* mely ezüst kelyhet kapott, Zseny József ajándékát.

IV. dijat a *Mezőkövesdi kath. egyházi énekkar* nyert, a Máv. Testvériség Dalkör versenydiját.

V. dijat nyert az *Ujvidéki Polgári Dalkör,* ezüst kelyhet, a Kecskeméti Kaszinó ajándékából.

Jutalomdijat kapott a *Mármarosszigeti Polgári Dalkör,* ezüst serleget, a Kecskeméti Iparegyesület ajándékát.

Ezzel a birálóbizottság hivatásának megfelelvén, köszönetet mond a belé helyezett bizalomért, tisztségét egyetemlegesen leteszi és elnök az ülést bezárja.

Kmft.

Bárczy s. k.,
a biráló bizottság elnöke.

Kacsoh Pongrácz dr. s. k.,
a biráló bizottság jegyzője.

Bellovits Imre s. k.,
országos karnagy.

Sztojanovits Jenő s. k.,
országos társkarnagy.

A versenydíjak kiosztása után dr. Bárczy István elnök lelkes szavakban adott kifejezést az országos dalünnep feledhetetlen fényes sikere fölött érzett örömének s a dalosokat további kitartó haladásra buzdítva, végül pedig Kecskemét város közönségének nemes áldozatkészségéért és páratlan szives vendégszeretetéért az Országos Dalosszövetség és az összes magyar dalosok nevében mégegyszer hálás köszönetet mondva, az ünnepi díszközgyülést befejezettnek nyilvánítá.

Falrengető taps és éljenzés zúgott fel a teremben s a perczekig tartó lelkes tüntetés egyaránt szólt a népszerü kitünő elnöknek s a dalosok szivéhez nőtt Kecskemét városának.

A búcsúlakoma.

Miként az ősmagyarok, minden nevezetesebb nemzeti esemény után — a krónikás szavai szerint — *„fecerunt magnum áldomás“:* úgy Kecskemét városa is, az ősi szokáshoz híven, az országos dalünnep befejezéseül olyan fejedelmi áldomást csapott, amelyhez hasonlóban a dalosoknak eddig még soha sehol nem volt részük.

Az eddigi országos dalünnepek alkalmával ugyanis a vendéglátó városok csak az országos egyesület elnökségét és igazgatóválasztmányi tagjait s minden dalárdának egypár vezérférfiát szokták megvendégelni, Kecskemét városa pedig fejedelmi bőkezüséggel *megvendégelte az összes dalosokat, kivétel nélkül valamennyit,* s ezen kivül az Országos Szövetség és az ünnepen részt vett dalárdák vezérférfiai tiszteletére még külön fényes díszlakomát rendezett.

A dalárdák, addigi rendes étkező helyeiken, a város öt legnagyobb vendéglőjében, az udvarokon és künn az utczán felterített óriási hosszu asztalok mellett élvezték a gavallér város pazar vendégszeretetét, — a notabilitások fényes díszlakomája pedig a Beretvás-szálloda előtt az utczán emelt díszes nagy sátorban folyt le, ahol egy fő- és négy mellékasztalnál több mint 300 vendégre volt terítve.

A sátor előtt a szegedi honvédzenekar játszott.

A pompás estebédet a Beretvás-szálloda kitünő vendéglőse: *Kolossa Viktor* szolgáltatta s ez volt az étrendje:

BUDAPESTI „DANUBIUS“ DALOSKÖR

A II. CSOPORT ELSŐ DIJÁNAK NYERTESE.

Borju- / Malacz- / Marha- } pörkölt. Csibe- / Kacsa- / Liba- } sült.

Almás- / Túrós- } lepény.

Sajt, vegyesen,

Gyümölcs, vegyesen.

Zamatos Rizling / Bordói vörös } Beretvás Pál saját termésü borai.

Ásványviz, vegyesen.

Pezsgő.

Fekete kávé.

Étel, ital, mind oly finom, válogatott jóságu volt, mint amilyenekkel a legelőkelőbb úri háznál a legszivesebben látott vendégeknek szoktak kedveskedni; a kiszolgálás is figyelmes, pontos, diszkrét, mintha csak egy intim kis kör, nem pedig háromszáznál több vendég lett volna.

A pompás estebédet a legkitünőbb, feszletlen jó hangulat füszerezte.

A város notabilitásai — akik minden asztalnál vegyesen ültek a vendégek között — kifogyhatatlanok voltak a szives-látás kedveskedő figyelmességeiben, de úgy is érezte magát mindenki, mintha kedves otthonában, testvérei közt volna.

Mikor a pezsgőt felszolgálták, felállott *Kada Elek* polgármester s nagy figyelemtől kisérve, ezt a pohárköszöntőt mondta:

Tisztelt Uraim!

A vendégét szereti a magyar, de leglegkivált azt, amelyik szintén magyar. Mert hiába, a világnak egyetlen egy népe sem képes megismerni a mi szivünk dobbanását, a magyar szivnek panaszát, annak jogos vágyát. Igy ne méltóztassék az udvariasság terére szorított szólamnak venni, ha kijelentem, hogy mi, kecskemétiek, akik az isten jóvoltából törzsökös magyaroknak tartjuk magunkat és akiknek városa ma az ország középpontját képezi, nem fogjuk elfeledni a letünt napokat s boldogok vagyunk, mert nagy súlyt helyezünk arra, hogy az ország különböző vidékéről akik ide gyültek, nemcsak a magyarságnak képviselői, hanem a magyar dal- és zeneművészet apostolai, akik a magyar dal- és zeneművészet fejlesztésével ápolják azokat a nemzeti czélokat elérő eszközöket, melyek nemcsak bennünket lelkesítenek, hanem e hazában élő más származásu polgártársainknak is figyelmükbe ajánlják azt, hogy a magyar dal édes-bús hangjai mindig a magyar elveszett szabadság zokogását visszhangozzák és a magyar dal tüzében mindig a felébredő szabadság szava zeng. Azé a magyar szabadságé, mely nemcsak a fajmagyarok, hanem a velünk közös hazában élő, velünk testvérileg érzők otthona felett is köteles őrködni.

Én Kecskemét város nevében poharamat emelem a mi kedves vendégeinkre, akik a magyar dal- és zeneművészet ápolását tűzték ki czélul. Adjon az Isten erőt és kitartást arra, hogy a magyar dal- és zeneművészetet fejlesszük és hogy annak hatása alatt ne csak mi magyarok lelkesedjünk, hanem tanulja meg az egész világ is, hogy itt a Kárpátok alján nem olyan nép él, mely a multak dicsőségén élősködik, hanem jogot formál arra, hogy a czivilizált népek között méltó helyet foglaljon el.

Isten éltesse kedves vendégeinket!

Egetverő taps és éljenzés kisérte Kecskemét város költői lelkü polgármesterének ezt a gyújtó hatásu, meleg közvetlenséggel elmondott pohárköszöntőjét, — mire felállott *dr. Bárczy István,* Budapest székesfőváros polgármestere, az Országos Dalosszövetség elnöke s a felköszöntőre ekként válaszolt:

Igen tisztelt Uraim!

Amikor az országos dalverseny befejezése alkalmából itt, hogy úgy mondjuk, ünnepi tort ülünk, az én szavam, mely itt először elhangzik, nem lehet más, mint a hálának és köszönetnek szava, a melynek én már a díszközgyülésünkön is kifejezést adtam, de a melynek nem lehet elégszer kifejezést adni. A mi szivünk telve van örvendezéssel azok felett, amiket itt láttunk és tapasztaltunk s hálával, melyet keblünkben érzünk. *Ilyen*

EGRI POLGÁRI DALKÖR

A III. CSOPORT ELSŐ DIJÁNAK NYERTESE.

dalosverseny Magyarországon még nem folyt le, mint ez, sem arányait, sem azt a lelkes hangulatot tekintve, mely nemcsak a mi szivünket, hanem azokét is, akik bennünket fogadtak, eltöltötte.

Igen tisztelt ünneplő társaság! Sokan vannak itt, akik nem aktiv tagjai a magyar dalosügynek, de akik — részben talán nem egész tudatosan — átérzik ennek az ügynek fontosságát és jelentőségét, melyet mi itt képviselünk. A dal ápolása sokkal többet jelent, különösen Magyarországon, mint első pillanatra látszik. Tudjuk azt, hogy a dal lelkesít a nemes eszmékre, az ideális gondolkodásra, amikre igen nagy szüksége van minden országnak, s a köznapi élet szürke levegőjéből kiemel bennünket és hevít nagy tettekre. Minden szép emberi erényt kiemel az ember lelkéből a dal, és ha ennek a dalnak művészetét karban műveljük, ez még többet jelent, mert a karban való éneklés fejleszti azt a társadalmi együttérzést, amelynek kifejlődésére itt a mi országunkban sokkal nagyobb szükség van, mint másutt. A karban való éneklés magában megvalósítja a legideálisabb állami eszmét, t. i. az egyéni érdek alárendelését a közérdeknek. Kik jó karénekesek, azok jó polgárok és magyarok. És ezért a dalosügynek fejlesztése a legnagyobb és legfontosabb nemzeti érdekek közé tartozik Magyarországon. És hogy ezt még tovább is támogassam, mert ez nem egy lakomai hangulat kifolyása, hanem az én életgondolkodásom egyik alaptétele, még hozzá teszem azt is, hogy kis nemzetek a nagy világversenyben jobban sohasem érvényesülnek, mint abban az erőben, melyet a művelődés és művészetek terén felmutathatnak.

A dalművészet értéke abban van, hogy a magyar nép minél szélesebb rétegében szétterjeszthető. A zeneművészetek népszerűsítésének és minél szélesebb körben való terjesztésének előmozdítása nem történhetik alkalmasabb módon, mint a dalosügy fejlesztése által. Ez a művészi gondolkodást is elősegíti, mely mindig az ideálok felé tör. És ha valamikor, úgy a mi korunkban van szükség, hogy a lelkeket irányítsuk a szebb, nemesebb gondolat felé, amelynek elérése ösztökéli az embereket kitartó nemes versenyzésre.

És ha, mint az én kedves barátom említette, a magyarnak kétszeres oka van arra, hogy daloljon, először az, hogy mindig volt és sajnos, lesz oka hogy búsúljon és másodszor mert szüksége van arra, hogy erőt merítsen a jövendő küzdelmekre, az én erős meggyőződésem az is, hogy az a munka, melyet ti itt végeztetek, a legideálisabb magyar hazafias munka, az az igazi magyar hazafiság, mely nemcsak szólamokkal akarja a hazát boldogítani, hanem tettekkel is igyekezik szolgálni azt az eszmét, melyért élni, halni akarunk.

Annak a nehány napnak, melyet itt eltöltöttünk, nemcsak élvezete volt, hanem fáradsággal is jártak. Az idejövetel, előkészület, a versenyeken való részvétel, mind igen fáradságosak voltak, azonban a fáradságnak, a küzdelemnek igazi jutalma nem az a díj, amelyet a jury oda ítél, hanem az a jóleső érzés, melynek minden magyar dalos szivében bent kell lenni, hogy megtette azt a kötelességét, melylyel tartozik minden magyar ember a magyar haza iránt. *(Zajos taps és éljenzés.)*

Akkor tehát, amikor ti, a ti kötelességeteket megtettétek, ne csüggesszen el benneteket, hogy nem mindenki nyerhet első díjat. Nagyon sajnálom, hogy részt vettem a juryben és így a jurynek ítéletével sok embernek a haragját magamra vontam, *(élénk tiltakozás)* de én hiszem, hogy a szeretet, mely minket egyesít a magyar dalosügy iránt, ezen a szempontokon tul fog emelkedni és ebből a városból csak azt fogjuk hazavinni, ami szép és kedves s a szeretetet a magyar dalosügy iránt, melyet fejleszteni mindnyájunk kötelessége. *(Viharos éljenzés.)*

Arra kérlek benneteket, emeljétek poharaitokat Kecskemét város közönségének az egészségére. Kecskemétére, mely századok óta mintaképe a magyar polgári erényeknek s mely most is bebizonyította, hogy mennyire átérzi azokat a nemes célokat, amelyeket mi szivvel-lélekkel

szolgálunk és olyan páratlan magyar vendégszeretettel látott minket, melyet felejteni sohasem fogunk s azt a fáradságot, melyet ezen város polgárai a magyar dalosügy érdekében végeztek, kellőképen sohasem tudjuk méltányolni.

Én poharamat emelem Kecskemét város közönségének és annak képviseletében első tisztviselőjének, Kada Elek polgármester urnak egészségére!

Dr. Bárczynak erre a mély átérzéssel elmondott gyönyörü szép beszédére perczekig zugott a taps és éljenzés, oly elementáris erővel, amely a honvéd zenekar harsogó tussát is százszorosan tulszárnyalta. Az öröm és lelkesedés könnyei csillogtak a szemekben, mert a dalosok elnöke amit mondott és ahogy mondta: minden szivben visszhangra talált.

Majd *Issekutz Aurél* alispán emelt poharat, e szavakkal:

Hölgyeim, Uraim!

Az én szeretve tisztelt elnököm azt mondta: emelkedjünk ki a mindennapi élet szürkeségéből, teljék meg szivünk szeretettel a dal iránt. Teljék meg lelkesedéssel minden iránt, ami szép, ami művészet, ami magyar.

Hát azt kérdem én Uraim, hogy van-e gondolat, mely a szürkeségből diadalmasabban kél ki, mint a *nő* iránti tisztelet? Azt kérdem én, hogy van-e határtalanabb szeretet, mely mélységesebb, mint a nő iránti? Azt kérdem én, hogy van-e nő a világon, mely előbb áll mint a magyar nő? Valaha gyermekkoromban azt tanultam, azt olvastam, hogy a keleti népeknél virágot ültetnek annak ablakai alá, akit szeretettel akarnak övezni. A magyarnál azt látom, hogy a virággal párosul a dal, amelyben minden, ami szivünkben honol, ki van fejezve.

Ebben az ünnepélyes órában nem kivánom hosszan igénybe venni türelmüket, de összekapcsolom a virágot a dallal. Azt a rózsát, melyet keblünkre tüztünk, szirmaira tépem, azt a dalt eresszük szárnyaira, hogy hirdesse tiszteletünket a kecskeméti hölgyek iránt!

Krassó-Szörény vármegye ékesen szóló alispánjának poetikus, formás kis pohárköszöntője az elragadtatásig fokozta a lelkesedést s mindenki körömfenékig kiitta poharát — s kiitta volna, még ha nem finom pezsgőt, de mérget tartalmazott volna is — Kecskemét város szeretetreméltó kedves hölgyeinek egészségére.

Volt azután még több sikerült pohárköszöntő is.

Sztojanovics Jenő országos társkarnagy, szellemes tósztban a helyi rendező-bizottságnak két lelkes vezérére: Sándor István városi főjegyzőre és Burdács Rezsőre, a Kecskeméti Dalárda elnökére üríté poharát, Maczki Valér pedig Bellovits Imre, Sztojanovics Jenő országos karnagyokat és Göndöcs István titkárt köszöntötte fel, aki az Országos Szövetség részéről intézte a rendezés nagy munkáját. Zseny József, Burdács Rezső, dr. Kacsóh Pongrácz, dr. Baránszky Gyula, Dobó Sándor, dr. Kovács Pál, Mészáros János és François Lajos mondtak még szép pohárköszöntőket s különösen François Lajost — mint a magyar dalügynek egyik legjelesebb, áldozatkész vezérférfiát — valóságos tüntetéssel ünnepelte az egész közönség.

Dr. Bárczy István mégegyszer felszólalt s általános figyelem és nagy tetszés mellett fejtegette, hogy a magyar dalosügynek nagy arányokban való örvendetes fejlődése arra utalja az Országos Szövetséget, hogy a viszonyoknak megfelelő uj keretben szervezze a nemzeti dalügyet és különösen a a dalosversenyeket másként rendezze, mint eddig, mert nincs az országban második Kecskemét városa, s ha más városokban szivesen látnák is a dalosokat, de több ezer vendéget — a helyi viszonyoknál fogva — nem volnának képesek ellátni és elhelyezni. Azért deczentralizálni kell a dalosversenyeket s a kerületi dalosszövetségi rendszert kell megvalósítanunk, amelyben a dalárdák kisebb körben fognak majd versenyezni s azután a legelső, legkitünőbb dalárdák bizonyos időközönkint az ország fővárosában, Budapesten fognak nemzeti- és nemzetközi dalosünnepeket rendezni. Ő, mint Budapest polgármestere, a székesfőváros nevében, máris meghivja a magyar

dalosokat, a két év mulva, 1911-ben, a legnagyobb magyar zeneművész: Liszt Ferencz születésének századik évfordulója alkalmából Budapesten tartandó *nemzetközi* dalünnepre s meg van győződve arról, hogy a magyar dalosok, a művelt világ hírneves dalárdái között is diadalmasan fogják helyüket megállani.

A dalosok és az egész díszes közönség nagy lelkesedéssel fogadta az Országos dalosszövetség elnökének ezt a kijelentését,

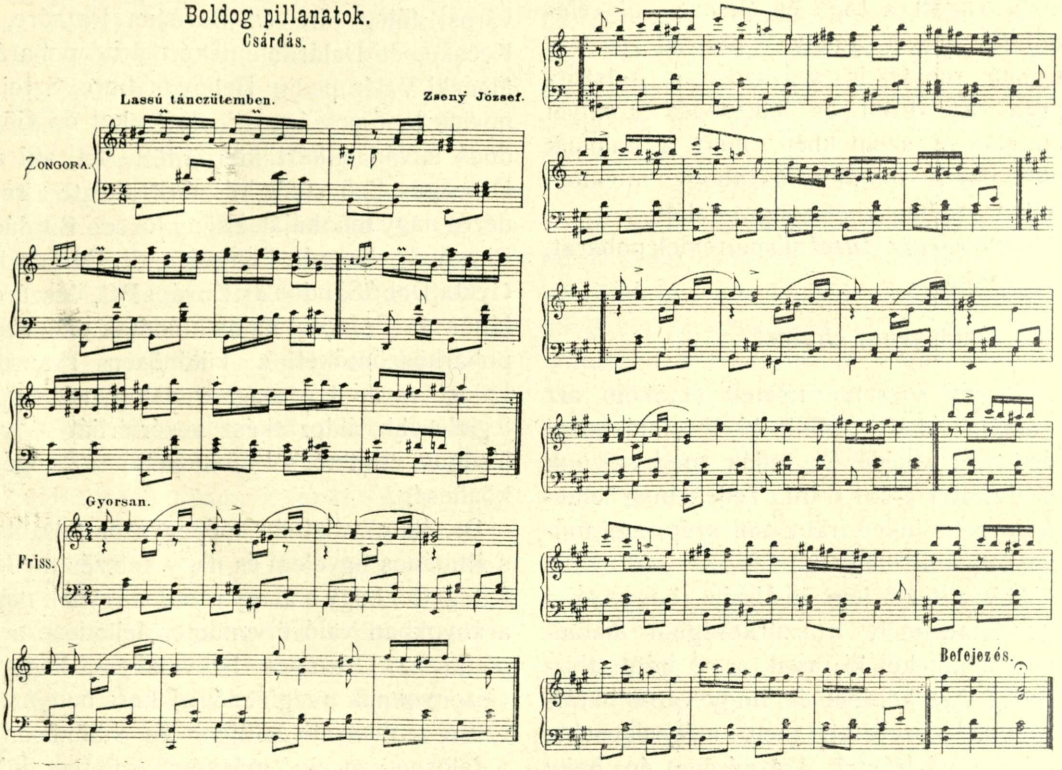

ZSENY JÓZSEF CSÁRDÁSA.

amely a magyar dalosok vezérének mintegy jövő programmbeszéde volt s mindenki azzal a meggyőződéssel üríté ki poharát a magyar dalosügy szebb jövőjére, hogy dr. Bárczy István — az ő páratlan agitálásával, művészi lelkületével, rendkivüli szervezőtehetségével s a magyar dalügy iránt való odaadó lelkesedésével — valóban leghivatottabb, legrátermettebb, a magyar dalügy általa vázolt és oly fényes perspektivát nyujtó uj alapokra fektetésének megvalósítására.

Tizenegy óra felé asztalt bontott az illusztris társaság, s egyrésze kikocsizott a városi *Műkertbe,* ahol ezalatt már javában folyt a tánczmulatság, melyet Papp György rendőrkapitány — a helyi arany-ifjuságból álló vigalmi-bizottsággal — rendezett, a koszorusleányok és a dalárdákkal érkezett vendéghölgyek tiszteletére. A mulatságot — Zseny Józsefnek erre az alkalomra szerzett csárdásával — maga a daliás főkapitány nyitotta meg, aki szeretetreméltó modorával s fáradhatatlan derék gárdájával igyekezett a tánczvigalmon részt vett hölgyeket mulattatni s ez az igyekezetük fényesen sikerült is, mert a pompás mulatság csak a reggeli órákban ért végett.

A dalosok zöme azonban tovább is a fehér asztalok mellett, kedélyes poharazgatással és víg dalolással töltötte el az időt, egész a hajnali órákig, amikor a dalosok budapesti különvonatával a legtöbben hazautaztak.

De a vasuthoz kimenve, még utközben is mindenfelől felhangzott a „Rákóczi dala" versenykarának szállóigévé vált refrénje: *„Visszajövünk még . . . ."!*

* * *

Így folyt le a kecskeméti országos dalünnep; minden részletében, minden mozzanatában oly fényesen, pompásan, nagyszerüen, oly — semmi bántó inczidens által meg nem zavart — fönséges összhangban, hogy ha az országos dalosversenyek sorozata ezzel tényleg befejezést nyert: akkor a kecskeméti dalünnep oly zárkő gyanánt tekinthető, amelynél szebbet, gyönyörüségesebbet kívánni, sőt csak képzelni sem lehetett volna.

S nem lehet elégszer ismételni, hogy ezt a minden várakozást fölülmuló, páratlan sikert — a magyar dalosok lelkes buzgóságán, rendkivül nagy mértékben tanusított érdeklődésén s minden dicséretre méltó derekas viselkedésén kivül — egyrészt Kecskemét város törvényhatóságának és hazafias közönségének a nemzeti dalügy iránt viseltető nemes lelkesedése, páratlan áldozatkészsége és ma már ritkaság számba menő ősi magyar vendégszeretete, másrészt az Országos Szövetség elnökségének és igazgató-választmányának — a rendezés mintaszerü lebonyolítása körül — a helyi intéző-bizottsággal karöltve kifejtett s mindenre kiterjedő figyelemmel keresztülvitt együttes gondos fáradozása tette elérhetővé.

Azt a nagy feladatot és óriási munkát, amelyet Kecskeméten Kada Elek polgármester, a rendező nagybizottság vezérelnöke, Sándor István főjegyző és Burdács Rezső kir. járásbiró, az intéző-bizottság ügyvezető alelnökei, dr. Garzó Béla főgymnásiumi tanár, a fogadó-bizottság elnöke, Füvessy Imre helyettes-főkapitány és Tóth Antal kir. törvényszéki biró, az elszállásoló-bizottság elnöke és alelnöke, dr. Horváth Mihály orvos, az élelmezési-bizottság elnöke, dr. Tegze Gyula jogakadémiai igazgató, s Szent-Gály Gyula zeneiskolai igazgató és Faragó Béla, a művészeti-bizottság elnöke és alelnökei, Papp György főkapitány, a vigalmi-bizottság elnöke, aki e mellett — hivatásánál fogva — a közrend biztosítását is példányszerüleg intézte, Szabó József, a pénzügyi-bizottság elnöke s végül Fekete Béla irodatiszt, az intéző-bizottság pénztárnoka és Faragó Károly tanító, a központi iroda fáradhatatlan munkása, az intéző-bizottság összes tagjaival egyetemben végeztek: igazán csak a legnagyobb dicsérettel lehet említeni.

Tevékenységüknek nagyságáról és a dalünnep méreteinek óriási voltáról némi halvány fogalmat nyujthatnak a Sándor István főjegyzőnek Kecskemét város törvényhatósági-bizottságának augusztus havi közgyülése elé beterjesztett jelentésében felemlített azok a száraz statisztikai adatok, amelyekből kitünik, hogy az Országos Szövetség a rendezőségnek összesen 2489 egyént, köztük 254 nőt jelentett be, kik közül tömegszálláson 1965, magánszálláson 524 volt elhelyezve. Ezenkivül bizonyára ezernél többen voltak, akik egyik dalárdához sem tartoztak, hanem a városban lévő rokonaik és barátaikhoz szállottak. A közeli városok és községek közönségének érdeklődése és az idegenforgalom rendkivüli nagysága pedig eléggé kitünik abból, hogy augusztus 15—19. napjain, a kecskeméti főállomásra összesen 12.379 utas érkezett, de az utasok száma tényleg ennél is jóval több volt, mert tudvalevőleg igen sokan utaztak menettérti jeggyel, akiknek a számát az érkezésnél nem is lehetett megállapítani.

A dalosünnep ismertetéséről szóló közleményünk azonban nem lenne teljes és hű, ha az elért siker biztosításának egyik főtényezőjéről: a *sajtóról*, a legnagyobb elismeréssel külön is meg nem emlékeznénk.

Az intéző-bizottságnak sajtóügyi albizottsága — élén Tóth István állami anyakönyvvezető, elnökkel s Hajdu József, Koller Ferencz, D. Kovács Jenő, dr. Kovács Pál, E. Nagy Imre és Somogyi János alelnökökkel — már hetekkel, sőt hónapokkal a dalünnep előtt, rendkivül lelkes tevékenységet fejtett ki, s az öt helyi lap, úgymint: a Kecskeméti Ujság, a Kecskeméti Lapok, a Kecskemét, az Alföldi Hiradó és az Országos Ellenőr: egymást multák felül abban a nemes buzgalomban, amelylyel a dalosünnep iránti közérdeklődést lelkes közleményeikkel ébren tarták, és úgyszólván napról-napra fokozták, a rendezés nagy munkáját sok tekintetben inspirálták, irányitották, s az ünnep előkészületeiről és annak lefolyásáról nem csak a helyi közönséget, de a fővárosi sajtót is tájékoztatták. És mindezen kivül, bizonyára nagy része volt a helyi sajtó folytonos lelkes agitálásának abban is, hogy a fővárosi nagy

napilapok is, az eddiginél hasonlíthatlanul nagyobb figyelemmel kisérték a kecskeméti országos dalosünnepet, amelyen a legtöbb lap saját külön tudósítója által volt képviselve s a versenyekről és a dalosünnep összes részleteiről, a napilapokban minden nap hasábokra menő kimerítő tudósítások, a heti lapokban képekkel illusztrált leirások, sőt még az élczlapokban is aktuális vonatkozásu közlemények jelentek meg, amelyek révén a dalosünnep valóban országos jelentőségüvé vált s azt lehet mondani: az egész hazai sajtó nagy érdeklődéssel, meleg szeretettel, örvendő lelkesedéssel czikkezett a kecskeméti országos dalosünnep fényesen sikerült voltáról és ezzel kapcsolatban a magyar dalosügynek nemzeti és kulturális nagy jelentőségéről. Csupán két — magát irodalmi és kritikai szemlének nevező — hetilap akadt, amelyeknek egyike kozmopolita irányu czélzatossággal, a másika mindenáron eredetieskedni akaró tájékozatlansággal, nem átallott az országos dalosversenyről kicsinylő hangon irni; de mikor még a napnak is vannak foltjai, akkor nem csoda, hogy a hazafias magyar sajtónak is akadt két ilyen apró foltja, amely — az egész ország közvéleményével szemben — igazán nem jöhet számításba.

Akik a kecskeméti felejthetetlen szép napokat végig élvezték, azok bizonyára sohasem fogják ezt a nagyszerü nemzeti ünnepet elfeledni, mert teljes joggal elmondhatjuk erre is, egy jeles hazafinak azt a jellemző mondását, hogy: *„ünnepnek tekinthetjük azt a napot, amelyen a magyarosítás, a nemzeti művelődés egy korszakának lezárásáról s egy ujabb, nagyobb arányu munkásság megkezdéséről van szó . . .“*

GÖNDÖCS ISTVÁN

KECSKEMÉTI (VÁROSI) DALÁRDA

A KECSKEMÉTI (VÁROSI) DALÁRDA

50 ÉVES MULTJA DIÓHÉJBAN.

Az 1859. évben, amikor a magyar érzelem megnyilatkozása még főbenjáró bűn volt, egy intelligens kis társaság verődött össze Kecskeméten, mely a dal édes, fájó szavával igyekezett a szomorú lelkekbe vigaszt önteni.

Nem volt ugyan ez a kis társaság szervezett dalárda, hiszen a mindenható policzáj nem is engedte volna szervezetbe tömörülni, de együtt tartotta tagjait az erőszakosan elnyomott nemzeti érzés. Az elnyomatás legsötétebb éveiben családi körben művelte csak a magyar dalt. Azonban már 1864-ben, a német katonai karmesterből érzelmeiben színmagyarrá átformálódott karnagyának, a kiváló zenei képzettségü Baumgartner Jánosnak vezetése alatt kilépett magányából, azzal a határozott törekvéssel, hogy a magyar népdal mívelését, a magyar szó, a magyar geniusz terjesztését, a magyar hazafiság ébrentartását és emelését fogja egyedüli hivatásának ismerni.

A jeles karnagy keze alatt a dalárda, minden irányban sikerült több hangversenyt rendez s első, rögtönözve készült, szerény kis lobogója alatt résztvesz a Pestbudai Zenede 1865. évben megtartott negyedszázados ünnepén, melyről nem kis lelkesedéssel és buzdításul egy elismerő okmánynyal tér haza.

Az 1866-ik évben alakult Kecskeméti Dalkörtől, a már némi multtal biró dalárda magát megkülönböztetendő a „Kecskeméti Városi Dalárda" czimet veszi fel s 1867-ik évben már ezen elnevezés alatt jelentkezik az aradi országos dalversenyre.

1867. évben alapszabályok alkotása által biztos alapokra helyezkedik a dalárda s szerves egészszé tömörülve, részt kér magának az Országos Magyar Daláregyesület megalapításának nagy munkájából.

Az aradi országos verseny 1867 augusztus 12-iki közgyűlésén kezdődik dalárdánk befolyása az ott alakult országos egyesület ügyeinek intézésébe, amennyiben Fehér Pétert, a dalárda történetének e kimagasló alakját, az Országos Daláregyesület életében is kiváló szerepet vitt lelkes dalárbarátot, mint a dalárda alelnökét, később elnökét, a közgyűlés egyhangulag az igazgatóságba választja.

E választással a dalárda a mai napig csaknem megzavarás nélkül részt vesz a központi egyesület vezetésében — hinni merem — annak és a magyar dalügynek előnyére.

Az 1868. debreczeni országos dalversenyen dicséretet nyer a dalárda; — 1870. évben országos érdeklődés mellett uj zászlóját avatja, e mellett megszerzi a budapesti első országos dalverseny kitüntetési okmányát, közben pedig apostolként városról-városra jár, dalban hirdetni a magyar kul-

turát s zengi bérczen, zengi sikon Fehér Péternek igaz magyar lelkéből sarjadt s karnagya által megzenésített, gyujtó jeligéjét:

„A szív és a hon szerelmét
Zengje ajkad, óvja elméd.
Dalra fel!
Magyar dalos, dalra fel!"

1871-ben alkalma nyilik e dalárdának, alapszabályainak egyik legszebb rendelkezését a gyakorlatban is megvalósítan. Amint segítőkezet nyujtott ezután is, mikor az éhezők felsegítéséről, a szenvedők könnyeinek felszárításáról volt szó, sorompóba lépett amikor idegen nemzetet ért csapás fájdalmait kellett enyhíteni. Gambetta Leonak, a franczia nemzet ünnepelt vezérének a dalárdához intézett fenkölt tartalmu levele tanuskodik a dalárda részvétének nyönyörü megnyilatkozásáról.

Megtiszteltetés érte a dalárdát az 1872. megtartott nagyváradi országos dalünnepség rendezőbizottsága részéről. A magyar dalügy fejlesztése körül szerzett érdemei elismeréseül, kiváló karnagyát: Baumgartner Jánost a jurybe választja s igy a dalárda az ünnepen megjelent ugyan, de nem versenyzet.

Amint erőben érett, képességben fejlődött a dalárda, ugy aratja sorra számottevő diadalait.

1874-től 1907-ig, ahol versenyzett: mindenütt egy-egy levéllel szaporította dicsőségének babérkoszoruját.

Kolozsvár, Szeged, Miskolcz, Pécs, Budapest, Fiume, Arad, Kassa, Temesvár, Szombathely, Eger: egy-egy állomás helye diadalainak, mely diadalokból igen nagy rész bizonyára a dalárda felejthetlen, későbbi karnagyát, a korán elhunyt *Mihó Lászlót* illeti, kinek temperamentuma szintén eleven kifejezője volt a lélekvidító tüzes magyar dalnak s aki a dalárdát is a saját temperamentumához nevelte. El is ismerik országszerte, hogy a magyar népdalt, kevés dalegylet tudja oly magyaros zamattal előadni, mint a Kecskeméti Városi Dalárda.

Az 1874. Kolozsvárott rendezett országos versenyen, egyhangu kitüntetésre érdemesíti dalárdánkat a jury,

1876. évben Szegeden az első csoportban sikerrel vesz részt,

az 1884-iki miskolczi és az 1886-iki pécsi dalversenyen ezüst érmet nyer,

1889-ben testületileg jelent meg a szegedi országos dalünnepen, de nem versenyzett,

1892-ben Budapestről ezüst koszorut,

1894. évben Fiuméből diszokmányt hoz;

1896-ban Budapesten az elsőrendü kitüntetést,

1898-ban Aradon a dicsérő okmányt nyeri,

1900. évben Kassa ezüst serleggel tünteti ki a dalárdát,

1903-ban Temesvárott az Ábrányi-dij,

1905-ben Szombathelyen a Lung-dij nyertese lesz,

1907. évben Egerben pedig a székes káptalan dija jut neki kiválósága elismeréseül.

E történeti adatok igazolják, hogy 1864. évtől kezdve egész napjainkig, a Kecskeméti Városi Dalárda, a város társadalmi életének egyik legtevékenyebb közművelődési tényezője s különösen szereplésének első két évtizedében, kulturális fejlődésének egyedüli irányítója volt.

Hogy mily hatást gyakorolt működése s hogy úgy a hazafias eszmék terjesztése, mint a magyar dal és zene művelése körül mily eredményes volt munkássága: mi sem igazolja fényesebben, mint az a tény, hogy Kecskeméten immár egy városi zeneiskola és még másik két dalegylet működik; azon a csapáson indulva mind a hány, amelyet Dalárdánk vágott.

A gerincze hiányoznék e dióhéjba szorított történet utolsó évtizedének, ha annak kiemelkedő momentumáról rövid nehány szóval meg nem emlékeznék.

Csak egy kiemelkedő mozzanata van ez évtizednek s az: Burdács Rezső elnöksége.

Néhai Katona Zsigmond 1891-től 1897-ig tartó elnökségének utolsó éveiben, mint a dalárda titkára mutogatta már oroszlánkörmeit, elnöksége alatt pedig hatalmassá nőtt a dalárda.

Szóban, irásban, tettel, anyagi áldozattal, akadálytól vissza nem rettenő bátorsággal, valóságos fanatizmussal szolgálja nemcsak szeretett dalárdája, hanem mint az országos egyesület egyik nagyrabecsült alelnöke: az egész magyarság érdekeit.

Egyedül az ő lankadatlan fáradozásának

köszönheti a dalárda, hogy fennállásának félszázados jubileumát, az országos dalverseny nagyszabásu keretében ünnepelhette meg, amely ünnep, tartalmassága és lefolyása mélyreható nyomait, de egyúttal üdvös eredmények reményét hagyta a lelkekben s neki köszönheti azt a büszkén lengő, most avatott uj zászlót, amely alatt még sok dicsőséget lesz szerzendő és amelyre fogadalmat tett, az ő szivből szeretett édes gyermekeivel: dalárdistáival együtt:

„Mig ott leng az a zászló,
Amig ott lesz ez a pár szó:
Az Istenért, a Hazáért,
A szent magyar szabadságért —
Előre!“ . . . . . .

Dr. HUSZÁR DEZSŐ.

KECSKEMÉTI POLGÁRI DALOSKÖR.

A KECSKEMÉTI POLGÁRI DALOSKÖR TÖRTÉNETE.

Kecskemét városának kulturális életében jelentős szerepet tölt be a „Kecskeméti Polgári Daloskör" is. Bár csak húsz éves mult áll mögötte: története nem szűkölködik az oly mozzanatokban, melyek elvitázhatatlanul jelentősek a város zenei kulturájának fejlődésében s amelyek dicsőséggel sugározzák be a zászlót s az alatta küzdő lelkes csapatot is.

Ennek a kizárólag iparos elemekből álló daloskör megalakításának rugója az a tapasztalat volt, hogy az 1864-ben szintén iparosok által alapított „Kecskeméti Dalárda" ujabb tagjait az értelmi pályán működők soraiból toborozván: teljesen elvesztette iparos jellegét s az értelmiség kultur intézménye lett.

Az iparos osztályra nézve elveszett eme kultur intézménynek pótlására alakult meg 1888-ban főleg E. Nagy Imre szerkesztő, Bozó László, ifj. és id. Mandtel Mihály, Mányoky József iparosok és mások agitálásával a kizárólag iparosokból álló „Kecskeméti Polgári Daloskör".

Iparos jellegét az 1888. év márczius hó 8. és 9-ről keltezett s a belügyminiszter által 1888. junius hó 14-én 39346. sz. a. jóváhagyott alapszabályokban is biztosította s ezt az alapszabályszerü biztosítást az 1909. évi április hó 4-én tartott közgyülés ujólag is megerősítette az alapszabályok módosítása alkalmával.

Nem részletezem azt a sokoldalú tevékenységet, melyet e daloskör 20 éves működése alatt kifejtett. Itt csak egyes kimagaslóbb momentumokra mutatok rá, melyek méltóképen megvilágítják a daloskörnek művészi, hazafias és társadalmi téren kifejtett tevékenységét.

Művészi irányú munkálkodása nemcsak abban merült ki, hogy megerősödése után, 1896-tól kezdve — a szombathelyi versenyt kivéve, ahol szűkös anyagi viszonyai miatt nem jelenhetett meg — résztvett a budapesti (1896), aradi (1898), kassai (1901), temesvári (1903) és egri (1907) dalversenyeken s ezeken nemcsak mindig tisztességgel megállta helyét, ugyannyira, hogy a kassai országos versenyen a 2 *a)* díjra érdemesítették a birálók, hanem részt vett még Kecskemét város zenei mozgalmaiban is és főleg a zeneiskola által rendezett zenekari hangversenyek alkalmával mindig szivesen vette ki a maga részét a munkából. A tagok által tanúsított ez az ügyszeretet és áldozatkészség tette részben lehetővé Beethoven: „Krisztus az olajfák hegyén" czimü nagyszabásu oratóriumának 1900 április hó 10-én történt előadását.

Nem tagadta meg a közreműködést sohasem, ha arról volt szó, hogy énekével a hazafias érzelmeket keltse föl, vagy pedig ha valamely nemzeti ügy szolgálatára állhatott.

Mindig büszkesége lesz a „Polgári Daloskörnek" az a párját ritkító hazafias föllángolás, midőn az ismeretes szegedi katonai affér alkalmával a polgárok nagy tömegével együtt lezarándokolt Szegedre s ott Kossuth-apánk meggyalázott és fölmagasztalt szobra előtt zengette el Huber Károlynak gyujtó „Szabadságdalát".

Hivatkozhatom arra is, hogy a daloskör kezdettől fogva minden évben külön meg-

ünnepli márczius 15-ikét s az ily márczius 15-iki ünnepségek és az azok keretében elhangzó hazafias dalok és beszédek nem csekély mértékben járulnak hozzá a nemzeti öntudat fölébresztéséhez és ébrentartásához.

Nem áll félre akkor sem, amikor arról van szó, hogy a jótékonyság, a hit, a kegyelet oltárán hozzon áldozatot. A jótékony nőegylet többször igénybe vette már a daloskör közreműködését. Örökre emlékezetes marad a daloskör történetében az az önzetlen, a felekezeti türelmességet és jó egyetértést fennen hirdető tény, midőn a daloskör a kecskeméti gör. kel. templom fölavatása alkalmával 1904-ben a dallamra és nyelvre nézve teljesen idegen görög ritusú misét betanulta és az istentisztelet alatt teljes szabatossággal elénekelte.

A kegyelet adóját nemcsak elhalt tagtársaival szemben rójja le, hanem a városnak mindama polgárai iránt is, kik működésükkel polgártársaik szeretetét, háláját érdemelték ki. Hivatkozom e tekintetben Laukó Károly, az ág. ev. egyház nagyérdemű lelkészének s Kressák Pál, ugyancsak az ág. ev. egyház érdemes tanitójának síremlékük felavatásánál ez év folyamán való szereplésre s arra a daloskörre szomorú napra, amidőn a köztiszteletben és szeretetben álló zászlóanyát, Dömötör Sándorné kir. közjegyzőnét kisérte ki síri nyughelyére.

Szóval a daloskör tagjai — bár sokszor elismerésre méltó nagy áldozatot hoztak — minden alkalommal teljes odaadással iparkodtak megfelelni kötelességüknek, úgyis mint dalosok, úgyis mint a városnak törhetetlen magyarságu fiai.

Hogy a daloskör iparkodott kötelességét minden irányban megtenni, abban a vezetőségének is nagy része volt.

Első elnöke: a paedagógia terén érdemeket szerzet Böszörményi Mihály az alapozás nehéz munkájából vette ki a maga részét és elismerésre méltó működésével rászolgált arra, hogy a daloskör mindig tisztelettel emlékezzék meg róla.

Ugyancsak a kezdet nehézségeit segített legyőzni a daloskör első, tevékeny karnagya: Nemesszeghy István is.

Úgy a nevezett elnök, mint a karnagy 1898-ban megváltak a daloskörnél addig viselt állásaiktól s távozásuk után az elnökségre a városnak közszeretetben álló polgárát: Farkas Ignácz gyógyszerészt, a karnagyságra pedig Szent-Gály Gyula zeneiskolai igazgatót kérte föl és nyerte meg a daloskör.

Farkas Ignácz, elnöksége idején két országos dalosversenyre, Kassára és Temesvárra vezette a daloskört, melyet oly szeretetre méltóan képviselt, hogy jórészt ennek lehet betudni azt a jó hírnevet, melynek a „Kecskeméti Polgári Daloskör" örvend az ország dalosai előtt.

Az a súlyos csapás azonban, mely őt kedves leányának elvesztése által érte: annyira megbénította egyidőre még munkakedvét is, hogy 1904-ben szeretett daloskörétől is megvált.

Az ő távozása óta Németh László, a siketnémák intézetének igazgatója tölti be az elnöki tisztet, megnyerő modorával, jóságos türelmével és mély belátásával vezetve a daloskör ügyeit, ami most annál nehezebb, mert *a* dalosversenyeken való többszöri részvétel nagy anyagi áldozatába került a daloskörnek, melyet működésében is lenyügöznek szűkös pénzügyi viszonyai.

Nem szabad elfeledkeznünk e helyen Csősz József ipartestületi jegyzőről, a daloskörnek előbb tényleges, jelenleg tiszteletbeli alelnökéről sem, aki szintén kiváló érdemeket szerzett a daloskör megalapításában és fejlesztésében.

A daloskörnek nagyon sok sikere fűződik az ő nevéhez. Ezuttal csak három olyan tényre mutatok rá, melyek a daloskör életében kimagasló események s a melyek, hogy sikerültek: azt főleg az ő tevékenységének lehet betudni.

Az ő buzgalma szerzett a daloskörnek zászlót, melyet fényes ünnepségek keretében 1895. év julius hó 7-én avattak föl, megnyerve a zászlóanyai tisztre Kecskemét város egyik kiváló vezető emberének Dömötör Sándor kir. közjegyzőnek feledhetetlen emlékü nejét.

Ő rendezte azt a díszes és lelkes fogadtatást, melyben a város polgársága 1901-ben, a kassai országos dalosversenyről

hazatérő dalosokat részesítette. Az ő fáradozásának lehet köszönni jórészt azt, hogy lehetővé vált a „Budapesti Polgári Daloskör" meghivása, fogadtatása és közreműködése a „Kecskeméti Polgári Daloskörnek" 1908. szeptember hó 6-án rendezett dalestélye alkalmával.

Az 1909. április havában tartott közgyűlés az alapszabályok módosítása alkalmával több oly intézkedést fogadott el, melyek hivatva vannak a daloskör működésének nagyobb lendületet adni.

Ugyanekkor sikerült néhány agilis, ügybuzgó egyént megnyerni a tisztikarba, amely így alakult meg: elnök: Németh László, a siketnémák intézetének igazgatója, alelnök: Niklosz János, k. r. tanár és Kiss Jenő iparos, titkár: Schnitzl Gusztáv siketnéma intézeti tanár, karnagy: Szent-Gály Gyula, a városi zeneiskola igazgatója, helyettes karnagy: Geday Sándor községi tanitó, pénztáros: Deák Sándor iparos, ellenőr: Rimóczy János kereskedő, gazda: Lestár Béla iparos, zászlótartó: Lokó László iparos.

A daloskörnek jelenleg 32 működő tagja van.

Adja Isten, hogy ez a lelkes csapat soha meg ne fogyatkozzék, hanem ellenkezőleg minél többeket nyerjenek meg a magyar dal kulturájának s nemes küzdelmükben zászlójuk mindig diadalmasan lobogjon.

Szent-Gály Gyula.

A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKSÉGE, IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNYI TAGJAI, TISZTELETBELI-, ALAPITÓ- ÉS PÁRTOLÓ-TAGJAI, VALAMINT A TAGEGYESÜLETEK NÉVSORA.

Védnök: *Dr. WLASSITS GYULA*, v. b. t. t. a közigazgatási bíróság elnöke. Budapest.

Örökös díszelnök: *Gróf ZICHY GÉZA*, v. b. t. t. Budapest, IV., Koronaherczeg-utcza 10.

Elnök: *Dr. BÁRCZY ISTVÁN*, Budapest székesfőváros polgármeste. Budapest, IV., Városháza.

Alelnök: *ZSENY JÓZSEF*, a Nemzeti Szövetség társelnöke. Budapest, X., Tisztviselőtelep, Szabóky-utcza 50.

Alelnök: *BURDÁCS REZSŐ*, kir. járásbiró, a Kecskeméti Dalárda elnöke. Kecskemét.

Titkár: *GÖNDÖCS ISTVÁN*, egyházi karnagy. Budapest, VII., Ovoda-utcza 3. I. 9.

Jegyző: *TÜRNER ANTAL*, MÁV. hivatalnok. Budapest, VIII., Mária Terézia-tér 5.

Pénztáros: *CSEHACSEK VILMOS*, a Budapesti Polgári Dalkör alelnöke. Budapest, IV., Váczi-utcza 40.

Ellenőr: *ULLERICH GYULA*, polg. isk. igazgató, a Budapesti Férfidalegylet elnöke, Budapest, VIII., Német-utcza 44.

Gazda: *GOLL REZSŐ*, mérnök, az Apolló szerkesztője. Budapest, II., Pálffy-tér 1.

Ügyész: *Dr. SOLTI ÖDÖN*, ügyvéd. Budapest, VII., Wesselényi-utcza 4.

Országos karnagy: *BELLOVITS IMRE*, a Zenekedvelők Egyesületének igazgatója, Mátyásföld per Czinkota.

Országos társkarnagy: *SZTOJANOVITS JENŐ*, szakfelügyelő, polgári iskolai igazgató, a Bazilika és a Budai Dalárda karnagya. Budapest, VIII., Üllői-ut 10. III. em.

Budapesti igazgató választmányi tagok:

1. *Benzsay Gida*, a Ganzgyári Dalkör titkára. Budapest, IX., Ernő-utcza 7.
2. *Dötsch Károly*, egyházi karnagy, zenetanár. Budapest, VIII., Baross-utcza 105.
3. *Dubois Rezső*, a Danubius Dalkör titkára. Ujpest, Király-utcza 58.
4. *Eller János*, a Testvériség Dalegylet alelnöke. Ujpest, Tavasz-utcza 50.
5. *Kossovits József*, egyházi karnagy zenetanár. Budapest, II., Ribáry-utcza 3.
6. *Rosenblüh Mór*, a MÁV. Visszhang alelnöke, Budapest, VII., István-ut 34.
7. *Rózsavölgyi Gyula*, kir. tanácsos, alpolgármester, a Budai Dalárda elnöke. Budapest, IV., Városháza.
8. *Siposs Antal*, kir. tanácsos, m. zeneakadémiai igazgató. Budapest, IV., Muzeum-körut 27.
9. *Schekolin József*, főmérnök. Budapest. VIII., Baross-utcza 129.
10. *Schunda V. József*, keresk. tanácsos, hangszergyáros. Budapest, IV., Magyar-utcza 16-18.
11. *Szabados Béla*, m. kir. zeneakadémiai tanár. Budapest, X., Tisztviselő-telep, Villam-u. 19.
12. *Starker Károly*, a Budai Dalárda jegyzője, Rákosszentmihály.

Póttagok:

1. *Ligeti Sándor*, a Typografia Dalkör II-od karnagya. Budapest, II., Margit-körut 57.
2. *Vörös Kálmán*, igazgató-tanitó, Budapest, VIII., Erdélyi-utczai iskola.

3. *Dr. Balatoni Lajos,* a MÁV. Tisztviselők Dalkörének alelnöke, Budapest. X., Kőbánya, Alsó pályaudvar.
4. *Hellebronth Árpád,* a Budapesti Férfidalegylet alelnöke. Budapest, VIII., Baross-utcza 84.

Vidéki igazgató választmányi tagok:

1. *Dr. Angyal Ármánd,* főkapitány, a Győri ének és zeneegylet elnöke. Győr.
2. *Erdélyi Sándor,* egyházi karnagy, a Szegedi Dalárda karnagya. Szeged.
3. *François Lajos,* kereskedelmi tanácsos, pezsgőgyáros, a Budafoki Dalárda elnöke. Budafok.
4. *Heynke Oszkár,* MÁV. hivatalnok, a Debreczeni Egyetértés titkára. Debreczen, MÁV. műhelytelep.
5. *ifj. Horváth Mihály,* a B.-csabai Dalárda titkára, B.-Csaba.
6. *HorváthZoltán,* kir. törvsz. biró, a Veszprémi Dalegylet elnöke. Veszprém.
7. *Issekutz Aurél,* alispán, a Lugosi Dal- és Zeneegylet elnöke. Lugos.
8. *Dr. Kováts Sándor,* szentszéki ülnök, plébános. Csanádapátfalva.
9. *Lányi Ernő,* zenedei igazgató, a Szabadkai Dalegylet karnagya. Szabadka.
10. *Dr. Maczki Valér,* főiskolai tanár, az Egri Dalkör alelnöke. Eger, Cistercita r.
11. *Mihó Ernő,* egyh. karnagy, a Czeglédi Városi Dalárda karnagya. Czegléd.
12. *Pollák Soma,* m. hivatalnok, a Győri Egyetértés titkára, Győr.
13. *Dr. Réczey Sándor,* kir. törvsz. biró, a Mármarosszigeti Dalárda elnöke. Mármarossziget.
14. *Schwanner Lajos,* a Székesfehérvári Déli Vasuti Dalkör alelnöke. Székesfehérvár.
15. *Szent-Gály Gyula,* zenedei igazgató, a Kecskeméti Polgári Dalkör karnagya. Kecskemét.
16. *Szuly János,* ügyvéd, a Pécsi Dalárda elnöke, Pécs, Baranya-u.
17. *Stallmach Sándor,* a Kispesti Dalárda elnöke. Kispest, Kisfaludy-u. 14.
18. *Dr. Ugró Gyula,* polgármester, az Ujpesti Dalkör elnöke. Ujpest.

Póttagok:

1. *Erdélyi József,* a Balassagyarmati Dalárda karnagya. Balassagyarmat.
2. *Zsigmond Ferencz,* tanár, a Kolozsvári Összhang karnagya. Kolozsvár.
3. *Horkay Lajos,* a Debreczeni Munkásdalárda elnöke. Debreczen.
4. *Grónay Andor,* az Egri Polgári Dalkör karnagya. Eger.

Tiszteletbeli tagok:

1. *Bellovits Imre,* országos karnagy, Mátyásföld per Czinkota.
2. *Csízik Károly,* ny. pénzügyi főtanácsos, Budapest, II., Fő-utcza 17.
3. *Erney József,* tiszteletbeli elnök, Budapest, VII., Rákóczi-ut 24.
4. *Dr. Ernuszt József,* Vasvármegye ny. főispánja, Szombathely.
5. *Gobbi Alajos,* kir. tanácsos, tiszteletbeli országos karnagy, Budapest, IV., Magyar-utcza 36.
6. *Hochholtzer Károly,* volt pénztáros, főmérnök, Budapest, II., Szegényház-utcza 11.
7. *Lekly Gyula,* kir. tan. tiszteletbeli alelnök, Kassa.
8. *Siposs Antal,* kir. tanácsos, m. zeneakadémiai igazgató, Budapest, IV. Muzeum-körut.
9. *Szmrecsányi Lajos,* felszentelt püspök, Eger.
10. *Dr. Telbisz Károly,* udvari tanácsos, temesvári polgármester, Temesvár.

Alapitó tagok:

1. *Erney József,* 1896.
2. *Hochholtzer Károly,* 1899.
3. *Zseny József,* 1901.
4. *Schunda V. József,* 1907.
5. *Gróf Majláth Géza,* 1907.
6. *Dr. Kolpaszky István,* 1907.
7. *Kecskemét város,* 1909.

Budapesti tagegyesületek.

1. Dudai Dalárda. II. Főút, Budai zeneakadémia.
2. Budapesti Asztalossegédek Önk. Betegseg. és Temetk. Egylet Dalárdája. Budapest, VIII., Gólya-utcza 38. Schering József vendéglője.
3. Budapesti Danubius Daloskör. Budapest, V., Meder-utcza 9.
4. Budapesti Ganzgyári Dalkör. Budapest, X., Kőbányai-ut 31. Ganzgyár.
5. Budapesti Nemzeti Zenede. Budapest, IV., Semmelweis-utcza 14.
6. Budapesti Polgári Dalkör. Budapest, IV. Váczi-utcza 40.
7. MÁV. Budapest-Istvántelki „Testvériség" Dal- és Önképzőkör. Ujpest, Tavasz-utcza 50.
8. Budapesti „Törekvés" Dal- és Önképzőegylet. Budapest, X., Kőbányai-ut 30.
9. Budapesti „Typographia" Dalkör. Budapest, II., Margit-körut 57.
10. Budapesti m. kir. Posta- és Távirda Tisztviselők Dal- és Zeneegylete. Budapest, IV., Főposta.
11. Budapesti m. kir. Posta- és Távirda Altisztek és Szolgák „Honfi" Dalköre. Bpest, VII., Bálint-utcza 17.
12. Budapesti Férfi Dalegylet. Budapest, VII., Németutczai polgári iskola.
13. Budapesti Villamos Városi Vasut Főmühelyének Dalárdája, Budapest, VI., Aréna-ut 112.
14. Budapesti „Visszhang" Férfi Dalegylet. Budapest, V., Csiky-utcza 27. I. 6.
16. Budapesti Fegyver- és Gépgyári Dalkör. Budapest, IX., Soroksári-ut 106.
17. Óbudai Protestáns Énekegyesület. Budapest, III., Óbuda, Szentlélek-tér 6.
18. Óbudai Dalkoszoru. Budapest, III., Óbuda, Vörösvári-utcza 93.
19. A m. kir. Államvasutak Gépgyárának „Aczélhang" Munkás Dalegyesülete. Budapest, X., Kőbányai-ut 23.

Budapest környékén működő tagegyesületek.

1. Budafoki dalárda.
2. Erzsébetfalvai Polgári Dalkör.
3. Egyesült Villamossági Részvénytársaság Dalárdája. Ujpest, IV.
4. Kispesti Dalárda. Kispest, Kisfaludi-utcza 14.
5. Rákosligeti Dal- és Zenekör.
6. Ujpesti Dalkör. Ujpest, Károlyi-utcza 19.
7. Weisz Manfréd-féle Lőszergyári Dalárda. Csepel, Lőszergyár.

Vidéki tagegyesületek.

1. Alberti-Irsai Dalkör.
2. Apatini Férfi Dalárda.
3. Aradi Waggongyári Dalkör. Arad, Waggongyár.
4. Aradi MÁV. Dalegylet. Thököly-tér 6.
5. Aradi Turista Egyesület Dalköre.
6. Balassagyarmati Dalegylet.
7. Bezdáni Olvasóköri Dalárda.
8. Békési Iparos Dalkör.
9. Békéscsabai Iparos Daloskör.
10. Brassói Magyar Dalárda.
11. Czeglédi Városi Dalárda.
12. Czeglédi Ipartestületi Dalkar.
13. Debreczeni Dalegylet.
14. Debreczeni Munkásdalegylet.
15. Debreczeni MÁV. „Egyetértés" Önképző- és Zeneegylet. MÁV. műhelytelep.
16. Debreczeni Kossuth Dalkör
17. Diósgyőri m. kir. Vas- és Acélgyári Tisztviselők Dalegylete. Diósgyőr, gyártelep.
18. Diósgyőri Gyártelepi „Jószerencse" Dalkör. Diósgyőr, gyártelep.
19. Egri Dalkör.
20. Egri Polgári Dalkör.
21. Eperjesi Dalkör.
22. Esztergomi Önálló Iparosok Dalköre.
23. Fiumei Magyar Daloskör.
24. Győri Ének- és Zeneegylet.
25. Győri Waggon- és Gépgyári „Egyetértés" Dalkör.
26. Hajdunánási Dalárda.
27. Hajduszoboszói Dalegylet.
28. Kassai Dalegylet.
29. Kassai Zenekedvelők Dalegylete.
30. Kecskeméti Dalárda.
31. Kecskeméti Polgári Daloskör.
32. Karánsebesi Férfi Dalegylet.
33. Kiskunfélegyházai Daloskör.
34. Kisujszállási Önálló Iparosok Dalköre.
35. Késmárki Dalkör.
36. Kolozsvári Dalkör.
37. Kolozsvári Polgári Dalegylet.
38. Kolozsvári MÁV. „Összhang" Önképző Dal- és Zeneegyesülete.
39. Komáromi Dalegyesület.
40. Lippai Dalegylet.
41. Lőcsei Főgymnasiumi Zenekör.
42. Losonczi Dalegylet.
43. Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet.
44. Lugosi Iparosok Dalköre.
45. Makói Dalárda.
46. Marosludasi Dalegylet.
47. Marosvásárhelyi Dalkör.
48. Miskolczi Daláregylet.
49. Miskolczi Polgári Dalegylet.
50. Miskolczi MÁV. Dal- és Önképzőkör.
51. Mármarosszigeti Dalkör.
52. Mármarosszigeti Polgári Dalkör.
53. Mezőkeresztesi Énekkar.
54. Mezőkövesdi Kath. Egyházi Énekkar.
55. Nagykárolyi Dalegylet.
56. Nagyszalontai Városi Dalárda.
57. Nyiregyházai Városi Dalegylet.
58. Óbecsei Polgári Dalkör.
59. Orosházai Dalegylet.
60. Ózdi Gyári Felügyelő és Munkás Olvasóegylet Dalárdája.
61. Paksi Daloskör.
62. Pancsovai Izraelita Templom-dalegylet.
63. Pécsi Dalárda.
64. Rimasimonyi Ének- és Dalegylet.
65. Salgótarjáni Aczélgyári Olvasóegylet Dalköre.
66. Salgótarjáni Aczélgyári Felügyelő és Munkás-Olvasóegylet Dalosköre.
67. Sárospataki Főiskolai Énekkar.
68. Sárvári Dalosegyesület.
69. Sátoraljaujhelyi Gyártelepi Dalárda.
70. Siklósi Polgári Dalkör.
71. Soproni Dalfüzér.
72. Soproni Férfidalkör.
73. Szabadkai Dalegyesület.
74. Szamosujvári Dal- és Zeneegylet.
75. Szászrégeni Magyar Polgári Dalkör.
76. Szegedi Dalárda.
77. Szegedi Polgári Dalkör.
78. Szegedi „Hazánk" Vasuti Dal- és Olvasókör.
79. Székesfehérvári Déli Vasuti Mühely Dalegylet.
80. Székesfehérvári Polgári Dalkör.
81. Székelyudvarhelyi Székely Dalegylet.
82. Szolnoki Millenniumi Dal- és Zeneegylet.
83. Szombathelyi Dalosegyesület.
84. Szombathelyi MÁV. „Haladás" Dalkör.
85. Temesvári Zenekedvelő Egyesület.
86. Temesvári Magyar Dalárda.
87. Temesvári Gyárvárosi Dal- és Zeneegyesület.
88. Temesvári Iparösszhang Dalegylet.
89. Temesvári MÁV. Lelkesedés Olvasó- és Dalkör.
90. Temesvári Tüzoltó Dalárda.
91. Tiszaföldvári Dalegylet.
92. Tordai Dalkör.
93. Tordaszentlászlói Ifjusági Dalkör.
94. Törökszentmiklósi Dalárda.
95. Ujfehértói Első Dalegylet.
96. Ujvidéki Dalárda.
97. Ujvidéki Polgári Magyar Daloskör.
98. Ungvári Dalárda.
99. Vadászerdői Dalárda.
100. Verseczi Magyar Dalkör.
101. Veszprémi Dalegylet.

102. Zilahi Dalkör.
103. Zombori Kaszinóegyleti Dalárda.
104. Zombori Iparos Dalárda.

Külföldi tagegyesület:

1. Bukaresti Magyar Társulat Dalárdája Bukarest, Románia. Intrarea Zalomit 6.

Pártolótagok:

1. *Boross István*, Budapest, IV., Eskü-ut 5, (Krammer czég.)
2. *Hackl N. Lajos*, tanár, szerkesztő. Budapest, IX., Knezits-ucza 17.
3. *Pély Károly*, háztulajdonos. Budapest, II., Hattyu-utcza 21.
4. *Pély Ferencz*, főv. ig.-tanító. Budapest, X., Tisztviselő-telep, Elnök-utczai isk.
5. *Dr. Rátz Ottó*, kir. törvsz. biró. Sopron.
6. *Rozsnyai Károly*, könyvkereskedő, Budapest, IV., Múzeumkör-út 15.
7. *Schunda V. József*, gyáros keresk. tanácsos. Budapest, Magyar-utcza 16—18.
8. *Schunda Károly*, gyáros. Budapest, Magyar-utcza 16—18.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR DALÁREGYESÜLET HIVATALOS LAPJA:

„MAGYAR DAL- ÉS ZENEKÖZLÖNY".

Szerkesztője: *Göndöcs István*, Budapest, VII., Ovoda-u. 3.
Főmunkatársa: *Burdács Rezső*, Kecskemét.

A DUNÁNTULI DALOSSZÖVETSÉG.

Ezelőtt tizenhét évvel, Győrött, hazánk dunántuli részének egyik legerősebb gócpontján, a félszázadnál régebben működő s a zene- és dalművészet terén is vezérszerepre hivatott *Győri Ének- és Zeneegylet* kebelében merült föl az az eszme, hogy üdvös volna — az országos dalosszövetseg körén belül, de külön tömörülve, ségek keretében meg is alakul forma szerint a szövetség *dr. Angyal Ármánd*, a Győri Ének- és Zeneegylet elnökének, a nagyhirű magyar zeneköltőnek vezetése mellett.

A két testvéregyesület baráti látogatásából pattant ki az eszme, mely csakhamar gyökeret vert s azóta folyton erősödik, iz-

DR. ANGYAL ÁRMÁND
győri főkapitány, zeneszerző.

DR. VAJDA EMIL
győri főreáliskolai tanár, hegedümüvész

annak erősítése czéljából a dunántuli kerületi dalosszövetség megalkotása, amely a magyar dal s zene, de főleg a férfikari előadó művészet fejlesztését, tökéletesítését tűzné ki feladatául.

Barátságos érintkezésbe lépve a Soproni Dalkörrel — amely szintén hazánk egyik legrégibb dalegylete — az 1892 deczember 3-án tartott együttes közgyűlésen történt e czélra az elhatározó első lépés s 1893-ban, piros pünkösd vasárnapján fölemelő ünnepmosodik, fejlődik olyannyira, hogy már hazánk egyik tekintélyes kulturális tényezőjévé lett.

A kibontott zászló alá mind többen sorakoztak s ma már a D. D. Sz. lobogója körül 33 dalegylet tömörült s hirdeti országszerte — ezeret meghaladó dalostestvérrel — a magyar dal diadalát.

A D. D. Sz. alapszabályait a magy. kir. belügyminiszter 1895 április 24-én hagyta jóvá. A szövetség ügyeit egy mozgó választmány igazgatja. Ennek a választmány-

nak székhelye mindig az a város, ahol a következő dalosünnepélyt rendezik.

A D. D. Sz. tevékenysége, buzgalma folytán a magyar dal és zene iránti érdeklődést a Dunántúl mindenütt felköltötte, a zene és dal legkiválóbb művelőivel az összeköttetést országszerte fönntartotta s pályázataival igyekezett a magyar dalirodalmat a lehető legmagasabb szinvonalra emelni.

A szövetség érdekeit szolgálja az a zenei folyóirat, melyet „*Magyar Lant*" czimen *dr. Angyal Ármánd,* a Győri Ének- és Zeneegylet agilis elnöke és *dr. Vajda Emil,* ugyanezen egylet művészkarnagya és igazgatója alapított s szerkesztett. E hathatós organum irányító vezérczikkeivel, a régi magyar dalirodalom gyöngyeinek kiadásával, összeköttetéseivel s szavának tekintélyével olyan jótékony munkásságot fejtett ki, hogy e lankadatlan ügybuzgalomnak köszönhető az a föllendülés, mely a szövetség közel két évtizedes multjában példaszerűen föltünt.

Hazánk zenevilágának e két kiváló alakjáról — kiknek arczképeit is bemutatjuk — zeneirodalmunk legkiválóbb alakja s nestora, *id. Ábrányi Kornél,* a Pesti Napló 1901-ik évi folyamában a többek között a következőket irta: „Van a korálszigetképzés feladatát teljesítő magyar zeneirodalomnak legujabban keletkezett még egy olyan jeles időszaki közlönye, mely nem dicsekedhetik ugyan hosszu évsorral, mindössze csak egy éves életű, de amit már eddig is tett s tesz, azt megilleti a teljes elismerés. Értem a „Magyar Lant" czimen Győrött megjelenő zeneműfolyóiratot, Angyal Ármánd dr. és Vajda Emil dr. szerkesztése és kiadása mellett. Mind a kettő telivér Grál lovagja a hazai zenének, főleg pedig a magyar zeneirodalomnak.

Ha csak egy pár tuczat olyan városi kapitánya volna Magyarországnak, mint dr. Angyal Ármánd, bizony mondom, ráillenék a várnai csata emléktáblájának a latin verse, mely igy végződik: „Non ferret scythicum Pannoniae ora jugum", mit igy lehetne traverzálni: a magyar zene nem hordozná az idegen áram s a kozmopolitizmus sulyos jármát. Vajda Emil mint virtuóz, iró, zeneszerző s karnagy méltán erős támaszként sorakozik melléje."

A D. D. Sz. multjának tükördarabjaiként hadd álljanak itt a következő adatok:

A szövetség 1894-ben *Szombathelyen* tartotta első dalosversenyét, amelyen 5 versenyző dalegylet szerepelt. Első dijat nyert a Győri Ének- és Zeneegylet.

1895-ben *Győrött* folyt le a dalosverseny, hol a képviseletben megjelent dalos egyleteket nem számítva, ujból öt dalegylet versenyzett. Első helyen tünt ki a Szombathelyi és Soproni Dalegylet.

1897-ben *Sopronban* rendezték a dalünnepélyt. A versenyben 7 dalegylet vett részt. A versenyben a Győri ének- és Zeneegylet jutott első helyre.

1899-ben *Komárom* falai között jelent meg a D. D. Sz., hol 10 dalegylet versenyzett. Első dijat nyertek: a Győri Ének- és Zeneegylet, a Szombathelyi, a Budapesti „Egyetértés" dalkör és a Soproni Férfidalkör.

1902-ben *Tata* látta vendégül a dalostestvéreket. Itt 12 dalegylet versenyzett. Első helyen való kitüntetésre érdemesítették a Győri Ének- és Zeneegyletet s a Szombathelyi Dalegyletet.

1904-ben a *Pécsett* tartott dalünnepélyen 10 dalegylet versenyzett. Első dijra érdemesité a jury a Budapesti Egyetértést, a Győri Ének- és Zeneegyletet s a Szombathelyi Dalegyletet.

1906-ban *Nagykanizsán* 9 dalegylet versenyzett. Első dijat a Pécsi Dalárda nyerte el.

1908-ban *Székesfehérvárt* 9 dalegylet versenyzett. Első helyre került a Nagykanizsai irod. és műv. köri dalegylet.

A IX. dalosversenyt *Keszthelyen* tartja meg a szövetség 1910-ben.

A kerületi dalosversenyek sikere érdekében sokat fáradoztak a következők: dr. Gyöngyösy Tivadar, dr. Kaky Kristóf, dr. Korn János, Wirthl Károly, dr. Rácz Ottó, dr. Arnhold Károly, Király Béla, Konkoly Thege Béla, Hittrich József, Pintér Elek, Csizmadia László, Szuly János, Hank József, Bőhm Emil, Rauscher Béla és Medgyesy József.

A D. D. Sz. kötelékébe tartozó 33 dalegylet a következő:

1. Bpesti Egyetértés Férfidalegylet.
2. „ Lyra-Dalkör.

3. Bolmányi Polg. Dalárda.
4. Devecseri Daloskör.
5. Győri Ének- és Zeneegylet.
6. „ Magy. Waggon- és Gépgyár Egyetértés Dalköre.
7. Kisczelli Daloskör.
8. Kismartoni Férfidalegylet.
9. Komáromi Dalosegyesület.
10. „ R. K. Egyh. Énekkar.
11. Kőszegi Dalos és Műkedv. Kör.
12. Keszthelyi Iparos Dalkör.
13. Muraszombati Zene- és Dalegylet.
14. Nagykanizsai Irod. és Műv. Kör Dalárdája.
15. Pápai Főegyh. R. K. Vegyes Énekkar.
16. Pécsi Dalárda.
17. „ Polgári Dalkör.
18. Sárvári Dalosegyesület.
19. Siklósi Polgári Dalkör.
20 „ Iparos Olvasóköri Dalárda.
21. Soproni Férfidalkör.
22. „ Gazdapolgárok Dalegylete.
23. „ Zeneegyesület.
24. Szombathelyi Dalosegyesület.
25. Székesfehérvári Déli Vasut Műhely Dalegyl.
26. „ Polgári Dalkör.
27. „ Ev. Ref. Dalkör.
28. Tatai R. K. Egyh. Énekisk. Férfikara.
29. „ és Tóvárosi Polg. Olv. Dalárda.
30. Budapesti Czukrász Dalkör.
31. Székesfehérvári Bv. K. Kör Férfikar.
32. „ Zenekedvelők Egyl.
33. Móri Dalegylet.

A rövid keretben feltüntetett események, a Szövetség gazdag irattára, pénzalapja, erkölcsi sikerei, a sajtó és a közvélemény s az országos érdeklődés fényesen igazolják, hogy a dalosszövetség nemzeti hivatásának s kulturális feladatának dicséretesen megfelelt és életképességét fényesen bebizonyitá.

Különben is ma már szinte általánossá vált és mindinkább hangosabban nyer kifejezést az a meggyőződés, hogy a kerületi szövetségek megalakításának és szervezésének legfőbb ideje elérkezett, mert *csak erős szervekkel, izmos tagokkal működhet erőteljesen a test: a Dalosegyesületek Országos Szövetsége.*

A DÉLMAGYARORSZÁGI DALOSEGYESÜLETEK SZÖVETSÉGE.

A Temesvári Magyar Dalárdában már néhány évvel ezelőtt felmerült az az eszme, hogy az ország délvidékén működő dalosegyesületeket valamely kapocscsal egybe kellene kötni, abból a czélból, hogy — egymás támogatása mellett — hathatósabb munkásságot fejthessenek ki, a magyar dalkultura szolgálatában.

Ez a szövetkezés különösen azért lett volna már akkor is szükséges, mivel a Délmagyarországon működő, körülbelől 160—180 dalosegyesület legnagyobb része román és szerb nemzetiségi jellegü, s az ezek között apró szigetekként itt-ott felbukkanó magyar-, és a hazafias németdalosegyesületek — teljesen magukra hagyatva — a maguk elé tüzött nemes feladatnak nem képesek olyan mérvben megfelelni, amint az kivánatos volna.

A szövetkezést azonban főleg az a körülmény késleltette, hogy ismeretlen volt az Országos Magyar Daláregyesületnek ez ügyben elfoglalt álláspontja, sők akadtak egyesek, akik a szövetkezést — bár jó hiszemüleg — ellenezték, azért, mivel azt vélték, hogy ez, az OMDE erőinek szétforgácsolására és gyöngítésére vezetne, habár a Temesvári Magyar Dalárda vezetősége határozottan kijelentette, hogy a szövetség megalakításával éppen az országos egyesületet óhajtja támogatni, mert hiszen csak egy olyan egyesület lehet erős és munkaképes, amelynek tagjai is erősek és munkaképesek. S a Temesvári Magyar Dalárdának azt a kijelentését, hogy a szövetség létrehozása iránti szándéka távolról sem irányul az OMDE ellen, sőt ellenkezőleg, az országos központot továbbra is egész erejéből támogatni óhajtja: annál komolyabban kellett venni, mivel erről az aránylag fiatal egyesületről fel sem tételezhető volt az, hogy az OMDE részéről már megalakulása alkalmával tapasztalt jóakaratu buzdítást és támogatást hálátlansággal viszonozza.

Az 1908. év elején értesült a T. M. D. arról, hogy az OMDE vezetősége a vidéki szövetségek megalakulását nem ellenzi, s ekkor az ügyet választmányi ülésében beható tárgyalás alá vette s egyhangulag hozott határozattal kimondotta, hogy a szövettség megalakítására a kezdeményező lépéseket megteszi, s ennek kivitelével Gokler Antalt, az egyesület karnagyát és Czúcz Endrét, az egyesület főtitkárát bizta meg.

Hónapokig tartó levelezésekkel sikerült a szorosan vett Délmagyarországon működő dalosegyesületek czimeit kipuhatolni, melyeknek beszerzése után a T. M. D. mindezekhez az egyesületekhez meleghangu megkeresést intézett, felkérve őket a szövetkezés eszméjének támogatására, s egyben megkereste a délvidék magyar dalkulturájának apostolát: Issekutz Aurélt, Krassó-Szörény vármegye alispánját s a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet elnökét, hogy nyujtson ő is segédkezet a megkezdett nagy munkához, aki a tőle már megszokott kedves előzékenységgel és lelkesedéssel tette az ügyet magáévá, amivel aztán a siker biztosítva is lett.

Hosszu lenne itt felsorolni azokat a munkálatokat, amelyeket a szövetség megalakításának sikere érdekében végezni kellett; aki közelről szemlélte ezt a tevékenységet csak is az tudja azt kellőleg méltányolni.

A fáradságot nem ismerő, kitartó buzgó munkálkodásnak végre is sikerült a megkezdett művet befejezni.

Délmagyarország legrégibb és legérdemesebb dalosegyesületének: a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyesületnek székhelyén és fennállásának 56-ik évfordulóján 1908. évi deczember hó 8-án tartatott meg az alakuló közgyülés, amely elejétől végig a leglelkesebb hangulatban folyt le.

Az Országos Magyar Daláregyesületet Issekutz Aurél, mint igazgató-választmányi tag képviselte.

Testületileg jelent meg — a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegyesületen kivül — a Karánsebesi Férfi Dalegylet és a Temesvári Magyar Dalárda.

Megjelentek továbbá — betürendben emlitve a dalosegyesületeket — az Aninai „Dalibor" Dalosegyesület képviseletében: Lanberg József elnök, az Aradi Waggongyári Dalkör képviseletében: Bécsy Sándor, a Hódmezővásárhelyi Dalárda képviseletében: Kun Miksa elnök, a Lugosi Iparosok Dalköre képviseletében: Horváth Kálmán, a Németbogsáni Férfi Dalegylet képviseletében: Kempotich Emil elnök, az Oraviczai Dal- és Zeneegylet képviseletében: Dunst Rezső elnök, az Orsovai Magyar Dalárda képviseletében: Győrffy Dezső elnök, az Orsovaer Männer-Gesang-Verein képviseletében: Fröhlich Sándor és Nachtnebel András, a Temesvári Dalkör képviseletében: Marossy Mátyás elnök és Mihelsz Gyula karnagy, a Temesvári Ipar-Összhang dalosegyesület képviseletében: Holub Ede elnök és a Zsombolyai Iparos Dalegylet képviseletében: Reichardt Antal elnök és Reichardt Ferencz hirlapiró. Ezeken kivül a következő dalosegyesületek, ugymint: az Aninai Dalegylet, az Aninai Havasi Dalárok, az Aradi Általános Munkás Dalegylet, az Aradi MÁV Dalegylet, a Karánsebesi Magyar Dalkör, a Makói Dalárda, a Nagykikindai Polgári Dalegylet, a Pancsovai Magyar Dalkör, a Resiczai Dalárszövetség, a Resiczai Dalegylet és a Varjasi „Harmonia" Dalegylet irásbelileg bejelentették, hogy nem képviseltethetik ugyan magukat a közgyülésen, de annak határozataihoz eleve hozzájárulnak.

Issekutz Aurél tartalmas, lelkes szép beszéd keretében üdvözölte a megjelenteket, s kimerítően méltatta a czélt, amelyet a szövetség elérni óhajt; örömmel látja szép számmal egybegyülve azokat a dalosegyesületeket is, amelyek eddig még nem voltak képesek a mi édes magyar anyanyelvünkön a dalt művelni; nem is akarja a szövetség — ugymond — őket működésükben elnyomni, de segíteni óhajt minden magyar érzésü egyesületet, hogy a magyarosodás terén feltartóztathatlanul haladjon előre. A tömeges megjelenésben erős jó akaratot lát, amelyet örömmel vesz tudomásul.

Kijelenti egyuttal, hogy a kerületi szövetség korántsem akar az országos központtal szembehelyezkedni, sőt ellenkezőleg, annak keretén belül óhajtja a maga specziális feladatát megvalósítani, s már most hangsulyozza, hogy abban a perczben, amikor a központi egyesület a kerületi versenyek intézményét megvalósítja: a szövetség beolvad az Országos Magyar Daláregyesületbe.

A nagy tetszéssel fogadott megnyitó beszéd után, az elnök felkérte a jelenvoltakat, hogy a szövetség megalakulása tekintetében határozzanak, mire a közgyülés, egyhangulag és óriási lelkesedéssel kimondotta, hogy a szövetséget „Délmagyarországi Dalosegyesületek Szövetsége" czimmel megalakítja, s annak lételét — az elnök által jelzett feltételek beálltáig — minden körülmények között fenntartandónak nyilvánították, azután pedig egyhangulag elfogadták az előterjesztett alapszabályokat.

Ezek után az elnök indítványára, a közgyülés *dr. Telbisz Károly* udvari tanácsost, Temesvár szabad királyi város polgármesterét, a szövetség elnökévé nagy lelkesedéssel egyhangulag megválasztotta. Társelnökök lettek: Issekutz Aurél, Krassó-Szörényvármegye alispánja és Ferenczi Sándor Temesvármegye alispánja, alelnökök: Juhász Mihály, Hódmezővásárhely vá-

ros polgármestere, Müller Fülöp gyógyszerész, a Karánsebesi Férfi Dal- és Zeneegylet elnöke, dr. Schwarcz József ügyvéd (Nagykikinda) és Joób Gusztáv MÁV tisztviselő (Arad), titkár: Czúcz Endre, a Temesvári Magyar Dalárda főtitkára, szövetségi karnagy: Pogátsnigg Guidó, temesvári zeneiskolai igazgató, társkarnagy: Arany János, a Hódmezővásárhelyi Daloskör karnagya, jogtanácsos: dr. Bárvig Ödön temesvári ügyvéd, pénztáros: Croght József, temesvári pénzügyi számtanácsos, ellenőr: Joanovits Gusztáv, jegyzők: Titz Antal és Bogdán Antal, gazda: Michelsz Gyula, a Temesvári Dalkör karnagya, a számvizsgálóbizottság tagjai: Sárkány Gábor és Mohilló Oszkár. Ezeken kivül megválasztatott az igazgató-választmány 40 tagja.

Dr. Telbisz Károly megválasztott elnököt, amidőn az őt meghivó küldöttség élén megjelent, a közgyülés szünni nem akaró tapssal és éljenzéssel fogadta, melynek lecsilapultával, a következő szép beszédet tartá:

Bár elfoglaltságomnál és a korral még növekvő egyéni gyarlóságaimnál fogva, az alakuló Délvidéki Dalárszövetség elnöki tisztével járó kötelességeket alig leszek képes kielégítően teljesíteni, mindamellett azt véltem, hogy a megtisztelő jelölést, mint a dalártestvérek kitüntető bizalmának s a Lugosi Dal- és Zeneegylet érdemes elnöke rokonszenvének jelét hálás köszönettel el kell fogadnom, abban a reményben, hogy a szövetség tisztelt tagjainak elnézése és jóakaró támogatása pótolni fogja fogyatkozásaimat és igy egyesült erővel leküzdhetjük a kezdet nehézségeit és sikerrel szolgálhatjuk az ügyet: szerény körben egy nagy nemzeti eszmét.

Magyarország regenerálásának egy évszázadra kiterjedő munkájában mindig az volt a hazafiak gondja, s a feladat sikere is attól függ, hogy a művelt népekkel lépést haladva, meg tudjuk őrizni nemzeti sajátságainkat, ősi hagyományainkat, hogy tudunk-e magyar czivilizácziót, nemzeti kulturát teremteni.

Abban a feladatkörben, melyre a dalárok szövetkeznek, a czélt és a követendő irányt szintén nemzeti politikánk ezen uralkodó eszméje jelöli meg; ennek felel meg törekvésünk, ezt fejezi ki jelszavunk: a magyar dal és a magyar zene kultusza.

A magyar dal és a magyar zene a multak viszontagságaiból drága örökségképen reánk maradt nemzeti kincs, mely mint köszörületlen gyémánt, csiszolás és mivelés által sokszorosan fokozódó értékével alkalmas arra, hogy a művelt világ rokonszenves érdeklődését irántunk felkeltse, a népek családjában tiszteletet és becsületet szerezzen a magyar névnek és mint a multban, úgy a jövőre is, a bánat és öröm napjaiban, a lelkeket felemelő összhang hatásával és a szíveket hevítő varázs erejével a nemzetet egyesítse, büszkeséggel és boldogsággal töltve el a magyart.

E drága nemzeti hagyományaink gondozására, a magyar dalművészet ápolására, daltársi érzelemmel és hazafias lelkesedéssel akarunk nemes versenyben egyesülni, hogy a magyar dal diadala, a magyar dalárok dicsősége zengje túl a bérczeket és szálljon fel a magas egekig nemzeti zsolozsmánk: Isten áldd meg a magyart!

A végszavak elhangzása után felhangzott éljenzés és tapsvihar csillapultával Gokler Antal polg. isk. igazgató, a Temesvári Magyar Dalárda karnagyának kitünő dirigálása mellett, a testületileg jelenvolt Karánsebesi Férfi Dalegylet és a Temesvári Magyar Dalárda elénekelték a Himnuszt, ami felejthetetlen benyomást keltett az összes jelenlevőkben.

Végül Kun Miksa ügyvéd, a Hódmezővásárhelyi Dalárda elnökének indítványára az előkészítő bizottság elnökének: Issekutz Aurélnak és jegyzőjének: Czúcz Endrének, kifejtett munkálkodásukért, egyhangulag hozott határozattal, a közgyülés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

A közgyülés után, a városi szinházban, egy minden tekintetben sikerült fényes hangverseny volt, melyen a Lugosi Magyar Dal- és Zene Egylet, a Lugosi Iparosok Dalköre és a Temesvári Magyar Dalárda is közreműködtek. A gondosan összeállított műsor-

ban, a szóló-számok tökéletes művészi előadása mellett gyönyörüen érvényesültek a karénekek és a zenekar hatásos darabjai; Szabolcska Mihály temesvári reform. pap, a hirneves költő pedig néhány szép költeményét olvasta fel, igen nagy hatás mellett.

Megható szép mozzanata volt a hangversenynek az a jelenete, amidőn a Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet és a Temesvári Magyar Dalárda a szinpadon nyilt szinen együtt megjelent, s a jeligék elhangzása után Gokler Antal, a Temesvári Magyar Dalárda karnagya szép szavak kíséretében nyujtotta át a fennállásának 56-ik évfordulóját ünneplő Lugosi Magyar Dal- és Zeneegylet elnökének: Issekutz Aurélnak, a Temesvári Magyar Dalárda széles nemzeti szinü szalaggal ékesített hatalmas babérkoszoruját, melyet nevezett elnök, szónélküli meghatotságában, egy meleg kézszoritással köszönt meg.

Ekként alakult meg a Délmagyarországi Dalosegyesületek Szövetsége, amely hatalmas rugója lehet — és kell is hogy legyen — egy egész országrész testvéresülésének.

A Szövetség működése annál több reménynyel biztat és a legszebb eredményekre enged kilátást, mert a Szövetség élén mind oly kiváló férfiak állanak, akik már társadalmi állásuknál fogva is hivatva vannak a magyar kultura előbbrevitelén működni, s akik mindannyian kipróbált lelkes harczosai a magyar hazafiságnak, amelynek terjesztésére, erősítésére, a Szövetségre lépett dalosegyesületek bizonyára minden lehetőt el fognak követni.

A Szövetség alapszabályai felterjesztettek a belügyminiszteriumhoz, s mihelyt azok a kormány által jóváhagyatnak: azonnal megkezdi a Szövetség nyilvános működését.

Czúcz Endre.

FRANÇOIS LAJOS,

A BUDAFOKI DALÁRDA MEGALAPÍTÓJA ÉS ELNÖKE, A MAGYAR DALOSEGYESÜLETEK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGÉNEK IGAZGATÓ-VÁLASZTMÁNYI TAGJA.

François Lajost ország-világ úgy ismeri, mint a polgári erényeknek s különösen a magyar dalügy iránt való lelkes áldozatkészségnek igazi példányképét, — akinek egész élete fényes bizonyítékul szolgálhat arra nézve, hogy ernyedetlen szorgalommal, kitartó igyekezettel s minden szép és jó iránt való meleg érdeklődéssel és jó akarattal mily sokra viheti s mily áldásos eredményeket érhet el egy derék férfi, hogyha nem önző egyéni érdek, hanem a közjó előmozdítására való nemes törekvés irányítja működését.

François Lajos tetőtől-talpig férfi, a szónak legnemesebb értelmében, aki mindazt, amit elért, az ő praktikus okos eszének és a két keze munkájának köszönheti. Ő — mint az angol mondja — igazi „*self made man*“ vagyis olyan ember, aki önmaga lett azzá, a mi. Dolgozott kora ifjuságától kezdve, s dolgozik ma is, amidőn már milliókkal rendelkezik.

Huszonöt évvel ezelőtt került Budafokra, mint született franczia, s egy negyedszázad alatt jobb magyar lett belőle, mint száz- meg százezer született magyar. Itt meghonosította a magyar pezsgőgyártást, amelyet a tökéletesség oly magas fokára emelt, hogy az ő Transylvánia pezsgője a legjobb franczia gyártmányokkal vetekedik és meghonosította — ami nekünk annál is sokkal többet ér — a magyarságot.

Ez a franczia származásu derék férfi ma már nemcsak ő maga beszél folyékonyan magyarúl, hanem megmagyarosította az egész Budafok községet, amelyet még nem is olyan régen, Promontor helyett — az ottani svábos kiejtés szerint — csak „*Premadur*“ néven hallottunk emlegetni.

Budafok község anyagi és szellemi felvirágzása elsősorban és legfőképpen a François Lajos érdeme, aki munkaadója, barátja, atyja, jóltevője a népnek, melynek megmagyarosítása érdekében mesébe illő működést fejtett ki.

Az általános tisztelet és szereteten kivül, amely őt oly méltán megilleti, sokszoros érdemeit a király is elismerte, amidőn a mult évben a Ferencz József rendel kitüntette.

A magyar dalügynek léleknemesítő és a hazafias érzést legjobban erősítő jelentőségét François Lajos rég felismerte, s népmagyarosító nagy munkájának leghatalmasabb segédeszközéül ezt fel is használta, amenyiben saját gyárának munkásai körében dalkört alapított, ennek minden szükségletéről ő gondoskodik, s kifogyhatatlan

áldozatkészségével és lelkes ügybuzgalmával a Budafoki Dalárdát már is szép fejlődésre emelte.

Feledhetetlen elnökünk: boldogult Lung György, felismervén François Lajosban a magyar dalügynek egyik leglelkesebb apostolát, sietett őt az országos egyesületnek is megnyerni, amelynek hosszú idő óta egyik példás ügybuzgalmu igazgató-választmányi tagja, s bőkezü áldozatkészségével, pénzbeli és versenydíjak adományozásával igazi jóltevője.

François Lajos, az általa alapított és az elnöklete alatt álló Budafoki Dalárda körében egy épp oly poétikus, mint amily praktikus szép szokást honosított meg, s ez: a Czeczilia napjának megülése.

Czeczilia ugyanis a dalosok pátrónája, s Francziaországban — ahol a dalkultusz hasonlíthatlanul elterjedtebb, mint nálunk — régóta szokásban van, hogy a dalosegyesületek évenkint rendesen megülik Czeczilia napját, s az ünneplés keretében minden dalosnak egy általa szabadon választott dalt kell soloban énekelni.

Ez a solo éneklés bátran nevezhető a dalosok vizsgájának, próbatételének, amely bizonyságot tesz minden egyes dalosnak hanganyagáról, előadási képességéről, művészi izléséről, — szóval dalos mivoltának teljes valóságáról, ami aztán a karmestert a legbiztosabban tájékoztatja arról, hogy az illető dalos mit tud, mire képes és mire alkalmazható, — ami a karok összhangzatos előadásbeli kiképezésének igen jelentékeny tényezője.

A mult évben személyesen volt alkalmam a franczia dalosok eme szép és jó szokásának a magyar dalosok körébe való átplántálása felől meggyőződést szerezni, — s a Budafoki Dalárda Czeczilia-ünnepén nyert benyomások oly mélyen hatottak reám, s az ott tapasztaltakat annyira helyesnek és jónak találtam, hogy ennek alapján a legmelegebben ajánlhatom minden dalosegyesületnek, miszerint honosítsák meg és vegyék gyakorlatba országszerte mindenütt ezt a szép és jó szokást: Czeczilia napjának az említett módon való megünneplését.

François Lajosnak a magyar dalügy iránti szeretetét jellemző és valóban fejedelmi Maecenásságát bizonyító legutóbbi cselekményéről kell még megemlékeznem. Minthogy azonban itt az én saját személyemről van szó: valóban zavarban vagyok, nehogy egyéni hivalkodásnak tünjék fel az, amit elmondani akarok.

Átadom tehát a szót a *„Magyarország"* nak, amely — a többi lapokkal együtt — így irta le az esetet:

A kecskeméti országos dalosünnep méltó befejezést nyert szeptember 12-én, vasárnap este, François Lajos kereskedelmi tanácsos és a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetsége igazgató választmányi tagjának budafoki kastélyában, az országos szövetség főtitkárának: Göndöcs Istvánnak tiszteletére rendezett fényes ünnepséggel. A főtitkár páratlan buzgalmat és szorgalmat fejtett ki a kecskeméti országos dalosünnep sikere érdekében. Ennek elismeréseképen rendezte François Lajos az ünnepséget, vendégül látván az országos dalosszövetség elnökségét és igazgató-választmányi tagjait. A Budafoki Dalárda üdvözlő karral, a házigazda szép beszéddel fogadta az ünnepeltet. A diszlakomán a budafoki zenekedvelők 40 tagu zenekara játszott. Ott voltak: Fontenay vicomte franczia főkonzulon és nején kivül, az Országos Dalosszövetség vezetőségéből Siposs Antal, Gobbi Alajos kir. tanácsosok, Erney József a Nemzeti Zenede igazgatója, Sztojanovics Jenő országos karnagy, Zseny József és Burdács Rezső alelnökök, Kecskemét város képviseletében: Sándor István főjegyző, dr. Tegze Gyula jogakadémiai igazgató, Papp György főkapitány, Füvessy Imre h. főkapitány, Kremán Sámuel a Kecskeméti Dalárda karnagya, Tóth István áll. anyakönyvvezető, Adorján Imre hirlapiró és Tóth Antal törvényszéki biró. Ott voltak még dr. Angyal Ármánd győri főkapitány, Horváth Zoltán veszprémi törvényszéki biró, Schwammer Lajos, Mihó Ernő igazgató-választmányi tagok stb. Az ország minden részéből száznál több üdvözlő sürgönyt és levelet küldtek a dalosegyesületek. Zichy Géza gróf dísz-

elnöknek, Bárczy István dr. fővárosi polgármester elnöknek és Kada Elek kecskeméti polgármesternek, akik távolmaradásukat kimentették: az ünneplők meleghangu táviratot küldtek. A 150 főnyi vendégsereg a késő éjjeli órákig lelkesen ünnepelte Göndöcs főtitkárt és a szives házigazdát, François Lajost.

Nincs arra szó, amely hiven és méltóan kifejezhetné az én mélységes megilletődésemet és kimondhatatlan hálámat, azért a nagy megtiszteltetésért, amelyben François Lajos engemet ezzel a fényes és pompás ünneppel részesített. Mert ünnep volt az reám nézve, életemnek legszebb napja, holtomig feledhetetlen ünnepe.

Ámde engemet nem a fényes ünneplés hatott meg, hanem az a szeretet tett boldoggá, amelyet François Lajos mélyen tisztelt kedves barátom, s az ott jelenvolt, valamint az üdvözlő táviratokat küldött kedves dalostestvérek irányomban tanusítani kegyesek voltak.

Az én beteg testemet-lelkemet felvidította s uj erőt, friss életkedvet öntött belém az a tudat, hogy az én szerény munkásságom s a magyar dalügy érdekében szivem sugallatának ösztönzéséből eredő ténykedésem oly meleg elismerésben, oly érdemen felüli méltánylásban részesült, amelyet egész életemben nem fogok elfeledni, nem tudok eléggé megköszönni.

François Lajosnak fenkölt gondolkodását, nemes jó szívét pedig mindennél ékesebben bizonyítja az, hogy ő nem az előkelő nagyságokat, nem a társadalmi élet kitünőségeihez tartozó vezérférfiakat, hanem a magyar dalügynek igénytelen egyszerü napszámosát: engemet tüntetett ki azzal, hogy az én örömmel végzett szerény működésemet az elismerésnek oly páratlan fényes megnyilatkozásával tüntette ki.

Áldja meg Őt ezért a jó Isten, s tegye boldogá és éltesse még igen-igen soká, a magyar dalosok örömére, méltó büszkeségére!

GÖNDÖCS ISTVÁN.

MEGYEI KÖNYVTÁR TULAJDONA KECSKEMÉT
41.226

Lépjünk be a Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségébe!

Alapító tagok egyszer s mindenkorra legalább 200 koronát adományoznak.

Pártoló tagok három éven át, legalább 10 koronát fizetnek évenkint.

Rendestag ok dal- és zeneegyesületek lehetnek, amelynek 24 működő tag után 10 kor., 25—40 működő tag után 15 korona, ezen felül korlátlan számig 20 kor. évi tagsági dijat fizetnek.

A belépési nyilatkozatok GÖNDÖCS ISTVÁN szövetségi titkárhoz küldendők. Budapest, VII., Ovoda-utcza 3.

TARTALOM.

	Lapon
Ajánlás	5
Gróf Zichy Géza arczképe és életrajza	6
Dr. Bárczy István arczképe és életrajza	13
Az Országos Magyar Daláregyesület működésének rövid története	17
Lung György arczképe	33
Az Országos Magyar Daláregyesület által rendezett országos dalosversenyek táblázata	43
Ferenczy Ida arczképe és életrajza	47
Kada Elek arczképe és életrajza	51
Sándor István és Burdács Rezső arczképe	57
Sándor István életrajza	58
Burdács Rezső életrajza	61
A kecskeméti rendezőbizottság arczképcsoportozata	63
Dr. Kacsoh Pongrácz arczképe és életrajza	65
A kecskeméti országos dalünnep részletes ismertetése:	
A megérkezés	68
A kecskeméti koszorus hölgyek I arczképcsoportozata	69
Üdvözlés a pályaudvaron	70
Katona József szobrának megkoszoruzása	70
A kecskeméti koszorushölgyek II. arczképcsoportozata	71
Dr. Kováts Sándor arczképe	72
A kecskeméti koszorushölgyek III. arczképcsoportozata	73
A bevonulás	74
A zászlók megkoszoruzása	74
A kecskeméti koszorushölgyek IV. arczképcsoportozata	75
Kecskemét város üdvözlése	76
A kecskeméti koszorushölgyek V. arczképcsoportozata	77
Kossuth Lajos szobrának megkoszoruzása	78
A kecskeméti koszorushölgyek VI. arczképcsoportozata	79
Lekly Gyula arczképe	80
Az ünnepi közgyülés	80
Zseny József arczképe	81
A versenyző dalosegyesületek elnökeinek I. arczképcsoportozata	83
A versenyző dalosegyesületek elnökeinek II. arczképcsoportozata	85
A versenyző dalosegyesületek elnökeinek III. arczképcsoportozata	87
Gróf Zichy Géza ünnepi beszéde	88
A versenyző dalosegyesületek elnökeinek IV. arczképcsoportozata	89
A versenyző dalosegyesületek einökeinek V. arczképcsoportozata	91
Siposs Antal 50 éves művész jubileumának ünneplése	92
Siposs Antal arczképe	93
Ismerkedési estély	94
A kötött-karokkal való versenyek, augusztus 16. d. e.	94

A kötött versenykarok szerzőinek arczképcsoportozata ... 95
A kötött-karokkal való versenyek, augusztus 16. d. u. ... 97
A szerenádok ... 98
A versenyző dalosegyesületek karnagyainak I. arczképcsoportozata ... 99
Káldy Gyula siremlékének felavatása. (Káldy arczképével) ... 100
A versenyző dalosegyesületek karnagyainak II. arczképcsoportozata ... 101
Mihó László siremlékének felavatása (Mihó arczképével) ... 102
A versenyző dalosegyesületek karnagyainak III. arczképcsoportozata ... 103
A szabadon választott karokkal való versenyek, augusztus 17. d. e. ... 104
A versenyző dalosegyesületek karnagyainak IV. arczképcsoportozata ... 105
A szabadon választott karokkal való versenyek augusztus 17. d. u. ... 106
A diszhangverseny ... 108
Bellovits Imre, Szent-Gály Gyula és Sztojanovits Jenő arczképcsoportozata ... 109
A Kecskeméti Városi Dalárda jubileumi és zászlószentelési ünnepélye ... 110
Ferenczy Ida levele a Kecskeméti Dalárdához ... 110
Kada Elekné — a zászlóanya helyettese — arczképe ... 112
Az összkarok előadása ... 113
A biráló bizottság itéletének kihirdetése és a versenydijak kiosztása ... 114
A zsüri jegyzőkönyve ... 115
A Kassai Zenekedvelők Egyesülete csoportképe ... 117
A búcsúlakoma ... 118
A Budapesti „Danubius" daloskör csoportképe ... 119
Az Egri Polgári Dalkör csoportképe ... 121
Zseny József csárdásának hangjegy lenyomata ... 124
A Kecskeméti (Városi) Dalárda csoportképe ... 127
A Kecskeméti (Városi) Dalárda 50 éves multja dióhéjban ... 128
A Kecskeméti Polgári Daloskör csoportképe ... 131
A Kecskeméti Polgári Daloskör története ... 132
A Magyar Dalosegyesületek Országos Szövetségének elnöksége, igazgató-választmányi tagjai, tiszteletbeli-, alapitó és pártoló-tagjai, valamint a tagegyesületek névsora ... 135
A Dunántuli Dalosszövetség ... 139
A Délmagyarországi Dalosegyesületek Szövetsége ... 143
François Lajos (arczképpel) ... 147

HIRDETÉSEK

Schunda V. József

cs. és kir. udvari hangszergyáros,

a m. kir. Opera, a m. kir. Zeneakadémia és a Nemzeti Zenede stb. stb. szállitója, a pedál-czimbalom és az ujonnan javitott **tárogató** egyedüli feltalálója

BUDAPEST, IV., Magyar-utcza 18. szám

Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja a saját gyárában készült mindennemü **réz-fuvó, fa-fuvó, vonó- és ütőhangszereit,** valamint saját találmányu javitott és szabadalmazott

czimbalmait és tárogatóit

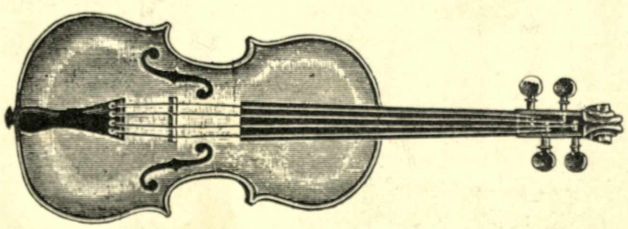

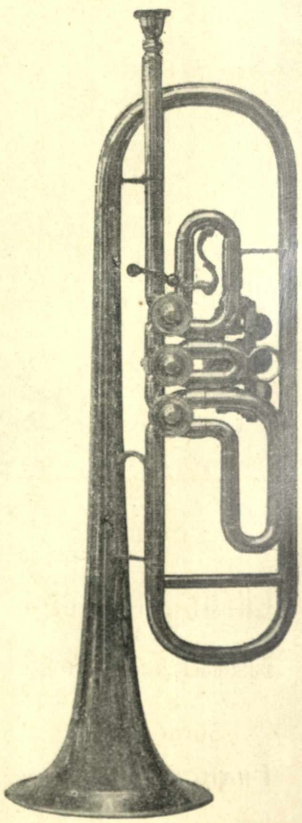

Transylvania Sec

Louis François & Comp.

császári és kir. udvari szállitók. Fülöp Szász Coburg Gothai Herczeg Ő Fensége szállitói

BUDAFOK

16 elsőr. kitüntetés.

Főraktár:

Borhegyi Ferencz

Budapest, V., Gizella-tér 1

Sürgönyczim:

Francois Budafok

□ Hors Concours. □

Vezérképviselőség:

Ruda és Blochmann

Budapest, V., Akadémia-u. 16

Telefon:

Budafok 15. szám

AZ "APOLLO" ZENE-MŰFOLYÓIRAT MA-

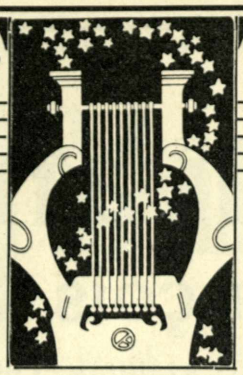

GYAR FÉRFIKAROK GYÜJTEMÉNYÉNEK

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁSA

Az "Apollo" juliusi számával huszonharmadik évfolyamát fejezte be. Huszonhárom év fáradságos munkájával közel 470 magyar férfikart, olyan gyűjteményt adott a magyar daloskörök kezébe, amelyben minden daloskör kellő anyagot talál, amely nem kis büszkeségünkre, méltán vetekszik bármely ilyen nagyarányú külföldi kargyűjteménynyel is. ▫ Huszonkét évi munkásság eredményének tarthatjuk, hogy jelenleg hazánkban mintegy háromszáz daloskör, külföldön pedig számos, csak Amerikában hét nagy dalkör, hirdeti fennen a magyar dal magasztosságát. A daloskörök száma a két utolsó évtized alatt megötszöröződött, ezt mi az "Apollo" erkölcsi hatásának is tudjuk be, mert az "Apollo" fennállása óta nem kell a magyar temperamentumnak meg nem felelő külföldi férfikari szerzeményeket magyar köntösbe bujtatni és azokkal férfikari hangversenyeink műsorát kitölteni, hanem az "Apollo"-ban zeneileg művelt és kevésbé művelt dalkörök egyaránt válogathatnak szebbnél-szebb, tiszta nyomtatásban megjelent magyar szerzők eredeti magyar szerzeményei között. ▫ Ezek a mélázó, majd ropogós magyar nóták, húsból és vérből álló szerzemények inspiráljak zenebarátainkat újabb és újabb daloskörök alakítására, zeneszerzőinket pedig kitünő, maradandó újabb szerzemények létrehozatalára. Az "Apollo"-t mindenkor kulturmissziót végző intézménynek, annak folytatását hazafias kötelességnek tartottuk, ezért nem engedtük magunkat visszarettenteni esetleges anyagi balsikertől; mi pusztán az erkölcsi eredményt tartottuk mindig szemünk előtt. Büszkén mondhatjuk, hogy alig van már magyar dalárda, ahol az "Apollo"-t ne ismernék. Ámde, immár nagyszabásúvá kifejlődött vállalatunkat csak úgy tudjuk a megkezdett és soha szem elől nem tévesztett tisztességes úton a kellő erkölcsi magaslaton megtartani, ha vállalkozásunkban ügyünket, a magyar férfikarének terjesztésének ügyét, az összes magyar daloskörök felkarolják és támogatásukkal, előfizetéssel lehetővé teszik annak folytatását. ▫ Amidőn tehát az "Apollo"-ban eddig megjelent 470 karnak tartalomjegyzékét bármikori szíves felszólitásra megküldjük, legyen szabad becses figyelmét folyóiratunkra elhívnunk, azon megjegyzéssel, hogy az iránta érdeklődőknek szívesen szolgálunk részletes felvilágosítással. ▫ Az újonnan beállott pénzügyi viszonyok arra kényszerítenek bennünket, hogy előfizetőinket arra kérjük, hogy az

előfizetési és hátralékos díjakat a folyó évfolyam alatt beküldeni és a megjelent karoknak szólamait is nálunk megrendelni sziveskedjenek, nehogy az 1884-ik évi XVI-ik törvényczikk adta jogunkkal élnünk kelljen, ha azokat leírnák vagy litografiai úton sokszorosítanák. ▫ Azon esetben, ha valamely előfizetőnk az "Apollo"-t nem kívánná tovább járatni, úgy kérjük, hogy a legközelebbi számot e szavakkal: "Nem fogadjuk el!" visszaküldeni szíveskedjék, hogy az ilyen szám visszaérkezése után az illetőt az előfizetők sorából, bár sajnálattal, töröljük. ▫ Az "Apollo" úgy mint eddig, ezentúl is évenként négyszer és pedig október, január, április és julius hó elején mindig egy-egy ív vezérkönyv és két-két ív szólammal (tenor I és II, basszus I és II) fog megjelenni. Egy számban átlag öt eredeti magyar férfikart közlünk. A már megjelent huszonkét évfolyam 11 részben kötve is megrendelhető, a vezérkönyv 3, minden egyes szólam 2 koronáért. Kívánatra az eddig megjelent 88 szám bármelyikével is szolgálunk és pedig egy vezérkönyvet és négy szólamot 1 K 80 f-ért, minden további négy szólamot 1 K 20 f-ért. ▫ Amikor az "Apollo" férfikargyűjtemény 1909/10. évi 24. évfolyamára új előfizetést nyitunk, arra kérjük fel tisztelt előfizetőinket, a dalosegylete vezetőségét és a karnagy urakat, hogy az "Apollo"-t, mint a magyar férfikari irodalom egyedüli gyűjteményét minél szélesebb körben ajánlani, valamint nagyrabecsült pártfogásukkal továbbra is megtisztelni kegyeskedjenek. Az előfizetési és hátralékos, valamint megrendelési díjak beküldését szeptember hó végéig kérjük, hogy a lapot október hóban pontosan szétküldhessük.

Budapest, 1909 junius hóban.

Az "Apollo" 22 évfolyama 11 kötetben a következő árakért kapható:

Minden rész vezérkönyvének ára 3 korona, I. tenor 2 korona, II. tenor 2 korona, I. bass 2 korona, II. bass 2 korona.

Egynehány csoportositott kar.

Hazafias karok.

5. **Bátori L.:** Búcsú. 13. **Kücken F.:** Normann dala. 15. **Ábrányi K.:** Dalár szózat. 16. **Lányi Ernő:** Sóhajtás. 19. **Szentirmay E.:** Harczi dal Kossuth indulóra. 21. **Gaal F.:** Imádságom. 26. **Szabados B.:** Ébresztő. 27. **Gaal J.:** A bilincs. 30. **Egressy B.:** Szózat. 31. **Erkel Fer.:** Hymnus. 40. **Langer Viktor:** Táborban. 40. **Lányi E.:** A királyhoz! 97. **Gaal F.:** Fohász. 102. **Dr. Szőllős A.:** Intés. 103. **Gaal F.:** Honfidal. 130. **Szentirmay E.:** Édes apánk, Kossuth Lajos... 139. **Lányi E.:** Vándordal. Kitárom... 145. **Szentirmay E.:** Népszó a királyhoz. 148. **Kapi Gy.:** Riadó: 149. **Schwartz Gy.:** A honért. **Major J. Gyula:** Árpád sírja. 154. **Wimmer E.:** Hazánk. Szent az érzet... 175—82. **Ábrányi K.:** Tenger gyöngye. 197. **Gaal F.:** Szent hamvak. (Pályadíjnyertes mű.) 218. **Mentovich Gy.:** A rákosi szántó. 219. **Gaal F.:** Multadban nincs öröm... 220. **Lányi E.:** Szabadság, dicsőség. 221. **Wusching K.:** Árpád apánk ne féltsd... 240. Kossuth nóta: Kossuth Lajos azt izente. 253. **Schmölzer J. S.:** A magyar dal. 262. **Rubinstein Ant.:** Harczi dal. 265. **Rouget de l'Isle Marseillaise.** 266. **Pérat Fr.:** Honvágy franczia népdal. 273. **Goll J.:** A burok nemzeti hymnusa. 280. **Schumann R.:** Élj őseink hazája. 301. **Thern K.:** Édes hazám! 317. **Goll J.:** Magyar ünnepi dal. Jertek ünnepelni! 328. **Thaisz L.:** Kossuth hymnus. 337. **Fránek G.:** Otthon és idegenben... 339. **Lányi E.:** Hunyadi László. (Díjnyertes pályamű.) 359. **Révfy G.:** Rendületlenül. 361. **Sztojanovits J.:** A magyar nóta. (Díjnyertes pályamű.) 366. **Pogatschnigg Guido:** Dal a dalról. (Díjnyertes pályamű.) 370. **Lányi E.:** Kopogtatnak. 377. Szerző ismeretlen. Amerikai szabadságdal. 390. **Rieger Gy.:** A szent dal. 397. **Gróf Zichy Géza:** Rákóczi-kar, Nemo operából. 413. **Schumann:** Vándordal. 417. **Hoffer Károly:** Mi riasztja fel a magyart.

Üdvözlő dalok.

22. **Goll J.:** Üdvözlő. 23. **Goll J.:** A szeretet hymnusa. 29. **Abt Fer.:** Felköszöntő. 48. **Härtel A.:** Éji zene. 70. **Cherubini M. L.:** Üdvözlet. 98. **Bergmann Á.:** Felköszöntő. 376. **Goll J.:** Dalos elnöki üdvözlő dal. 425. **Gaal F.:** Ünnepi dal.

Humorisztikus karok.

33. **Lányi E.:** Olyan furcsa... 39. **Halács János:** Jó Pannikám. 47. **Szentirmay E.:** A veteránok. 96. **Scherff F.:** A holdhoz. 99 **Gaal J.:** Tréfás dal. 100. **Kossovich József:** Chinai influenza Szerenada 134. **Zöllner K.:** Étlap 147. **Szögedi Endre:** Noe öröme... 174. **Szentirmay E.:** Szerelmi krach. 213. **Szentirmay E.:** A mámi meg a táti. 474. **Genée R.:** Pepi tant. 321. **Tolnai J.:** A művelt czigányprímás. 316 **Goll R.:** Tetőre magyar. 329. **Szélba J.:** Magyar filozofia. 334. **Hoppe R.:** Tréfás gyászinduló. 347. **Tolnai G. J.:** Mégis bunda a bunda... 391. **Goll-Grey:** Náni, náni...

Magyar népdalok, egyvelegek.

34. **Szentirmay E.:** Köny és mosoly a) 34. Búzakalász. 35/I. Dal a Sugár Jancsiról. 36/III. Bécsi kendő... 37/IV. Szál a madár... 38/V. Is, is, is. 41. **Lányi E.:** 41. Tavasz elmult... 42. b) Elmegyek és nem tudom még hová... 43. c) Nem tudja még a lány... 44. d) Peng a kasza... 50. **Wagensommer J.:** Népdal-füzér: a) 50. Sárgul már a jegenyefa... 51. b) Esteledik a határon... 52. c) Hadd tudja meg... 60. **Szentirmay E.:** Csikó, csikó — **Ábrányi K.: Eredeti m. dalfüzér:** a) 62. Mikor megyek az oltárhoz... 63. b) Hull immár a fa levele... 64 c) Nem szeretlek én már... 65. **Székács Gy.:** Dalbokréta: a) Mért születtél a világra... 66. b) Ide látszik az orgonakerítés... 67. c) Ujszegeden van egy kert... 68. d) Ennek a kis lánynak... 82. **Greizinger Iván:** Két népdal: a) Sárga levél... b) Hej csicsergő kis madár... 86. **Szentirmay E.:** Szivhullámok, dalfüzér: a) Nyugtasd raitam... 87. b) Mikor én a dalos madárt... 88. c) Faluhosszat... 105. **Szentirmay E.:** Mókázó nóták: a) Dal a menyecskéről... b) Pity, poty az a legény... c) Philoxera-nóta... d) Híjja, híjja a kis madár... 119. **Szentirmay E.:** Mulat a betyár: a) Duhaj nóta... b) Éva lányai... 124. **Gaal F.:** 4 eredeti m dal: a) Szomorúan szól a magyar nóta... b) Dalolnék én mint a madár... c) Drága gyöngyöm elválunk... d) Sikogat az őszi felszél... 141. **Goll J.:** Egyveleg: a) Ezer csillag... b) Gimbelem, gombolom... c) Befordultam a konyhára... 146. **Kovárcz E.:** Suhog a szél... 151. **Váry János:** Népdalok: a) Nem vagyok én oka... b) Megvert az Ur Isten... c) Akkor szép az erdő... 159. **Lányi E.:** Dalok: a) Sötét felhők szállnak végig... b) Iza vize elmossa... c) Ha szavaid megfontolom... d) Nem vagyok már katona... 166 **Kossovich J.:** Eredeti népdalok: a) Jaj Istenem... b) Melyik szebb, a rózsa vagy a liliom: c) Fekete bor, édes szőlő... 172. **Bor-**

say S.: Székelydalok: a) Fiatfali halastóba ... b) Fejér fuszujkavirág ... c) Be szeretnék az erdőbe fa lenni ... 183. **Méder Mihály**: Népdal-egyveleg ... a) Zord lakomnak ... b) Még azt mondják ... c) Nem igy volt ... d) Érik a buzakalász ... 194. **Gaal Ferencz**: Eredeti magyar dalok. (Pályadíjnyertes mű): a) Nyisd ki anyám... b) Elragadta galambomat ... c) Siófokra megy a hajó ... 210. **Fortuner E.**: Magyar népdalok: a) Házunk előtt mennek el ... b) Jaj annak a lánynak ... c) Zsindelyezik a huszár kaszárnyát ... d) Azt hallottam Budapesten ... e) Jaj de hamis a maga szeme ... f) Két út van előttem ... 209. **Szentirmay E.**: Dalbokréta: a) Suhog a szomorú fűz ága ... b) Hapták nóta ... c) Betyárdal. d) Csak, csak, csak ... 222. **Goll J.**: Kuruczdalok: a) Nincs oly nemzet a világon ... b) Rajta kurucz ... c) Ha német, hát legyen német ... d) Dunántúl ... 227. **Hoppe R.**: Négy eredeti m. dal: a) Csillagos az éjjel ... b) Udvarunkban bugó galamb ... c) Kis tubiczám ... d) Ha kimégy a zöld erdőre ... 231. **Ögyek.**: Kurucz nóták: a) Ugy igyál bort ... b) Mig idebenn ... c) Ha német hát legyen német ... d) Erdélyi hajdutáncz ... 237. **Várföldi E.: Eredeti m. dalok:** a) Keserű a kökénybokor ... b) Vadgalambos ... c) Biró uram ... 241. **Méder M.**: Népdalok: a) Zúg az erdő, hull a levél ... b) Szomorú fűz lombja között ... c) Felvégi ház ugy csalogat ... d) Vásáhelyi sétatéren ... e) Csillag ragyog hold világ van ... 249. **Lányi E.**: Négy eredeti dal: a) Rám borult a szomorúság ... b) Ez a kis lány csalfa kis lány ... c) Esteledik, csendes lett ... Ez a kis lány szemérmetes ... 256. **Szentirmay E.**: Felhő és napsugár. Eredeti m. dalok: a) Búdal. b) Barna legény csi, csi, csi ... c) Száll a kis pillangó... d) Csali kis lány ... 267. **Méder M.**: Feketehegyi emlék. Népdal-egyveleg: a) Gyászba borult az én életem ... b) Volt nekem egy szép szeretőm ... c) Hej a szívnek parancsolni ... d) Icza, czicza, palacsinta ... e) Messze kéklik a Duna ... 281. **Méder M.**: Népdal-egyveleg: a) Ha meghalok ... b) Még azt mondják: c) Ősz az idő ... d) Huzd czigány ... 288. **Szentirmay E.**: Jubiláns nóták: a) Be szomorú ez az élet ... b) Daru megjő meg a gólya ... c) Csak egy szép lány van a világon ... d) Ne menj el ... 293. **Goll J.**: Magyar nóták: a) Azt olvastam én valahol ... b) Búsan szól a kecskeméti ... c) Csongorádi birónak a leánya ... d) Gewehr aussz ... 302. **Dr. Horváth Ákos**: Farsangi népdalegyveleg: a) Életemnek végóráját ... b) Van nekem egy nagyon régi szokásom ... c) Megkértem már az Úr Istent ... d) Piros bort ittam az este ... 306. **Huber Károly**: Eredeti karok: a) Halovány az őszi rózsa ... b) Hej iharfa ... 310. **Lányi E.**: Eredeti népdal-egyveleg: a) Száll a vadlúd ... b) Szőke kis lány, fehér virág ... c) Bogár lovam elesett ... d) Elment az én párom ... 318. **Szent Gálly Gy.**: Három m. dal: a) Fehér galamb száll ... b) Nem szeretem én a nyíló virágot ... c) Elvinnélek hozzám ... 322. **Hoppe Rezső**: Magyar dalsorozat: b) Estét harangoznak ... b) Hogy a papnál irataoztunk ... c) Derék kaszás az én uram ... d) Martonosi réven nagy a vám ... 330. **Szentirmay E.**: Falusi nóták: a) Egy pár bankó össze-vissza ... b) Gyere haza vára a fészked ... c) A kis Panni ... 335. **Goll J.**: Két dal: a) Eltörött a hegedűm ... b) Ladi-ladi lom ... 340. **Gaal F.**: Három eredeti m dal: a) Beh szomorú a tilinkóm hangja ... b) Esik eső szép csendesen ... c) Félre innen ... 344. **Goll J.**: Két kurucz nóta: a) Gyönge violának ... b) Péter és Pál ... 350. **Lányi E.**: Uj eredeti m. nóták: a) Falu végén rezgő nyárfa ... b) A pataknak bodros vize ... c) Ha nem szeret ... 353. **Gaal F.**: Eredeti m. nóták: a) Hull a levél a virágról ... b) Nem is élet már itt nekem ... c) Nem félek én ... 363. **Dr. Angyal A.**: Népdal-egyveleg: a) Sűrű erdő vadonában ... b) Hej! de keskeny ... c) Itt a kapu tárva van ... 367. **Hoppe R.**: Magyar dalegyveleg: a) Sűrű erdő, sötét erdő ... b) Kip, kop ... c) Dalol az én piczike kis galambom ... 371. **Gaal F.**: Eredeti magyar dalok: a) Ha tudtad, hogy nem szerettél ... b) Messze, messze rónaságon ... 373 **Várföldi E.**: Dalok: a) Felhők mennek ... b) A czimbalom jaj de hallgat ... c) Kedves rózsám itt a kezem ... 378. **Méder M.**: Népdalkoszorú: a) Nincsen egy nap ... b) Becsületes legény voltam ... c) Meg ne mondja komámasszony ... d) Ha itt volnál mellettem ... 385. **Goll J.**: Magyar bakanóták: a) Édes anyám nem tom mit csinájjak ... b) Banda Marczi! Húz el az én nótámat ... c) Bécsi hegyeken ... d) Bíró uram kérem ... 394. **Zseni József**: Virágénekek: a) Liliomszál, — ha egy kicsit ... b) Patyolat a kurucz, gyöngy a felesége ... c) Fekete felhőbe öltözik a lelkem ... 298—400 Dankó P., **Mácsai Sándor**: Dankó P. dalok: a) Bakalevél: Küldöm levelemet ... b) Hét országban nincsen olyan ... c) Bús az gólya, le van a tó csapóva ... Magyar népdalok, egyvelegek 404. **Lányi Ernő**: a) Száraz földből virág nem kél ... b) Árva csalán az út szélen ... c) Az én galambom ... 407. **Pogátschnigg Guidó**: a) Irom levelem ... b) Eger város arról hires ... c) Világ csúfja nem vagyok ... 418. Kedvelt magyar dalok, **Goll János**: a) Elmegyek a templom mellett ... b) Daru madár útnak indul ... c) Sólyom madár ... d) Hej Bözsi, Bözsi ... 422. **Szent-Gály Gyak.**: Három kuruczdal: a) Feláő borult a magyarra ... b) Bujdokolva járok ... c) Kurucz imádság ... 430. **Vajda Emil dr.**: Székely népdal-egyveleg: a) Úgy bizonz ... b) Szép szemedet ... c) Nevetgélek, kacsintgatok ... 435. **Bátori Lajos**: Népdalcsokor: a) A kanyargó Tisza mentén ... b) A kis lány virágszál ... c) Ablakodon kopogtatok ... d) Hei dehogy, dehogy bánom ... e) A faluban csak az járja ... 442. **Lányi Ernő**: Dalcsokor: a) Megsebzett a hűtlenséged ... b) Szőlők között dalol a pintyőke ... c) Hová galambom maradj ...

TELEFON: Kossuth Lajos-u. zeneműkereskedés 6-56
TELEFON: Kossuth Lajos-u. zeneműkiadóhivat. 72-55

Bárd Ferencz és Testvére

zeneműkereskedése

BUDAPEST, IV.,

Kossuth Lajos-utcza 4

▼▼▼

Budapest legnagyobb zeneműkereskedése •• Magyar és külföldi •• zeneművek legdusabb raktára :: Színházjegyiroda Színházjegyek a Magy. kir. Opera, Nemzeti, Király és Magyar színházba az eredeti árakon válthatók elővételben is. :: **Zenei könyvtárak** férfi, vegyeskarok vagy bármely más irányu zeneművek a legnagyobb gonddal állittatnak össze.

LEGUJABB FÉRFIKAROK: 1. Fráter Loránd: Száz szál gyertyát, Hozd ki babám a csákómat, Ez a kis lány. :: 2. Dóczy József: Daru madár utnak indult, Szőke lány, Megérett a

:: :: TELEFON: Andrássy uti jegyiroda 25-13 :: ::

Amerikai Cottage szivólégrendszerü

HARMONIUMOKAT

valamint európai rendszer szerint legolcsóbban szállit

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, X., Delej-utcza 25.

(Tisztviselők telepe.)

Pedálos harmoniumok mindkét rendszer szerint és minden nagyságban, pontos orgonaméretekkel templomok, szemináriumok részére és mint gyakorló orgonák. — Tanerőknek s zenészeknek külön százalékengedmény. Az utolsó vasutállomásig bérmentett szállitás.

Részletfizetések 8 koronától fölfelé

Öt évi jótállás.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

Zongora-gyár és kölcsönző intézet.

Dehmal Károly

BUDAPEST,

IV. ker., Károly-körut 20. szám.

Legjobb szerkezetü összes hangszerek, érczöntvénykeretekkel, legfinomabb elefántcsont klaviaturák, díszes és gondos kivitelben, hárfapedállal, csak kiszáradt fából készittetnek. Kellemes játékmód, zengzetes erős hang, jóságuk és tartósságukért 10 évig kezesség vállaltatik.

Javitások és hangolások lelkiismeretes szakszerü kivitelben eszközöltetnek. Öreg zongorák becseréltetnek. Az összes zongoraalkatrészek raktára.

Pécsi kiállitáson arany-éremmel kitüntetve.

TELEFON 1-22.

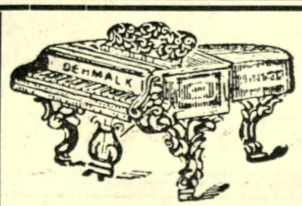

TELEFON 1-22.

Niedzielski János

műötvös

BUDAPEST, IV., KAPLONY-U. 3.

KÉSZIT: Dalárjelvényeket (Lant) bronzból, ezüstből, zománczozott diszitéssel, rajzok után is. Valamint: **Versenydíjakat, koszoruk, serlegek** és minden arany, ezüst műötvös munkákat. Rajzokkal és tervekkel megtekintésre szivesen szolgál.

A magyar dalosegyesületek orsz. szövetségének szállitója.

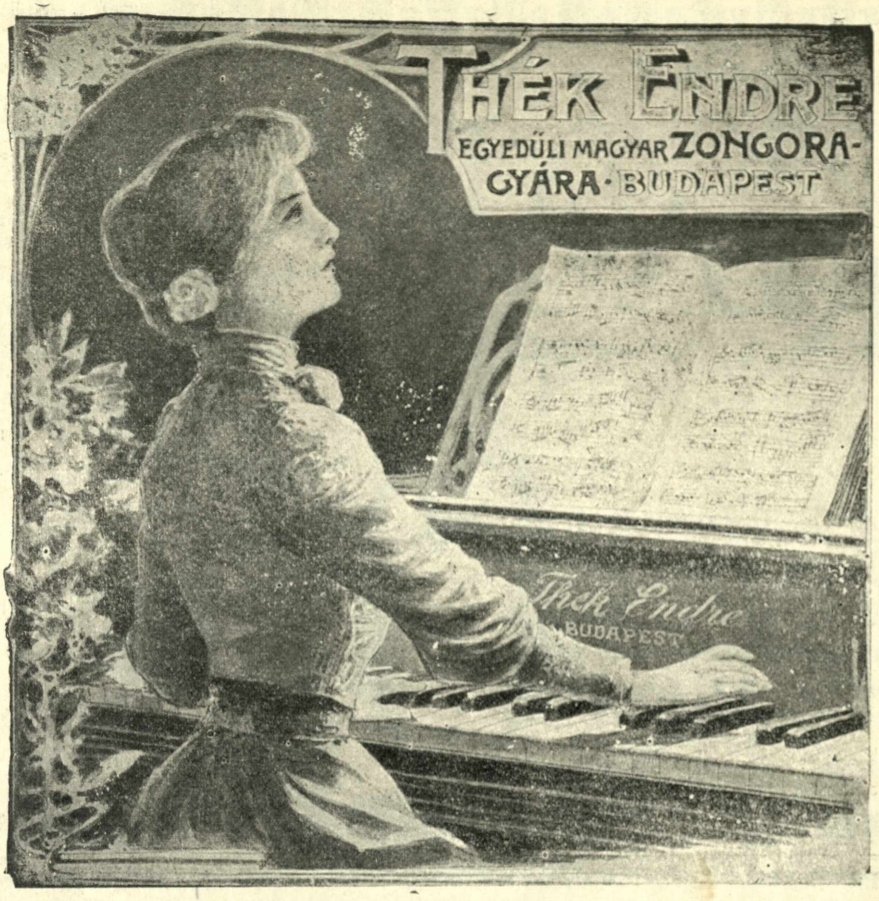

THÉK ENDRE EGYEDÜLI MAGYAR ZONGORAGYÁRA

ajánlja a legjobb külföldi és hazai fanemekből készült és a legképzettebb hazai zongorakészitők által készitett zongoráit, melyek a belszerkezet tökéletessége és a megnyerő külcsín tekintetében a világ elsőrendü gyártmányai közé sorakoznak. Fentebbiek beigazolására legfőbb bizonyiték az országos m. kir. zeneakadémia elismerő levele, mert a nevezett intézetnek szállitott zongorák a mai napig is a legridegebben ellenállottak az erős használatból eredő fogyatékosságoknak. Ezen ténykörülmény, valamint a zongorák olcsósága és kedvező fizetési feltételekkel való való vásárolhatása mellett, most már csak a hazafias közönségtől és a zeneértelmiségtől függ a magyar zongoragyártás hatalmassá tétele, több száz magyar család megélhetésére, azon a téren, ahol nem a magánérdek a fő. A czél sikeresebb elérhetése érdekében árjegyzékkel kivánatra ingyen és bérmentve szolgál fentjelzett gyár irodája:

BUDAPEST, VIII. KER., ÜLLŐI-ÚT 66. SZÁM.

KOVALD FEST, TISZTIT!

TELEFON
:: 58–45 ::

Gyár és főüzlet: BUDAPEST, VII. KER., SZÖVETSÉG-UTCZA 37. SZÁM.

Gyüjtőtelep a székesfőváros minden részében. Képviseletek a vidék legtöbb városában.

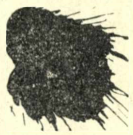

KOLOSSA VIKTOR BERETVÁS SZÁLLODÁJA
KECSKEMÉT

Jó és ízletes magyar konyha, kávéház. Tiszta szobák, pontos és előzékeny kiszolgálás. Minden vonathoz társaskocsi

A kecskeméti országos dalosünnep alkalmából, az orsz. szövetség elnökségének szálló- s étkezőhelyisége

Az idegenek és helyi intelligentia találkozóhelye

Az idegenek és helyi intelligentia találkozóhelye

A MAGYAR DALOSOK BUDAPESTI VENDÉGLŐSE

SOMMERER GYÖRGY

BUDAPEST, VIII., RÁKÓCZI-ÚT 15. SZÁM (FEHÉRLÓ SZÁLLODA)

A központi elnökség és igazgató választmány heti összejöveteleit minden szombaton este 8 órakor ebben a vendéglőben tartja. Törzsasztalunknál vidéki dalosokat szivesen látunk.

DÉLI ÉTLAP

	K	f
LEVESEK		
Vajasgaluskával		—
Fehér		12
Kenyérleves tojással		—
Burgonyaleves		24
MARHAHÚS		
Sóskával		—
Mártással		56
Czéklával vagy eczetes tormával		56
Szegélyezve		80
Főzelékkel		70
FŐZELÉK		
Tök, sertéssel		50
Zöldborsó, vegyes feltéttel		50
TÉSZTÁK		
Diósmetélt		40
Szágófelfujt		50
Mocca torta		50
Csokoládé torta		50
SÜLTEK		
Egy negyed kacsa	1	20
Borjufrikandó zöldborsóval		70
Sertéskaraj tökkel		90
Borjuczomb rizi-bizi		70
Egy fél becsinált csirke czukorborsóval	1	40
Párolt libaczomb vörös káposzt.	1	40
Gombás rostélyos maccaronival		90
„ „ szüzsült rizszsel		90
Egy darab töltött paprika		40
Omelette cervelle de veau		80
Egy fél rántott csirke	1	40
Libamáj filets köritve	1	20
Sóska tükörtojással		60
Borjunyelv ajókával		80
Fogas vajban vagy hidegen	1	20
Hal Mayonaise	1	—
FŐZELÉKEK		
Czukorborsó		30
Zöldbab		30
Sóska		30
Tökkáposzta		30

1 korona 50 fillér

POLGÁRI EBÉD

Leves
Főzelék feltéttel
Borjusült
Tészta

Külön teriték 20 f.

1 korona 30 fillér

POLG. VACSORA

Halmayonaise
Sertéskaraj
Tészta

Külön teriték 20 f.

ESTI ÉTLAP

	K	f
HALAK		
Fogas vajjal	1	20
Ponty rántva	1	20
Hal Mayonaise	1	—
SÜLTEK		
Egy negyed kacsa	1	20
Borjuvesés zöldbabbal		70
Sertéskaraj pár. káposztával		90
Becsinált libaaprólék		90
Párolt libamáj rizszsel	1	20
Egy fél paradicsomos csirke	1	40
Serpenyős rostélyos		90
Libaaprólék rizszsel		90
Egy darab töltött paprika		40
Egy fél rántott csirke	1	40
Jérczefilets almabefőttel	1	40
Szüzpecsenye roston	1	30
Őzfilets izzel	1	40
Laczipecsenye	1	30
Sódaras puffancs		80
Libamáj rizotto		80
Velő rántva köritve		80
Borjunyelv ajókával		80
TÉSZTÁK		
Turósrétes		50
Baraczkgombócz		40
Csokoládé torta		50
Mocca torta		50
FŐZELÉKEK		
Czukorborsó		30
Zöldbab		30
Kapros káposzta		30
SALÁTÁK		
Fejes saláta		40
Ugorka saláta		50
Kovászugorka		20

ORGONAGYÁR

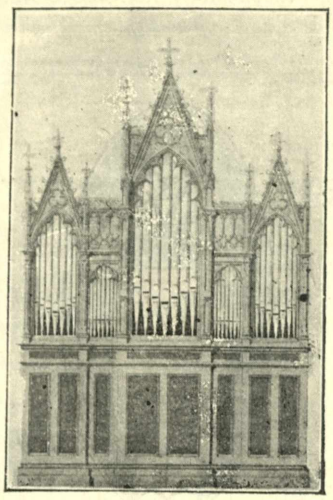

Villamos gépekkel berendezve.

Villamos gépekkel berendezve.

Rieger Ottó, Budapest

VII. KERÜLET, GARAY-UTCZA 48. SZÁM

császári és királyi udvari szállitó, a Szent Sir lovagja és a Ferencz József rend tulajdonosa.

Legolcsóbb árban és kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomás és csőrendszer szerinti (pneumatikai) tartós és nemeshangu orgonákat szállit. Mindennemü orgonajavitásokat és orgonahangolásokat a legmérsékeltebb árban és lelkiismeretes pontossággal teljesit és jókarbantartást mérsékelt árban elvállal.

TERVEZETEK ÉS RAJZOK KIVÁNATRA DIJTALANUL.

A párisi és bécsi világkiállitásokon stb. helyről kitüntetve.

Harminczöt évi fennállása óta 1400 uj orgonát szállitott.

2016 SEP 01

1961 MAY 2

1971 AUG

2002 APR 06

2009 OCT 14